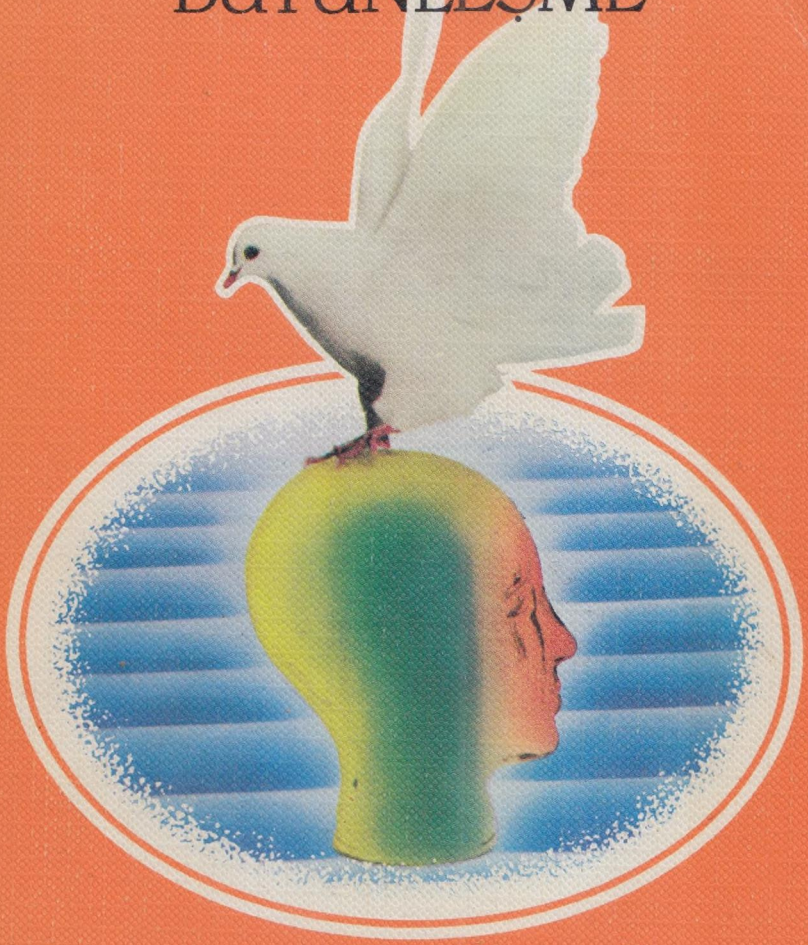
alfred adler

KİŞİLİK BOZUKLUKLARI VE TOPLUMSAL BÜTÜNLEŞME

say

Genel Dizi : 27

Kişilik Bozuklukları ve Toplumsal Bütünleşme/ALFRED ADLER
Özgün Adı : Superiority and Social Interest
Türkçesi: Belkıs Çorakçı / Yayınlayan: Say Kitap Pazarlama
Birinci Baskı Aralık 1983 / Dizgi Baskı: Onur Basımevi / Kapak: Derman Över
Genel Dağıtım: SAY DAĞITIM — Nuruosmaniye Cad. Türbedar Sok. 4/1 Cağaloğlu - İST. Tel. : 528 17 54

ALFRED ADLER

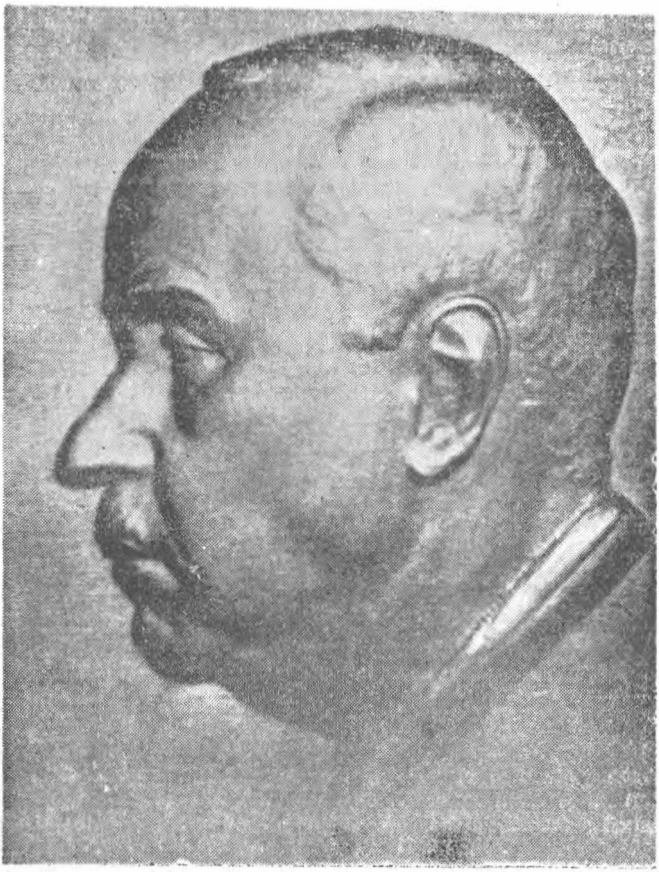
KİŞİLİK BOZUKLUKLARI VE TOPLUMSAL BÜTÜNLEŞME

(Üstünlük ve Toplumsal İlgi)

Türkçesi
Belkıs ÇORAKÇI

say
kitap pazarlama

Birinci Baskı: Aralık 1983

İÇİNDEKİLER

Önsöz ... 7
Adler'i Tanımak ... 13

BÖLÜM 1

1 — İnsanoğlunun İlerleyişi (1937) ... 35
2 — Üstünlük Hevesinin ve Toplumsal İlginin Kaynağı Üzerine (1933) ... 43
3 — Mantık, Zekâ ve Aptallık Üzerine Kısa Görüşler (1928) ... 59
4 — Aşağılık Duygusunun Yararları ve Zararları (1933) ... 71
5 — Ruhsal Etkinliğin (Pskiolojik Aktivite) Şekilleri (1933) ... 81
6 — Hayat Sorunlarını Karşılamada Tipoloji (1935) 91
7 — Kişiliğin ve Sinircenin Bir Parçası Olarak Kompleks Mecburiyeti (1935) ... 97

BÖLÜM 2 — SİNİRCE KURAMI

8 — Sinircenin Yapısı (1932) ... 111
9 — Nörotik Dünya Görüşü Bir Olgu İncelemesi (1936) 127
10 — Zorgu Sinircesi (1931) ... 145

BÖLÜM 3 — OLGU YORUMU VE SAĞALTIM

11 — İlkokullu İki Kız 181
12 — Bayan A'nın Olgusu (1931) 199
13 — Sağaltım Tekniği (1932) 237

BÖLÜM 4 — ÇEŞİTLİ KONULAR

14 — Bireysel Psikoloji İle Ruh Çözümlemenin Farkları (1931) 253
15 — Cinsel İşlev 271
16 — Psışik Rahatsızlıkların Fiziksel Belirtileri (1934) 277
17 — Uykusuzluk (1929) 289
18 — Sinircede Olüm Sorunu (1936) 297
19 — Intinar (1937) 309
20 — Suç Işlemede Yapı ve Onleme (1935) 317

BÖLÜM 5 — DİN VE RUH SAĞLIĞI

21 — Din ve Bireysel Psikoloji (1933) 339

BÖLÜM 6 — ALFRED ADLER BİBLIYOGRAFYASI

Bibliyografya 393

ÖNSÖZ

Sekiz yıl önce, elinizdeki bu kitabın yayımcıları, Alfred Adler'in Bireysel Ruhbilim (Psikoloji) konusunda yazdığı yazılardan seçmeleri sistematize bir şekilde yayın dünyasına sunmuşlardı. Böyle bir sunuş, gerek tarihsel incelemelere kaynak olma açısından, gerekse Adler'in yazılarının bugün bile katkılarının büyük olması nedeniyle, çok gerekli gözükmekteydi.

O zamanlar Adler'in adı psikoloji ve psikiyatri literatüründe pek sık geçmemesine rağmen, kişilik kuramı ve psikoterapi (ruh sağaltımı) konusu yavaş yavaş, Adler'in kendi gününde profesyonel çevrelerin karşı çıkmasına göğüs gererek ortaya serdiği düşünceler doğrultusunda gelişmeye başlamıştı. Biz bu paradoksu, Adler'in yazış uslûbunun genelde sistematik olmayan bir biçime sahip oluşu ve bu nedenle profesyonel okuru doyurmadığı şeklinde açıklamaktaydık.

Bu durumda, sözü edilen ilk eserin amacı, kendi önsözünde de belirtildiği gibi, Adler'in psikoloji kuram ve uygulamasına katkılarını hem sistematik, hem de aynı zamanda aslına uygun şekilde okurların yararlanmasına sunmaktı. Bu amaçla yazılarından seçmeler yaptık ve bunları bir üni-

versite ders kitabına benzer şekilde sıraya koyarak düzenledik. Metinler içindeki kelimelerin tümü Adler'in seçtiği kelimeler olduğuna göre, bu çabalarımızın ürünü de herhalde Adler tarafından yazılmış bir ders kitabı olmalıydı. Adler'in 1907 yılından, ölüm yılı olan 1937'ye kadar yazdığı yazılar arasından en önemli olanları seçilerek, düşüncesindeki gelişmeleri ortaya serecek şekilde sıralanmıştı. Kişilik üzerine, zihinsel düzensizlik ve ruh sağaltımı üzerine kuramları, çocuklara rehberlik konusundaki görüşleri ve diğer sorun alanları üzerindeki düşünceleri de bu arada kapsanmış oluyordu. Yayımcılar tarafından eklenen bir giriş bölümü, Adler'in Bireysel Ruhbilim'inin diğer ruhbilim sistemleriyle karşılaştırmasını da yapıyordu. Bu tarz karşılaştırma ve açıklamalar kitap boyunca, yayımcıların eklediği dip notları halinde sürdürülmekteydi.

O günden bu yana Adler giderek daha çok tanındı. Gelişmelerin türü, kapsamı, bu kitabın giriş bölümünde anlatılmaktadır. Yeni ortaya çıkan bu desteğin nedeni daha çok, Adler tarzı kişilik kuramının ve Adler tarzı ruh sağaltım düşüncelerinin günümüzde profesyonel iklimde daha çok rağbet bulması olabilir. Ama bir dereceye kadar, sekiz yıl önce yayınlanan kitabın da katkısı olmuş olabilir. O kitap birçok kimsenin Adler sistemini inceleyebilmesine, onu, ekler, düzeltmeler, değişikliklerle geliştirmesine yol açmış olabilir.

Bu ilgi nedeniyle, ilk yayınlanan kitabın ardından bir ikincisini sunmanın zamanı geldiği düşünülerek, Adler'in bugüne kadar kitap halinde yayınlanmamış, daha sonraki zamanlarına ait yazılarının derlenmesi yoluna gidilmiştir.

İşte elinizdeki kitap bu amaçla doğmuş bulunmaktadır. İçinde Adler'in yazmış olduğu toplam 21 rapor bulunmaktadır. Bunlardan 17 tanesinin yazılış tarihi 1931-1937 arası-

na rastlamakta, ikisi 1928 ve 1929 da yazılmış bulunmakta, ikisinde de hiç tarih bulunmamaktadır.

Bu kitaptaki sunuluş, önceki kitaptan bazı şekillerde farklıdır. O kitapta Adler'in düşünce gelişimini sistematik biçimde sunmak istemiştik. Birçok alanlardaki düşüncelerini kapsama alabilmek için bazılarına çok kısa şekilde değinmek zorunluluğu doğmuştu. Elinizdeki bu kitap ise Adler'in son zamanlarındaki yazılarından bir demet olup, yazıları tüm olarak, kesintisiz şekilde vermekte, böylelikle Adler'in sorunlara yaklaşım biçimini daha iyi yansıtmaktadır. Ayrıca bu ikinci kitapta Adler'in özgeçmişiyle ilgili yeni bir yazı ve geniş bir bibliyografya da bulunmaktadır.

Elinizdeki kitap, ilk eseri aşağıdaki şekillerde tamamlamaktadır.

Bölüm I, Genel Varsayımlar ve İlkeler, daha önceki kitaptaki 4 ve 6 ncı bölümleri geliştirerek üstünlük çabası, sosyal ilgi, aşağılık duygusu, etkinlik düzeyi, tipoloji ve kompleks (karmaşa) kavramı konularına değinmektedir. Bu bölüme alınan yedi yazıdan beş tanesinin yeni yayınlanmakta olması önemlidir. Belli ki uygulamacılar açısından ilginçlik derecesi daha az olan bu tür yazıların yayınlanma şansı da daha az olmuştur.

Bölüm II, Sinirce (nevroz), üç yazıdan oluşmakta ve bunlar da önceki kitaptaki 9 ve 12 nci bölümleri tamamlamaktadır. Bu bölümdeki yazılar daha önceden de yayınlanmış bulunmaktadır. Hattâ Adler'in Amerika dergisi kendi yönetimindeyken, orada da yayınlanmışlardır.

Bölüm III, Olgu (Case), Yorumları ve Sağaltımlar (Tedaviler), üç olguyu uzun ve ayrıntılı biçimde sunmakta, ayrıca burada Sağaltım Tekniğiyle ilgili de kısa bir açıklama bulunmaktadır. Bu yazılar da eski kitaptaki Bölüm 13'ü ta-

mamlar niteliktedir. Özellikle de o kitapta yazıları kısa tutma gereği yüzünden olgu tanımlarını uzun verememe nedeniyle.

Bölüm IV, Çeşitli Konular, Adler'in kendi düşüncelerinin Freud'dan nerelerde ayrıldığını anlatmasıyla başlamaktadır. Burada birinci kitabın Bölüm 2.sinde olduğu gibi tarihsel bir tartışmanın dramatik doruğu bulunmaktadır. Bunun peşinden çeşitli davranış bozukluklarıyla ilgili beş rapor yeralır. Bunlardan yalnızca bir tanesi eski kitaptaki Bölüm 12'yi tamamlar niteliktedir. Bölüm 4, daha önceki 17. bölümü tamamlayan suç işleme konulu bir yazıyla son bulmaktadır.

Bölüm V, Adler'in din konusuna ilişkin yazısıyla başlar. Bu yazı daha önce de, yazarın Peder Ernst Jahn'la birlikte yayınladığı küçük bir kitapta çıkmış, Peder Jahn bu sefer de yazıya yeni bir önsöz vermek nezâketini göstermiştir. Aynı konu, birinci kitapta da, Bölüm 19'un son kısmında sunulmuş bulunmaktaydı.

Bölüm VI, 350 maddelik bir bibliyografya olup, daha önceki 100 maddelik bibliyografyanın geliştirilmişidir. Eski bibliyografyada yalnızca metin içinde atıf yapılan eserlerin adları verilmekteyken, yenisinde daha kapsamlı referanslar bulunmaktadır. Bu durumuyla yeni bibliyografya bir bakıma Adler'in biyografik belgelerinden biri de sayılabilir, çünkü onu yorulmak bilmez bir araştırmacı ve incelemeci olarak göstermektedir. Kendisinin popüler dergilere ve günlük gazetelere röportajlar veren, toplum sağlığıyla ve sağlık eğitimiyle ilgilenen kişiliği ortaya çıkmış olmaktadır ki, bu konulara ilgisi ruhbilime ilgi göstermesinden çok daha eskidir.

Adler'in raporlarının seçimine ve gereğinde çevrilmesine ek olarak ,yayıncılar aynı zamanda her raporun başına

açıklama yazıları eklemiş bulunmaktadırlar. Yalnızca Bölüm III'deki olgu tartışmasına bu tür not eklenmemiştir ki, orada da Rudolf Dreikurs ve F.G. Crookshang'ın eldeki hazır yazıları kullanılmıştır. Çevirisi eskiden yapılmış yazılarda bazı değişiklikler yapma zorunluğu doğmuştur. Bunun nedeni, bu kitapta bir terminoloji bütünlüğü sağlama amacına dönüktür. Bu özellikle Gemeinschaftsgefühl deyimiyle ilgilidir. Bunun pek çok mümkün çevirisi bulunabilirse de, bizler bu söze karşılık olarak toplumsal ilgi demeyi seçmiş bulunmaktayız. Daha önceki çevirilerden, Adler'in tercih ettiği deyimin de bu olduğu anlaşılmaktadır. Yalnızca zaman zaman sosyal duygu deyimi de, yerine daha uygun düştüğü düşünülüyorsa, kullanılmış bulunmaktadır.

Bu yeni kitapla ilgili umudumuz, Adler psikolojisi ile ilgili bilgilerin zenginleşmesinin yanı sıra, okura onun kuram ve uygulamalarının, insanlığa karşı belki bu daldaki tüm bilim adamlarından fazla sorumluluk duyan biri tarafından düşünülmüş ve geliştirilmiş olduğunu hissettirmektir. Adler'in gerek kendisi, gerek kuramları ve gerekse uygulamalarının hep aynı dokuya sahip olduğunu, okuyucu bu kitaptan öğrenip anlayabilir. Son zamanlarda bir yazarın dediği gibi, «Adler hayatı boyunca toplumsal amaçlara ve demokratik ilkelere en çok inanan insanlardan olmuş... diğer bazı kuramcıların aksine kendi kuramları doğrultusunda yaşamayı da başarmış biridir.»

Ayrıca Adler, çağının ilerisinde bir kuramcı ve aynı zamanda «basit» bir insan olmak gibi ender rastlanır bir bileşim sergilemektedir. Dikkatli bir uygulamacı, iyimser, yapıcı bir dünya fikrinin yorulmak bilmez bir propagandistidir. Bu iyimser düşünceyi ruh sağlığıyla, daha iyi birey ve grup töreliyle (moraliyle) ilgili saymaktadır. Kuramlarında sinisizme ve cesaret kırılmasına karşı yararlı bir yol bulduğuna inanmaktadır. Yine de bu kuramlar, mistisizmden

uzak, uygulamaya açık, bilimsel olarak sağlam kuramlardır.

Son gelişme döneminde, bu kitapta da belirtildiği gibi, Adler daha önceleri adıyla birlikte anılması âdet olmuş olan irade-yoluyla-güç ve aşağılık duygusu-ödünleme paradigmi gibi yanlış kalıplardan uzak durmaktadır. Bunun yerine insanı, tüm canlılar gibi, sürekli çaba gösteren bir varlık olarak görmektedir. İnsanın çabası, bireysel olarak düşündüğü bir tür üstünlüğe doğrudur, kusursuzluğa, başarıya doğrudur. Bu çaba dar, bencil bir amaca yöneldiği zaman, hayatta değişik türlerde başarısızlıklara yol açar. Ruhsal sağlığa sahip olanlarda çabanın açısı geniştir ve bir sağduyu niteliği vardır. Sağlanmak istenen üstünlük de diğer insanlara karşı değil, yenilmesi, üstesinden gelinmesi gerekli olan güçlüklere karşıdır ki, bu güçlükleri yenmek, diğer insanlar açısından da yararlı olacaktır. İşte bu nedenlerle elinizdeki kitabın adı «Üstünlük ve Toplumsal İlgi» olarak seçilmiş bulunmaktadır.

Vermont Üniversitesi *H.L.A.*
Burlington, Vermont *R.R.A.*
Nisan 23, 1964

ADLER'İ TANIMAK

Heinz L. Ansbacher

GİRİŞ

Bu giriş yazısında, günümüzde Alfred Adler'e verilen önemin bazı kanıtları gözden geçirilecektir. Söz konusu edilen şey, genelde, kişilik kuramı, varoluşçu ruhbilim ve ruh hekimliği, neo-Freud'cu ruh çözümleme (psikanaliz), Freud'cu ruhçözümleme, kişilik teşhisi (rüya yorumu dahil), ruh hekimliği uygulaması, ve bir de olumlu ruh sağlığı kuramıdır. Adler'in antropoloji kavramı açısından kazandığı öneme de değinilmiştir. Ama bu bilgileri sunmadan önce, birkaç tarihsel notu, konuya girerken sıralamakta yarar var.

Adler 7 Şubat 1870 tarihinde Viyana'da doğdu, aynı kentte, 1895 tarihinde tıp eğitimini tamamlayıp mezun oldu. Freud'un ilk çalışma arkadaşlarından olan Adler, özellikle 1920 - 1930 yıllarında iyi tanındı. Adı Freud ve Jung'la birlikte, «derin» ruhbilim'in kurucuları arasında anıldı. Kendisi bu deyimin kullanılmasına karşıydı. «Aşağılık karmaşası (kompleksi)» sözü de sık sık Adler'in adıyla birlikte

kullanılır olmuştu. Yazdığı birçok popüler kitap satılmakta, çeşitli dillere çevrilmekteydi. Kendi psikoloji ve psikoterapi ekolü, *Bireysel Ruhbilim* adıyla uluslararası şekilde lanse edildi, çoğu orta Avrupa'da bulunan 34 kuruluşla ilişkiler kurdu. Viyana'da 30 kadar Adler çocuk rehberliği kliniği açılmıştı. Kendisi Bireysel Ruhbilim adlı bir dergiyi ayda iki kere yayınlıyordu. Derginin dili Almancaydı. 1935 yılında bunun yanına üç ayda bir çıkan bir de Amerikan dergisi (İngilizce) katıldı. Bundan başka, 1931 yılında bir İngiliz dergisine de başlanmıştı; Bu dergi, bir doktorlar grubu tarafından yayınlanıyordu.

Adler en fazla, karşı karşıya konuşurken etki yapan bir insandı. Kişisel temaslarında ve konferanslarında. Temel ruhbilim ve akıl sağlığı bilgilerinin tüm insanlara ulaştırılması, onlarla paylaşılması gerektiğine içtenlikle inanırdı. Onun fikrine göre psikolojinin ana amacı, insan tabiatının *her insan tarafından* anlaşılmasıydı. Bu nedenle bıkıp usanmadan doktorlar, öğretmenler, din adamları veya her ilgi gösteren topluluklar karşısında konferanslar verir, deneyler yapar, gayri resmî sohbet toplantılarında konuşur, öğrencilerle toplantılar yapardı. Amerika'dan Avrupa'ya doğru çıktığı son konferans turu, 1937 yılının Nisan ayından Temmuz ayına kadar sürmüş, 100 konferansı kapsamıştı. 28 Mayıs 1938'de, İskoçya'nın Aberdeen kentinde bir kalp krizi sonucu öldü.

Hitler'in kuvvet kazanması sonucu birçok orta Avrupa kurulusu ortadan silinmiş, birçok Adler'ciler de göç etmis, içlerinden pek çoğu ABD'ye yerleşmişti. Adler'in ölümüyle hem Alman, hem de Amerikan dergileri yayın hayatından çekildi, bir süre sonra İngiliz dergisinin yayınından da vazgeçildi.

Adler'in geride bıraktığı yayınların pek çoğu konferans

notlarıydı. Kitapları da hemen hemen konferansların derlemesine benziyordu. Konuların hep birbiri üzerine çakıştığı görülmekteydi. Ayrıca Adler bir yandan temel ilkelere, diğer yandan bireysel olgulara ilgi duyduğundan, kuramları hiçbir zaman diğer sistemlerde görmeye alıştığımız gibi yaygın çeşitlilik ve farklılık göstermez. Gerçek hayata yakın olmayı çok istediği, en büyük amacı kolayca anlaşılabilecek bir ruhbilim kurmak olduğu için, teknik dilden de uzak durmaya çalışmış, yeni teknik deyimler icat etmeye hiç yanaşmamıştır. Bu yüzden birçok profesyoneller onu, konuları fazla popülarize etmekle, fazla basitleştirmekle suçlarlar.

Bu nedenlerle, ölümünden sonraki birkaç yıl boyunca adı biraz solmuş, yalnızca küçük bir Adler'ciler çemberi içinde yaşamaya devam etmiştir. Ama bu asla Adler'in fikirlerinin demodeleştiği anlamına gelmez. Tam tersine, fikirlerinden birçoğu kendi zamanından ileridir. Zamanla başkaları tarafından yeniden keşfedilmiş, yeniden ortaya atılmışlardır. Bazı fikirleri ise, sağduyunun gereği olarak yaşamlarını sürdürmektedir ve kimse onların Adler'in fikri olduğunu bilmemektedir. Ruth Munroe bunu en güzel şekilde ifade etmiştir: «Adler'in kaderi de Heine'ninkine benzer. Heine'nin küçük şaheseri *Lorelei* birden o kadar tutunmuş ve sevilmişti ki, kendisi günün birinde sokakta o şarkıyı söyleyen bir cevap olarak, 'Kimse yazmadı...' demişlerdi. 'Bu bir halk şarkısıdır.»

1960'ların başlarından bu yana, eğilim değişti. Julian B. Rotter bunu da şöyle anlatıyor; «Son zamanlarda Adler'in kişilik kuramına ve ruh hekimliği uygulamasına katkılarına ilgi ve saygı giderek artmaktadır... Bu değişimin yapısı, aşağıdaki şekilde özetlenebilir: a) Davranışların açıklanmasında içgüdülerin öneminin inkârı; b) tüm ruh hasta-

lıkları biliminin açıklanmasında cinsel güdülerin önceliğinin inkârı; c) benlik ihtiyaçları ve benlik savunması şeklinde ifade edilen şeylere daha fazla ağırlık verilmesi; d) insanoğluna daha ahlâka dayalı bir bakış açısından bakma isteğinin artması; e) ruh hekimliği tekniklerinin açık seçik belirlenmiş ahlâk değerlerini içermesi gereğinin anlaşılması (çünku değerler her türlü tedavide çok büyük önem taşır)... Böylelikle Adler'in ruh hekimliği uygulamasına katkıları daha ilgi ve saygı toplarken, üniversitelerin ruhbilim bölümlerinde Adler kuramlarının öğretilmesi konusunda da bir ilgi uyanmışsa da, bu henüz çok kuvvet kazanmış değildir.»

Bu kitapta adı geçecek olan ve yazılarından satırlar alınmış olan yazarların çoğu, elbette ki, A.H. Maslow, (1962)'un yeni ortaya çıkan «üçüncü kuvvet» diye nitelendirdiği gruptandır. Ruhbilimde üçüncü kuvvet, daha önce insan tabiatı konusunda ağırlık taşıyan iki etkiye, yani Freud kuramıyla deneysel-pozitivist-davranış kuramına karşı bir denge sağlamaktadır. Maslow, çok haklı olarak bunların en başına Adler'cileri yazmaktadır. Aşağıdaki satırlar ise yalnızca Adler'ci olmayanların görüşlerini vermektedir.

GENEL OLARAK KİŞİLİK KURAMI

Kişilik kuramında Adler'e verilen payeyi anlayabilmek için belki de Paul Swartz'ın ruhbilim ders kitabı (1963)'ni ele almak gerekir. Burada derslerin kapsamına alınacak üç belli başlı görüş açısı arasına Adler'in Bireysel Ruhbilim'i de sokmuş bulunmaktadır. Diğer iki görüş ise, Freud'cu görüşle G W. Allport'un görüşüdür.

Adler'in kişilik kuramının çekirdeği, bütünlüğü olan, ereğe dönük, yaratıcı bir benlik anlayışına dayanmaktadır.

Bu tutum sağlıklı olduğu zaman çevreyle olumlu, yapıcı, yani ahlâklı bir ilişkiyi sürdürebilmek demek olur. Bütünlük kavramı Adler tarafından 'hayat-tarzı' olarak formüle edilirken, olumlu toplumsal ilişkiler de, «toplumsal ilgi» olarak adlandırılmıştır. Her iki kavram da son on yıldan bu yana büyük ağırlık kazanmış bulunmaktadır.

Hayat tarzı. Hayatın tarzı ile ilgili olarak Allport (1961, sayfa 565-566) yeni ders kitabında, kişilik konusunda şöyle demektedir: «Bu son bölümde gözden geçirdiğimiz fikirlerin pek çoğu «hayat tarzı» başlığı altında toplanabilir... Adler ruhbilimi, hayat tarzı kavramını kendine ağırlık merkezi olarak seçmiştir...» Geriç bu deyimi ve kavramı tarif etmek oldukça zordur ama, «ruhbilim dalı ilerde bu konularla epey uğraşacaktır.» Frederick C. Thorne (1961, 65-68) ise Adler'in *hayat tarzı* dediği kavramı, «insan kişiliğindeki bütünleştirici ve düzenleyici ilke» olarak değerlendirmektedir.

Londra *Times*'da (İmzasız, 1958, s. 665-666) Adler'in çalışmalarını değerlendiren bir yazar gerçi onu epey eleştirmektedir ama, sonunda durumu şu şekilde özetlemiştir: «İnsan kişiliğinin sorunları konusunda analitik yaklaşıma duyulan güvensizlik giderek artmaktadır ve buna karşılık yeniden bütünlükçü, tutarlı ve amaca dönük karakter yaklaşımı ağırlık kazanmaktadır. Gordon Allport'un ve Gardner Murphy'nin yazılarında çok iyi şekilde temsil edilen bu görüş, kuşkusuz Adler'in bireyi inceleyiş biçimine ve onun *hayat tarzı* görüşüne çok şey borçludur. Adler hiç değilse bu açıdan günümüz ruhbiliminde etkin bir yer kazanmış sayılır.»

Hayat tarzı, Adler'e göre, aslında bireyin kendi yarattığı bir şeydir ve onun yaratıcı gücünün ürünüdür. Adler bu yaratıcı gücü, yalnız birkaç seçilmiş tipe değil, tüm in-

sanlara maletmektedir. Hall ve Lindzey (1957, s. 124) yaratıcı güç konusundaki bu anlayışı, «Adler'in kişilik kuramcısı olarak en büyük başarısı» şeklinde nitelendirmektedirler.

Tüm ruhsal süreçler, bireyin hayat tarzı'nın etkisi altındadır. Yalnızca hareketlerinden değil, yalnızca duygularından değil, onun bilişsel (cognitive) süreçlerinden de etkilenirler. Hatta önceki ikisi, bu bilişsel süreçlerin yanında daha az etkiye sahiptir. Bireyin gözlem karakteri, dünya görüşü, kendi hakkındaki düşünceleri, dünya hakkındaki düşünceleri hep bu biliş kapsamına girer. Robert W. Leeper (1963, s. 369), kişilik ve öğrenme sorunlarına modern bir bilişsel yaklaşım getirirken şöyle demektedir: «Yararlandığım kişilik araştırmacıları arasında özellikle Adler, Sullivan, Horney, Rogers ve Diamond'ı sayabilirim.»

Toplumsal ilgi. Gladys L Anderson (1961, s. 481)'e göre toplumsal ilgi, yaratıcı öz'ün toplumsal ilişkileriyle gerçekleşir ve Adler ruhbiliminin kilit terimidir. Buna dayanan yazara, «Alfred Adler'in otuz yıllık kuramlarını bugün de oldukça çağdaş» bulmakta... «Ruhbilimcilerin Adler'e yetişme çabasında...» olduğunu ileri sürmektedir.

Toplumsal ilgi kavramında imâ edilen ahlâki etkene gelince, ruh hekimi Thomas S. Szasz (1961, sp 266-267) yine Adler'e dikkat çekmiş bulunmaktadır: «Demokrasi, eşitlik, karşılıklı davranışlar ve işbirliği kavramları, Freud'un yazılarında hiç ele alınmamıştır... Buna karşılık Adler, ahlâken makbul veya «zihnen sağlıklı» insan ilişkileri konusundaki fikirlerini rahatlıkla ortaya sermiş biridir. Bunlar büyük ölçüde toplumsal ilgi ve işbirliği eğilimiyle karakterize edilmektedir... Söylemek istediğim, Adler'in, değerlerin rolü konusunda kendi gününden çok daha ilerde olduğudur. Hem değerlerin rolü, hem ahlâkî sorunların genel olarak

insan ruhunda ve ruh hekimliğindeki rolü konusunda. Bu yüzyılın başında, cinsel davranışları incelemek bile büyük kabahat sayılıyordu. Ahlâki davranışların bilimsel incelemesini yapmak ise tümüyle olanak dışıydı. Ancak son on veya yirmi yıl içinde, sosyal bilimlerin çok hızlı gelişmesi sayesinde, ahlâk sorunlarını insan davranışının bir parçası olarak bilimsel şekilde ele almak mümkün olabilmektedir.»

Adler'in toplumsal ilgi anlayışı, insanı topluma karşı değil, toplumun içinde gören yaklaşımının bir parçasıdır. Adler tek başına olan bireyi ele almaktan da, incelemekten de kaçınmış, böyle yapmayı reddetmiştir. Buna karşılık *toplum yaşamının demir mantığı'ndan* söz eder Gardner Murphy (1949, s. 341) de modern ruhbilim tarihini incelerken şu sonuca varmaktadır: «Adler'in ruhbilim sistemi, ruhbilim tarihinde ilk defa olarak bugün sosyal bilim diye tanımladığımız yöne dönük bir sistem olarak ortaya çıkmıştır.»

GEREKLİ RUHBİLİM VE RUH HEKİMLİĞİ

İkinci Dünya Savaşından sonra en önemli gelişmelerden biri, varoluşçuluk (existentialism) düşüncelerinin ruhbilime ve ruh hekimliğine etkisidir. Varoluşçu ruhbilim, insanı kendine özgü, benzersiz bir varlık olarak görür, onun esas ilgisinin, kendi varlığının anlamına, varlığının sorunlarını çözmek için plan ve proje yapmaya dönük olduğunu savunur. Bir insanı anlamaya çalışmak için onun durumunu mümkün olduğu kadar kendi görüş açısından görmemiz gereklidir, der. Varoluşçu ruhbilim mekanistik, deterministik ve analitik yaklaşımlardan uzaklaşan bir harekettir. İşte varoluşçu ruhbilimin temelini dayandırdığı bu görüşlerin hepsi Adler'in sisteminde de çok merkezî bir yerde bulunmaktadır. Bu nedenle, varoluşçu psikolog Wilson M. Van Dusen (1959, s. 156)'in Adler'in sistemini «varoluşçu

psikolojiye doğrudan atıf yapan bir sistem» olarak değerlendirmesinde de pek şaşılacak bir şey yoktur.

Varoluşçulukla Adler psikolojisi arasındaki benzerliklere ilk işaret eden, düşünür Alfred Stern olmuş, ve bunu, Jean-Paul Sartre'ın eserlerini incelerken yapmıştır. Stern (1958, s. 38) şöyle demektedir: «Sartre sandığından veya inanmak isteyeceğinden çok daha fazla Adler'cidir. Oysa Sartre'ın kendi ileri sürdüğü ve vurguladığı farklar da ortadadır.»

Ruh hekimliğinde varoluşçu hareketin gerisindeki baş kuramcı, Martin Heidegger'dir. Joseph Lyons (1961, s. 149) ise, Heidegger'in yarı şiirsel, daha çok metafizik yazılarına değinerek şöyle konuşmaktadır: «Adler'in konferans ve yazılarına göz attığımız zaman görüyoruz ki, onun yeni varoluşçuların tekrardan keşfettiği ilk kaynak sayılması gerekirdi.»

Fakat Adlerci psikolojiden varoluşçu psikolojiye inen direkt ve kişisel çizgiler de vardır. Avrupanın en başta gelen varoluşçu ruh hekimlerinden Viktor E. Frankl, çalışmalarına Adler'le başlamıştır. Onun Adlerci görüşlere katkıları da, Adler'in görüşlerini insanın acı çekmesi ve insanın yaşlanması alanlarına uygulamak olarak bilinmektedir. (Bimbaum, 1961). Rollo May de ABD"nin en gözde varoluşçu psikologlarından biridir, ve o da Adler'ci olarak mesleğe atılmış, onunla çalışmıştır. May'in ilk kitaplarından olan ve sonradan yeniden basılan bir eseri elestiren yazar şöyle demektedir: «Bu kitabın *élan vital*'i Alfred Adler'dir (Hall, 1959).

Varoluşçu psikoloji üzerine Amerikan standardları açısından yapılan incelemeyi May ve Angel'le birlikte yorumlayıp düzelten Henri F. Ellenberger (1955) de Adler'den inen çizgiye dikkat çekmiştir. Raporun tarihe ilişkin bölü-

münde Ellenberger, Adler'in bazı temel kavramları ele aldığını ve bunların varoluşçu analizlerde birçok ilginç noktaların çekirdeğini oluşturduğunu söylemektedir. Bunu kanıtlamak için de Adler'le Binsvanger'in kavramları arasındaki birçok paralelliğe dikkati çekmektedir.

Buna karşılık, modern ruh hastalıklarının kurucuları, Freud'u varoluşçuluktan pek çok uzakta bulmaktadırlar. Birçok varoluşçu psikoterapist, kendi pozisyonlarını Freud'un pozisyonuyla uyuşturmaya ne kadar çalışırsa çalışsın, bu durum değişmemektedir. . Horney grubu liderlerinden Harold Kelman (1962, s. 120)'a göre: «Varoluşçuluğun içinden az Freud, biraz daha fazla Jung ve Rank, en çok koorler ve Ferenczi vardır». «Freud için toplum sabit bir koordinattır ve birey ona uymaya mecburdur. Adler ise insanı sosyal bir varlık olarak görmüştür. Bireyin hayat tarzını tanımlarken, aşağıdan yukarıya doğru olan hareketi ve bitirme, tamamlama isteğini incelerken, düşünceleri görüngübilim (fenomeoloji) akımıyla hareket etmektedir. Eğer sosyal varlık olmayı bireyin bu dünyada oluşunun özgün yolu olarak görüyorsak, onun bu görüşleri varoluşçu görüşlerdir.

Bu konuyu Van Dusen (1958)'in bir gözlemiyle bitirelim: «İnsan merak ediyor, acaba varoluşçu analitik hareket, Freud'a karşı bir isyan mıdır diye... ve acaba Avrupa'daki analitik akım, Freud'un izleyeceği yerde Adler'i izleseydi, buna hiç gerek kalmayabilir miydi diye...»

NEO-FREUD'CU RUH ÇÖZÜMLEME (PSİKANALİZ)

Neo-Freud'cuların tutumu, biolojik etkenler yerine sosyal ilişkileri vurgulamak şeklinde özetlenebilir. Yani id ve super-ego yerine, öz (self), cinsel içgüdü yerine, kendini kabul ettirme, geçmiş tecrübeler yerine de bugünkü du-

rum. Neo-Freud'cuların bir çoğu, varoluşçu psikolojiye oldukça yaklaşmış bulunmaktadırlar.

Bu vurgulanan noktaların hepsinin Adler'inkilere benzemesi, hem onun çalışmalarını bir kere daha onaylamaya, hem de son zamanlarda ona ve kavramlarına gösterilen ilginin yeniden artmasını açıklamaya yaramaktadır. Aslında Freud'dan yeni sapan bu gruba, neo-Adler'ciler denmesi gerektiği de ortaya atılmıştır. Benjamin B. Wolman (1960, s. 298), ruhbilim kuramlarıyla ilgili ders kitabında şöyle demektedir: «Adler'in etkisinin genellikle sanıldığından çok daha derin ve kapsamlı olduğunu kabul etmek gerekir. Horney, Fromm ve Sullivan da dahil olmak üzere bütün neopsikanalitik ekol, neo-Freud'cu olduğu kadar da neo-Adler'cidir. Adler'in sosyallik, kendi kabul ettirme, güvenlik, öz ve yaratıcılık konularındaki kavramları, neo-analist'lerin rehberi olmuştur.

Sundberg ve Tyler (1962, s. 394) da, neo-Freud'cu ve neo-Adler'ci deyimlerini ele almış, aynı noktaya dikkati çekmişlerdir. Bir adım daha ileri giderek şöyle demektedirler: «Adler'in temel fikirlerinin, sonradan başka ruhbilimcilerin yazılarında tekrar tekrar ortaya çıkması, hattâ Freud çizgisinde işe başlamış kişilerin yazılarında yeni baştan keşfedilmesi çok ilginçtir. Sanki bu insanlar mesleklerinde belli bir düzeye vardıktan sonra, tıpkı Adler'in yapmış olduğu gibi, Freud'dan kopmak gereğini duyuyorlarmış gibi.» (s. 360)

Daha önce de Munroe (1955, s. 334) aynı gözlemde bulunmuştur. «Horney, Sullivan ve Fromm'un Adler'le direkt bir bağları olmadığı, bu isimler Freud'dan yeni kopmaları temsil ettiği halde, fikirleri yine de Freud'la bağlantılı olmaktan çok Adler çizgisinde görülmektedir.» dediğini görmekteyiz. Aynı görüşe Hall ve Lindzey (1957, sp. 114-156) de katılmakta, Adler'i psikanalitik kuramcılıkta yeni sosyal psikolojik görüşün babası olarak değerlendirmektedirler

ki, burada kastettikleri yine Horney, Sullivan ve Fromm'-dur.

Neo-Freud'cular arasında sayılan merhum Clara Thompson (1950, sp. 160-161) da Adler'den şöyle söz eder: «Birçok fikir ve görüşü, genel olarak kabul edilmelerinden yıllar önce teşhis etmiştir. Psikanalizi total kişiliğe uygulamanın öncüsüdür. Sinircenin (Nevroz) doğmasında benliğe (ego) düşen rolü ilk tarif eden, insanın gitmekte olduğu yönün, yani ereğinin, sinirce sorunlarına büyük katkıda bulunduğuna ilk işaret eden odur.»

FREUD'CU PSİKANALİZ

Gerçek Freud'cu çevrelerde son zamanlarda yeralan gelişmeler de Adler'e doğru kaymalar göstermektedir. Freud'un öümünden bu yana, en yakın izleyicileri bile, total kişilik içinde benliğin (ego) rolünü daha fazla vurgulama eğiliminde olmuşlardır. Esasen Adler'in 1911 yılında Freud'dan ayrılması da bu vurguya, öz ve kişiliğin bütünlüğü konusundaki bu vurguya dayanmaktadır. Freud bu yüzden Adler'i yalnızca ego psikolojisine ilgi göstermekle suçlamıştır. Gerek bu bakımdan, gerekse başka açılardan, Robert W. White (1957 a) şunları söylemektedir: «Bir bakıma Freud psikolojisinin şu sıra Adler'e yetişme çabasında olduğunu söylemek yerinde olur.» Bir başka yerde de White (1957 b. s. 114), Munroe'nun görüşüne katılmakta ve «Ego psikolojide ve psikanalizde ilk adımlar Alfred Adler tarafından atılmıştır,» demektedir. Bir de Martin Hoffman (1962, s. 231)'in görüşü vardır ki, o daha da ileri gitmekte, «Adler'in ego psikolojinin gelişimiyle ilgili öncü fikirlerinin, sonradan Freud ve onun çevresi tarafından ele alındığı» tezini savunmaktadır.

Adler'in kuramının başlangıçta Freud ve takipçileri tarafından yalnızca ego psikoloji ile ilgili bulunup suçlandığı

hatırlanırsa, O.H. Mowrer (1959)'e dek hak vermemek elde değildir. Mowrer şöyle sormaktadır: «Psikolojiye yeni bakış demek, ne demektir?» Sonra da bu sorusuna yine kendisi cevap vermektedir: «Ego psikoloji demektir!»

Davranışçılığa dönük psikolog John Dollard (1956), Freud'un sisteminin esas olarak doğru olduğuna inanmakta, fakat o sistemi de kusursuzluğa doğru geliştirmek ve tamamlamak için, «Alfred Adler'in çalışmalarını gözden geçirmenin büyük yararları olacağı»nı söylemektedir.

DİĞER KİŞİLİK KURAMLARIYLA KARŞILAŞTIRMA

Adler'in kuramı, çağdaş kişilik kuramlarının toplu analiz yoluyla karşılaştırmasını yapan iki araştırmada iyi puan almış bulunmaktadır. Bu araştırmalar birbirinden çok farklı verilere dayanılarak gerçekleştirilmiştir. Birincisi tümüyle kuramsal, ikincisi ise daha çok uygulamalı açıdan ele alınmıştır

Hall ve Lindzey (1957, sp. 539-550), 17 ayrı kişilik kuramını 18 boyutta değerlendirmiş bulunmaktadırlar. Bu değerlendirmeler sonradan Taft (1958) tarafından toplu analize tabi tutulmuştur. Taft birçok ilginç bulgu arasında, diğer 16 kuramın faktörlerinin benzerlik kaynağı olarak, Adler'in kuramını ilk üç yerden birine yerleştirmektedir. Diğer ikisi de Freud ile H.A. Murray'in kuramlarıdır. Taft aldığı bu sonuçtan hareketle, bu üç kuramın çok *eklektik* olduğu, ya da diğer kuramlar üzerinde büyük etki yaptığı yargısına varmaktadır.

Farberoz ve Shneidman (1961, sp. 306-313) ise, altı kuramcıdan, bir intihar girişimi olgusu hakkında görüş istemiştir. Bu altı kuramcı, başka başka ekollerin temsilcileridir. Analiz, «Kör Analiz» diye nitelendirilebilecek türden olmakla birlikte, Q-tipi teknik uygulanmaktadır. Bunun da sonu-

cu bir faktör analizine tabi tutulmuş, analiz H. Gulliksen (Kelly, 1963) tarafından gerçekleştirilmiştir. Temsil edilen kuramlar, Freud, Jung, Adler, Sullivan, Kelly ve Rogers'e aittir. Adler'ci Q-tip, bunların hepsi arasında birinci yeri almaktadır.

Her iki araştırma, Adler kuramının, tüm kişilik kuramlarının çekirdeğini oluşturduğu, diğer kuramlardan daha iyi ifade ve temsil edildiği konusunda görüş birliği iiçndedir.[1]

KİŞİLİK TEŞHİSİ

Hastayla görüşmenin ve genel olarak yaptığı ciddi gözlemlerin yanı sıra, Adler teşhiste kendi icat ettiği üç yönteme dayanırdı: Bireyin kendi hayatının ilk başlangıcı hakkındaki en eski anıları, ailenin kaçıncı çocuğu olduğu, ve bir de rüyalarının nasıl yorumlandığı. Bu üç temel de sonradan geniş çevrelerce kabul edilmiştir.

İlk anılar konusunda Munroe (1955, sp. 428-429) şöyle demektedir: «Bana öyle geliyor ki Adler'in kişiden her seferinde bir ilk anı istemesi, bugün çok kullanılan projektif metolojinin ilk örneğidir. İlk anının genellikle doğru olmadığını Adler de bilir. Olayın zamanının yanlış olması ise çok büyük olasılıktır. Ama onun fikrine göre «ilk» olarak seçilen anı, kreatif olarak, yaratıcı olarak seçilmektedir ve total kişilikle ilgili olarak yorumlanabilir....ki bu da çağdaş tekniklerin nüvesini oluşturmaktadır.» O zamandan bu yana, ilk anılar konusunda bol miktarda araştırma literatürü birikmektedir ve birkaç geniş kapsamlı araştırmaya da girişilmiş bulunulmaktadır.

---

1) Adler bugün klasmanda, çelişkili veya tutarlı insan iradelerinden çok, «tatminli» insan modelini savunanlar arasında yer almaktadır. Başka bir deyimle, Robot model yerine Pilot modeli savunanlardandır.

Ordinal durumun teşhiste kullanılmasına gelince, bu da son zamanlarda psikolojik araştırmaların kapsamına girmiş, konuya ilgi duyanlar arasında Stanley Schachter (1959)'ın adı başta gelmeye başlamıştır. Aynı konuda bir başka kapsamlı araştırma eserinin yazarı olan Walter Toman (1961, p.vi)'da, Adler'in ailedeki çocuk sıralamasına göre karakter gelişmesi fikrini vurgulayışına değinmektedir.

Adler'in rüya yorumu kuramını Montagne Ullman (1962) kendi düşünceleri ışığında ele almış, Kleitman'ın son çalışmalarını inceleyerek bunlarla uyku ve rüya psikolojisi arasında bağlantılar saptamıştır. Ullman'ın Freud'dan ayrılıp Adler'e katıldığı nokta, bilinç'le bilinç-dışı arasında sistematik bir fark olmadığı, bir rüyanın doğrultusunun, isteklerin elde edilmesiyle sınırlı olmadığı, güdülerin de yalnızca cinsel içgüdüler olmadığıdır. Olumlu açıdan, Adler'in aşağıdaki ana görüşlerine katılmaktadır: a) Rüya yorumu sağduyuya aykırı düşmemelidir. b) Rüyalar belli bir hayat tarzının ürünüdür ve onlar da bu hayat tarzını destekler, hatta uygulamaya zorlarlar. c) Rüyalar, bireyin kendi geleceği konusundaki tutumuna göre anlaşılmalıdır. Ullman'ın Adler'e katıldığı bu önemli ana noktaların yanında, ondan ayrıldığı bir takım noktalar çok önemsiz kalmaktadır.

Böylelikle Adler'in, kuramlarına ek olarak, metodolojisinin de (ikisi birbiriyle çok ilgili olsa bile) yeni bir onayını görmüş bulunmaktayız. Adler'ın çalışmalarına yönelik ilginin artmasına bir neden olarak da bu gösterilebilir.

PSİKOTERAPİ UYGULAMASI

Ruh hekimi Joseph Wilder (1959, s. xv) ortaya çok ilginç bir söz atmıştır: «Sorun herhangi bir insanın Adler'ci olup olmadığı değil, ne derece Adler'ci olduğudur.» Kendisini bu görüşe götüren şey, Adler'in görüş ve fikirlerinden

giderek daha çoğunun modern psikolojik düşünceye sızdığını görmesidir.[2]

Rotter (1960, s. 383), Nisan 1958 ile Nisan 1959 arasındaki ruh sağaltım literatürünün incelemesini yaparken, psikanalizdeki yeni ilerlemelerin tümünde genel olarak Adler'ci bir hava bulunduğunu farketmiştir. «Kuramcılar 20 yıldan bu yana yazdıkları kitaplarda hep Adlerin görüşlerini Adler'e atıf yapmaksızın tekrarlayıp duruyorlar, yalnızca bazıları bu görüşleri biraz evirip çeviriyor, bu yolla bunları Freud'un da kabul ettiğini kanıtlamaya çalışıyorlar,» demektedir. R.R. Mezer (1957), çok açık konuşmakta ve şöyle söylemektedir: «Günümüz psikanalizi, uygulamada bir ego-psikolojidir ve Adler'in Bireysel Psikoloji'sinden pek de farklı değildir.

Sundberg ve Tyler (1962, s. 42), klinik ruhbilimi konulu derskitaplarında, ruhbilimin yedi yaklaşımını kendilerine göre bir sıraya sokmuşlar ve bunlardan ikisinin Adler tarafından bulunduğunu belirtmişlerdir. Bu iki yaklaşım, «kavram ve değerler değişimi olarak ruhsağaltımı» ile, «insanlararası ilişkiler ve iletişimlerde ruh sağaltımı», yani

---

2) Lewis R. Wolberg (1970) New York Üniversite üstü Akıl ve Ruh Sağlığı Merkezi Dekanı, Adler'in doğumunun 100. yılında şöyle demiştir: «Ruh sağlığı konusunda modern sandığımız nice görüşün, Adler'in yazılarında savunulan görüşlere paralel olduğunu farketmek insanı büyük ölçüde şaşırtmaktadır. Bugün toplumsal ruh sağlığına bakış odağımız, Adler'in sosyal vektörlere verdiği vurgunun pek çoğunu içermektedir. Aynı şekilde, eğitim metodolojisi, aile, sağaltım (terapi) ve sosyal sağaltım... yine Adler tarafından ayrıntılı şekilde anlatılmıştır.

Henri F. Ellenberger (1970), **«Bilinç Dışının Keşfi»** adlı anıtsal eserinde şu sonuca varmaktadır. «Fikir ve görüşleri, Alfred Adler kadar kaynak belirtilmeksizin çalınmış bir ikinci yazar bulmak çok zordur.» (s. 645).

ruh sağaltıma bilişsel ve bireylerarası yaklaşımlardır. Yazarlar bu iki görüşün de liderleğini Alfred Adler'in yapmış olduğunu öne sürmektedirler.

Ford ve Urban (1963, s. 365), ruh sağaltım sistemlerinin bir karşılaştırmasını yaptıkları ders kitaplarında yine Adler'e atıf yapmakta ve kişilerarası tecrübelerin rolünü ilk ortaya atan olarak onu göstermektedirler. Ayrıca kişinin kendi imajını yaratma ve korumasının önemini anlamak konusunda da, son sağaltım yöntemlerinde tutulmaya başlayan sübjektivist görüngüsel (fenomenolojik) tutumu geliştirmekte de Adler'in öncülüğünü tanımaktadırlar. Adler'in sistemini enine boyuna inceleyen yazarlar sonuna fikirlerini şöyle seslendirmektedirler: «Bu sistem, gelişen sağaltım kuramları alanına katkılarından ötürü büyük saygınlığı olması gereken bir sistemdir.

Ruh sağaltımcı Albert Ellis (1962, s. 323) de kendi Ussal Ruh Sağaltım (Rasyonel Psikoterapi) sistemini geliştirmiş bir bilim adamıdır. Eserinin sonunda kendi sistemini Adler'inkiyle karşılaştırırken şunları söylemektedir: «Bambaşka bir çerçeveden ve bakış açısından hareketle, bağımsız olarak ortaya çıkarılan kişilik ve ruhsağaltım kuramlarında Alfred Adler'in yarım yüzyıl önceden doğru noktalara parmak basmış olması, kendisinin ileri görüş ve klinik yargılar bakımından hayranlık uyandıracak bir yere sahip olduğunu ortaya koymaktadır.»[3]

---

3) Chicago Tıp Okulu, Psikiyatri Bölümü tarafından 24-25 Mart 1972 tarihlerinde düzenlenen Dördüncü Kısa Psikoterapi Konferansı, tamamiyle Adler tekniklerinin tartışılmasına ayrılmış bulunmaktadır. Bu konferans aynı zamanda Adler'in 100.üncü doğum yıldönümünü kutlama vesilesi olmuş, büyük bilim adamının öğrencilerine onur payeleri verilmiştir.

OLUMLU (POZİTİF) AKIL VE RUH SAĞLIĞI KURAMI

Bugün artık Adler'in çok işlerlikli, olumlu bir ruh sağlığı kuramı ortaya koyduğu giderek daha çok kabul edilmekte, buna karşılık Freud'un kuramına en iyimser değerlendirmeyle, ancak ruh sağlıksızlığını ilgilendirdiği inancı yayılmakadır. R.W. White (1957 b, s. 214)'ın ifadesiyle, «Eğer sinirceden (nevrozdan) iyileşmenin oluşumunu anlamak ve kişiliğin sağlıklı işlevlerine yönelmek gerekiyorsa, Freud'un analitik penetrasyonlarına bazı şeyler eklemenin gerekli olacağını ilk gören insan, Adler'dir.»

Hoffman (1962, s. 233)'a göre Adler aynı zamanda ruh sağlığı eylemi (aksiyonu) konusunda bir program da sunmuş bulunmaktadır. Adler için, toplumsal ilginin gelişmesini teşvik yoluyla, uyumlu grup hayatı eğitimine ağırlık veren bir toplum yaratmamız gerekir. Bu yeteneği normal yetişmeleri sırasında geliştirmeyi beceremeyenler için, yeniden eğitilme (yani psikoterapi) tek çaredir.»

Maslow (1954, s. 217) ideal ruh sağlığına sahip insanları incelediği zaman, bu kişilerin ortak karakteristiklerinden birinin toplumsal ilgi olduğunu saptamış bulunmaktadır ki, Adler'in ruh sağlığı konusundaki ölçütü de budur. «Alfred Adlerin ortaya attığı bu deyim, kendini kabul ettiren bireylerin tüm insanlara yönelik duygularını anlatmak için elimizde bulunan en iyi deyimdir. Bu kimselerin insanlara yönelik duyguları arasında, genellikle çok derin bir şekilde kendilerini onlarla özdeşleştirme, geniş bir anlayış, arasıra ortaya çıkan öfkelere, sabırsızlık ve tiksintilere karşın, bir sevgi bulunmaktadır... Bu insanlar, insan nesline yardımcı olmak için samimi bir istek duyarlar. Sanki herkes bir tek ailenin bireyleriymiş gibi.»

Sidney M. Jourard (1963, s. 21) da görüşlerinde Maslow'a çok yaklaşmakta ve ruh sağlığı tanımına toplumsal ilgiyi de katmaktadır: «(Ruhsal sağlığa sahip) birey kendi-

ni bir dereceye kadar ihmal edebilmekte, enerji ve düşüncelerini güvenliğin, sevilir olmanın ve hayatta pozisyon kazanmanın ötesindeki, sosyal anlamı olan konu ve sorunlara çevirebilmektedir.» Ayrıca Jourard'a göre, «Adler'in yazıları psikiyatri ve eğitim alanlarında etkili olmuş, fakat her nedense Freud'un fikirleri kadar iyi tanınmamıştır. Sosyal duygu kavramı din ve ahlâk ilkelerinin en yüceleriyle aynı paralelde bulunmdakta, daha çok patolojiye dönük olan psikanalitik yazılardan çok daha fazla düzeltici işleve sahip bulunmaktadır.» (s. 8)

Adler'in kuramının ruh sağlığı açısından ele alınması, Hall ve Lindzey tarafından da ihmal edilmiş sayılmaz, (1957, s. 125): «Adler ortaya hümanistik bir kişilik kuramı koymuştur. Bu kuram Freud'un insan kavramının antitezidir. İnsana yardımseverlik, hümaniterlik, işbirliği, yaratıcılık, özgünlük ve uyanıklık (farkında olmak) vermekle, Adler insana bir gurur, bir değer kazandırmıştır. Oysa bu değerleri o zamana kadar psikanaliz büyük ölçüde yıkmakta, yoketmekteydi. Freud'u okuyanların pek çoğuna itici gelen o korkunç maddeci imajın yerine Adler daha tatmin edici, daha umut verici, daha iltifat dolu bir insan portresi sunmuş bulunmaktadır. Adler'in kişilik yapısı kavramı, insanın kendi kaderinin kurbanı değil, yapıcısı olabileceği yolundaki popüler fikre de uymaktadır.»

Londra *Times* (1958)'ın imzasız yorumcusu (kendisine daha önce de değinilmişti), aynı zamanda şunları da söylemektedir: «Düzenli toplumun böyle iyimser bir bakış açısından değerlendirilişi, kuşkusuz Adler'in yeni baştan dikkat çekmeye başlamasının nedenlerindendir. Gerek o, gerekse modern neo-Freud'cularımız, yalnız topluluğun sağaltıcı (terapötik) fonksiyonu konusunda değil, aynı zamanda toplumun daha iyiye gitmesini de ilgilendiren bir

noktada görüş birliği içindedirler: Sinirce (Nevroz) uygarlığın cezası değil, uygarlık yokluğunun cezasıdır, demeye getiriyorlar.

ANTROPOLOJİ

Antropolog Ashley Montagu bir süreden beri, Adler'in toplumsal ilgi kavramını çok tuttuğunu açıkça ifade etmektedir. Montagu (1955, s. 185) bu kavamı anne-çocuk ilişkisine uygulamakta, eğitime uygulamakta, insanın tüm yakınlıklarına uygulamaktadır. Bununla kendi esas görüşünü, yani «hayat sosyaldir, insan da sosyal olmak üzere doğmuştur, işbirliğine yatkındır - bir bütünün dayanışmalı parçasıdır» görüşünü destekemektedir.

Sonradan ikinci bir antropolog, Ernest Becke (1962) de Adler'e büyük önem vermiştir. Becker'e göre bireyin öz-saygı'yı geliştirmesi, bununla kendi aşağılık duygularını yenmesi, kendi gözünde kendi değerini kanıtlaması, insanoğlunun en özel niteliklerinden biridir ve aynı durum çok çeşitli kültürlerde tekrar tekrar ortaya çıkmaktadır.

Becker, Freud'un içgüdüler kuramını, sosyal bilimlerin gelişmesini geciktirmekle suçlamıştır. İçgüdüler, insanın içinde yatan gizli düşmanlıklar, birey-toplum düşmanlığı gibi görüşler, Becker'e göre, «Freud'un topluma deli gömleği giydirdiğinin» simgeleridir. (s. 133) Bu durum tam yarım yüzyıl sürmüştür. «Freud'un psikolojik dürtü değişmezlerinin çeşitli dallardaki bilim adamları tarafından büsbütün çürütülmesine ramak kalmıştır,» demektedir. «Freud'un insan gelişmesi kuramından ortaya çıkardığı belli başlı değişmezlerin çoğu yanlıştır.» (s. 162).

Backer bundan sonra insanı şaşırtacak bir yargıya varmaktadır: «Saldırganlık kavramını pek erken terkeden Adler'in çoktan beri savunduğu *insan çabasının sembolik yapı-*

sı kavramını kabul etmezsek, sosyal bilim alanında hiçbir gerçek ilerleme kaydedeceğimiz de yoktur. (s. 134).» Ve bundan sonra, giderek sayısı artan itirazlara, kendi itirazını da eklemekte Adler'in bir süre için ihmal edilmiş ve unutulmuş olmasını suçlamaktadır: «İnsan davranışının psikanalitik bir açıdan tartışılması sırasında Adler'in adını anmamaya olanak yoktur. Kendilerine neo-Freud'cu diyen bir takım kimselerin «yepyeni» bir fikirmiş gibi, Adler tarafından yarım yüzyıl önce anlatılmış, açıklanmış fikirleri ortaya sermelerine izin vermeye de gerek yoktur. Freud, Adler'in kendisi için tehlike oluşturabilecek olağanüstü zekasına sırt çevirmekle bir emsal yaratmış, aynı tutum, iki ekolün resmen ayrılmasından sonra devam etmiş gitmiştir.» (s. 200).

ADLER'Cİ EYLEMLER

Kuzey Amerika Adler Psikolojisi Derneği, aslında 1952 yılında Amerikan Adler Psikolojisi Derneği olarak kurulmuş olup, 1978 yılında ABD ve Kanada'da topladığı üye sayısı 1100'e varmış bulunmakta, bunların çoğu da pskoiojisi danışmanlığı yapan kimseler olmaktadır. Bu dernek *Bireysel Ruhbilim Dergisi* ve *Bireysel Ruhbilimci* adlı iki dergiyle bir de haberler mektubu türünde gazete yayınlamaktadır. Yılda ve altı ayda bir düzenlediği toplantıların dışında bölgesel toplantılar da tertiplemekte, çalışma gruplarına finansörlük yapmaktadır. New York'da, Chicago'da Bowie (Marland) Eyalet Üniversitesinde Adler Eğitim Enstitüleri bulunmaktadır. Ayrıca pek çok sayıda yerel kuruluşlar, eğitim enstitüleri aile eğitim merkezleri ve çalışma grupları da vardır. Dergiler yıllar boyunca yayınlanmış Adler'ci literatür için rehber görevi yapabilecek durumdadır.

Diğer ülkelerde, örneğin Avusturya, Danimarka, Fransa, İngiltere, Yunanistan, İsrail, İtalya, Hollanda, İsviçre ve

Batı Almanya'da Adler'ci gruplar, ABD'deki gruplarla bir-araya gelerek, Uluslararası Bireysel Ruhblim Derneği'ni oluşturmuş bulunmaktadırlar. Bu dernek de bir gazete yayınlamakta, her üç yılda bir psikoloji kongreleri düzenlemektedir. Ülke gruplarının içinde en kalabalık olanı Batı Almanya'dakidir. Alman Bireysel Ruhblim Derneği, 1964 yılında yeniden kurulmuş olup, 1978'de 950 üyeye sahip gözükmektedir. Dört bölgesel enstitüde eğitim sağlamakta ve 1976'dan bu yana *Zeitschrift für Individualpsychologie'yi* yayınlamaktadır. Diğer dikkati çeken bir faliyet de, 1968'den beri çalışmakta olan Adler Yaz Okulları (ICASSI) olmaktadır. Bu kuruluş da her yaz değişik bir Avupa ülkesinde veya İsral'de iki haftalık bir seminer düzenlemekte, 300 - 400 öğrenciye danışmanlık eğitimi sağlamaktadır.

I

İNSANOĞLUNUN İLERLEYİŞİ

(1937)

Alfred Adler'in ileri yıllarındaki raporlarının bir derlemesine aşağıdaki parça ile başlamak, kanımızca çok uygun olacaktır. Yazı Adler'in ölüm yılında yayınlanmış olup, konu olarak, hem kendisinin ömrü boyunca içtenlikle inandığı, hem de psikolojisinin temelini dayandırdığı bir konuyu seçmiştir: İlerleme fikrine iyimser yaklaşım.

Aşağıda Adler'in Bireysel Ruhbilim adlı yapıtının özetini, altı varsayım şeklinde bulacaksınız. Bunlar, bireyin organizmik bütünlüğü; bireyin öznelliğinin önemi, fenomenolojik dünya, bu dünya ile ilgili görüşleri; üniter bir dinamik (burada başarıya ulaşma çabası şeklinde başlıklandırılmıştır); bireyin benzersizlik (ünik) niteliği (hayat tarzı kavramıyla formüle edilmiştir); bireyin yaratıcılığına atfedilen iradesi; ve bir de bireyin olumlu sosyal oryantasyonudur ki, bu sonuncusu da o bireyin sosyal ilgi potansiyeli olarak ifade edilmiştir.

Aşağıdaki rapor, Adlerin genel yaklaşımının tipik bir

örneği sayılabilir, zira sosyal ilginin ilerlemesi ve artması tezini, sağduyuya hitab eden basit düşüncelerle desteklemektedir.

(Yay.)

İnsanoğlunun ilerlemesi mümkün mü, muhtemel mi, imkânsız nu yoksa kesin mi sorunu, bugün herkesi her zamandan daha çok ilgilendirmektedir. Bununla birlikte, daha başlarken, ilerleme sözcüğünün tanımında bile anlaşmazlıklar vardır. Nedeni, herhalde insanların çoğu zaman genel bir yaklaşımın daha geniş faktörlerini gözden kaçırmaları, bilimsel sorunlar da dahil olmak üzere tüm sorunlara genellikle dar olan kendi kişisel açılarından bakmaları olmaktadır. Aynı durum, ilerleme kavramı için de geçerlidir.

Herkes tüm deneylerini ve sorunlarını kendi anlayışına göre değerlendirir. Bu anlayış çoğu zaman gizli bir varsayımdır ve bunu bireyin kendisi bilmemektedir. Bilim adamlarının bile, özellikle düşünürlerin, sosyologların ve psikologların bile bu ağa yakalanmaları hem gülünç, hem de aynı zamanda hazindir. Bireysel ruhbilim de, kendi varsayımlarına, kendi hayat anlayışına, kendi hayat tarzına sahip bulunduğundan, bu kurala istisna oluşturmaz. Tek farkı, bu durumun tamamen bilincinde olmasıdır.

BİREYSEL RUHBİLİMİN TEMEL VARSAYIMLARI

Bireysel Psikoloji, iç kuvvetler varsayımından, yani iç güdülerden, dürtülerden, bilinçdışılık vb.'den kopmayı başaran ilk psikoloji ekolüdür ve bunları mantık dışı malzeme sayar. Kişiyi veya bir grubu anlamak ve değerlendirmek söz konusu olduğu zaman, bu kopmanın çok yararlı olduğu görülür. Olumlu açıdan, Bireysel Psikoloji aşağıdaki varsayımlarda bulunmaktadır.

Bir kere Bireysel Psikoloji, insan kişiliğinde bütünlük ve devamlılık bulunduğunu varsayar ki, buna karşı olan geçerli bir iddia da bulunamamaktadır.

Bireysel Psikoloji, kendi sağlam ve mantıklı faaliyet alanını, her zaman tutarlı olan bireyin, sürekli değişmekte olan hayat sorunlarına karşı davranışında bulmaktadır. Bu davranışta esas rolü oynayan da, bireyin kendi hakkındaki ve içinde yaşayıp ilişki kurmak zorunda olduğu çevre hakkındaki fikri olmaktadır.

Bireysel Psikoloji ayrıca bireyin, sorunlarını çözebilmek için başarıya ulaşma çabası gösterdiğini varsayır. Bu çaba, hayatın yapısında vardır. Ama başarının ne olup ne olmadığı, nelerin başarı sayılıp nelerin sayılmayacağı, yine bireyin kendi düşüncesine bırakılmıştır.

Spesifik bir varyant seçme ölçütümüz, ister birey, ister grup söz konusu olsun, her zaman insanoğlunun giderek artan gelişmesine ve refahına dönük yöndedir. Yani başka bir deyimle bu ölçüt, genel refah ve yukarı doğru gelişme amacına ulaşabilmek için gerekli toplumsal ilginin derecesi ve cinsidir. Bu varsayımın en ağırlıklı nedeni, kişinin ancak yeterli toplumsal ilgiyle çözebileceği bir takım sorunlarla karşılaşmakta olduğunu keşfetmemizdir. Kişide ilgi ya çocukluğundan vardır, ya da onu sonradan edinmiştir. Hayat sorunlarının tümü, üç başlık altında birleştirilebilir ki, bunlar da, dostluk sevgisi, iş ve cinsel sevgidir. Tüm insanlarda, hiç değilse bir dereceye kadar toplumsal ilgi bulunursa, da bu yetersizdir. Hatta hayvanlarda da bir dereceye kadar sosyal ilgi bulunabilir. Bu nedenle yaşam boyu gösterilen bu toplumsal ilginin germ hücrede var olduğunu, oradan geldiğini varsaymakta kendimizi haklı görüyoruz. Ama orada bir gizligüç (potansiyel) olarak vardır, gerçek bir yetenek durumunda değildir.

Toplumsal ilgi, tüm gizli insan potansiyelleri gibi, bireyin tutarlı hayat tarzına göre gelişecektir.

Hayat tarzı, çocukta, çocuğun yaratma gücünden, yani dünyayı nasıl gördüğü, ve neyi başarı olarak değerlendirdiği noktasından doğar.

Bir psikolojinin bu şekilde temellendirilmesi, gözlemcinin emin olabilmesini büyük ölçüde desteklemektedir. Bunun birinci nedeni, varsayımların açıkça belirtilmesiyle, bunların bilinmesi, anlaşılması ve her zaman kontrol edilecek durumda olmasıdır. İkincisi, gözlemcinin bireyi veya grubu gözlemlerken yanlış sonuçlardan, yanılgı içindeki değerlendirmelerden özellikle korunuyor olmasıdır. Çünkü gözlemci toplumsal ilgiyi, ifade taşıyan hareketlerin, şahsiyet beirtilerinin ve semptomların tümünde aramak zorundadır. Bu son avantajını, bireyin şahsiyetinde, düşünme, hissetme ve davranma konularında bütünlük ve tutarlılık bulunduğunu varsaymasına borçludur.

İLERLEME FİKRİ

Bu temel varsayımlarımızdan, insanoğlunun ilerlemesine ilişkin çok önemli bir sonuç ortaya çıkmaktadır.

İnsanoğlunun ilerlemesini, sosyal ilginin daha üst düzeylere doğru gelişmesi olarak tanımlayabiliriz. Kabul etmek gerekir ki sosyal ilgi düzeyi halen oldukça düşüktür. Böyle oluşu, «Neden komşumu sevecek mişim?», «Benden sonra tufan!» gibi sözlerle kendini belli etmektedir. Ama sosyal ilgi yine de sürekli olarak baskı yapmakta ve büyümektedir. Bu nedenle, durum şu anda ne kadar karanlık gözükürse gözüksün, uzun vadede bireyin ve grubun daha yüksek düzeylere doğru gelişeceği konusunda güvenceler vardır. Sosyal ilgi her an büyümektedir, insanlığın ilerlemesi de sosyal ilginin gelişmesinin bir fonksiyonudur, ve dola-

yısıyla insanoğlu var oldukça ilerlemeden kaçınılamayacaktır.

ÜÇ MUHTEMEL DÜŞÜNCE

Aşağıda, evrimin sosyal ilginin başarısına yol açacağı konusundaki üç kısa öneri tartışılacaktır. İşte bu görüşler, Bireysel Psikolojiye şen ve iyimser bir bilim niteliği kazandırmaktadır.(1)

1. Birinci düşünce, bir fıkrayı andırmaktadır. Bir zamanlar bunu bir Amerikalı'nın makalesinde okudum. Gerçi yazarın adı ne yazık ki aklımda kalmadı ama, konu beni büyük ölçüde etkiledi.(2) Gençliğini sefalet ve fakirlik içinde geçirmiş bir mültimilyoner, kendi soyundan gelecekleri aynı tehlikeden korumak istemektedir. Bir avukatla konuşur, ona servetinin ne kadar olduğunu açıkladıktan sonra, soyundan gelecekleri onuncu kuşağa kadar korumak niyetinde olduğunu anlatır. Avukat kalemi eline alır, hesap yapmaya başlar. Bitirdiği zaman müşteriye döner ve şöyle konuşur: «Servetiniz öylesine bol ki, onuncu kuşağa kadarki ahvadınızı korumaya rahatlıkla yetecektir. Ama bunu yaparken, koruduğunuz çocukların, sizin kuşağınızdaki bin kişiye daha, size oldukları kadar yakın akraba olacaklarını biliyor musunuz?»

Bu noktadan hareket eder, gözlemimizi on yerine yüz ya da daha çok kuşağı içerecek şekilde genişletirsek, insanların katkıda bulunduğu herşeyin, sırf kendi ailelerini düşünerek yaptıkları şeyler de dahil olmak üzere, hep insan-

---

1) «Şen bilim» deyimi herhalde Nietzsche'nin aynı adlı kitabından alınmadır.

2) Sözü edilen yazar, Henry Stillwell Edwards (1855-1938) adlı Amerikalı romancı ve dergi yazarıdır.

oğlunun toplam çıkarlarına dönük olmaktan kurtulamayacağını görürüz. Bu «eşitleyici süreç» belki zaman zaman, yararlı katkıların azlığı nedeniyle yavaşlayabilirse de, asla durdurulamaz.

2. Yakında çıkacak olan *Dr Sinn des Lebens* adlı kitabımdan alınmış olan ikinci bir düşünce, birincisini tamamlamaktadır. Bir soru soruyorum: «Bu dünyaya geldiğimizde ne buluruz?» Cevabı da şöye olmalıdır: Atalarımızın yaratıp bıraktığı tüm yararlı katkıları buluruz. İnsanları bedensel ve zihinsel gelişmeleri içinde buluruz. Sosyal kuruluşları, sanatı, bilimi, uzun ömürlü gelenekleri, sosyal ilişkileri, değerleri, eğitimi vb. buluruz. Bunların hepsini alır, üzerine ilerlemeleri, gelişmeleri, değişmeleri katarız ve bunları daha dayanıklı hale getiririz. Atalarımızdan bize kalan budur. Bunlar bizim yönetimimize bırakılmıştır. İşte vücutları düştükten sonra ruharını ölümsüzlüğe kavuşturan da, onların bu katkılarıdır.

Peki hiçbir katkıda bulunmayanların, ya da gelişme sürecine engel olmuş olanların dünyasal yaşamı ne olmuştur o halde? Cevabı ortada: Kaybolmuştur. Onların hayatından hiçbir iz bulunmaz. Bu durum, gelecek kuşakların yaşamına hiçbir olumlu katkıda bulunmayanlara yönelmiş, ihlâl edilmez bir yasaya benzemiyor mu? Onların dünyadaki izleri bir daha bulunamamak üzere silinmiş gitmiştir.

Karşı gelinmesi pek zor olan bu düşünce biçimi, benim *birey hayatı ve grup hayatı bir ödünleme (telâfi) sürecidir* yolundaki bulgularımla da yakından ilgilidir. Bu süreç, hissedilen veya hayal edilen aşağılık duygularını fiziksel ve psikolojik şekilde yenme girişimindedir. Telâfi çabasının bir amacı, insan kültürünün durmadan büyümesini, çeşitli kuşakların katkılarını toplayıp daha sonraki kuşaklara ulaştırmasını sağlamaktır.

İnsanoğlunun yaşamında hazır bulunan sosyal ilginin kuvveti, insan tabiatını saptayan bir nitelik olmasının yanı sıra, yokluğu yalnızca zayıf kafalılarda görülen, çocukla birlikte dünyaya gelip çocuğun yaratıcılığı kanalıyla verimli olan bir kuvvettir. Şimdilik tüm insanlığın zorluklarını çözebilecek kadar güçlü değildir ama, yine de şu anda var olan sosyal ilgi bile öylesine güçlüdür ki, bireyler de, gruplar da ona uymak zorundadırlar. İnsan yargısı ancak, sözü edilen bir hareketin, sonunda insanoğlunun genel refahına katkıda bulunup bulunmayacağını düşünmekten başka bir şey yapamaz. Siyasal girişimler, bilim ve teknolojideki ilerlemelerin kullanılması, yasalar ve sosyal normlar hep bu değerlendirmenin kapsamı içindedir. Ama yine de, toplumun iyiliğine yönelik olduğu iddia edilen girişimlerin uzun vadede gülçü kalabilmesi, ancak bu iddiaları kanıtlanırsa mümkün olabilir.

3. Üçüncü düşüncenin dayanağı çok daha ciddidir ama, o da aynı sonuca, yani ilerlemenin insanoğluna zorlandığı sonucuna varmaktadır. Buna göre birey hayatının sonu, insanlığın ilerlemesi içinde erimekte, onunla birleşmektedir. Gerçi kuruyan ve kurumakta olan hayat bizi acı şekilde etkilemektedir ama, bu hayatın bir kuşak sonra yeniden gençleşeceğini ve önceki kuşakların katkılarıyla zenginleşeceğini bildiğimizden, yeni katkıların ve gelişmelerin yeralacağını da biliriz. Gençleşme yeni yeni sorunlar doğurmakta, sonra da onları çözmektedir. Bu konuda hiçbir kuşak olgunlaşmış değildir, çünkü sorunlar daha önce ortaya çıkmış sorunlar değildir. Çocuğun ve yetişkinin yaratıcı güçleri durmadan yeni gerilimler tarafından sınanır, yeni çözümler bulunur ve işe yaramayan eski çözümler fırlatılıp atılır.

Her yeni kuşak, çevrenin getirdiği eski ve yeni görevleri üstlenmek, kendi dengesini fiziksel ve psikolojik olarak

sağlamak, duyularını ve anlayışını daha geliştirmek zorundadır. Bu dengenin sağlanması ancak, bireyin enerjileri mantıklı bir dünya görüşüyle desteklendiği ve çevre sorunlarının çözümüne biraz daha yaklaşmayı başardığı zaman mümkündür.

İnsanla mekânın ilişkisi içinde, insanoğlunun yıkılmasına kadar geçecek süre boyunca, *ilerleme* her zaman yönetici durumda olacaktır Çevre insanı yoğurur ama insan da çevreyi yoğurur (Pestalozzi). Duyularımızın ve önemli konuları anlama yeteneğimizin sınırlı olması yüzünden, son sözü ussal (rasyonel) bilim söyleyecektir. Şu an için, ortaya çıkıp önemli bir söz söyleyebilen, yalnızca Bireysel Psikoloji olmuştur ve söylediği ağırlık merkezini de sosyal ilgi oluşturmaktadır.

2

ÜSTÜNLÜK HEVESİNİN VE TOPLUMSAL İLGİNİN KAYNAĞI ÜZERİNE

(1933)

Bireysel Psikoloji, organizmik bir kuram olarak birleştirici, kendine özgü bir güdüleme (motivasyon) kuramı gerektirmektedir. Bu da, ya bir ana motifi içerir, ya da hayat kuvveti denilen gücü dinamik ilke olarak kabullenmek gereğini doğurur. Adler esas olarak ikinci yolu seçmiştir. Zaman zaman bir ana motif seçse bile, bu yine de hayat kuvvetinin bir insanda aldığı şekli tarif edecek bir kelime olmaktan öteye gitmez. Adlerin hayat kuvveti kavramı temel veri olarak kalmıştır. Oysa insan ana motiflerine verdiği isimler, çeşitli dönemlerde, belli bir çerçeve içinde olsa dahi, değişiklikler gösterir. Bundan önceki raporda (yani 1937 yılında yazdığı yazıda) başarı peşinde koşmaktan söz etmektedir. Aşağıda okuyacağınız 1933 tarihli raporunda ise kusursuzluk peşinde koşmak, üstünlük peşinde koşmak, yenmek, yükselme hevesinde olmak, daha iyi uyum sağlama çabasında olmak, hayata ait nitelikler olarak geçmektedir.

Kuram olarak Bireysel Psikoloji, kişiyle toplum arasında işbirliğine yönelik uyumu da şart koşmakta, doğabilecek çatışmayı yanlış bir durum olarak nitelemektedir. Bu uyum, kişide doğal olarak var olan sosyal ilgi temeline dayalıdır ve bilinçli olarak geliştirilmelidir. Sosyal ilgi ikinci bir dinamik güç değildir ama, üstünlük hevesine yön vermektedir. Diğer geliştirilmiş potansiyellerin de çabalara yön verdiği gibi. Yönlendirici bir etken olarak sosyal ilgi aynı zamanda normatif bir ideal haline de gelmektedir.

(Yay.)

Kusursuzluk peşinde koşma ve sosyal ilginin kökleri konusu üzerinde tartışmak, günümüze çok uygun gibi geliyor. Oysa bu konular Bireysel Psikoloji için çoktan beri ele alınmış eski konulardır. Hattâ daha ileri gidip, Bireysel Psikolojinin tüm değeri ve önemi bu iki soruda ve onların cevaplarında bulunmaktadır diyebilirim.

Daha önceki çalışmalarımızda da bu iki soru hiç bir zaman ihmal edilmiş değildir ama, herhalde siz de benim gibi bu soruları bir kere de ana hatlarıyla ele almanın gereğini hissediyorsunuzdur. Böylelikle zaman zaman yakınlarımızda ve dostlarımızda daha sık olarak da hasımlarımızda gördüğümüz karışıklıktan, belirsizlikten ve muglaklıktan kurtulmuş oluruz. Kusursuzluk peşinde koşmanın anlamı bence bizim kendi meslek çevremiz dışında pek de iyi bilinmemektedir. Bugüne kadar biriken bilgilere bir takım eklemeler yapmak zorunluluğunu duyuyorum. Bu bilgiler bir anda anlaşılacak şeyler değildir. Gözüken bir fenomenin ve gerçeklerin analiziyle de ortaya çıkmaz. Yepyeni bir şeyin asla analiz sonucu yaratılamaması gibi. Bu durumda elimizde bir bütün değil, yalnızca parçalar bulunmaktadır. Bireysel Psikoloji uzmanı için bütün, her zaman parçalardan daha fazla şey ifade eder. Beri yandan, insan yalnızca

parçaları biraraya getirecek olsa, sentezle de asla yepyeni bir şey yaratamaz.

KUSURSUZLUK ÇABASI

Varılan noktadan daha ileri gitmek istiyorsak, düşüncelerimize nereden başlamamız gerekir? Kusursuzluk çabasını, ya da bazı hallerde karşılaştığımız şekliyle üstünlük çabasını, daha az bilgi sahibi yazarların yakıştırdığı gibi *Kudret* çabasını, pek za sayıda kimseler öteden beri tanımaktadırlar. Ama bu konudaki bilgileri, başkalarına yansıtılacak kadar kapsamlı olmadığı gibi, bu çabanın kişiliğin tüm yapısı üzerindeki temel önemini de aydınlatamamaktadır. Bu kusursuzluk çabasının her bireyde bulunduğunu ortaya atmak ancak Bireysel Psikoloji dalına nasib olmuştur. Nietzcchenin o atak girişimindeki gibi, insana önce bir süpermen olarak gelişme isteğini aşılamak şart değildir. Bireysel Psikoloji bize her insanda kusursuzluk çabasının ve yukarı doğru yükselme çabasının var olduğunu göstermektedir. Bu kitabı okurken satırlar arasında gizli anlamları da görmeye alışkın bir okuyucu, kusursuzluk çabasının önemini her an bilerek konuştuğumuzu anlayacaktır. Herhangi bir hastalık olgusunun ele alınışında, her seferinde bu çabanın kişisel bir yöne dönük olduğunu ortaya çıkarmışızdır.

Yine de bir soru vardır ki, bu problemin her ortaya çıkışında seslendirilmektedir. Hem dostlar, hem hasımlar dile getirmektedirler bu soruyu. Ve herhalde bu soru bizim çevremizde bile henüz yeterince açık bir cevaba kavuşturulamamıştır. Bugün ben bu soruyu çözüme biraz daha yaklaştırmaya çalışacağım çünkü bu noktaya açıklık getirmenin çok yararlı olacağına her zaman inanmışımdır.

Bu nedenle herşeyden önce kusursuzluk çabasının doğuştan var olduğunu vurgulamak isterim. Ama somut bir şekilde var değildir, çünkü çeşitli bireylerde bunun binlerce ayrı türüne rastlanabilmektedir. Ayrıca doğuştan var demekle, hayatın ileriki dönemlerinde mutlaka herşeyi sonuca ulaştıracaktır, bir uyanması, bir gelişmesi yeter demek de olarak baştan var oluşudur. Bir çaba, bir iti, bir gelişme, bir *birşeydir* o. Olmasa, insan hayatın ne olduğunu bile anlamaktan aciz kalır.

Bilim adamları, özellikle de biolojiyle uğraşan bilim adamları, vücuttaki bu evrim ilkesini her zaman vurgulamışlardır. Hele Darwin, Lamarck ve diğerlerinden bu yana, evrim kuramını da öğrenmek ve incelemek usulden sayılmaya başlamıştır. Buradan bir adım daha ileriye geçer de, dâhî araştırıcıların esas demek istediği şeyi daha büyük bir kuvvetle vurgulamak istersek, YAŞAMAK DEMEK, GELİŞMEK DEMEKTİR dememiz gerekecektir.

İnsan zihni tüm akımları bir şekle sokmaya alışkındır. Çünkü o harekete değil, donmuş durumdaki harekete bakar. Yani şekil haline gelmiş hareketi ister. Bununla birlikte, şekil olarak anladığımız şeyi de eritip hareket haline getirmek için her zaman uğraşmaktayızdır. Bu nedenle, gerek çağımızın tek bir bireyi için, gerekse genel olarak canlıların tümü için, yaşamak demek, ilerlemek demektir diyebiliriz. Komple bir insanın övüler hücreden oluştuğunu herkes bilir. Ama aynı övüler hücrenin içinde, ilerlemek ve gelişmek için gerekli temellerin de var olduğunu kesinlikle anlamak şarttır.

Dünya yüzünde hayatın nasıl başladığı kesinlikten uzak bir konudur. Belki de bunun kesin cevabını hiçbir zaman

bulamayabiliriz. Hareketsiz cisimlerde de hayatın var olduğunu bile varsayabilir, Smuts (1)in izinden gidebiliriz. Modern bilim, elektronların proton çevresinde hareket ettiğini ortaya koyduktan sonra, böyle bir görüş de pekâlâ mümkün sayılmaya başlanmıştır. Bu kuram zamanla güç kazanır mı bilemeyiz ama, bizim hayat bir ilerlemedir kuramımızın artık kuşku götürmediğinden emin olabiliriz. Bunu kabul ederken, hareketin varlığı da kabul edilmiş olmaktadır. Beka yönünde hareket, üreme yönünde hareket, çevremizdeki dünya ile ilişkiler, yokolmamak için zafere dönük temaslar. Biz kendi yolumuza, gelişmenin bu patikasından sapmak zorundayız. Hayatın hangi yönde hareket ettiğini anlamak istiyorsak, dış dünyanın taleplerine sürekli aktif uyum noktasından yola çıkmak zorundayız.

Burada birincil (primer) bir konuyla yüzyüze olduğumuzu, hayatın ta başlangıçtan beri parçası olan bir şeyle yüzyüze olduğumuzu hatırdan çıkarmamamız gerekir. Sorun her zaman bir yenme sorunudur. Bireyin varolması, insan neslinin varolması, bireyle çevresi arasında daha uyumlu ilişkilerin sağlanması sorunudur. Bu daha iyi uyum sağlama hareketi hiçbir zaman son bulamaz. İşte üstünlük çabasının temeli de bu noktada yatmaktadır.

Herhalde bu noktaya kadar söylediklerimin pek çoğu size tanıdık gelmektedir. Bunları başkalarının da bildiği bir gerçektir. Bireysel Psikoloji'nin katkısı, arada bir ilişki kurmak ve hayat dediğimiz bu kuvvetin nasıl bir şekil aldığını, her bireyi nasıl ele geçirdiğini ve nasıl sürekli olabildiğini ortaya sermek olmuştur. Bizler evrim ırmağının ortasında ilerlemekteyiz ama, dünyanın dönmekte olduğunu nasıl farkedemiyorsak, bunu da farkedemeyiz. Birey hayatının da küçük bir parçasını oluşturduğu kozmik ilişkide,

1) Smuts, J.C. Holizm ve Evrim. New York: MacMillan, 1926.

dış dünyaya zaferle uyum yapmak bir ön koşul olmaktadır. Üstünlük çabasının hayatın başlangıcında var olduğundan kuşku bile duysak, milyarlarca yılın tecrübesi bugün artık kusursuzluk çabasının her insanda doğuştan var olan bir etken olduğunu önümüze koymuş bulunmaktadır.

KUSURSUZLUĞUN ÇEŞİTLİ ŞEKİLLERDE ANLAŞILMASI

Bu düşünce bize başka bir şeyi daha gösterebilir. Kusursuzluğa giden tek doğru yolun ne olduğunu hiç birimiz bilemeyiz. İnsanoğlu zaman zaman insanlığın ilerlemesi amacını hayalinde canlandırmaya çalışmıştır. Bugüne kadar edinilmiş imajlardan en iyisi, Tanrı kavramı olmaktadır (Jahn ve Adler). Tanrı kavramının kusursuzluğa doğru olan bu hareketi de amaç olarak içerdiğine kuşku yoktur. Somut bir kusursuzluk amacı olarak da insanoğlunun kusursuzluğa ulaşma yolundaki karanlık özlemlerine bir karşılık oluşturmaktadır. Bana kalırsa elbette ki her insan Tanrıyı başka türlü düşünür. Bu nedenle daha başlangıçtan kusursuzluk ilkesine ters düşen Tanrı imajları da vardır. Ama Tanrının en saf formülasyonu söz konusu olduğu zaman, işte kusursuzluk amacının somut formülasyonuna burada ulaşılmıştır, diyebiliriz.

Kuşkusuz insanlar arasında bu kusursuzluk amacını değişik şekillerde hayal etme girişimleri de pek çoktur. Her zaman başarısızlıklara, hastalanan, sinirceye (nevroza), çıldırıya (psikoza) uğrayan insanlara, suç işleyenlere, alkolik olanlara eğilmek zorunda kalan biz doktor milleti, bu üstünlük amacını onlarda da görmüşüzdür ama, başka yöne dönük olarak görmüşüzdür. Mantığa ters düşen ve kusursuzluk amacı olduğunu tanımakta zorluk çekeceğimiz kılıklarda görmüşüzdür. Örneğin birisi çıkıp da bu amacı, başkalarına tahakküm etmek isteğiyle somutlaştırmak isterse, bu tür bir kusursuzluk amacı bize bireyi ve grubu gü-

debilecek bir amaç gibi gözükmez. Bunun nedeni, herkesin bu tür bir kusursuzluk amacını kendine iş edinmek istemeyeceği düşüncesine dayanır. İsterse, o zaman evrim ilkesine ters düşecek, gerçeği ihlâl edecek, gerçeğe karşı kendini heyecanla savunmak zorunda kalacaktır. Kusursuzluk amacı olarak başkalarına yaslanmayı, onlara yüklenmeyi seçen insanları gördüğümüz zaman, bu da bize mantık dışı gözükmektedir. Birisi kalkıp da kendine kusursuzluk amacı olarak, hayatın sırlarının çözülmemiş durumda bırakılmasını seçerse, ve bunu da çözmeye uğraşırken düşeceği başarısızlıkların kendi kusursuzluk amacını köstekleyeceği düşüncesiyle yaparsa, bu amaç da bize uygunsuz gelmektedir. Oysa bu amaç birçoklarına göre belki de kabul edilebilir bir amaç sayılabilir.

Şimdi bu düşünceyi biraz geliştirerek bir soru soralım: Kendilerine yanlış bir kusursuzluk amacı seçmiş olan, aktif uyumları başarıya ulaşmamış olan, yolu yanlış seçtikleri için ilerleme yönüne dönememiş olan yaratıklara ne olmuştur? İşte burada, nesli tükenmiş, izi kalmamış olan türlerin, ırkların, familyaların ve binlerce bireyin yokolmuş olması bizlere, bir tür kusursuzluk için hiç değilse yarı yarıya doğru bir seçme yapmanın ne kadar önemli olduğunu da gösterir. Bugün artık bireyler, kusursuzluk amacının kendi tüm kişiliklerine yön verdiğini anlamaktadırlar. Hem kişiliğinin, hem ifade taşıyan davranışlarının, hem anlayış ve kavrayışımının, hem düşünmesinin, hem hissetmesinin, hem de dünya görüşünün buna göre şekillendiğini artık bilmektedir birey. İşte Bireysel Psikologlar için de, doğru yoldan sapma açısı fazlaca olan bir amacın bireyi mahva değilse bile zararlara sürüklediği, açık seçik ortadadır. Durum böyle olunca, sevilecek yönün hangisi olduğunu bilme şansı önem kazanmaktadır. Çünkü ne de olsa hepimiz evrim ırmağının ortasındayız ve o doğrultuda hareket

etmeye de zorunluyuz. Bireysel Psikoloji bu noktada da büyük katkılar getirmiştir. Binlerce deneyin sonunda, ideal kusursuzluğa giden yolu, toplumsal ilgi normları sayesinde bir dereceye kadar anlayabilecek bir görüş elde etmeyi başarmıştır.

TOPLUMSAL İLGİ

Bireysel Psikoloji Literatüründe de, toplumsal ilgi konusunda bazı dalgalanmalar görmüşsünüzdür. Bu konuyu esas bu nedenle tartışmak istiyorum. Kendi çevremizdeki acemiler arasında da ortaya çıkan o düşüncesiz olguya, yani toplum dediğimiz şeyi sırf kendi günümüzün özel çevresi ya da girilmesi gereken daha büyük çevre olarak görmek hatâsına fazla vakit ayırmak niyetinde değilim. Toplumsal ilginin anlamı bundan çok daha derindir. Esas olarak, bütünle birmiş gibi hissetmek demektir. Sonsuzluğa kadar süreceği düşünülen bir toplum biçimi için çaba göstermek demektir. Tıpkı insanlığın kusursuzluğa eriştiği günde var olacak toplum gibi. Toplum asla herhangi belli bir zamandaki bir toplum olmadığı gibi, siyasal veya dinsel bir şekilde değildir. Kusursuzluğa en uygun amaç, tüm insanlığı içeren ideal bir toplum, yani evrimin sonuçlandığı noktadaki toplum olmalıdır.

NORMATİF İDEAL

Tabii insan o zaman da, bunu nasıl bilebilirim, diye soracaktır. Elbette ki bugünkü tecrübelerle bilinemez. Bireysel Psikolojide bir nebze metafizik bulunduğunu savunanlara hak vermemek elde değil. Bunun böyle oluşunu kimi övmekte, kimi eleştirmektedir. Ne yazık ki birçoklarının metafizik kavramı yanlıştır. Bunlar insanoğlunun yaşamında, bir bakışta anlayamadıkları ne var ne yoksa, hep-

sini bir çırpıda fırlatıp atmak istemektedirler. Ama böyle yapmak, ilerleme olanaklarını köstekleyebileceği gibi, her yeni fikri de önleyecektir. Yeni fikirlerin hepsi, bugünkü tecrüeblerin çok, çok daha ilerisinde yatmaktadır. Bugünkü tecrübeler hiçbir zaman ortaya bir yenilik getirmez. Bunu ancak sentez fikriyle yapmak mümkündür. Buna ister düşünme deyin, ister transandantalizm deyin, metafizik alanına girmeden çalışabilecek bir bilim dalı yoktur. Ben metafizikten korkmak için hiçbir neden görmüyorum. İnsan yaşamına ve onun gelişmesine çok büyük katkıları olmuştur. Bizlere salt gerçeği bilme avantajı verilmiş değildir. Bu nedenle kendimiz için geleceği ilgilendiren ve hareketlerimizin sonuçlarını açıklayan kuramlar kurmamız zorunlu olmaktadır.

Bizler toplumsal ilgi ve sosyal duygu fikrini, insanoğlunun nihaî şekli olarak düşünür, tüm hayat sorunlarının, dış dünya ile olan tüm ilişkilerin çözümlenmiş olduğunu hayal ettiğimiz bir durum olarak canlandırırız. Bu normatif bir idealdir. Yön veren bir amaçtır. Bu tür kusursuzluk amacı, ideal toplum amacını da kapsamına almaktadır, çünkü hayatta değerli bulduğumuz herşey, var olan ve kalacak olan herşey, her zaman için bu sosyal duygunun ürünüdür.

Başka bir vesile ile söylemiş olduğum bir sözü burada tekrar etmek istiyorum. Yeni doğan bir bebek, ancak daha önceliklerin hayata kattıkları şeyleri hazır bulur. Hayata ve refaha ve güvenliğe. Dünyaya geldiğimizde bulduklarımız, bizden öncekilerin hazırladıklarıdır. İşte bu nokta bile, bize hayatın nasıl gelişeceği yolunda bir fikir vermeye yeter: Daha zengin katkılar düzeyine yaklaşacağız. Daha fazla işbirliği yapabilme yeteneği kazanacağız. Her birey kendini bir bütünün parçası olarak görmeyi daha kolay bulacak. İşte bugünkü toplum hareketlerimizin tümü

bu düzeyin deneyleridir. Bunların içinden yalnızca ideal toplum yönünde bulunanlar kalıcı olacaktır.

Hüküm vermek istemeyiz. Ancak bir tek şey söyleyebiliriz: Bir bireyin hareketi veya bir kalabalığın hareketi ancak ebediyet için değerler yaratıyorsa bizim gözümüzde değerli sayılır. İnsanlığın ilerlemesine dönükse değerli sayılır. Belki şu soruyu tekrar sorarsam, daha iyi anlaşılmasına vesile olabilir: Hiçbir katkıda bulunmamış insanlara ne olmuştur? Onlar yokolmuşlardır. Soyları tükenmiştir. İşte burada da evrim kuvvetinin, fiziksel ve zihinsel olarak daha yüksek düzeylere gelme itisinin kendine uymayan ve katkıda bulunmayan herşeyi nasıl söndürdüğü ve yokettiği görülmektedir.

İnsana sanki, gelişmenin belli bir kanunu varmış da, bu kanun, karşı çıkanlara, «Defolun, siz neyin değerli olduğunu anlamıyorsunuz!» diye sesleniyormuş gibi geliyor. Zaman gösteriyor bunu. Toplumun iyiliği için birşeyler yapmış, katkıda bulunmuş olanların ölmezliği gösteriyor. Elbette ki elimizde sihirli bir anahtar olduğunu, bununla her olayın içine nüfuz edip, hangisinin ebediyen kalıcı olacağını, hangisinin yıkılıp gideceğini bildiğimizi iddia ediyor değiliz. Elbette ki yanılgı mümkündür. Kararı veren ancak çok dakik ve çok objektif bir inceleme olabilir. Genellikle de bu karar yalnızca olayların akışı sonucunda ortaya çıkar. Fakat kusursuzluk çabasına katkıda bulunmayan şeylerden kaçınmak bile çok önemli bir adım sayılabilir.

SOSYAL İÇERİK

Bu konuda uzun uzun konuşabilir, tüm fonksiyonlarımızın nasıl insan toplumunu rahatsız etmemeye, bireyi topluma bağlamaya yönelik olduğunu anlatabilirim. Geleni kabul etmeyi öğrenme, retina üzerine düşeni velûd hale getirme. Bu yalnızca fizyolojik bir süreç değildir. Kişiyi bir

bütünün parçası olarak gösterir. Alan ve veren bir varlık. Görerek, işiterek, konuşarak kendimizi başkalarına bağlamaktayız. Böylece tüm organlarımızın fonksiyonları, ancak sosyal çıkarlara zarar vermiyorsa doğru şekilde gelişmiş demektir.

İnsanî değerlerden söz eder, bu sözle kişinin bu oyuna katılmış olduğunu belirtmek isteriz. Kusurlardan söz ettikçe kişinin işbirliğini tedirgin ettiğini anlatmış oluruz. Buna ek olarak, bir başarısızlığa işaret eden her şeyin de gerçekten başarısızlık olduğunu, çünkü toplumun ilerlemesini kösteklediğini de söyleyebilirim. Burada söz konusu olan problemli çocuklar da olsa, nörotikler de olsa, suçlular da olsa intihar olayları da olsa, durum değişmez. Hepsinin ortak noktası, katkının yokluğudur.

İnsanlığın tüm tarihi boyunca, tek başına olan hiçbir insana rastlamazsınız. İnsanlığın ilerlemesini mümkün kılan tek şey, insanların bir toplum olması, ve kendileri kusursuzluk çabası gösterirken, kusursuz bir toplum olma çabası da göstermiş olmalarıdır. Bir insanın bütün hareketleri, bütün fonksiyonları, evrim ırmağı içinde ideal toplum çizgisinin karakterize ettiği yönü bulup bulmadığını ifade eder. Bunun nedeni, insana ideal toplum fikrinin yol göstermesidir. Bundan kurtuluş yoktur. İnsan bu yüzden eleştirilir, cezalandırılır, övülür, ilerler, böylelikle de her insan sapmalardan sorumlu olmakla kalmayıp, bunun acısını da çekmek zorunda kalır. Bu katı bir kanundur. Hemen hemen zalim bir kanundur. Kendi içlerindeki sosyal duyguyu geliştirmiş olanlar, yanlış yolda ilerleyenlerin karşılaştıkları güçlükleri kolaylaştırmaya, onların dertlerine çare bumaya çalışırlar. Bunu yaparken, o insanın, yalnızca Bireysel Psikolojinin açıklayabileceği nedenlerle yolunu saptırdığını bilirmiş gibi hareket ederler. Eğer kişi yolunu nasıl saptırdığını, evrim çizgisinden nasıl ayrıldığını farkediyor-

sa, hemen o saptığı yolu değiştirmeli, genel insanlığa yeniden katılmalıdır.

DOĞUŞTAN VAR OLAN SUBSTRATUM

Son olarak çok yararlı bulduğum ve düşünmenizi istediğim bir fikre değineceğim. Eğer ileri sürdüğüm düşüncelere katılıyorsanız, şu soruyu sormanız gerekir: Toplumsal ilgi doğuştan mı vardır, yoksa insana getirilip verilmesi mi gerekir? Tabii ki doğuştan vardır. Kusursuzluk çabası gibi. Ama bunun geliştirilmesi gerekir ve geliştirilmesi de ancak çocuk hayata başladıktan ve biraz yol aldıktan sonra olabilir.

Tıpkı ona bağlı olan karakter belirtileri gibi, toplumsal ilgi de yalnızca sosyal durumlarda ortaya çıkar. Sosyal durum denilince de elbette ki çocuğun sosyal durumu nasıl anladığı söz konusudur. Bu karışık deyimi nasıl yorumladığı ve ne karara vardığı, çocuğun yaratıcı gücüne bağlıdır ama, o güç de çevrenin, eğitimin ve vücudunu deneyiş ve değerlendiriş biçiminin etkisinde kalmaktadır.(2) İnsanoğlunun şu andaki psikolojik, hatta belki de fiziksel gelişme düzeyinde, doğuştan var olan sosyal ilgi substratum'unun pek küçük olduğunu, yeterince güçlü olmadığın, etki yapacak kadar veya sosyal anlayış olmaksızın gelişmeye başlayacak kadar sağlam olmadığını kabul etmek zorundayız. Bunun böyle olması, kendi kendine başarıya ulaşan yetenek ve fonksiyonlara benzemez. Örneğin soluk alıp verme gibi fonksiyonlara. Sosyal ilgi söz konusu olduğunda, bu düzey-

2) Vücudunu deneyiş ve değerlendiriş biçimi» derken Adler' in esas demek istediği şudur:

Çocuk gerçi fiziğinden direkt olarak etkilenmezse de, öznel olarak vücudunu denemekte ve onu değerlendirmektedir. Çok güzel bir kız, erkek çocukların, kendi istediği gibi aklına değil, güzelliğine ilgi gösterdiklerini hissederse, güzelliğini olumsuz olarak değerlendirecektir.

den pek uzakta bulunmaktayız. Onu henüz soluma kadar geliştirmiş değiliz. Fakat yine de sosyal ilginin nihaî kusursuzluk amacı yolunda o kadar kuvvetle gelişmesini bekliyoruz ki, gelecekte insanoğlunun ona tıpkı soluma yeteneği gibi sahip olmasını, onu tıpkı soluma yeteneği gibi kullanabilmesini umuyoruz.

SONUÇ

Şu andaki kritik durumda ne yapmamız gerektiği otomatik olarak ortaya çıkmaktadır. Kuşkusuz bu düşünceler bize, yalnızca bir insanın değerlendirilmesi veya bir çocuğun eğitilmesi açısından değil, yolunu saptırmış birinin tekrar doğru yöne çevrilmesi açısından da sağlam bir temel vermektedir. Ama bu da yalnızca açıklamalarla, anlatmalarla, başarılı olmaktadır. Üzerinde bol bol konuşmamız gerekir. Çünkü her çocuk ve her yetişkin, yolun nereye doğru gittiğini tam anlayamamaktadır. Üzerinde konuşmak bu nedenle gereklidir. Konuşa konuşa, belki binlerce yıl sonra, artık konuşmak gerekli olmayabilir. Bugün doğru soluk alıp verme üzerinde konuşmak nasıl gereksiz hale gelmişse, tıpkı öyle.

Toplumsal ilgi hakkında konuşmak, onun insanlığın evriminin bir parçası olduğunu, insan yaşamının da bir parçası olduğunu, bunu paralel olarak, anlayışı onun doğurduğunu tekrarlamak, Bireysel Psikolojinin üstlenmiş olduğu bir görevidir. Zaten Bireysel Psikolojinin en temel önemini de bu oluşturmaktadır. Bu bilim dalı bu yüzden yaşamaya lâyıktır ve bu yüzden güçlüdür. Günümüzde herkes toplumdan ve toplum duygusundan söz edip durmaktadır. Bunu ilk yapan biz değiliz. Ama sosyal duyguların temel yapısını kuvvetle vurgulayanların ilki biziz.

Toplum kavramı ve toplum duygusu kavramı sömürülmeye elverişli kavramlardır. Ama konuyu tamamıyle anlayan insan, toplum ve toplum duygusunun yapısı içinde ev-

rim faktörünün de yatmakta olduğunu ve bu faktörün kendi yönünü engellemeye çalışan herşeyi yıkıp yoketmek niyetinde olduğunu bilmektedir. Kişi ya toplum kavramını sömürmekten vazgeçerek kendini kurtaracak, ya da başkalarının aynı kavramı kullanarak kendisini sömürmesine razı olacaktır.

İşte bu, Bireysel Psikoloji'nin pratik değerini ve önemini ortaya koyar. Bireysel Psikoloji, toplumsal ilginin ilerleme konusundaki temel önemini açıklığa kavuşturmuştur. Gerek birey açısından, gerekse tüm insanlık açısından.

Ö Z E T

Bireysel Psikoloji, üstünlük ve kusursuzluk çabasının yalnızca belli bireylerin karakterizasyonuyla sınırlı olmadığını ve bireye dışardan getirilip verilen bir şey olmadığını ortaya koymuştur. Bu çaba her bireye verilmiştir ve bu nedenle de doğuştan var olduğu kabul edilmek zorundadır. Her insandaki gelişme ve ilerlemenin gerekli ve genel temeli bu çabadır.

Genel organik hayattaki evrim kavramının yaratıcıları olan Darwin ve Lamarck gibi kimseler, hayatın *belli bir amaca doğru hareket* olarak anlaşılması gerektiğini ileri sürmüşlerdir. Bu amaç (bireyin ve türün bekası), çevrenin organizmaya karşı yaptığı çıkışları yenmekle gerçekleştirilebilir. Çevrenin kontrol altına alınması evrim kavramıyla ayrılmaz şekilde bağımlı gözükmektedir. Eğer bu çaba organizmada doğuştan var olmasaydı, hiçbir hayat türü bekasını sürdüremezdi.

Çevreye egemen olma amacı ve ona üstün gelme çabası, kusursuzluk çabası olarak adlandırılabilir ve aynı zamanda da insanoğlunun ilerlemesini karakterize eder. En belirgin ifadesini de Tanrı kavramında bulmaktadır. Ama

birey açısından, üstünlük çabası çok farklı somut şekiller alabilir. Bunlardan tipik olan bir tanesi, diğer insanları tahakküm altına alma çabasıdır. Bu çaba, Bireysel Psikoloji'de yanlış bir çaba olarak, evrim kavramına aykırı bir çaba olarak gösterilmektedir. Bireysel Psikolojinin ortaya koyduğuna göre insan karakterindeki sapmalar ve başarısızlıklar, yani sinirceler (nevrozlar), çıldırılar (psikozlar), suç, uyuşturucu alışkanlıkları, vb. hep diğer insanlara tahakküm etmeye dönüşmüş bir üstünlük çabasının ifade şekilleridir. Bir seferinde kudret sahibi olmak şeklinde ifade bulurken, diğer seferinde, başkalarının yararlanabileceği yetenekleri silme, onları sıfıra indirme olarak gözükebilmektedir. Bu yanlış, çabalar bireyin psikolojik olarak yıkılmasına yol açar. Tıpkı biolojik yanlış çabaların, türde ve nesilde fiziksel gerileme ve yıkılmaya yol açması gibi.

Bireysel Psikoloji, insanın kusursuzluk çabasını doğru yolda geliştirmesi konusunda özel bir formül bulmuştur: Bireyin ilerlemesi gereken yol, insanlığın kusursuzluğa ulaşma yoluyla aynı yönde ve doğrultuda olmalıdır. «Değer» demek, ilerleme demektir; kusur demek, kusursuzluğa yönelen ortak çabaların kösteklenmesi demektir. Birey hiçbir zaman kusursuzluk idealinin amacı olamaz. Yalnızca işbirliği yapan bir toplum böyle bir amaç sayılabilir. Toplumun bir kesimi, örneğin belli siyasal, dinsel ya da başka idealle bağlanmış gruplar arasında kusursuzluk da yeterli değildir. Zaten toplum dediğimiz zaman bugünkü toplumdan değil, gelişecek olan ideal toplumdan söz etmekteyiz. O toplum tüm insanları kapsayacaktır ve insanların hepsinde de ortak bir kusursuzluk çabası bulunacaktır.

İşte Bireysel Psikolojinin toplumsal ilgi kavramı bu şekilde anlaşılmalıdır. Bu çaba gerek kategorik, gerekse metafizik anlamda, doğuştan var olarak kabul edilmelidir. İnsan kültürünün gelişmesinin ve ilerlemesinin gerekli ve

genel bir şartı olarak yorumlanmalıdır. Her insan, toplumsal ilgi eğilimini birlikte getirir, ama bunun yetiştirilirken geliştirilmesi gereklidir. İyi bir rehberlik altında, bireyin yaratıcı gücünün geliştirilmesi şarttır. Gelecek kuşakların itinayla eğitilmesi sonucu, doğuştan var olan işbirliği substratum'unun giderek daha güçleneceğine inanabiliriz.

Bu eğitim sırasında önemli olan bir nokta da, bireyin toplumsal ilgiyi, insana yakışır bir kusursuzluk çabasının şekillenişi olarak kabul etmesidir. Bireysel Psikolojinin en önemli uygulama görevi de bu eğitimi sağlamakta yatmaktadır.

3

MANTIK, ZEKÂ VE APTALLIK ÜZERİNE KISA GÖRÜŞLER

(1928)

Adler'in belki en önemli kavramı olan Gemeinschaftsgefühl, yalnız çeviri güçlüğü çıkarmakla kalmamakta, aynı zamanda anlama güçlükleri de doğurmaktadır. Bugün bu ifadeye karşılık olarak kullanılan deyimlerin en yaygın olanı, toplumsal ilgi'dir, onu da sosyal duygu deyimi izlemektedir. Anlamına gelince, bundan önceki yazıda toplumsal ilginin üstünlük çabasına ve kusursuzluğa yönlendirici olduğunu görmüş bulunuyorsunuz. Kesinlikle yardımseverlikle ilgili güdücü bir kuvvet olarak anlaşılmamalıdır zira o takdirde egoist itileri geri tutucu bir anlam kazanmaktadır. Böyle olursa bütüncü kuramın gerektirdiği üniter güdüleşme (motivasyon) ilkesi ihlâl edilmiş olur. Toplumsal ilginin güdüleme (motivasyon) nitelikleri kazanması ancak ikinci plando düşünülmelidir.

Aşağıdaki yazısında Adler toplumsal ilgiyi, başka yerlerde yaptığından çok daha açık seçik tarif etmektedir. İkisi de bilişsel fonksiyonlar olan özdeşleşme ve empati

ile neredeyse eşit hale getirmektedir o kavramı. Birincil bilişsel yapısı ortaya çıkmakta, genellikle zekâ ile karıştırılması önlenmektedir ki, zekâ da zaten «özel zekâ» olmaktan çıkıp, toplumsal ilgi sayesinde «sağduyu» ve «mantık» kılığına bürünmektedir.

(Yay.)

Kuşkusuz, deyimler üzerinde anlaşmaya varamamak da mümkündür, ortaya yeni deyimler atmak da. Ama benim vurgulamak istediğim şey, sık sık birbirine karıştırıldığını gördüğüm iki yeteneğin, yani «akıl»la yalnızca «zekâ»nın farklarına işaret etmektir. Bu soruna elbette ki daha önce de çeşitli açılardan yaklaşımda bulunulmuştur ama, bizim açımızdan bakılırsa belki daha derin bir görüş kazanılabilir.

TOPLUMSAL İLGİ, ÖZDEŞLEŞME, EMPATİ

Akıl dendiği zaman, tümüyle toplumsal ilgiye ilişkin, genellikle geçerli kabul edilen bir kategoriyi düşünmek gerekir. Bu akıl kavramını daha netleştirmek ve onu çok açık şekilde belirlemek gerekli gözüküyor.

Bizim toplumsal ilgi, ya da sosyal görüş kavramımız başka yazarlarınkinden ayrılmaktadır. Biz buna bir *duygu* demekte aslında haklıyız. Ama yalnızca bir duygu olmakla da kalmaz, bir hayat tarzı haline gelir. *Antisosyal* dediğimiz insanlarda görülen hayat tarzından çok farklı bir yaşama biçimidir bu. Hem yalnızca yüzeysel bir hayat tarzı olarak, mekanik biçimde edinilmiş bir hayat tarzı olarak da anlaşılmamalıdır. Bundan çok daha fazla ve kapsamlıdır. Şahsen bunu muğlaklıktan büsbütün kurtararak tanımlayabilecek durumda da değilim ama, bir İngiliz yazarın satırlarında, bizim açıklamamıza çok yararı olacak bazı görüşler buldum: «Başkasının gözleriyle görebilmek, başkasının kulaklarıyla duyabilmek, başkasının kalbiyle hisse-

debilmek.» Bana bu satırlar, şu an için sosyal duygu'dan neyi anlamamız gerektiğini tarif etmeye yatkın gibi geliyor. Daha ilk bakışta bu yeteneğin bir başka yetenekle, özdeşleşme, ya da empati dediğimiz şeyle uyum gösterdiğini anlıyoruz. Bu özdeşleşme her zaman, toplumsal ilgi derecesine uygun oranda yer alır.

Özdeşleşme deyiminin çeşitli anlamları vardır. Bireysel Psikoloji'de başka anlam, Freud'da başka anlam taşır. Bir çocuk babasına benzemeye özendiği zaman, olayları babasının gözüyle görmek v.s. istediği zaman, onu «anlamakta», kendine yararlı bir amaç bulmaktadır ki biz buna özdeşleşme diyoruz. Freud bilmeyerek bu ifadeyi başka bir anlamda almakta, birinin hayattaki rolünü kapmak ve bundan kişisel bir yarar sağlamak şeklinde yorumlamaktadır.

Özdeşleşme, bir sosyal hayata varmak için şarttır. Sempati dediğimiz şey yalnızca özdeşleşmenin kısmî bir ifadesidir ve böyle olunca da toplumsal ilginin bir yanıdır. Biz ancak özdeşleştiğimiz zaman anlayabiliriz ve bu nedenle de akıl, sosyal bir yetenek olarak gözükür. Bir resimle özdeşleşmek, ona bakmakla olur. Diğer cansız cisimlerle de özdeşleşiriz. Örneğin bilardo gibi oyunları oynarken oyuncu topu gözleriyle izler, topun yapmasını umduğu hareketi kendi kafasıyla yapar. Tiyatroda her seyirci empati gösterir ve katılır. Bizim açımızdan bu bir özdeşleşmedir. Babanın rolünü kapmak değildir. Empati rüyalarda büyük yer tutar. Grup düşüncelerinde de büyük yer tutar.

Herder, Novalis ve Jean Paul, empati sürecini tanırlardı. Onu tanımladılar ve önemli buldular. Daha sonra Wundt, Volkelt ve özellikle de Lipps, empatiyi tecrübemizin temel gerçeği olarak vurguladılar. Lipps, Dilthey, Müller-Freienfels ve diğerleri de empati ve anlama ilişkisini

tarif ettiler. Bireysel Psikoloji'nin katkısı ise, empati ile anlayışın hep sosyal duygu'nun gerçekleri olduğunu ve evrenle uyum içinde bulunduğunu ortaya koymak oldu.

AKIL, SAĞDUYU

Özdeşleşme yeteneği eğitilmelidir. Bu ancak bir insan diğer insanlarla bağlantılı olarak büyürse, kendisini bir bütünün parçası olarak hissederse yapılabilir. Yalnızca hayatın rahatlığının, konforunun kendisine ait olduğunu hissetmekle kalmamalı, rahatsızlıklarının da kendisine ait olduğunu sezmelidir. Bu yaşadığı dünyada, tüm avantajları ve dezavantajlarıyla, rahat etmelidir. Kendini rahat hissetmesi, sosyal ilginin doğrudan bir parçasıdır. Bireyin bu fakir yeryüzü kabuğu üzerindeki hayatı, «kendini evinde gibi rahat hissetme» yönüne dönüşür. Böylece o birey için o kadar özel bir hayat tarzı doğar ki, artık dünyanın terslikleriri kendisine yapılmış haksızlıklar gibi görmez. Burada arkadaşlık, birlik duygusunun toplumsal ilgiye katıldığını görüyoruz. Bu hayat tarzında, hayatın terslikleriri yenmeye yarayacak tüm diğer güçleri de bulabiliriz. Artık o birey bir bütünün parçasıdır, kendini toplumla ilişkilerinde kanıtlamakta, topluma yararı dokunmaktadır.

Bütün bunlar, birarada ele alındığında, akıllı davranış, mantıklı davranış dediğimiz davranışı ortaya koymaktadır. Mantıklı demek, sağduyulu demektir.[1] Bu arada, sağduyunun da değişmez olmadığına işaret etmek gerek. Ama yine de toplumu ilerlettiğini gördüğümüz tüm davranışların niteliği için kullanılan deyim budur. Bu görüşle, akıl dediğimiz şeyin ne olduğunu anlamaya da daha çok yaklaşmış oluyoruz.

---

1) Yazının Almanca olan aslında da, İngilizcede «sağduyu» anlamına gelen «common sense» deyimi kullanılmaktadır.

Ve böylece Kant'ın vardığı sonuca varıyoruz: Aklın genel geçerliği vardır. Bunun anlamı, biz akıl yoluyla, ortak refahın ifade bulduğu üstünlük amacına bağlı olan tüm eylemleri, davranışları ve ifade biçimlerini anlayabileceğiz demektir. Ama bu amaç var olmak zorundadır.

Zekâ ise daha genel bir kavramdır. Akıl, içinde toplumsal ilginin de bulunduğu bir zekâdır ve bu da genellikle yararlı olan tarafa mahsustur.

Biz ruh sağaltımında (psikoterapide) daha çok, *kişisel* üstünlük amacını edinmiş insanlarla uğraşırız. Böyleleri bu yüzden aradaki sınırı aşmış olurlar ve insanlığın kültürel gelişmesi yolundan sapmış olduklarından, sağduyudan da kopmuş olurlar.

Sağduyuda karşımıza durmadan yeni kavşaklar çıkar. Delik deşik bir ceketi, tevazu simgesi değil, kibir simgesi sayan ilk insan Sokrates miydi, bilemiyorum. Ama onun ilk olduğunu kabul edersek, sağduyuya katkıda bulunduğunu, onu zenginleştirdiğini de kabul etmemiz gerekir demektir. Bir şeyin göründüğünün tam tersi olabileceğini, onun anlamını yalnızca içeriğinden çıkarabileceğimizi ortaya koymuştur. Ben bunu anlatmakla, sağduyunun değişebileceğini göstermek istedim. Sabit bir şey değildir. Akılla uyum sağlayan, genel olarak kabul edilmiş bulunan, kültürün devamına dönük olan tüm psikolojik hareketleri bir toplamıdır.

KİŞİSEL ZEKA

Şimdi de sinircelilerde (nörotiklerde) gördüğümüz türde zekâyı ele almak istiyoruz. Bu insan gereğine o kadar uygun, o kadar doğru hareket eder ki, zorgu sinircesinde (compulsion neurosis) olduğu gibi, kendi zekâsıyla sağduyu

arasındaki farkı bile görür ve ifade eder(2)» Hangi hareketi yapsa, zekice yapar. Ama bu kişisel zekâyı da biraz daha derinliğine incelemek gerekir. Bir kriminal şöyle söylemektedir: «Onu, Yahudi olduğu için öldürdüm.» Yani bu adamın kafasındaki fikre göre, kendisi Hristiyan olduğu için, diğer inançlara oranla bir üstünlüğe sahiptir ve başka inançlara sahip insanları serbestçe yokedebilme hakkına da sahiptir. Örneğin nefret edilen bir Yahudiyi. Amacı bu Yahudinin mallarını ele geçirmektir. Bu ereğe dönük olarak hareket etmektedir. «Zekâ» ona kolaylık sağlayacak, onu ereğine daha çok yaklaştıracaktır. Problem çocuklarda gördüğümüz gibi. Ereği, yani soygun amacı sabit olduğuna göre, o amaca varmasını kolaylaştıracak iddialar, fikirler ileri sürmektedir. Ve bu kolaylığı da gerçekten sağlayabilmektedir.

Bir başka katil-soyguncu da şöyle konuşmuştur: «Bu genç adamın çok güzel elbiseleri vardı, benimse yoktu. Onu bu yüzden öldürdüm.» Bu da çok zekice bir konuşma ve davranıştır. Kendine normal olan yollardan, hayatın yararlı yolundan güzel elbise edinebileceğine inanmadığı için, yalnızca soygun yaparak güzel elbise edineceğini ileri sürer. Bunu yapabilmek için de bir başka insanı öldürmesi gerekmektedir.

Biz bütün suçlularda, kendilerini ereklerine yaklaştıracak «zekice» iddialara rastlarız. İntihar olaylarında da buna benzer gözlemler yapmak mümkündür. Uzun bir hayat eğitimi döneminden sonra bu bireyler yaşamaktan yana tüm heveslerini, hayata olan tüm ilgilerini kaybetmiş, toplum dikkatini intihar etmekle kendi üzerlerine çekebilecekleri fikrine kapılmışlardır, tıpkı katiller gibi bir üstünlük

2) Adler burada Kant'ı izlemektedir. Kant şöyle der: «Tüm akıl bozukluklarının tek ortak noktası, sağduyunun kaybı ve ona karşılık özgün, kişisel bir duyunun gelişmesidir.»

sağlamak peşine düşmektedirler. (Ben herkesin yapamayacağı bir şey yaptım. Daha önce kimse bana önem vermezdi, ama şimdi...») Hayat ve ölüm üzerinde söz sahibi olmak onları Tanrıya daha bir yaklaştırır. Tıpkı başkalarının hayatlarıyla oynayan katilde olduğu gibi. Yaptıklarını açıklarken her zaman gerçekten «zekice» açıklamalar sunabilirler. Kendilerini öldürmek istediklerine göre, hiçbir şeyin onlara ilginç gelmediğini ileri sürerler. Kendilerini ereklerine götürecek, kendilerini kandıracak, kendilerini zehirleyecek iddiaları her zaman bulacaklardır. Bu iddialar kişisel üstünlük ereği açısından «zekice» iddialardır ve hayatın yararsız tarafında yer alırlar.

Bu kişisel zekâ, bizim akıl dediğimiz, sağduyu dediğimiz şeyden kesinlikle ayrılması gereken bir niteliktir. «Zekâ» niteliğini biz her iki halde de buluruz ama, ancak sosyal ilgiyle ilişkili olan zekâ türüne akıl deriz.

Bir alkoliğe baktığımız zaman da, kendisi aptal değilse, o da bize zekice iddialar sunacaktır: Hayat çeşitli dertler getirmektedir Ama insanın bu zorlukların üstesinden gelebilmek için bazı olanakları da vardır. Bu yüzden o insanın hareketi, kendi ereği açısından zekice sayılır. Onun ereği, güçlüklerin kişisel olarak üstesinden gelmektir, yoksa onları toplum açısından ele alıp çözmek değildir. Bu amaca katılan herkes de, o alkolik gibi davranacaktır.

Aynı şey, sapıklıklar için de geçerlidir. Bireysel Psikoloji'den bildiğimiz nedenlerle, erkek bir homoseksüel, toplumun bir kesimini saf dışı bıraktığı zaman, kendine seçtiği ereği mantıkla ve zekâyla izleyecektir. Yargılarına her zaman zekice varacaktır, her zaman kendine hak verdirecek düşünceleri ileri sürebilecektir. Sevgi konusunda, aşk konusunda bir ereği vardır ama, yararsız taraftadır. Ne varki bu erek bir kere kabul edildiğinde, o kişinin tüm yargıları ve hareketleri doğru sayılmak zorundadır.

Temel fikir, genel geçerliliği olan, bu yüzden ortak refaha uyumlu olanı akılla, nörotik insanın tek başına kalmış zekâsı (ya hep, ya hiç,) arasında kesin bir ayrım yapabilmektir. Yani başarısızlığa uğrayanların, bizi her zaman meşgul edenlerin türünde zekâyı, akıldan kesinlikle ayırmaktır.

APTALLIK

Bu yolla, aptal insanla normal düşünen insan arasındaki önemli farka da ulaşabiliriz. Kafasız insanda, yukarıda gördüğümüz üstünlük ereğine yönelik zekice düşünceler ve açıklamalar yok gibi görünmektedir. O zaman düşünme, mantığa arkasını dönmüş gibi görünür.

Aptallık yalnızca zekâ düzeyinin alçak olması demek değil, aynı zamanda değişik bir düşünme biçimidir. Saf (pür) aptallık, mantığın taleplerine karşı soğuk davranır ve onlara ancak zorlama sonucu uyar. Ama buna ek olarak, bir hayat tarzını şekillendirme de yoktur. Oysa akıllı veya zeki insanlarda bu asla böyle olmaz. Aptalın bir hayat tarzı yoktur. Onun yaşam biçimleri herhangi bir ilgiyi anlayabilmekten tümüyle uzaktır. Onda sağduyuya saygı da bulamayız. Oysa bu, kişisel zekâ türlerinde bile büyük rol oynamaktadır. Özellikle özürler, açıklamalar, kendini haklı çıkaracak düşünceler ileri sürer, karşılaştırmalar yaparken.

Aptal insan bir hayat planını şekillendiremez. Onu yeni bir durumun ortasına getirip bıraktığımız zaman ne yapacağını kestiremeyiz. Yalnızca mekanik hareketlerinin neler olacağını bilebiliriz, çünkü o insanda planlı bir süreç yoktur. Çok aptal olanla, insan kendini özdeşletiremez de. Onun nitelikleri soğukluk ve akla saygının yokluğudur. O insan sağduyu kurallarıyla bağımlı olmadığı gibi, kişisel

üstünlük amacı şeklinde ifade bulan zekâya da sahip değildir.

Beri yandan yarı-aptallarda ideal bir erek bulunabilir ve başka biri bununla özdeşleşebilir. Bir stili olan, kendi içinde düzenli olan bir hayat tarzı bulunur. Bu da yararsız taraftadır. Paranoid'da durum böyledir. Kesinlikle zeki. ama akılsız bir düşünce zincirine de melankolide rastlanabilmektedir. Hasta öz-saygıyı hayâlî bir yücelik duygusu içinde hisseder. Zaman zaman katatonik'lerin taş bebek rolü, ölü rolü, kahraman rolü ve diğer rolleri yaptığını gözlemlemişimdir. Ama insan akılsız birinin düşünce zinciriyle özdeşleşemez. En iyi ihtimalle, dışardan bir tahmin yürütebilir, o kadar.

SON DÜŞÜNCELER

Bizim değerli, bilge, akıllı, mantıklı dediğimiz şeyler, yalnızca genel yararların tarafında yer alan şeylerdir. Yargılarımız da bu paraleldedir ve aklı başında herkes aşağı yukarı aynı sınıflandırma ilkesini uygular. Hayatın yararsız tarafına geçen biri bile, örneğin bir problem çocuk gibi, bir nörotik, bir suçlu, bir intihar girişimcisi, bir alkolik, bir sapık, vs. bile, bu farkı görebilmekte, iyi ile kötüyü ayırdedebilmekte ve kendi hareketlerini aklın sitemlerine karşı koyuyabilmek için iddialar ileri sürmektedir. Ama kendini ideal ereği olan kişisel üstünlükten ayırmadıkça, yine toplum için yararsız olan aynı yolda devam edecektir. O erekten de kendini ayırması, ancak akıl ilkelerini kendi zekâsıyla anlayabildiği zaman, yani çocukluğunun yanlış prototipini teşhis edip tanıdığı, artan aşağılık duygusunu anladığı, kişisel üstünlük için çaba göstermesinin nedenlerini gördüğü ve toplumsal ilginin cesareti, aklı ve değerlilik duygusunu geliştirmeye nasıl katkıda bulunduğunu bilinçlendirdiği zaman mümkün olabilecektir

Yani bütün problem insanlarda (aptalları saf dışı bırakırsak), tüm kısmî hareketlerin «zekî» hareketler olduğunu, fakat kişisel nüfuz ve güç kazanma çabasına yönelik ereklerinin yanlış olduğunu söyleyebiliriz. Bunlar bize anormal gözükeceklerdir çünkü akla, sağduyuya ters düşmektedirler ve bizleri birbirimize bağlayan da akılla sağduyudur. Ama bu insanlar da her zaman hayatın yararsız tarafındaki başka bir sistemde birleşmekte, o sistemin bir parçası olmaktadırlar. Gelişmiş bir toplumsal ilgi düzeyinden ve cesaretten yoksundurlar. Oysa bu iki nitelik, hayatın sorunlarını çözümlemek için gereklidir.

İşte birkaç örnek:

1. Yeni doğan kardeşi yüzünden eski şımartılma durumundan bir şeyler kaybettiğini hisseden çocuk, genellikle yeniden dikkat merkezi haline gelebilme amacına dönecek, bunun için kavgacı bir tutum takınacak, evin düzenini bozacaktır. Kendi amacına göre zekice hareket ediyordur ama, toplumun taleplerine göre, akıl dışı hareket ediyordur.

2. Telâşlı, heyecanlı, kaygılı bir nörotik çocukluğundan beri bu tavrını kullanıp başkalarına hizmet ettirmiştir. Hareketleri kendi amacına göre zekicedir, ama sağduyuya uygun değildir.

3. Bir insanı malı için öldüren katil, yani normal yollardan para edinmeye cesaret edemeyen adam, kendine seçtiği erek doğrultusunda zekice hareket ediyordur, kolay yolu seçiyordur, ama aslında korkak ve akılsızdır, çünkü daha iyi olan yol hiçbir zaman görüş açısı dışında bırakılmamalıdır.

4 Kendini karşılaştığı güçlükleri yenemeyecek kadar zayıf gören bir intihar girişimcisi, herşeyi bir çırpıda reddederek aşağılık duygusundan kurtulmak isterken, kendi seçtiği «sorunlardan kurtulma ereği» doğrultusunda zekice hareket ediyordur. Hayatın güçlüklerini bir hileyle atlatıveri-

yordur. Ama korkakça, akılsızca, ve topluma zararlı şekilde davranıyordur.

5. Toplumu ilerleten şekli reddedip, geri kalanlara hevesli bir ilgi gösteren sapık, bu yolla normal bir aşk hayatının komplikasyonlarını hileyle atlatmış olur ve kendini zeki bir tarzda korumuş olur, ama bunu yaparken ne sağduyu, ne cesaret, ne de toplumsal ilgi göstermektedir.

6. Alkolikler, uyuşturucu tiryakileri ve benzerleri de hayatın zorlukları karşısında kaçamak yola sapmışlar, zekâ göstermişlerdir ama, bunu ancak cesareti ve aklı yoketmek, kendilerini tam bir aptallık düzeyine indirmek suretiyle yapabilmektedirler.

7. Tüm saf çıldırı (psikoz) durumlarında, schizophreni, melankoli, manik-depresiv delilik, paranoya gibi durumlarda, insan dikkatli gözlemlediğinde zeki bir sistem bulabilir ama bu sistemin içinde akıl yoktur.

Bireysel Psikoloji bu arada aptallığı bir bakıma anlayabilmekteyse de, ancak yapısında dikkate değer düzeyde zekâ veya akıl bulunmayışı bakımından anlayabilmektedir.

4

AŞAĞILIK DUYGUSUNUN YARARLARI VE ZARARLARI

(1933)

İlk yazılarından edindiğimiz izlenim, bize Adler'e göre üstünük çabasının aşağılık duygularından doğduğuna, onları telâfi etme isteğinden doğduğuna inandığı etkisi yapmaktadır. Aşağılık duygusu önce gelecektir, üstünlük çabası ise ikinci. Ama böyle bir kuram, bugün giderek desteğini kaybeden dürtü azaltma kuramının yapısına paralel olurdu (Maslow).

Aslında yıllar geçtikçe aşağılık duygusu ve onun telâfisi, Adler'in gözünde fazla önemli olmaktan çıkmıştır. Buraya kadar okuduğunuz, insanda dinamizmin ele alındığı üç raporda, adlarının bile hemen hemen geçmediğini görmüş bulunuyorsunuz.

1933 yılında Adler aşağılık duygusuna ilişkin yazı yazdığı zaman, bunun ikinci, çabanın birinci sırada gelmesi, öyle anlaşılması gerektiğini belirtmiştir. Birey önce bir kusursuzluk amacına, güvenliğe, tamamlama isteğine dönük bir varlık olarak tarif edilir. Yenmeye ve üstünlüğe doğru

çaba gösterir. Ve işte bu zemin üzerinde kendinde bazı eksiklikler görmeye başlar. Bunu bir yetersizlik, bir güvensizlik, bir aşağılık duygusu olarak duyar. Bu arada dikkat etmek gereken nokta, ikinci grup ruhsal durumlar arasında bile aşağılık duygusunun sırada en son yeri almasıdır.

(Yay.)

Soluduğumuz havada, her zaman insan psikolojik hayatını bir birlik olarak düşünme, ya da onu öyle görme eğilimi vardır (Kant). Modern psikolojinin en son bulguları bile (Psikalaniz ve Gestalt psikolojisi), kuramsal olarak kalan bu varsayımın pek ötesine geçmiş sayılmazlar. Benim ta başlangıçta bu konudaki kesin kanıtları Bireysel Psikolojide sunmuş olmama rağmen. Belki başka araştırmacılar bu bütünlüğün ihlâl edilmez gibi takdiminden ürkmüş olabilirler. Bunu sık sık tekrarlamışımdır. Ya yöntemlerinin, ya da araştırmalarının (ikisi genellikle birbirine bağlıdır) yetersiz olduğundan eminim. Ayrıca, bazı yanlış anlamalar da konuyu açıklıkla görmeyi engellemiştir. Örneğin bilincin ayrışması, *bilinçli* ile *bilinç dışı* arasındaki zıtlık gibi.

KUSURSUZLUK EREĞİ

Ben de dönülmez adımı tereddüt içinde attım, kendimi kuşkuculukla silahlandırdım... taa ki kaçınılmaz kanıtlar bana aşağıdaki gerçekleri söyletinceye kadar:

1. Her birey, çocukluğunun en başlangıcından beri, özgün bir hareket yasasına sahiptir, bu yasa onun bütün işlevlerini, ifade taşıyan hareketlerini yönetir, onlara yön verir.

2. Hareket ve hareketin yönü kanunu, bireyin yaratıcı hayat gücünden kaynaklanır ve bireyin vücudunun, ya da

dış etkilerin getirdiği tecrübelerini serbest seçimle, insan kapasitesi sınırları içinde kullanır.

3. Psikolojik hareketin yönü, her türlü güçlüğü milyonlarca şekilde yenme amacına yöneliktir. Yani burada bir kusursuzluk, güvenlik, tamamlama amacı vardır. Bunların hepsi de bireyin fikri, düşüncesi anlamındadır. Bireyin bunlara verdiği anlam, onları ne gözle gördüğü, hiçbir zaman düşünce ve kavram olarak ifade edilmez, tıpkı kelime kullanmayan canlılarda olduğu gibi şekillenir ve genellikle çocuğun dili ve kavramları oluşmadığı ya da tamamlanmadığı dönemlerde şekillenir.

4. Bireyin karşısına çıkan her iş, bir sosyal sorundur, ve hepsi için de aile, alıştırma ve eğitim alanıdır.

Tüm hayatın ve sonra da bunun sonucu olarak psikolojik hayatın temel kanunu olan hareket, ereği ve yönü olmadan düşünülemez. Dürtülerden bir psikoloji kurmaya çalışmak büyük hatadır çünkü dürtülerin yönü yoktur. Ben bu yüzden sonunda Bireysel Psikoloji'nin kurulması noktasına vardım. Bireysel Psikoloji birkaç noktada sonuca dönük modern biyolojiyle ve fizikle de ilişki kurmaktadır.

Bireysel Psikolojiyi doğru olarak anlamak isteyen herkes, düşüncenin, duygunun, isteğin ve harekete geçmenin ereğe dönük olduğunu iyice anlamalıdır. Bireyin kendine seçeceği tutumu, ya da sanatsal bir yaratım olan ve her durumda, sonuna kadar tutarlı olan *hayat tarzını* ancak o zaman anlayabilir. Hayat tarzı ancak bireyin neyin yanlış, yani işbirliği açısından yanlış veya anormal olduğunu anlayıp onu kendi kendine düzeltmek istemesi halinde değiştirilebilir. Bu da ancak bireyin kendi hatalarını kavram olarak görebilmesi, onları aklın eleştirisine tabi tutması, sağduyunun eleğinden geçirmesi sonucu, yani başka bir deyimle, ikna edici öztartışmalar sonucu yeralabilir.

Yönü ve ereği olmayan psikolojik hareket düşünülemeye-

ceğine, yapılamayacağına göre, bütün büyük hayat hareketinin de, hareketin her parçasının da davranışı, eksiklikten tamamlığa doğru bir çabadır. Böyle olunca da tüm bireysel hayat çizgisinde bir yenme, üstesinden gelme, üstünlüğe ulaşma eğilimi vardır. Bu biyolojik evrim nedenlerine de dayanabilir ama daha çok yetersizliğin yarattığı ezici gerilimlerden doğar.

Çaba, her küçük hareket tepisiyle (impulse) ilgilidir, kelimesiz ve kavramsız olarak yer alır ve bireyin tüm yaratıcı gücünü kullanır. Ama yenme ereği milyonlarca çeşit olabilir ve son yapısını içte var olan hayat malzemesinden ve çevre etkilerinden alır ki bunlar arasında da bilinçli ve bilinç dışı eğitimin rolü büyüktür. Çocukluğun başlangıcında bir kere tamamlandıktan sonra, parçaların hareketinin ereği ve kanunu, ereğe bağlı olarak, o bireyin tutum ve davranışını saptar.

Bireysel Psikoloji, toplum üyesi bireyin, aslında insanoğlunun refah ve kusursuzluğu tarafından dikte edilen hareket kanununun hiç ulaşılamayan ideal düzeyini ölçüt olarak kullanır. Biz buna göre bireyın, bir hayat sorununun doğru, akıllı, genellikle insanca çözümüne ne kadar uzakta olduğunu gözlemleriz ve bir yandan da o bireyin neden normal bir çözümü sağlamıdığı sorusunu kendi kendimize sorarız

Bu son soru bizi psikolojik gelişmenin başlangıcı olan o çocukluk günlerine götürür. İşbirliği yeteneği ve toplumsal ilgi gelişirken yeralan kusurlar o zamanın ürünüdür. Bunların sonucu olan hayat tarzı kusurları, başarısızlığa yol açar çünkü hayat sorunları sosyal yapılı sorunlardır (toplumda da, meslekte de, aşkta da) ve çözümlenebilmek için sosyal ilgiye büyük ölçüde ihtiyaç gösterirler. Başarısızlığa uğrayanlar arasında sorunlu çocukları, nörotikleri, psikotrikleri, intiharcıları, suçluları, fahişeleri, alkolikleri, cinsel sapıkları ve bu gibileri buluyoruz. Bunların hepsi, bir sosyal duygunun yoksunluğunu gösterir. Bu durum doğru düşünmeyi, hisset-

meyi ve hareket etmeyi de, sosyal hazırlığı da önler. Toplumsal ilgiden yoksun oluş(3), kendini tüm hayat tarzında gösterir, ayrıca üstünlük amacına da yansır ki, üstünlük amacı da artık sosyal olarak kabul edilebilecek çerçeveden çıkmış olup, genel toplumun refahına katkıda bulunmaksızın, hatta ona zarar verirken duyulan bir kişisel doyum duygusunu arttırmakla kalmaktadır.

AŞAĞILIK DUYGUSU

Bu kuvvetler alanının merkezgüdüsü (motive) içinde yetersizlik duygusu, güvensizlik duygusu, ya da aşağılık duygusu her zaman bulunur. Eksiklik durumu, her psikolojik ifade şeklinin temelindedir. Bireysel tamamlama ereği tarafından yönetilerek ilerlemeye hız kazandırır. Çocukluğun çaresizliğinden ve kusurluluğundan doğmuş, tüm insanların güvenlik veren bir kültüre ihtiyaç duymasına yol açmıştır.

Bireysel Psikoloji her bireyi özgün biçimde anlamaya dayandığı için, kurallara ve formüllere uyma zorunluluğundan yeterince korunmaktadır. Çocukluktaki aşırı baskı tecrübelerinin aşağılık duygusunu arttırdığını ve zengin bir toplumsal ilginin gelişmesi fırsatını kösteklediğini ileri sürerken (tıpkı iyi çalışmayan organlardaki gibi, biraz nazlanmaktan ve bağımlılıktan, ama daha çok ihmalden), mevcut istatistikî bilgiler ancak bireysel olgunun ve etkenlerinin bulunduğu alanı aydınlatmak için kullanılabilir.

---

3) Burada yetersizlik, güvensizlik ve aşağılık kelimeleri eş anlamda kullanılmıştır. Bu noktada işaret edilmesi gereken husus, **Nörotik Yapı**'da Adler'in kendi kavramını Pierre Janet'nin «yetersizlik duygusu» tanımının bir uzantısı olarak gördüğünü kabullenmesidir. «Janet'nin «sentiment d'incompletude»'ün nörotiklerdeki görünümünü anlatışı, benim aldığım sonuçlara o kadar uymaktadır ki, kendi çalışmalarımı bu çok önemli temelin bir uzantısı olarak görmekteyim.»

Olumlu sonuç: Bir tanrıya veya ermiş kişiye dönük hayalî ideal biçimler hariç, tecrübeler bize aşağıdaki görüş açısını kazandırmıştır: Çocuklukta eğitilmiş toplumsal ilgi, yani işbirliğine hazır oluş, aşka, birleşmeye hazır oluş, dostluk sevgisi, ne kadar çok olursa, aşağılık duygusunun yarattığı ortamdan o kadar çok ve değerli başarılar beklenebilir. Daima genel yararlara verilen önem düzeyinde düşünceler, duygular ve hareketler bulunacaktır. O birey bir dâhî de olsa, sıradan bir insan da olsa, bunun bilincine de varsa, inkâr da etse, yaptıkları, başardıkları ona yüksek bir değer duygusu verecektir ki bu da mutluluk tecrübesinin ta kendisidir.(4)

Tüm büyük başarılar, çocukluğun ihtiyaçlarıyla olan sağlıklı mücadeleden doğar... ister organik yetersizlikten olsun, ister şımartılmaktan, ister baskı koşullarından. Yeter ki çocuk o baskı sırasında işbirliğine uyum sağlamayı önceden öğrenmiş ve biliyor olsun. Böylece daha sonraki tüm zorluklar ve eziyetler karşısında, o bireyin ihlâl edilmez hareket kanunu olarak yalnızca işbirliği yolları açık kalacaktır.(5)

---

4) Adler'in mutluluktan söz ettiği ender satırlardan biri burasıdır.

5) Başka yerde Adler şu düşünceleri ifade etmiştir: İnsan olmak demek, aşağılık duygularına sahip olmak demektir. İnsan doğa karşısında kendi güçsüzlüğünü anlar. Ölümü varlığın kaçınılmaz bir sonucu olarak görür. Ama ruh sağlığına sahip insanda bu aşağılık duygusu yaratıcılığa, verime dönüşür, zorlukları yenmek, hayatta yerini bulmak için kullanılır. Ancak aşırı aşağılık duygularında (bu da yetişme sırasındaki başarısızlığın sonucudur) kişi aşırı duyarlılığa düşer, bencilce kendini düşünür, tüm belirtileriyle nevrozun temelini atar ve hayatı bir işkenceye dönüştürür.»

Burada üçüncü cümle özellikle ilginçtir. Adler bir yandan varoluşçuluğun öncülerinden sayılırken, ancak bu satırlarda varoluşçuluğun özgün terimlerini kullanmakta, ölümün de insan varlığının bir parçası olduğunu söylemektedir.

Olumsuz sonuçlar: Birçok insanlar için toplumsal ilginin bu ideal kapasitede olmadığını anlamak o kadar zor değildir. Belki her insanın karşısına bir ara, işbirliği yeteneğinin karşılayamayacağı kadar zor, ağır, dayanılmaz bir sınav durumu çıkabilir. Ayrıca, hayatın çeşitli sorunları karşısında duyarlılık da her insan için değişik olur. Bazıları yanlış cevaplar verirler. Verdikleri cevap toplumsal ilgiye ters düşer. Kimisi başkalarının çıkarı söz konusu olduğu zaman böyle yapar, kimisi de aşk konusunda. Ama toplumsal ilginin aşağı düzeyde olması bize her zaman belli bir durumdaki başarısızlığı gösterir. Bir sınav yeralana kadar, bu konuda kesin bir şey söylenemez. Ama sınavdan sonra, başarısızlığa uğrayan insan tümüyle aşağılık duygusuyla başbaşa kalmış gözükür.

Burada bireyi kavrayan ruhsal (psikolojik) gerilim, aşağılık karmaşası (kompleksi) olarak tarif ettiğim fiziksel ve ruhsal ifade şekillerine yol açar. Herkesin kendisine bakmasından utanma, kekeleme, ağlama, yakınma, korku, vb. bunun basit belirtileridir. Bunlar kolayca anlaşılır ve yanlarına da her zaman kalp çarpıntısı gibi, renk solması gibi, yanak kızarması, soluk tıkanması, başağrısı, uykusuzluk, yorgunluk gibi fiziksel durumlar katılır.

Ama yenme amacının var olması, herşeyin bitmiş ve kaybolmuş olmadığını düşündürür. Tüm bu görüngüler (fenomenler), hayatımızın sosyal yapısı sayesinde, her zaman kolay anlaşılamayan bir doyum duygusunun otomatik olarak doğmasına yol açarlar. Başkalarının anlayışına ve yardımına seslenir, ya da bir üstünlük duygusu yaratır, o aşağılık duygusunu sanki örterler. Bir bakıma birey şöyle demek ister: «Kendimin değil, soyumun, veya eğitimimin, ya da başka insanların sorumluluğu olan bu tatsız durumla karşılaşmasaydım neler neler yaratabilirdim!»

Yukarıda başarısızlığa örnek olarak gösterdiğimiz kişiler, aşağılık duygusunu hayalî bir üstünlük duygusuyla ka-

patmak isteyenlerdir ki, bu da başka kimselerin toplumsal ilgisini sömürmekten başka bir şey değildir. Problem çocuk her zaman bu yollarda ilerler, sorumluluk duyan insanlar üzerindeki üstünlüğüne sevinir, onun tadını çıkarır. Sinirli insan çevreye bir takım kurallar dikte eder ve işbirliğini bir bakıma önler. Deli insan kendini tüm işbirliğinden uzaklaştırır, kendi büyük, veya üzücü hayallerine kapanır. Intiharcı tüm işbirliğinden ayrılır ve yalnız kendisini hüzünlü bir zaferin sahibi olarak görenlerle yakınlık sürdürür. Uyuşturucu tiryakisi kendini-arama türündeki zevkleri yapay olarak yaratır ve bu zevkler onun kendine güvensizliğini örter. Suçlu insan kendini kurbanlarının karşısında olsun, toplum yasaları karşısında olsun, galip durumda görür. Bu toplum geçmiş zamanda veya şimdiki zamanda düşünülmemeli, ideal toplum olarak, amaç olarak seçildiği halde ulaşılamayan toplum olarak düşünülmelidir. Cinsel sapık, aşağılık duygusunu telafinin tek yolu olarak kendi kişisel zevkine döner ve bu suretle iki birey arasında mutluluk yaratan bağı, insanlığın da bu arada devamlılığını sağlayan bağı görmemezlikten gelir.

Yararsız bir kişisel doyum ereğini kovalayan tüm başarısızlar, işbirliğine girme cesaretinden yoksundurlar. Bunun yerine onlarda aşağılık duygusunun ifadesi ve etkisi olarak, onu bastırmak, sindirmek amacına dönük olarak, başkalarının toplumsal ilgisini sömürmek kaygısı bulunmaktadır. Buna ek olarak heyecanlanmalar ve fiziksel veya psikolojik yapının titreşimleri de bulunur. Nevroz ve psikoz'da olduğu gibi. Toplumsal ilginin yolundan uzaklaşma, fakat buna rağmen yine de öteki insanlar üzerinde yüzeysel bir galibiyet elde etmek için hileler ve kurnazlıklar görülür.

ÖRNEKLER

Anlaması oldukça zor olan birkaç örnek, aşağılık duygusu üzerinde sağlanan sahte-zaferi zihnimizde şekillendirmeye yarayabilir.

15 yaşında bir kız kendisine çocukluğundan beri küçük kardeşlerine oranla haksız davranıldığı kanısındadır. Kendi hareket kanununu yaratırken hayatta en önemli şeyin sıcaklık ve şımartılmak olduğunu esas kabul eder. Okulda kendine iyi bir durum sağlamayı başarır ama bu sefer de yeni gelen bir öğretmen onu sevmez, özellikle kötü muamele eder. Bu sefer, çocukluğundan beri içinde olan aşağılık duygusu, sıcaklık ve şımartılma konusunda yeni bir doyuma yönelir. Artık ev ve okul kendisi için kapanmış olduğuna göre, erkekler tarafından şımartılmaktan başka hangi yol açıktır ona? Gevşek bir hayata atılır ama kısa zamanda bunun da kendisine, sırf kendisinin özlediği o sıcaklık duygusunu vermediğini anlar. Artık hiçbir yol o aradığı şımartılmayı sağlayamayacağına göre, ne yapmalıdır? İntihar... fakat bundan, annesiyle yaptığı tatlı bir konuşma sonucu vazgeçer. Annesi, kızının kendisini itip yere düşürmesini bile affeder. Sonunda tedavi, hayat amacını değiştirmekle sağlanır. Ne pahasına olursa olsun sıcaklık değil, kendi değer duygusunu, kendinden memnunluk duygusunu, cesaretli, sabırlı işbirliği sonucunda sağlamak amacına dönülür. Bu amaca başarısızlık anlarında bile ara verilmemelidir.

Dindar bir toplum içinde yaşayan daha büyük yaşta bir kız da çocukluğundan beri, çok sevilen, parlak bir ağabeyin baskısı altında yaşamıştır. Nişanlandığı zaman, nişanlısı sudan nedenlerle nişanı bozar. Bu olaydan başlayarak kızın içinde kendisine kötü davranan, tatsız muamele eden insanları cehenneme mahkûm etme düşüncesi doğar. Bu sefer gizlice ağabeyini bile geçmiş bulunmaktadır. Kazandığı bu yeni olağanüstü üstünlükten korkarak, mahkûmlarını dua yoluyla cehennemden affettirmeye, bağışlatmaya uğraşır ve bu yolla kendini günahtan arındırmaya savaşır. Bu da üstünlüğünün yeni bir kanıtıdır. Tedavi, topluma daha kuvvetli bir uyum sağlamakla gerçekleşir.

Bir hırsız, uyumakta olan bir öğretmenin odasına girer,

zaten birkaç parçadan ibaret olan eşyalarını çalar. Öğretmen uyanır, odasındaki güçlü kuvvetli genci görür, çok çalışıp alın teriyle para kazanan birinin son eşyalarını çaldığı için ona sitem eder, böyle gücü kuvveti yerinde olduğu halde neden dürüst bir iş bulup çalışmadığını bilmek ister. Delikanlı cevap verir: «Annem beni daha iyi şeyler için yetiştirdi.» Sonra devam eder. «Beden işçiliğinin korkunç koşullarından haberiniz var mı sizin?» İşte burada karşımıza anne şımartmasının ve başkalarının işbirliği duygusunun sömürülmesinin yanı sıra, işbirliğinden korkma ve kaçma da çıkmaktadır. Sonra uyumakta olan bir kurban karşısında galip gelme... bu süreçlerin hepsi toplumsal ilgiden ve ona hazırlıktan uzak şeylerdir.

Eğer her bireyin içindeki ilintileri yeterince anlayabilecek kadar keskin gözlem edinebilirsek, aşağılık duygusunun nasıl durmadan insanı kendi kararlarına doğru zorladığını anlayabiliriz. Bu kararların değeri ve önemi, tümüyle toplumsal ilginin varlığında ve derecesinde yatmaktadır. Toplumsal ilgi de insanın kaderini, başarısızlığını, ya da mutluluk imkânını, bazen daha kuvvetle, bazen daha belirsiz şekilde saptayan etkendir.

5

RUHSAL ETKİNLİĞİN (PSİKOLOJİK AKTİVİTE) ŞEKİLLERİ

(1933)

Fizikçiler hareketi, (a) mesafe ve yön, (b) zaman ve hız olarak tarif ederler ki, bu ikincisi enerjiye bağlıdır. Adler insan hayatını bir hareket olarak anlar. Bunun yer olarak sosyal mekânda bulunduğunu, yönünü de bu mekân içinde gelişmiş bulunan toplumsal ilgi derecesinden aldığını söyler. Bu durum, hareket tanımının birinci kısmını tümüyle kapsamaktadır. Aşağıdaki rapor ise ikinci bölümü, yani zaman ile enerji faktörünü ele almaktadır ki, bu satırlarda buna «etkinlik derecesi» (faaliyet derecesi) denmektedir.

Bu tür anlayış uygulamaya çok uygundur. Ama uygulamacılık da «öznel» görüngüsel (fenomenolojik) düşünceler nedeniyle değişmektedir. Birey «tüm faktörleri... kendi verdiği bireysel anlama göre yaşar.»

Adler'in uygulamacılık ve görüngübilim (fenomenoloji) birleşimi, yine bu raporda ifade bulan bir pragmatizm'de son

bulur. Rapordaki ifade kutsal kitaptan alınmadır: «Onları meyvelerinden tanıyacağız.»

(Yay.)

Bireysel Psikoloji insan hakkında, hayat sorunlarına karşı tutumundan fikir edinmeye çalışır. O sorunlar da her zaman sosyal yapıdadır. Bunu yaparken diğer önemli gerçeklerin arasında, özellikle faaliyet derecesini, yani bireyin sorunlarıyla uğraşırken gösterdiği etkinlik derecesini de vurgular. Bir süre önce, işbirliği yeteneği sınırlı olduğu zaman uğranan başarısızlıklardan söz etmiş, bunlar arasında kararsızlığı, kendini engellemeyi, yolundan dönmeyi, saldırganlığı, âni öfke patlamalarını, hemen sonrasındaki pişmanlıkları, maymun iştahlılığı (bir işi yarım bırakıp ötekine geçmeyi) tipik başarısızlık çeşitleri olarak saymıştım.(1) Bu türlerin her birinin de kendine göre binlerce çeşit, az veya çok faaliyet derecesi gösterdiğini de söylemiştim. Bu değişen faaliyet derecesi, en küçük çocukluktaki kişiliğin eseriyse de, içinde soy ve çevre faktörleri de rol oynayabilir. Kesinlikle değilse bile, büyük ihtimalle.

Bireysel Psikoloji aynı zamanda çocuklukta elde edilen bu faaliyet derecesinin ömür boyunca değişmez bir sabit olarak kaldığını da gösterebilecek durumdadır. Zaman zaman, birey iyi ya da kötü durumdayken olduğu gibi, derecenin değişmezliği ancak kısmen gözlemlenebilirse de, bu yine değişmez.

Herhalde etkinlik derecesini miktar olarak ifade etmek mümkün değildir ama, anne-babasından kaçan bir çocuk, ya da sokakta kavga başlatan bir çocuk, belli ki evde oturup

1) Adler genellikle başarısızlar kelimesini, hayatta başarısızlığa vardığı düşünülecek insanlar için, örneğin nörotikler, psikotikler, suçlular, alkolikler, problem çocuklar, intiharcılar, sapıklar, fahişeler gibi kimseler için kullanır. Ama zaman zaman başarısızlığı fiil anlamında kullandığı da olmaktadır.

kitap okumayı tercih eden bir çocuktan daha fazla etkinlik derecesine sahiptir.

Etkinliğin cesaretle karıştırılmaması gerektiğini belirtmek isterim. Her ne kadar faaliyet olmadan cesaretin var olması mümkün değilse de. Ama ancak bir oyunu oynayan, işbirliği yapan, hayatta paylaşan bireyin faaliyeti cesaret olarak nitelendirilebilir. Cesaret denildiği zaman bunun çeşitli türlerini ve karışık durumları unutmamamız gerekir. Ayrıca cesaretin ancak şartlı olarak ortaya çıktığı kişiler de vardır. Belki çok âcil durumda ya da başkalarının yardımıyla.

İnsan bir kere faaliyet derecesinin değişmez olduğuna inandıktan ve bunun da bireyin hareket kanununa, yani hayat tarzına bağlı olduğunu kabul ettikten sonra, artık en büyük dikkati o bireyin faaliyet derecesini gözlemlemeye yöneltecektir. Bu sorunun anlaşılması, ruh sağaltımı (psikiyatrik tedavi) için yepyeni ve çok değerli bir perspektif açmaktadır. Aynı zamanda, eğitim ve profilaksis için de öyle. Çünkü gözlemlerimiz en küçük izlerden ve çocukluğun ifade taşıyan hareketlerinden, bu çocuğun ilerde hayat sorunlarını ne kadar bir faaliyet derecesiyle karşılayacağını anlayabileceğimizi göstermektedir.

Çok değerli olmasına rağmen, böyle bir prespektifi Bireysel Psikolojinin diğer bir gözlemiyle bağdaştırmasak, eksik kalırdı. O da, belli bir olguda toplumsal ilginin değişmezliğidir ki, o da kanıtlanmış bulunmaktadır. Ancak ikisinin nin bileşimi, işbirliği yapma yeteneğinin verdiği yönle, başarısızlık tehlikesi olup olmadığını ve ne tür başarısızlık tehlikesi olabileceğini anlamamızı sağlayabilir.

Ama başarısızlığın ancak zor bir sorun karşısında su yüzüne çıktığını da unutmamak gerekir. Yani olumsuz koşullar altında, büyük bir güçlükle karşılaşınca. Bu tür olumsuz koşullar pek çoktur ama insan bunlar için objektif bir

ölçü kullanamaz. Ayrıca zorluk dediğimiz şeyin sık sık yanlış olarak abartıldığını da hatırdan çıkarmamak gerekir. Genellikle aşağılık duygusu daha fazla olan insana her türlü iş daha ağır gelir.

Bir de, kişinin hayat tarzına, kusursuzluk amacına uymayan işlerle bir türlü bağdaşamadığı gerçeği vardır. Eğer bir bireyin hayat tarzı aşağı yukarı her zaman, her tür şartlar altında birinci olma ereğine dönükse, o zaman üstesinden gelinemeyecek durumlar otomatik olarak saf dışı bırakılacak, bu saf dışı bırakmaya da uygun nedenler gösterilecektir. Beri yandan eğer üstünlük ereği, başkalarını hırpalamak yoluyla elde edilmeye çalışılıyorsa, o zaman hayat sahası bu değişmez talebe göre olacaktır. Eğer bir insan yalnızca kendi değersizliğini (kendi gözünde tabii) saklamak amacına hizmet ediyorsa, düşüncelerini, duygularını ve davranışlarını tüm sorunları çözümsüz bırakacak şekilde ayarlayacak, böylelikle hiç değilse bir üstünlük rezervini elinin altında hazır tutmak isteyecektir. Kişi gerçekten işbirliğine yatkınsa, bu da onun hayatının rehberi olacak, tüm işlere yaklaşımını etkileyecektir.

Bütün bu durumlarda ve her birinin milyonlarca çeşidinde, tek tip bir faaliyet her zaman gözlemlenebilir. Kural olarak, insan faaliyet derecesini, faaliyet alanının boyutlarından da görebilir ki, bu da her birey için değişiktir. Bireyin hayat sahasının şeklini ve boyutlarını grafik olarak gösterebilmek herhalde bir psikolog için çok ilginç bir erek olurdu.

ÇEŞİTLİ BAŞARISIZLIK DURUMLARINDA FAALİYET

Bu yazımda yalnızca başarısızlardaki faaliyet derecesinin değişmezliğine ve niteliğine ve bir de bu insanların çocukluklarına değinmek istiyorum. Gerçi ben bütün başarı-

sızlık türlerini, bozuk toplumsal ilginin belirtisi olarak nitelendiririm ama, yine de geleneksel başarısızlık tiplerinden söze başlamam gerekir. Ayrıca her tipik grubun içindeki her olguda, bireyin faaliyet derecesinin ortaya koyduğu nitelik ve nicelik farkları vardır.

Inceleme için her tipik başarısızlık olayının yapısını iyice tanımak şarttır. Bunu bilmek, Bireysel Psikoloji'ye, o olguyu bulmayı umduğumuz alanı aydınlatmak için olanak sağlayacaktır. Tipik başarısızlıkları, problem çocuklar, sinirceliler (nörotikler) ve çıldırı kurbanları (psikotikler), intiharcılar, kriminaller, alkolikler ve uyuşturucu alanlar, cinsel sapıklar, bir de fahişeler olarak ayırmak ve sınıflandırmak istiyorum.

Faaliyet derecesinin saptanması konusuna ta 1908 yılında, «Hayatta ve Nevrozda Saldırganlık Dürtüsü» adlı bir raporla değinmiştim. Bu rapor yalnızca Bireysel Psikolojinin temel görüşüne yol açmakla kalmıyor, aynı zamanda psikanalizin gelişmesinde de büyük rol oynamış bulunuyordu.

Bugün artık problem çocuklarda, faaliyet derecesindeki farklılığın belirmiş olacağını ve bunun da eğitimi ona göre etkileyeceğini söyleyebilecek durumdayım. Hırçın, inatçı, hırsız, kavgacı çocuklar elbette ki utangaç, içine kapanık, çekingen, bağımlı çocuklardan daha fazla faaliyet derecesiyle karakterize edilirler. Faaliyet yarıçayı birincilerde, ikincilerden olanından çok daha uzundur. Biz ikisini birbirinden farklı kılan başarısızlık tiplerini arıyorsak, hayatta nevroz ve psikozu karakterize eden düşük faaliyet derecesinin, faaliyeti az olan çocukta bulunabileceğini görmek kolaydır. Bu tür hastalıklarda da, gösterdikleri ârazda da, düşük düzeyli faaliyet derecesi yine nitelik ve nicelik bakımından farklı olacaktır. Örneğin zorgu sinircesi (compulsion neurosis) ve melankolide faaliyet daha yüksek, kaygı

sinircesi (anxiety neurosis) ve schizophrenia'da daha düşüktür.

Intiharları ve alkolikleri, çocukluktan itibaren daha yüksek bir faaliyet derecesi karakterize eder ve zaten bu tür başarısızlığın da nedenini oluşturur. Faaliyet çemberi kesinlikle daha büyüktür ama bunların faaliyeti kendi kişiliklerine zarar verecek şekilde gelişir. Hemen hemen tüm başarısızlar gibi çocuklukta şımartılmışlardır. Kendilerini öyle değerli bulurlar ki, kendilerine saldırdıkları zaman hem yakın hem de uzak çevrelerine saldırmış oldukları sanısına kapılırlar.

Faaliyet açısından, cinsel sapıklar en alt düzeyden en üst düzeye kadar her düzeyde bulunabilirler. Herhalde masturbasyon ve fetişizm bir uçta, şehvet cinayetleri diğer uçta bulunacaktır. Her iki aşırı uç da daha çocuklukta faaliyet çemberinin boyuyla belli olur... bir de tabii toplumsal ilginin yokluğundan anlaşılır.

Faaliyet en fazla, kriminallerde görülür ve tabii işlenen suç türüne göre azalıp çoğalır. En düşük düzeyde faaliyet, ihtimal ki dolandırıcılarda, yankesicilerde, en üst düzeydeki de katillerde ortaya çıkacaktır.

FAALİYET VE KİŞİLİĞİN DİĞER YÖNLERİ

Faaliyet derecesinde bireyden bireye görülen farkları yalnızca doğumdan var olan niteliklere yorumlamak hatâ olacağı gibi, yalnızca faaliyete yön verecek toplumsal ilgiye yorumlamak da hata olacaktır. Bir kere doğuştan var olan ifade biçimlerini sonuçlardan ayırmak imkânsız olduğu için hatâ olacaktır ama, bununla da kalmaz. Aynı zamanda çocuk kendinde doğuştan var olan tüm faktörleri ve etkilerini, kendi verdiği anlama göre ifade etmekte, matematik kurallarına göre ifade etmemektedir. Aynı şey çevre faktörleri için de geçerlidir, eğitimin etkileri için de. Çocuk

geçirdiği bütün bu izlenimlerin tecrübesinden, kendine bir tür hayat tarzı edinir. Bu hayat tarzının içinde en önemli şeyler, belirli bir faaliyet derecesi ve belirli derecede de yön verici toplumsal ilgi olmaktadır. Hayat tarzını karakterize eden diğer bir unsur olarak da, ruhdevimsel (psikomotor) alan parçalarına sürekli vurguyu buldum.

Ama bütün bunlar bizi zaman zaman ruhumuzun hareket şekillerini düşünme zorunluluğundan kurtarmaz. Bazı kimselerde düşünce ve kavram alanlarına önem, ya da aşırı önem vermenin ön plana çıktığını görmek hiç de zor değildir. Bunlar hayata doğru olan faaliyetlerini düşüncelerle ifade ederler. Böyle durumlarda hayat tarzının değeri de toplumsal ilgilerinin ne düzeyde olduğuna bağlıdır. Olumlu durumlarda, duygu alanı ile işbirliğine dönük davranış alanı birlikte çalışır, düşünce alanına katılırlar ve hayat sorunlarına hazırlık bu şekilde güvene alınır. Olumsuz durumlarda toplumsal ilgi yoktur, hayat biçimleri soğuk, geveze, şaşırtıcı ve rahatsız edici şekilde ortaya çıkarlar ve, daha önce işaret ettiğim gibi, takınak sinircesine (obsession neurosis) yol açabilirler.

Böyle bir yanı ağırlıklı durumlarda, psikolojik sürecin önemli kısmı sanki bilinç dışı alanda kalmış gibi gözükebilir. Ama aslında eksik olan, bireysel hayat tarzıyla bağlantının anlaşılamamasıdır. Örnek olarak zorgu sinircesinde kelimeleri kafaya takmak gösterilebilir. İnsan nedir? Ona neden insan denir? Kişi bu yakınmalarla, her zaman var olan duygu ve tavır alma durumunun ilişkili olduğunu göremez.

Bilinçdışı kavramının yanlış kullanılması, duyusal kavrayışın ve tecrübenin fazla vurgulandığı tip insanları incelerken daha net şekilde ortaya çıkmaktadır. Burada düşünce ve kavrama yönleri yokolmuşa benzer. Her zaman var olan buna bağlı tavır alma niteliği de öyle. Kişi duyusal tavır sürecini, kavrama alanına soktuğu zaman, yüzeysel bakıldığında bilinçdışı bir şeyi bilinç alanına almış gibi görü-

nebilir. Eğer bu doğru olsaydı, sanat eğitiminde de böyle olurdu. Kavrama yoluyla ilişkiler aydınlanır, anlaşılır hale gelir, izah edilir, sonra geriye dönülüp hataların nedenleri aranırdı.

Ayrıca bireyin faaliyet türü, özgün biçimde, kendi hayat tarzına bağlı olarak hayata karşı takındığı tutum, hemen hiçbir zaman kendisi tarafından anlaşılamaz. Başkası söz konusu olduğu zaman, örneğin kendi iş arkadaşı ya da rakibi söz konusu olduğu zaman, tavıra bakılır. Yani bireysel faaliyete bakılır. Bu, hayatın ana ekseni olarak görülen şeydir. Değerleme ona göre yapılır. Bireysel Psikoloji de yeterli toplumsal ilgiden yön alan faaliyeti birinci plana almaktadır. Bu eğer saparsa, hayat tarzındaki yanlış noktayı zekâ yoluyla anlayarak düzeltilebilir. «Onları meyvelerinden tanıyacaksınız.»

Bu total görüş içinde, iyi ve gerekli evrim açısından etkili olan türde faaliyet, herhalde birinci yeri almalıdır. Bu da bireyin yeterli, kavramsal, entelektüel anlayışı ve hayat sorunlarına karşı tavrı ile ilintili olduğu zaman sağlam bir temele oturabilir.

Bireysel Psikoloji de aynı zamanda duygu alanı da, tek yanlı kurulan dürtü psikolojisinde, ya da etki psikolojisinde olduğundan daha belirgin şekilde ortaya çıkmaktadır. Bu da, Bireysel Psikolojinin toplumsal ilgiye mümkün olduğu kadar geniş alan tanımasından ileri gelmektedir.

Böylelikle Bireysel Psikoloji, eleştirisiz, şımarık bir görüş olan kalıtım psikolojisinin de baş düşmanı olarak göze çarpar. Beri yandan, toplumsal ilgiye zarar verebilecek her tür kötü etkiyi ortaya çıkarmakta, gerek bu kuşağın, gerekse gelecek kuşağın sosyal çıkarlarının zedelenmesini engellemektedir. Dürüst bir psikolog, bir çocuğun topluma girmesini, orada rahat etmesini engelleyen, onu düşman ülkedeymiş gibi büyüten durumların var oluşu gerçeğine göz yu-

mup görmezden gelemez. Bu nedenle dürüst bir psikologun konuşması, yanlış anlaşılan milliyetçilik akımına karşı mücadele etmesi, onun tüm insanların toplumuna zarar vermesini önlemeye çalışması gerekir. Savaşa, fetihe, intikama, prestije karşı çıkması gerekir. Yaygın işsizlik nedeniyle çaresizlik içinde boğulan insanların durumuna, ailede, okulda ve sosyal hayatta toplumsal ilginin yayılmasını köstekleyen diğer tedirginliklere bigâne kalamaz.

6

HAYAT SORUNLARINI KARŞILAMADA TİPOLOJİ

(1935)

«Her insan bir bakıma, (a) diğer insanlara benzer, (b) diğer bazı insanlara benzer, (c) başka hiç kimseye benzemez.» Adler gerçi önemli genel ilkeler geliştirmiştir ama yukardaki a, esas ilgisi c'deki özgün insanı tarif etmek, anlamak ve düzeltmek yönündedir.

Gerçi başka sınıflandırmalar da yapmıştır (b). Bunlara örnek, ailenin kaçıncı çocuğu olarak dünyaya gelmiş olmanın önemi, (A 1929 C, Bölüm 7) ve sinircenin kararsız tavrı (A 1914 k) olabilir ama bunlar kendisi için ikinci derecede önem taşımaktadır. Bunların bireysel olguya yaklaşımı önyargılarla doldurmasını istememektedir. Genel veya sınıflandırma ifadelerinden sonra hemen «binlerce çeşidi bulunur» demekte acele etmesi bu yüzdendir.

Işte kategorilere ayırma yolunda böyle hevessiz olduğu için sık sık yeterince sistematik çalışmamakla suçlanmış, buna karşı kendini savunmaya çalışmıştır (A 1932 h). Belki bu eleştirilerin sonucu olarak, son zamanlarındaki çalışmalarında iki yeni klasifikasyona gitmiştir. Bunların birin-

cisi bu raporla, ikincisi de bir sonraki raporda anlatılmaktadır. Birinci klasifikasyon aslında bir önceki rapordaki malzemenin bir devamı sayılabilir ve davranış açısından ele alınmaktadır. İkincisi ise biliş (cognition) ve tavırla ilgilidir.

(Yay.)

Bireysel Psikologun çalışmalarında kullandığı ham madde, bireyin dış dünyanın sorunlarıyla olan ilişkisidir. Bireysel Psikolog belli bir bireyin kendini dış dünya ile nasıl bağladığını, arada nasıl bir ilişki kurduğunu gözlemlemek zorundadır. Bu dış dünya, bireyin kendi vücudunu, vücut fonksiyonlarını ve zihinsel fonksiyonlarını da içerir.

BİREYİN ÖZGÜNLÜĞÜ

Birey kendini dış dünyaya sanıldığı gibi önceden saptanmış bir şekilde bağlamaz. Her zaman kendisinin kendi hakkındaki düşüncelerine ve o andaki sorununa göre bağlar. Limiti yalnızca her zamanki insan limitleri değil, aynı zamanda kendi kendine koyduğu limitlerdir. Onun dış dünyayla ilişkisini belirleyen şey ne kalıtımı, ne de çevre etkileridir. Kalıtım ona yalnızca bir takım yetenekler sağlar. Çevre yalnızca ona bazı izlenimler verir. Bu yeteneklerle izlenimler, ve bireyin bunları alış, algılayış biçimi, yani kendi tecrübelerini yorumlayış biçimi, hayata karşı tavrını yaratıcı biçimde kurarken kullanacağı yapı taşlarını oluşturur. Yani başka bir deyişle, bu yapı taşlarını kendine özgü biçimde kullanışı, ya da hayata karşı kendi tavrı, onun dış dünyayla ilişkisini saptayacaktır.

Kendinden öncekilerden çok farklı sorunlarla karşılaşmaktadır. Bütün bu sorunları, kendi yaratıcılığının ürünü olan bir perspektifte görür. Kendini eğiten çevreyi, kendi yarattığı perspektiften görür ve böylelikle gördüğünün etkilerini iyiye veya kötüye doğru değiştirir.

Hayatta hiçbir bireyin sıyrılamadığı bir iş vardır. O da çok sayıda sorunu çözmek zorunluğudur. Bu sorunlar hiçbir zaman kaza eseri değildir. Ben bunları açıkça görülebilmeleri için üç gruba böldüm: Başkalarına karşı davranış sorunları; meslek sorunları ve aşk sorunları. Bireyin bu üç tür soruna ve bunların alt bölümlerine davrınışı, hayat sorunlarına vereceği cevap demektir.

Hayat (ve onun parçası olarak tüm psişik ifadeler) her zaman yenmeye, kusursuzluğa, başarıya yöneliktir. Yaşayan bir canlıyı hiç bir zaman yenilgiye eğitemez, yenilgiye şartlandıramazsınız. Ama bireyin kendince başarı saydığı şey (yani onun gözünde kabul edilebilecek erek) yine kendine kalmıştır. Benim tecrübelerime göre her bireyin başarıya verdiği ayrı bir anlam, ona karşı ayrı bir tavrı vardır. Bu yüzden insanlar tiplere ayrılamaz ve klasmanlara sokulamaz. Sanıyorum birçok bilim adamlarının yanlış sonuçlara varması, tiplere, entitelere, ırksal niteliklere inanması, lisandaki kaypak noktalardan ötürü olmaktadır. Bireysel psikoloji, diğer bazı psikolojiler gibi, her bireyin kendi gelişmesi içinde incelenmesi gerektiğine inanmaktadır. İnsanı kelimelerle, anlaşılır şekilde ifade edebilmek için onun bütün yönlerini iyice gözden geçirmek gerekir... Ama psikologlar sık sık bu doğru yoldan sapmakta, daha kolay fakat daha verimsiz olan yola sapıp klasmanlara yönelmektedirler. Bu da uygulama alanında hiç yapmamamız gereken bir şeydir.

TOPLUMSAL İLGİ TİPOLOJİSİ, FAALİYET

Geniş bir alanı aydınlatmaya çalışırken burada dört maddelik bir sıralama yapışım, sırf eğitim amaçları yüzündendir. Bunu da geçici olarak yapıyor, bireyin dış sorunlara karşı tavır ve davranışını yalnızca geçici olarak sınıflandırıyorum.

Bazı bireyler çocukluklarından başlayarak tüm hayatla-

rı boyunca gerçeğe karşı az çok *dominant* bir tavırla, yönetmek isteyen bir tavırla yaklaşım yaparlar. Bu tavır onların tüm ilişkilerinde görülür.

Ikinci tip en çok rastlananıdır. Herşeyi başkalarından bekler ve onlara yaslanır. Buna «alıcı» tip diyebilirim.

Üçüncü bir tip de, sorunları çözmekten kaçınarak kendini başarılı hissetmeyi seçer. Bir sorunla boğuşacağı yerde, bu tip insan o sorunun yanından dolaşmak ister, böylelikle başarısızlıktan kurtulmayı umar.

Dördüncü tipe gelince, o mücadele eder. Sorunların başkalarının da yararına olacak şekilde çözüme kavuşması için, az veya çok... ama mücadele eder.

Burada bu tiplerin her birinin, bu tavrını çocukluktan başlayarak ömrünün sonuna kadar sürdürdüğünü söylemek gerekir. Meğer ki gerçeğe karşı kendi yarattığı tavırda bir yanlışlık olduğunu anlasın. Daha önce de söylediğim gibi bu tavır çocuğun kendi yarattığı bir şeydir. Bunu yaratmak için kalıtımını ve çevreden aldığı izlenimleri, inşa edeceği başarı yolunun taban taşları olarak kullanır. Başarıyı da kendine göre yorumlar.

Bireysel Psikoloji, Kant gibi düşünürleri ve daha yeni ruhbilimcilerle ruh hekimlerini, insanda *bütünlüğü* kabul eden bilim adamlarını da aşmıştır. Ben çalışmalarımın daha başlangıç dönemlerinde, insanı bir «bileşim=birlik» olarak buldum! Bireysel Psikolojinin baş görevi, her bireydeki bu *birliği* kanıtlamaktır. O bireyin düşüncesindeki, duygularındaki, hareketlerindeki, bilincinde ve bilinçdışındaki, kişiliğinin her ifadesindeki birliği. İşte biz bu birliğe «hayat tarzı» diyoruz. Sık sık «ego» diye geçen kavram da, bireyin «tarzı»ndan başka bir şey değildir.

Bireysel Psikoloji, yukarda sıralanan ilk üç tipin, yani yönetici tip, alıcı tip ve kaçan tipin, hayat sorunlarını çözmeye hazır olmadıklarını ortaya koymuştur.

Bu sorunlar her zaman sosyal sorunlardır. Bu tip bireyler ise işbirliği ve katkı yeteneğinden yoksundurlar. (Toplumsal ilgisi olmayan) bu tür bir hayat tarzıyla, dış sorunlar (bunlar toplumsal ilgi ister) arasındaki çatışma, sonunda bir şoka yol açar Bu şok, bireyi başarısızlığa götürür. Biz bu başarısızlıkları sinirce, çıldırı, vs. olarak tanıyoruz. Onemli olan nokta, başarısızlık tipinin, bireyin tipine her zaman uygun olmasıdır. Daha önce de söylediğim gibi, hayat tarzı, devamlı bir şeydir.

Dördüncü tip olan sosyal açıdan yararlı tip, işbirliğine ve katkıya hazırdır. Onda her zaman, başkalarının çıkarı için harcanabilecek bir miktar faaliyet bulunur. Faaliyet, başkalarının ihtiyaçlarına uymaktadır. Yararlıdır, normaldir, insanlığın evrimiyle aynı doğrultudadır.

Birinci tipte de faaliyet vardır ama yeterli toplumsal ilgi yoktur. Bu nedenle karşısına kendisini sınavdaymış gibi hissetmesine yol açan bir durum çıktığı zaman, kendi sosyal değerinin sınavdan geçirilmekte olduğunu hissettiği zaman, bu tip insan anti-sosyal bir tavır alır. Bu tipin daha aktif olanları, karşısındakine doğrudan saldırır: Serseri, zorba, tiran, sadist olurlar. Sanki Richard III gibi, «Madem ki bir sevgili olamıyorum, o halde ben de kötü adam olurum,» demektedirler. İntiharcılar, uyuşturucu müptelaları, alkolikler de, daha az faal oldukları için saldırılarını dolaylı yoldan yapmalarına rağmen, yine bu gruba girerler. Kendilerine saldırmaları başkalarının canını yakmak içindir. İkinci ve üçüncü tipler bundan da az faaliyet gösterirler. Toplumsal ilgileri ise daha bile azdır. Bu eksiklik, onlardaki şok sonuçlarında da belli olur. Bunların şok sonucu, genellikle sinirce ve çıldırıdır.

Bireyleri böyle dört gruba ayırırken bana rehber olan ilkeler şunlardı: (1) sosyal entegrasyona yaklaşma dereceleri, ve (2) geliştirdikleri hareket şekli (ya daha çok, ya da daha az faaliyetle). Bununla kendilerince başarı kazanma-

yı en çok kolaylaştıracağına inandıkları yaklaşım tarzının derecesini korumaktadırlar.

Ama yine de sonunda önemli olan, bireyin yorumlama şeklidir. Ve dış dünya ile ilişkilerinde kişiliğinin birliğini yeniden kurarken, Bireysel Psikoloji bireyin yaratıcı faaliyet şeklini ele almayı da üstlenmektedir ki, bu da o insanın hayat tarzıdır.

7

KİŞİLİĞİN VE SİNİRCENİN BİR PARÇASI OLARAK KOMPLEKS MECBURİYETİ

(1935)

Aşağıdaki rapor biraz taslak havasında ve sorunlarla dolu gibi gözükmektedir. Yazarın bunu yazarken konuyu ne kadar ciddiye aldığını bile bilemiyoruz. Bu kuşkunun dayanağı, Adler'in, Polonius kompleksiyle ilgili olarak söylediği bir söze dayanmaktadır: «Bu konu daha çok psikolojinin komik alanıyla ilgilidir.» Başka yerde de, «Bu konular bir salon oyunu olsun diye ortaya atılmamıştır,» diyerek itiraz ettiğini görüyoruz. Raporu yine de bu kitaba alışımızın nedeni, sistematik öneminden ötürüdür ki, bu da bir önceki raporun önsözünde, okura bir genel görüş kazandırmak amacıyla anlatılmış bulunmaktadır. Bir de, bu parçanın yaratabileceği stimülasyonun yararlı olabileceği kanısındayız.

(Yay.)

Bireysel Psikoloji, bir kişilik araştırmasıdır. Bunun anlamı, dikkatlerimizi bireyin davranışları ve hayattaki görevleriyle olan ilişkileri üzerine yöneltiyoruz, ve oradan o

bireyin kendi açısından başarıya ulaşma (üstünlük) kavramını nasıl gördüğünü anlamaya çalışıyoruz demektir. Dikkatimizin en büyük kısmı, bireyin ifade taşıyan hareketlerine, ereklerine yönelir. İlk çocukluk döneminden başlayarak, birey kendine bir doğrultu çizmiştir, bu da bir amaç seçilmeden yapılamaz.

İnsanların gizli amaçlarının birbirinden nasıl farklı olduğunu çoğu zaman anlayabilmişizdir. Amaç, kişinin kendi farkına varmaksızın, psikolojik ifade taşıyan tüm davranışları gizliden gizliye yönetmektedir. İnsanın kişilik araştırmasında yapabileceği en derin genel gözlem de budur. İnsan amacı bilirse, kişiliği de çözer, çünkü onun hayat görevlerine karşı tepkisinin çerçevesini bilmiş olur.

İnsanın genel davranışının bir kısmı, psikolojik komplekslerin gelişmesidir. Bu da psikolojik ekonomi nedenleriyle olur. Bu kompleksler aktif organlar gibi anlaşılabilirler. Bu psikolojik organlar, bireyi bir şema gibi karakterize eder. Tıpkı kişilik belirtileri gibi bunların da çevrenin ortaya koyduğu görevlerle ilişkili olarak ele alınması gerekir. Bunlar nihâi amacın güdücü gücünün türevleridir, basitleştirilmişidir, şematize edilmişidir. Lütfen şematizasyonun binlerce çeşidinin var olduğunu akıldan çıkarmamanızı rica ederim. Bunlar zaman zaman o kadar az oranda vardırlar ki, kuşku duymak bile mümkün olabilir. Bazen de çok fazla kuvvetli olup, davranışı etkiler, kendilerini belli ederler. Ikisinin arasında sayısız çeşit ve derecede şematizasyon vardır. Bu şematizasyondan doğan perspektif de, komleks dediğimiz şeyin temelidir. Belki de bunun böyle oluşu, kompleks kavramının tartışılmasında bilinememiştir. Kompleks'in anlaşılır anlamda kullanılması kolaylık yaratacağından, Bireysel Psikoloji de onu bir takım davranış tarzlarını açıklamakta kullanma eğilimindedir.

Kompleks elbette ki somut bir şey değildir ama, anlamlı şekilde aynı doğrultuya yönelmiş olan birçok hareketi ka-

rakterize eder. Sahibi tarafından anlaşılmaz, fakat onun tarafından kullanılır. Herkeste bulunur. Davranışları komplekslere dayanmayan insan yoktur. Bu, normal sayacağımız alan içinde de bir bakıma böyledir ama, anormal diye nitelendirilen alanda daha çok rolü vardır. Bu nedenle insanları kompleksleri açısından incelemek hem ilginç, hem de değerlidir. Bu bir salon oyunu olarak ortaya atılmamaktadır. Ruhbilimciye ve ruhhekimine yararlı, uygun bir inceleme sağlamasının nedeni, komplekslerden yola çıkarak yapacağı hesapların çok uzaklara varan sorunları çözmesine yarayabileceğindendir.

Kompleks kavramı konusunun kullanılmasında en çok şeyi, pek de orijinal bir psikolog olmayan Jung'a borçluyuz. Görünüşe göre Jung'un kendi kompleksi de, *yol arkadaşlığı kompleksi* olmaktadır.(2) Kompleks kavramı, öğretmeni

---

2) Orijinalliği olmaması konusundaki bu düşmanca sözün, 1933 yılında Naziler'in iktidara gelmesinden sonra söylenmiş olduğunu hatırlamamız gerekir. C.G. Jung, Alman Psikoterapik Kuruluş'un (Nazilerin desteğinde bir kuruluş) verdiği ödül ve onurları kabul etmiş bir bilim adamıydı. Oysa yıllar önce Freud'un çevresinde birlikte çalışırlarken, Adler, Jung'un orijinalliği konusunda çok daha iyimserdi ve şu sözleri kullanıyordu: Jung'un yaptığı analizler psikanalize katkıları en değerli olan çalışmalar arasındadır. Bunların değeri yalnızca kuşku duyulan sonuçları kanıtlamakla kalmamakta, yepyeni perspekifler açmalarından da gelmektedir.

Adler'in Jung'u «yol arkadaşı» olarak teşhis etmesi herhalde Nazi düzeniyle bir tür işbirliğine girmiş olmasındandır ve sonunda Nazi Almanyası yenilgiye uğradığında Jung'un radikal biçimde saf dışı bırakılmasında son bulmuştur. O dönemlerde Jung, Alman halkının kollektif suçluluğu kavramını destekleyenler arasında bulunuyordu. Bir röportaj sırasında Jung'un şöyle dediği bilinmektedir: «Her Alman, bilinçli veya bilinçsiz olarak, aktif veya pasif olarak, işlenen suçlara katılmıştır... siyasetçileri bu kadar

Freud'un şiddetli karşı çıkışlarına rağmen kullanmıştır. Freud başlangıçta bu konuyu kabul etmeyi hiç istememiştir. Ama daha sonra Freud da kavramı istekle kabul etmiş olup, yazılarında sık sık atıf yapar hale gelmiştir. İçlerinden en çok da Oedipus kompleksine.

Wundt, «kompleks» kavramını bağlayıcı bir ünite, bileşik bir kavram, bileşik bir formasyon olarak açıklar. Lipps ve Meinong, kavramı istenen ünite ve ilişkilere biraz daha yaklaştırmışlardır. Preuss kompleks kavramını, ilkel insanların analitik olmayan düşünüş biçimi olarak alır ve sihir düşüncelerine benzetir. H. Volket hayvanlarda bununla ilgili fenomenler bulur. Krueger kompleks-nitelikler deyiminden, devimsel ve sindirimgel (motor ve visceral) elemanları bir hayli içeren total bilinç kondisyonlarının dağılımını anlar.

Aşağılık ve üstünlük karmaşaları (Kompleksleri)

Sık sık sözü edilen, yalnız bilimsel çevrelerce değil, halk arasında da bilinen kompleksler arasında herhalde en fazla tanınanı aşağılık kompleksi olmaktadır ki, Bireysel Psikoloji de bunu tanımları arasında kullanmaktadır. Bu deyim, karşısındaki sorunu çözemeyecek durumda olduğuna inanan bir insanın, bu inancını ifade eden davranış ve tutumunu anlatmaktadır. Kesinlikle aşağılık duygusuyla karıştırılmamalıdır. Aşağılık kompleksi ve onun küçük kardeşi olan üstünlük kompleksi, kişinin belli bir sorunu sosyal yararı olacak biçimde çözecek kadar kuvvetli olmadığını kendisi-

---

ilgilendiren kollektif suç konusu... psikologlar için bir gerçektir.» («Werden die Seelen Frieden finden? Ein Interview.» Weltvoche, Zurich, 11 Mayıs 1945, s. 3).

Adler ise, aksine, Birinci Dünya Savaşından sonra insanlarda kollektif suç fikrini şiddetle reddetmiş (A 1919 a), günümüzde hemen hemen bütün psikologlar da onu destekler duruma gelmişlerdir.

ne ve çevresine anlatış biçimidir. Söylemeye gerek yok, bu yolla hiçbir destek de kazanılamaz. Tüm bu ruhsal durumun, düşünceleri, duyguları, hareketleri ile birlikte, ancak başarısızlığa gidebileceği herkesçe bilinmektedir. Bildiğimiz başarısızlık türlerinin hepsi, aşağılık kompleksinin hareket biçimleridir.

Oedipus Kompleksi

Oedipus Kompleksi çok iyi bilinir ama, insan bu kompleksin belirtilerini, adıyla kolay kolay bağdaştıramaz. Aslında kelimenin bize, çocukta diğer cinsten olan ebeveynine karşı cinsel eğilimler bulunduğunu anlatması gerekirse de, gerçekleri incelediğimiz zaman Oedipus adının kötü seçilmiş olduğunu görüyoruz. Bu kelime bize yalnızca annesinden vazgeçmek istemeyen şımartılmış bir çocuğu anlatmaktadır. Bu anneye yapışma durumu çok çeşitli şekillerde ortaya çıkmaktadır. Ama asıl temelde yatan cinsel istek, yani Freud'un düşündüğü cinsel istek, annenin çocuğa yapışması halinde bile çocukta ortaya çıkmaktadır. Freud'a göre Oedipus Kompleksi ruhsal hayatın gelişmesinin temelidir ama Bireysel Psikoloji bunun çocuk büyütmekte yanlış bir tutum olduğunu ortaya koymuştur.

Kurtarma Kompleksi

İnsan bir kere kompleks araştırmasına çıktı mı, ve hele de bireyin tutum ve davranışını bir şema olarak kabul etti mi, bu tür sayısız şemalar bulabilecektir. Bunların en ilginçlerinden biri de Kurtarma Kompleksidir. Bunda insan, kuşku verecek şekilde, ama bunu bilmeyerek, birisini kurtarmak zorunluluğundaymış gibi bir davranışa girer. Bunun binlerce derece ve çeşidi vardır ama her zaman insanın kendini, kendi üstünlüğünü, kendi başarı imkânlarını, başkalarının iç ve dış sorunlarını çözecek kadar yüksek görmesine dayanmaktadır. Belki doktorluk ya da papazlık

mesleğinin seçilmesi aslında bu komplekse dayanıyordur. Çok aşırı vakalarda, söz konusu kimsenin Tanrı tarafından yollanmış olduğu, insanoğlunun tüm sorunlarını çözüp onu kötülüklerden kurtarmaya geldiği iddiaları ortaya çıkar. Söz gelişi, bir kimse, bir alkoliği kurtarması gerektiğine inanıyorsa, bu durum o kimsenin kendi sorunlarının anormal bir çözümüne doğru gidecektir. Böyle bir iş ne evlenmekle, ne bağlılık duygularıyla yapılabilir. Yalnızca derin psikolojik anlayış ve bu konuda eğitilmiş olmak gereklidir. Burada da, normal sorunlardan kaçmak, kendi gururunu kurtaracak başarı olanakları aramak görülmektedir. Hasta kişi kendini kurtarıcı rolünde görmek zorunluluğunu duyar. Bu durum sinirce ve çıldırıda sık sık karşımıza çıkmaktadır.

Kanıtlama Kompleksi

Diğer bir kompleks de kanıtlama kompleksidir. Kendilerinin de var olmaya hakları olduğunu, ya da hiç bir kusurları olmadığını kanıtlamak isteyen pek çok kişide bulunur. Bu tipler, hata yapmaktan fena halde korkarlar. Her hareketin aslında bir sınav olduğuna, başkalarının kendi tutumlarını beğenip onları kusursuz bulması konusunda bir sınav olduğuna inanırlar. Her zaman savunma halindedirler, kendilerini haklı çıkarmaya çalışırlar. Her konuşmaları, kendilerinin değersiz olmadığını kanıtlamaya dönüktür. Oysa çevredekiler onların bu çabalarına ilgi göstermezler. Bu durum da komplek sahibi kişiye huzur verecek değildir elbette. Sinircede kanıt kompleksi çok büyük rol oynar ve her zaman da durumun koşullarına işaret etmekle, aşırı güçlü duygularla, geri çekilme eğilimiyle kendini belli eder.

Polonius Kompleksi

Şimdi de psikolojinin komik alanına giren bir komplek-

se geliyorum ki, bu da Polonius Kompleksidir. Hamlet, Polonius'a şöyle der: «Şu ilerdeki deveye benzer bulutu görüyor musun?» Polonius: «Kütlesiyle gerçekten bir deve gibi,» diye karşılık verir. Yani bir şey, bir şeye benziyordur. Buradan çıkılarak yüzeysel, rastgele bir karara varılır ki bunun hiçbir anlamı yoktur. Ama yine de modern psikoloji, Polonius kompleksinin egemenliği altındadır. Size, «Bu ilkel insanlarda bulunan duruma benzer,» derler. «İlkel insan bile böyle davranışlar gösterirdi,» derler. Psikanalize hiç değinmiyorum bile. Orada herşey yalnızca «...benzer».

Ama bu komplekse psikoloji dışında da rastlanmakta ve zaman zaman kullanılması için geçerli sebepler bulunmaktadır. Bir kere «deja-vu» durumunda karşımıza çıkar. Orada da bir şey «...benziyor»dur. Başka durumlarda da mistik kavramlara doğru giden görüngülerde gözükür. Buna bir örnek vermek gerekirse, bir şeyin daha önceki hayatta da bu haline benzediği kavramı ele alınabilir. Polonius Kompleksi bilimde tehlikeli olduğu gibi, hayatta da tehlikelidir ve insanı gülünç genellemelere götürebilir.

Düşsel yaşamın yorumunu hatırlarsanız, Polonius kompleksini orada da bulursunuz. Rüyayı gören açısından herşey yalnızca «benziyor»dur.

Sizlere aynı zamanda Vaihinger'in «sanki»sini de hatırlatmak istiyorum.(3) Örneğin aborijinal bir dinde timsah kutsal olarak ilân edilir. Sanki bir Tanrı'ymış gibi. Herhalde daha o zamanlarda bile, timsahın tanrısallığını ciddiye almamış insanlar yaşamıştır. Ama bunu bir gerçek haline getirmek, kabilenin yararına olacaktır, çünkü bu sanki kavramı içinde bütün Polonius'lar kendilerini birbirine kardeş gibi göreceklerdir. Timsahın adı altında biraraya geleceklerdir. Bu elbette ki yalnızca grup egotizminin ifadesidir

---

Valhinger, H. «Sanki Psikolojisi»: New York - Harcourt, Brace, 1925

ama zamanın getirdiği sorunları hafifletmeye yaradığı sanılmıştır. Herhalde o insanların pek çoğu bocalamış olmalıdır. Ama yine de bazı belirli koşullar altında, böyle bir din yararlı olabilir. Hayatta bir hafifleme duygusunun, üstünlüğün, başarı imkânının ne alanlara yayılabileceğini ve sorun sahibinin bunu nasıl hiç anlamayabileceğini görüyorsunuz. İşte bu görüngüye (fenomene), Bireysel Psikoloji, Polonius Kompleksi demektedir.

Bazı kimseler konuşmalarında her an, herşeyi başka şeylerle karşılaştırırlar. Herşey «tıpkı» bir başka şey gibidir. Bu bize sözün gelişi olarak kullanılan bir takım şiirsel, fakat sağduyu dışı kalıpları da anlatmaya yarar ki bunlar genellikle duygu ve heyecan yaratmak için kullanılırlar. Rüyalarda semboller, mukayeseli temsiller bulmamız da bu yüzdendir. Polonius Kompleksine ilgi göstermek bir değer taşır çünkü nice felsefe ve psikoloji sisteminin gerçek dışılığına ışık tutar.

Tasfiye Kompleksi

Bireysel Psikolojide tasfiye kompleksinin de sık sık adı geçmektedir. Birçok insanı karakterize eder. Bunun binlerce çeşidini, kendi etkinlik (aksiyon) kürelerini küçültmek isteyen, tüm sorunlardan kurtulmak isteyen insanlarda görürsünüz. Tasfiye kompleksi de, tıpkı Polonius kompleksi gibi, güvensiz insan tarafından koltuk değneği olarak kullanılmaktadır. Tasfiyenin şematize olarak aranması, hayatta kişisel üstünlüğe kısa yoldan ulaşmayı amaç edinmiş insanın niteliğidir.

Yazgı Kompleksi

Pek çok insanda bulunan bir kompleks de yazgı kompleksidir. Bu da hayatta bir tutum ve davranış tarzı olup, insana hiçbir şey olamayacağı inancına dayanmaktadır. Aşırılar kendilerini hemen belli ederler. Alın yazısı komp-

leksi, kişiye büyük bir destek ve güven sağlar. Elbette ki bu güven bir aldatmaya dayanmaktadır çünkü gerçek yazgı, yani insanın seçilmiş olması, aslında var olmayan bir şeydir.

Bazı okul çocuklarının herşeyi bildikleri için kendileriyle övündüklerini görmüşümdür. Gerilimli durumlarda, sorulan soru hakkında hiçbir şey bilmeseler bile, bir cevap verme sorunluluğu hissetmektedirler. Bu tür çok güzel olaylara tanık olduğum için, bu tutumun insanı zor durumlara düşürebileceğine inanıyorum. Toplum hayatına atılmış bir kimsenin en zor ve olmayacak şeylerin altından kalkabileceğine inanması, kendisine hiçbirşey olamayacağı kanısında olması, ne olursa olsun kendisinin devam edeceğini düşünmesi, daha bile tehlikelidir. Bu komplekse sahip kişilerde oldukça şımarık bir yaşam biçimi görürsünüz. Bunlar zor durumlardan kendilerini annelerinin kurtarmasına alışkın çocuklardır.

Beri yandan, bu dünyada rahat eden, ayak uyduran kimselerde de buna benzer bir durum görülür ki bu da «cesaret» olarak ortaya çıkar. Ama bu durumda, insanın kuvveti yetmeyecek bir girişime kalkışması yoktur. Daha nesnel bir yaklaşım vardır. Bu insanlar, güç yetmeyecek bir işin karşısına vardıkları zaman, duraklarlar. İnsan bu tiplerde iyimserlik ve özgüven bulur ki bunlar da belki yazgı kompleksinin izleridir ama, geleceğin güvensizliği karşısında belki bunlara biraz ihtiyaç da vardır.

Gerçek başarı imkânı her iki halde de vardır. Şımarıkta da, cesaretlide de. Ama beri yandan bazı zorluklar ve engeller de vardır. Şımarık kişi onları ya görmezden gelir, ya da karşılaştığında yıkılır (belki schizophrenia, cyclotmia, melankoli ya da suça yönelir); cesaretli insan ise yine sosyal etkinliğini (aktivitesini) korur ve yenilgiden sonra çabucak tekrar toparlanır.

Ben bir *manik paralitikte* çok güzel bir örnekle karşı-

laştım. Kendisini bir sanatoryumda ziyaret etmiştim. Bana gözlerinde yaşlarla yalvardı, kendisini evine götürmemi, orada ona çok kötü davrandıklarını anlattı. Bunun dışında, tedavisi iyi gidiyor, kendisi de tedaviye iyi cevap veriyordu. Evine vardığı anda sessiz ve mutlu gözüktü. Bir ara bir konuşmayı yarıda kesip bana döndü: «Görüyorsunuz ya, hayatımda hep böyle olur,» dedi. «Her şeyde başarılı olurum ben.» O bunu söylerken, beni eve dönmeye razı edişini düşünüyor, bense onun vücudunda çürükler bırakmış olan kötü muameleyi düşünüyordum.

Lider Kompleksi

Çocuklarda ve yetişkinlerde, lider kompleksi dediğimiz şey de sık sık karşımıza çıkar. Bu eğitimin bir sonucudur.(4) Bu tür insanlar kendilerine başka hiçbir rolü yakıştıramazlar ve gece gündüz hep başta olmak isterler. Ortanca ve küçük çocuklar gibi, büyük çocukların da kuvvetli olanları, yani kardeşinin kendisini tahtından indirdiği duygusuna kapılmayanları, bu komplekse çok yakın kimseler olurlar. Örneğin kutsal kitaptaki Yakup, Essau ve Yusuf gibi. (5) Başa geçen insanların liderlik kompleksine küçük yaştayken yakalanmış olduklarını görürüz. Eğitimin sonucudur. Bu tür

4) Adler eğitim derken, spontane öz-eğitimi kastediyor. Öğrenme konusunda Adler'in en fazla ilgi gösterdiği kısım budur, çünkü insanın kendine özgü yeteneklerini buradan kazandığına inanmaktadır. «Çocukları izlediğimiz zaman onların yetişkin hayattaki bir mesleğe hazırlandıklarını görürüz. Bazen bir çocuk, öğretmen olmak ister. Onun kendinden küçük çocukları biraraya toplayıp okulculuk oynadığını görürüz... Anne olmaya özenen bir kız çocuğu bebekleriyle oynar ve kendini gerçek bebeklere ilgi göstermeye eğitir... Kendilerini özdeşleştirerek annelik görevlerini yapmaya çalışırlar.»

5) Adler'in doğum sırası konusundaki düşünceleri için bk. A 1958 a . sp 144-154.

çocuklar bir oyunda yenilmeyi kabul edemezler, ebe olmayı istemezler, at olmaktansa binici olmayı yeğlerler. Tüm dahilerde bu kompleks vardır ama, ne yazık ki liderlik yeteneği olmayan başka nice kimselerde de vardır. Bunlar eğitimleri ve fırsatların doğması yüzünden lider olup tehlikeli durumlar da yaratabilirler.

Seyirci Kompleksi

Bu belki o kadar sık rastlanan bir kompleks değildir. Hayatlarını daima seyirci olmaya göre düzenleyen insanlarda görülür. Bunlar hiç aktif adımlar atmazlar. Şımartılmış çocuklar bu role daha sık uyar. Ne yazık ki seyirci kompleksinde hemen hiç aktivite olmadığı için topluma pek yararı yoktur. Bunun bir tedavi yöntemine ihtiyacı vardır. Seyirci kompleksi olan birine cesaret vermek, aktivite gösteren birine cesaret vermekten çok daha âcil bir durumdur. Seyirciye, hayata katılmanın ne kadar önemli olduğu anlatılmalıdır.

Seyirci kompleksinin rüyalarda sık sık karşımıza çıktığını görürüz. Tiyatroda oturmak, sık görülen rüyalardandır çünkü bu tiplere hayat bir tiyatro gibi görünür. Hayatlarının ilk anılarında bile seyretmek ön plandadır. Hayatta sık sık hayal kırıklığına uğramışlardır. Elbette yüksekten düşeceklerdir (çünkü genellikle yüksekten seyretmektedirler). Bakma eğilimi çoğu zaman görülme eğilimiyle karışıktır. (Egzibisyonizm'de olduğu kadar, abartılmış gururda da öyledir.) Bunlar daha çok görsel insanlardır (düşünceleri hep gözle görme türünde düşüncelerdir).

Hayır Kompleksi

Sık rastlananlardan biri de «hayır» kompleksidir. Böyle durumlarda büyütme ve tedavi çok dikkat ister. Karşı çıkma duygusunu engelleyemeyen, başkalarıyla aynı fikirde olmaya dayanamayan, itiraz etmekte bir büyüklük bulan

kimseler vardır. Bu başkalarını eleştirme şeklinde de ortaya çıkabilir, bu eleştiriler de çoğu zaman haksız eleştirilerdir. Bazıları daha ağızlarını açmadan, hayır kelimesi dudaklarında hazırdır. O kelimeyi söyleyebilecekleri zamanı beklemektedirler. Bu tiplere eleştirmenler arasında çok rastlandığı kadar, kötümserler arasında da sık sık rastlanır. Eğer bu eğilim, toplumsal ilgiyle birleşirse, verimli olabilir.

Çocuklukta bu kompleks bazen çok tatsız şekilde ortaya çıkmaktadır. Örneğin anne, arsız çocuğuyla arasını düzeltmek ister, ve ona, «Sen seviyorsun diye portakal aldım,» der. Çocuk hemen bağırır: «Ben portakalı canım istediği zaman isterim, sen getirdiğin zaman değil.» Aynı anne bir keresinde, «İstersen süt, istersen kahve içi,» dediğinde, çocuk şöyle cevap vermiştir: «Sen süt iç dersen, kahve içerim, sen kahve iç dersen de süt içerim.» İnsanın tahakküm duygusunu silip de başkasıyla aynı fikirde olduğunu kabul etmesi çaba ister. Burada başarı imkânı, başkası tarafından etkilenmemekte, ona bir üstünlük duygusu kazandırmamakta yatmaktadır.

«Hayır» kompleksi bilimde de umut kırıcı durumlar yaratabilir. En değerli gelişmeler, insanların «hayır» kompleksiyle karşı çıkmaları yüzünden engellenir. Bu tip insanlar kendilerine olan sevgilerini, gururlarını korumaya çalışmakta, karşıdakinin düşüncesini kabullendikleri anda bu duygularının yaralanacağına inanmaktadırlar.

Bütün bu kompleksler, birbiriyle ilişki ve işbirliği içindedir. Ayrıca bu şemaların bir bakıma aşağılık kompleksiyle bağlantılı olduğu da ortadadır. Başka bir bakımdan, Polonius kompleksiyle, bir başka açıdan tasfiye kompleksi, ya da yatıştırıcı üstünlük kompleksiyle de ilişkili oldukları gibi. Kompleksleri tanımanın ve bu yolla kişiliği daha iyi anlamanın bir hayli imkanları vardır.

BÖLÜM II

SİRİNCE KURAMI

8

SİNİRCENİN YAPISI

(1932)

Adler, kendi genel kuramını, bireyin yaratıcı gücünü özellikle vurgulayarak tekrarladıktan sonra, aşağıdaki satırlarda bireyi sinirceye eğilimli kılan objektif etkenleri tarif etmekte, ve sonuçta yetersizlik duygusu ile gelişmemiş toplumsal ilgi noktasına gelip dayanmaktadır. Bu ön koşullar, bireyi hayat sorunları için hazırlıksız kılar, ve birey bir takım belirtileri bu nedenle geliştirir. Hareketleri kaçınma, çekinme doğrultusuna dönerken, belli dört tipten birine uyar. Bu nörotik hareket tipleri, Adler'in ilk formülasyonları arasındaydı (A 1914 k) ve kendisi de bunları kurduğu en önemli sistematizasyonlar arasında sayardı (A 1932 h).

(Yay.)

Burada tartışmayı seçtiğim konu, yani sinircenin (nevrozun) yapısı, psikolojinin en güç sorunlarından biridir. Korkuyu insanlarda sık sık görür, fakat bunun sinirce belirtisiyle ilişkisiz olduğunu biliriz. Nörotik olmayan insanlarda da sık sık bir takım düşünce esneksizlikleri ve katı-

lıkları görülmektedir. Örneğin kurallara, formüllere fazlaca önem veren kimselerde. Ama biz bunları sinircenin karakteristiği olarak ele almayız. Aynı durum, sinircenin diğer belirtileri için de geçerlidir. Yorgunluk durumu nörasteniklerde olduğu kadar, normal insanlar dediğimiz insanlarda da görülmektedir. İşlevsel (Fonksiyonel nevrozda) sinircede bulunan belirtiler, sinirce dışında da aynen bulunabilir. Psişik gerilimler altında bulunan her birey, kendi bireysel yapısına göre tepkiler gösterecektir. Korku duygusuna tutulanda, kalp çarpıntısı, soluma zorluğu, vb. gibi bir takım durumlar, tepkiler ortaya çıkar. Normal insanlar da gösterirler bu tür tepkileri. Boğaz tıkanması, onlarda da, güvensizlik duygusu sonucu ortaya çıkabilir. Diğer bazıları da korkuya, mide rahatsızlığıyla, bağırsak bozukluğuyla, idrar sisteminde arızalarla cevap verirler. Korkunun cinsel organlara yansıdığı pek çok insan vardır. Bir özel tipte de korku, cinsel heyecan doğurur. Bu tip insanlar bu tepkiyi normal sanırlar, hatta daha ileri gidip bu konuda teoriler geliştirmeye kalkarlar. O halde unutmayalım ki sinircenin tek tek her belirtisi, normal insanlarda görülebilen belirtilerdir ve hiçbir sinirce belirtisi normal yaşamda görülmemiş bir şey olamaz.

HAYATIN PARÇASI OLARAK RUH

Bundan sonra değinilecek noktaların önemini tam anlayabilmek için burada Bireysel Psikolojinin temel görüşlerine kısaca değinmek istiyorum. Özellikle de zihin ve ruh konusundaki görüşlerine. Bu konuya değinmekle *transfenomenal* düzeye geçtiğimiz ortadadır.

Watson ve ekolü bunu yapmayı reddeder, ruhun varlığını da, anlamını da inkâr ederler. Bir takım başka ekoller de tümüyle mekanistik bir görüş açısından hareket ederek, zihni ve psişik hayatı inkâr ederler. Oysa gerçek anlamda

bu yanlıştır, çünkü psikoloji kelimesi zaten ruh bilimi demektir. Kendilerine psikolog diyen birçokları, aslında fizyologdurlar ve bilimsel eğitimlerinin yapısına göre, ruh kavramını bir kenara itmekte veya onu mekanistik bir şekilde düşünmektedirler. Ama bir psikolog, psişik hayat temel görüşünün, bir takım kişilik belirtilerini de içerdiğini zaten bilir. Bu belirtiler kesin bir düzen ve doğrultuda sıralanmıştır.

Tecrübe alanının ilerisini anlayabilmek için, düşünce ve derin görüş şarttır. Ama daha tecrübenin hemen dışındaki yakın alanda bile, psişik hayatın yokluğuna işaret edecek bir kanıt yoktur. Bu nedenle ruhu hayatın bir parçası olarak varsaymama izin verin.

Hareket olarak hayat: Bir kere hayatın en önemli karakteristiği harekettir. Bu elbette ki, yaşayan varlıklar hareketsiz kalamaz anlamına gelmez. Ama hayat varolduğu sürece, hareket yeteneği de vardır ve tüm psişik hayat, hareket şeklinde ifade edilebilir. Demek ki psişik hayatla ilişkili tüm görüngüler, bir zaman-mekân ilişkisi içinde görülebileceklerdir. Biz bu hareketleri gözlemlerken onları donmuş durumda, bir bakıma dinlenme halindeki durumlarında görürüz. Psişik ifadeyi hareket olarak gördüğümüz anda, sorunumuzun çözümüne yaklaşmış oluruz. Çünkü bir hareketin başlıca karakteristiği, onun bir yönü, dolayısıyla bir ereği olmasıdır. Üstelik, eğer tüm psişik hayatın bir ereği olmasa, buna bağlı olan ve bir ereğe yönelmiş olmak zorunda bulunan psişik hareketler de var olamazdı. Bunun her bireyde böyle olduğunu şu noktada vurgulamakta yarar vardır. Bu durum saptanabilir, formüle edilebilir. Bireyin kendisi bunu formüle edemese bile. Bu konuyla ilişkili olarak, bilincimizde pek çok sayıda etkiler bulunduğunu, fakat bunların belirli şekilde tanımlanmış kavramlar olmadığını, bu yüzden bunları formüle edemeyeceğimizi de söylemek gerekir. Zaman zaman yanılgıya düşülür, anlaşılama-

yan bir şeyi kelimelerle donattığımız zaman onu bilinçsizlik düzeyinden bilinç düzeyine çıkardığımız sanılırsa da, elbette ki aslında böyle bir şey olamaz.

Yenme amacı: Her hareketin bir ereği vardır dedim. Ama dürtüler, doğal eğilimler, örneğin cinsel dürtüler yönü olmayan hareketlerdir. Bu nedenle bu soyut kavramlar, psişik olayları anlamakta pek işe yaramazlar. Bu tür dürtülerde gözlemlediğimizi sandığımız yön, aslında tüm bir birlik olan bireyin kendi ereğine doğru hareket ederken ona verdiği yöndür. Yöne doğru harekette, birleşmiş bir düzenlilik görülür. Tüm psişik hayatı bir birlik haline getiren şey de, psişik hayatın bu ereğidir. Sonuçta, bu ereğe yönelik umut, her psişik hareketin bir parçasıdır. Bu nedenle de erek, birliğin bir parçası olur. O halde şöyle diyebiliriz: Biz psişik hayatı anlayabilmek için, onu bireyin diğer karakteristikleriyle aynı ereğe, aynı yol üzerinden ilerleyen bir bütünlüğün parçası olarak görmek zorundayız. Bireysel Psikoloji uygulamasında bu noktanın büyük önemi vardır. Bu nedenle de psişik hayatı anlayabilmek için, ereğin nasıl ortaya çıktığını görmek gerekir.

Bir ereğe doğru çaba göstermeyi hayatın her parçasında görürüz. Herşey, «sanki» tüm kusurların üstesinden gelmek, kusursuzluğa ulaşmak istiyormuşuz, bu uğurda çaba gösteriyormuşuz gibidir. Bu kusursuzluk isteğimize, yenme amacı, yani üstesinden gelme çabası demekteyiz.

Üstesinden gelme deyiminin anlamındaki çeşitli yorumları ifade etmeye, dildeki sözcükler yetmez. Bunun yorumu her bireye göre değişir, çünkü her bireyin ereği değişiktir. Bu çaba, kuvvet kazanmak, ele kuvvet geçirmek içindir, ya da hayatın gerçeklerinden kaçmak içindir dersek, tipik genellemeler yapmış oluruz ki, bunlar bize özel, bireysel bir olgunun durumunu gösteremezler. Ama yine de bir kazancımız olmuştur. Alanı düşüncenin ışığında aydınlatmışızdır. Şimdi sıra ışıklı alanı daraltmak ve söz konusu bireyin

hareket yönünü gözlemlemeye gelmiştir. Bunun için bize gereken şeyler, tecrübe, uyanıklık, ve eleştirici, nesnel, tarafsız bir gözlemle her tek olayı incelemektir.

Değindiğimiz görüngü (fenomen), aynı bireyde bir eksi ve bir artı durumun birarada bulunması anlamına gelir. Yani hem bir aşağılık duygusu, hem de bu aşağılığı yenme çabası. Aşağılık duygusu kendisini binlerce şekilde gösterebilir. Örneğin, üstünlük çabası olarak gösterebilir. O halde sorun, her bireyin hayatının başında başlayıp sonuna kadar giden bu sahte amacın, ya da güdücü hayalin nasıl ortaya çıktığıdır.

Bireyin yaratıcı gücü: Her çocuğun, diğer çocuklara benzeyen bir takım gizligüçlerle (potansiyellerle) doğduğunu biliriz. Gelenekçi tarz eğitime, ya da yapısal durumun önemine vurgulamaya itirazımız da zaten buradan çıkmaktadır. Önemli olan, kişinin neyle doğduğu değil, onu nasıl kullandığıdır. O halde kendi kendimize şunu sormalıyız: «Kim kullanıyor bunu?» Çevre etkisini ele aldığımız zaman, aynı çevre etkilerinin iki ayrı birey tarafından aynı şekilde algılandığını, aynı şekilde sindirildiğini ve aynı tepkiyle cevaplandığını kim iddia edebilir? Bunu anlayabilmek için, yeni bir kuvvetin varlığını da kabullenmek zorundayız demektir ki o, da bireyin yaratıcılık gücüdür.

Çocuğa bir yaratıcı güç atfetmek zorundayız. Bu güç onun üzerindeki tüm etkileri ve onun tüm potansiyellerini hareket haline dönüştürecek, çocuk bu hareketle bir engeli aşmaya çalışacaktır. Çocuk bunu, çabasına yön veren bir tepi olarak hisseder. Bir çocuğun psişik hayatındaki tüm görüngülerin, kendisini aşağı pozisyondan kurtarma, bu durumunu yenme isteğine dönük olduğunda hiç kuşku yoktur. Bu nedenle, kalıtımın sebepsel etkisini, veya çevre etkisini tek tek savunanların görüşleri, çocuğun tüm kişiliğini bu yolla açıklamaya kalkma çabaları, çocuktaki yaratıcı güç tarafından çürütülmektedir. Çocuğun tepisi, çevreye cevap

olarak yarattığı ereğe dönük bir hareketle birleşmedikçe, yönden yoksundur. Çevreye verilen bu cevap, basit, pasif bir tepki değildir. Bireyin yaratıcı faaliyetini ortaya koymasıdır. Psikolojiyi yalnızca içgüdüler ve tepiler temeline oturtmaya çalışmanın hiç yararı yoktur. Çocukta bulunan her tepiye yön veren yaratıcı gücü hesaba katmak, çocuğun onu bir şekle yoğurmasını, ona anlamlı bir amaç kazandırmasını dikkate almak zorundayız.

Fakat çocuğu etkileyen ve hayatını belli bir yöne doğru yoğurmasına yol açan bir takım etkenler vardır. Bu etkenler her zaman sebepsel olmayıp, cezbedici, isteklendirici görüngüler olabilirler. Bu tür etkenlere tepki, bireyden bireye büyük ölçüde değişmektedir. Sahip olduğumuz herhangi bir şeyi en iyi şekilde nasıl kullanabileceğimizi bize öğretebilecek matematik kuralları yoktur. Fakat tarafsız araştırmanın gözlemleyebileceği şey, bireyin nelere sahip olduğu değil, bunları nasıl kullandığıdır. Bu etkenler, daha önce de söylediğim gibi, bireye çekici veya isteklendirici gelebilirler. Bunları sebep saymak, hata olacaktır, çünkü derin bir anlayış bize her bireyin bu etkenlere değişik tepki gösterdiğini belirtir. Yani bu tür bir fırsatı her birey değişik şekilde kullanır. Bu nedenle, istatistik olarak bu tür etkenlerin bireylerde görünüşte tipik bir takım kullanış fikirleri uyandırdığını varsayabiliriz demektir. Bu kadarını anlayabiliyoruz. Bunun dışında söylenebilecek şeyler, bize biraz bilimsellikten uzak görünmektedir. Yani başka bir deyimle, burada rol oynayan yaratıcı kuvvettir ve nasıl işlediğini anlamamız gereken asıl etken de budur.

YOĞUNLAŞMIŞ EKSİ DURUMLAR

Organik aşağılık: Deneyimlerimiz sonucu, organlarında eksiklik veya bozukluk bulunan çocukların kendilerini hayat karşısında yetersiz gördükleri ve diğer çocuklara oranla kendilerini daha eksik hissedecekleri anlaşılmaktadır. Bu

çok önemlidir çünkü deneylerimiz, durumda büyük güvensizlik olduğu zaman sonuçların da çok çarpıcı olduğunu göstermektedir ve artı duruma geçebilmek için daha fazla bir çabaya yol açmaktadırlar. Bu gözlemler, duyularında eksiklikle, beyin yapılarında eksiklikle, ya da iç salgı bezlerinde eksiklikle doğan çocuklar için geçerlidir. Organik zayıflık *mutlaka* bir eksi durum yaratmaz. Fakat çocuk kendi organik teçhizatının zayıflığını normal sosyal işlerinde hisseder ve kendini ona göre yeniden organize etme zorunluğunu duyar.

Hayatta organ eksikliğinden doğan yetersizlik duygusunu yenme çabası gördüğümüz olaylar pek çoktur. Bazı bireyler sorunu ortadan kaldırmaya, bazıları ondan kaçınmaya çalışırlar. Sorundan kaçınmakla, bazıları rahatlar ve kendini daha güvende hisseder. Diğerleri sorunlarıyla boğuşur, güreşir -örneğin solaklarda olduğu gibi- ve kendilerini dış etkenlere karşı daha cesaretli hale getirirler.

Sonuç büyük ölçüde bireyin dışarıya doğru dönen yaratıcı gücüne bağlıdır. Yaratıcı gücün dışarıya dönmesinin bir tek kuralı vardır: Amaç daima başarıdır. Bireyin kendi gözünde başarının ne olduğu ise, onun kendi durumunu yorumlayışına bağlıdır.

Çocuk, hayat çizgisini ömrünün ilk dört yıl içinde saptar. Sorunlarını yenme yolunu saptamış, somut ereğini o zamana kadar şekillendirmiştir. O zamandan sonra, tüm davranış ve tutumunda bu yaratıcı erek formasyonu sürecinin sonuçlarını görebiliriz. Bu ereklerin milyonlarca çeşidi vardır. Bunlar birbirinden, mecâzi anlamda, renk, biçim, ritm ve yoğunluk olarak farklar gösterirler.

Şımartma: İkinci bir grup birey de, organ eksikliği bulunanlara çok benzer bir hayat çizgisi gösterirler. Bunlar çocuklarında şımartılmış bireylerdir. Sinirce sorununa ne

kadar derin eğilip, karşıma çıkan her olguyu ne kadar dikkatle araştırırsam, bir dereceye kadar sinirce belirtisi gösteren her bireyde bir miktar şımartılma izinin var olduğundan o kadar emin olmaktayım. Bir sorunun çözümü için başka birisine bağımlı olmak, ya da sorundan ağlama yoluyla kurtulmak, bireyi ciddi şekilde etkilemektedir.

Ama şımartma konusunu da pek gevşek düşünmemeliyiz. Şımartılmış çocuk dediğimiz zaman, sevilen, okşanan çocuktan değil, büyüklerinin, her zaman üzerine düştüğü çocuktan, onun hesabına sorumluluklar yüklendiği çocuktan, çocuğun kendi başına da yapabileceği şeyleri üstlenip onun yerine yapan ana-babanın çocuklarından söz etmekteyiz. Böyle durumlarda çocuk bir asalak gibi gelişmektedir. Başkalarından bir öneri ya da etki kabul etmek istemeyen tiplerden başlayıp, her zaman yardım isteyen tiplere kadar, pek çok türlüsü bu asalak çocukların büyümüşüdür. Bu iki aşırı uç arasında da, daha önce söylediğim gibi, binlerce başka tip ve çeşit bulunmaktadır.

Kolayca düşülebilecek bir hatayı bertaraf etmek için şunu söylemek isterim: Şımarık bir hayat tarzı mutlaka annebabanın, büyükanne ve büyükbabanın tutumundan kaynaklanıyor şeklinde düşünülmelidir. Bu aynı zamanda çocuğun da yarattığı bir durumdur. Çocuk bunu, başkalarının şımartması söz konusu değilken bile yaratabilir. Şımartmaya yol açan şey, çocuğun direnen tutumudur.

İhmal: Üçüncü grup da, ihmale uğramış çocuklardan oluşur. Bunlar gayrimeşru doğmuş çocuklar, istenmeden doğmuş çocuklar ve çirkin çocuklardır. İhmale uğrama duygusu da kuşkusuz nisbidir. Dış etkenlerin buna katkısı bulunabilir. Şımartılan çocukların hepsi de, ilerdeki hayatlarının şu ya da bu döneminde, kendilerini ihmale uğramış gibi hissettikleri durumlarla karşılaşacaklardır.

GÜVENSİZLİK DUYGUSU VE TOPLUMSAL İLGİNİN YOKLUĞU

Şimdi gireceğimiz konu, bütün bu tipleri birleştiren, hepsinin temelinde yatan ortak yapıdır. Bütün bu gruplar hayata bir güvensizlik duygusuyla bakarlar. Güvensizlik ve yetersizlik duygusu bütün başarısızların ortak niteliğidir. Sorunlarını çözmeye çalışma tarzlarından, incelediğimiz bu üç gruptaki bireylerin bu sorunlara ne kadar hazır olduklarını anlayabiliriz. Bu sorunlar her zaman sosyal sorunlardır. Kolay anlaşılabilmesi için biz bu sorunları sosyal, mesleki ve aşk ilişkilerini ilgilendiren sorunlar olarak üç bölümde de toplayabiliriz. Bunların çözümü de elbette ki bireyin diğer insanlarla temasa ne kadar iyi hazırlanmış olduğuna bağlıdır.

Tüm başarısızlar -problem çocuklar, suçlular, intihar girişimcileri, nörotikler, psikotikler, alkolikler, cinsel sapıklar, vb.- toplumsal ilgi bakımından hazırlıkları yetersiz olanlardır. İşbirliğine yanaşmayan, tek başına insanlardır hepsi. Dünyanın tersine gider halleri vardır. Antisosyal diyemesek bile, en azından *asosyal* insanlardır.

Bu görüş açısı, Bireysel Psikolojiyi bir değerlendirmeler psikolojisi haline getirmektedir. Ne demektir bu? En önemli sonuç şudur: Hayatın getirdiği sosyal sorunları çözebilen insan, ancak sosyal işbirliğine hazır olan insandır. Bunu söylerken demek istediğimiz şey, bireyin hareket kanununda bir miktar temas duygusu, bir işbirliği çabası bulunması gereğidir. Bu olmadığı zaman, karşımıza başarısızlar çıkar. Kendini güvensiz hisseden çocuklarda bu işbirliği eğiliminin ve sosyal başarı eğiliminin tam gelişmediğine daha önce de değinmiştim. Bu güvensiz bireyler, toplumsal ilgiden yoksun bir hayat tarzı kurarlar, çünkü güvensiz birey, başkalarından çok kendisiyle ilgilenir. Bir türlü uzaklaşamaz kendinden.

Sinirceli (Nörotik) insanda başkalarına karşı ilgi bulunmadığını ne kadar tekrarlasak azdır. Ve tabii bunlarda toplumsal ilgi de yoktur. Bazı nörotiklerin pek iyi niyetli görünmeleri, dünyayı değiştirmek istemeleri, bizi aldatmamalıdır. Dünyayı değiştirme isteği, çok yorgun şekilde hissedilen yetersizlik duygusunun cevabı da olabilir. Eksi, duygu ne kadar güçlüyse, onu yenme çabası da o kadar büyük olacaktır. Bunu insan vücudundaki organlarda da aynen gözlemleyebiliriz. Ortadan kaldırılması gereken engel büyük olduğu zaman, gerilim artacak, tansiyon artacaktır. Nörotik insan kendi yenme amacına ön planda yer verir. Bu yine tıpkı normal insanda olduğu gibi, kişisel değer duygusuna bağlıdır. Kendini değerli bulmanın tek yolu başarı kazanmak, yenmeyi başarmaktır. Nörotiğin hareket kanununda toplumsal ilgi yokluğu söz konusudur ve bu da onun yenme yeteneğini azaltmaktadır. Bu yoksunluk nörotikte daha az, kriminallerde daha çoktur. Kriminaller diğer insanları daha aktif şekilde farkederler ama onlara karşıdırlar. Nörotik onlara açık şekilde karşı çıkmaz ama çabaları hep başkalarının toplumsal ilgisini sınamaya, kullanmaya, sömürmeye dönüktür.

Bu bütün nörotiklerin karakteristiğidir. Sinircenin yapısında, başkalarının toplumsal ilgisinden yararlanmayı ve bireyin işbirliğine katılışını «ama» ile önleme yöntemini buluruz. Bu «ama», tüm nörotik belirtilerin başında yer alır. Nörotiğin her zaman yanındadır. Nörotik zaten, «evet-ama» formülüne göre yaşamaktadır. Onu başarıya giden yoldan alakoyan tüm belirtiler bu formülle ifade edilebilir. Kendi gözündeki değeri de, bu nedenle, başkalarının katkısına bağlıdır. Yoksa kendi yenme yeteneğinden, kendi başarma kuvvetinden kaynaklanmaz.

Sinirceyi fiziksel açıdan ele aldığımızda bile yukardaki bakış açısı yine geçerlidir. Böyle durumlarda duyguları, örneğin kaygı, güvensizlik, hiper-duyarlılık, hiddet, sabırsız-

lık, ihtiras, vb, gibi duyguları bir sıraya sokmamız gerekir. Bu duyguların hepsi, işbirliği dışında yaşamaktan doğmaktadır. Nörotiğin içinde yaşadığı gerilim, onu heyecanlandırmaya, kendisini kurmasına yetmektedir.

Gerilim kendini en az güçlü noktada hissettirir ve karakteristik etkiler ortaya öyle belirtilerle çıkar. Yani daha önce söylediğim gibi, mide, salgı, bağırsak, kalp vb. gibi yerlerdeki arızalarla.

Böylelikle sinircenin fiziksel belirtilerinin ancak o bireyi bir bütün olarak tanıdığımız zaman anlaşılabileceğini ortaya koymuş bulunuyoruz.

HAYAT SORUNLARINA HAZIRLIKSIZ OLMAK

Dikkatli baktığımız zaman, nörotik insanın bir sınavdan geçerken sorunlarını toplum çıkarları paralelinde değil, kendi kişisel ihtirasına göre çözmek isteyen kimse olduğunu görürüz. Bu tüm sinircelerde böyledir. Tüm sinirceler bireyin sosyal olarak iyi hazırlanmamış olması halinde, karşısındaki sorunu çözebilmek için kendisinde var olandan daha çok toplumsal ilginin gerekli olduğu hallerde ortaya çıkmaktadır.

Sinircede *endojenik* etkenler dediğimiz şeyin gerçek niteliği, söz konusu kişi kendini bir sınav durumunda bulduğu zaman daha belirgin şekilde ortaya çıkar. Burada kişinin kendi değerlerini yorumlayışı büyük rol oynar. Nörotiğin bu sorunları çözemeyeceği, mutlaka yıkılacağı görüşüne katılmıyoruz ama, o sorunları doğru şekilde çözebilecek kadar toplumsal ilgiye sahip olmadığını kabul etmekteyiz. Onda yeterli temas yeteneği, yani başkalarıyla ilişki kurma yeteneği yoktur. O zaman o kişide, kendini güvensiz hissedenlerin hepsinde var olan psişik gerilim oluşur. Bu gerilim tüm vücudu ve tüm psişik yaşamı etkiler ve bireyden bireye de farklılıklar gösterir.

Kurallara çok önem veren, formüllere, fikirlere bağlı olan bazı bireyler vardır. Gerilim bunları entelektüel olarak etkiler. Bunu en çok zorgu sinircesinde ve paranoya'da görürüz. Bir başkasında psişik hayatın bir başka bölümü, yani duygu bölümü harekete geçer. Bu da kaygı sinirlerinde ve yılgılarda (fobi) göze çarpar.

Dışarık (egzojenik) etkeni de burada vurgulamak istiyorum. Her nörotik belirtide, hem endojenik, hem de egzojenik, etkenler rol oynar. Ama egzojenik etkenin birey üzerindeki rolü ancak bireyin bütününü, hayat tarzının ifadesi içinde anladığımız zaman anlaşılabilir. Tedavici kendini o hastanın yerine koyup, belli bir durumun o bireye gerçekten güç geldiğini anlamalıdır.

Son zamanlarda bana bir hasta geldi. Daha önce başka bir Bireysel Psikolog tarafından oldukça başarılı şekilde tedavi edilmişti. İlk tedavisinden önce, bu hastanın cinsel heyecan duyması için mutlaka çevrede hayvanların bulunması gerekiyordu. Kendisinin neden hayvanları tercih ettiğini tartışmak da ilginç olurdu ama, şu sıra hastanın hayatının o yönüne giremem. Her neyse, kendisi güçlü aşağılık duygusu nedeniyle, aşk ilişkilerinin normal sürecini hayatından çıkarıp atmıştı. Bu süreci çıkarıp atmanın tüm cinsel sapıklıklarda ortak olduğunu görmüş bulunuyorum. Bana geldiğinde evlenmek niyetindeydi. «Evlenmek istiyorum,» diye anlattı. «Ama şimdi de başka bir sorun çıkıyor. Müstakbel karıma, daha önce neler olup bittiğini itiraf etmek durumu. Eğer bunu yaparsam, beni reddedeceğinden eminim.» Aslında onun da amacı, kadının onu böylece reddetmesini sağlamaktı. Aşk sorununun çözümlenmesinden bu sefer de bu bahaneyle kaçmak istiyordu. Ona dedim ki, «Hayatında kendi suçun olmaksızın yer almış bütün tatsızlıkları herkese itiraf etmek zorunda değilsin. Bazı konularda konuşmak hem haksızlık olur, hem de nezakete sığmaz. Nişanlınla konuşman gerektiğini sanman, içinde kalan korkak-

lığın son kalıntılarından doğuyor. Başkalarının senin söyleyeceklerini yanlış anlayacağını bilmen gerekir.» Bunları dinledi ve nişanlısına anlatmak isteğinin asıl nedenini anladı. Umarım anlayışının böyle artması, aşk sorununa karşı olan korkusundan kurtulmasını sağlamıştır.

SİNİRSEL (NÖROTİK) HAREKET TİPLERİ

İnsan nörotik hareket kanununu anladı mı, her hastada zihinsel devre (zorgu sinircesi), duygusal devre (kaygı sinircesi), ya da motor devre (isteri)nin ağırlık taşıdığını, fakat bu arada öteki psişik süreçlerin de mutlaka hatırı sayılır derecede var olduğunu görecektir. Fakat bu tür olguların sağaltımında tüm psişik süreçler açık seçik ve kesin şekilde saptanmış olmalıdır. Pür olgu hiç yoktur. Yalnızca karışık olgular vardır. Bunlarda belli bir zamanda bir süreç, başka zamanda diğer süreç ön plana çıkar ve ağırlık kazanır.

Hayatın bir alanının böyle zaman zaman diğerlerini bastırdığın yeterince anlamayan kimseler sık sık «bilinç dışı»ndan söz ederler. Ama bilinç dışı dediğimiz şey de zaten net kavramlarla formüle edemediğimiz şeyler demektir. Bu kavramlar zihnimizin bilinç dışı, ya da bilinç altı tabakalarında saklanıyor değildir. Yine bilincimizdedir ama biz onların önemini henüz tam anlamıyla kavramış değilizdir.

Dikkatimizi bireyin hareketinin ereğine, yönüne çevirdiğimiz zaman onu iyi anlama olanağımız doğar. O zaman da nörotikler arasında birkaç değişik hareket tipi buluruz.

Mesafe: En başta mesafe karmaşası (kompleksi) vardır. Sinircenin bu ilk hareket karakteristiği tipi, mesafeyi bir güvenlik tedbiri olarak kullanmaya dönüktür. Bazı nörotikler vardır, kendilerini karşılaştıkları sorunun çözümünden iyice uzakta tutarlar. Bu mesafe dönüşünceyle (isteriyle), bayılmayla, kararsızlıkla, kuşku eğilimiyle, ya da buna

benzer tutumlarla sağlanabilir. Ama bütün bu girişimler, dünya hareket ederken kendisini hareketsiz tutmaktan başka bir şey değildir. Eğer birey belli bir hareketi yapıp yapmamaya karar veremiyorsa, kesin olan bir tek şey vardır, o birey hareket etmiyordur. Bu kendini uzak tutma durumu, kaygı sinircesinde de açıkça görülür. Fiziksel belirtilere sahip sinirceler de insanı sosyal bir sorunu çözmekten alakoyabilirler. O insan tam bir partiye gideceği sırada, tuvalete gidip idrar etme zorunluğunu duyabilir. Zorgu sinirceleri de bu mesafeyi etkileyebilecek yapıdadır. Nörotik kişi kendisini bir şey yapmaya zorlanıyormuş gibi hissettiği anda, hemen küçük bir duraklama sebebi yaratıverirler.

Kararsızlık davranışı: İkinci hareket şekli, kendisini kararsızlık tutumu olarak gösterir. Nörotik insan ilerler, ama kararsız şekilde ilerler. Bunun bir örneği kekelemektir. Bu kararsızlıklar, insanın sorunu çözümünü uykusuzluk yaratarak da geciktirirler. Bu belirtiyi gösteren hasta öyle yorgundur ki, sorununu ancak kararsızlık içinde çözebilecektir. Nörasteni'de yorgunluk belirtisi en başta gelen karakteristiklerdendir. Agorafobi'de nörotik kişinin sorunun başkasının yardımı olmaksızın çözmekte kararsızlık gösterdiği açıkça bellidir.

Dönüş: Nörotik belirtiler arasında ortak karakteristiklerin üçüncü hareket şekli, çözülmesi gereken sorunun çevresinden dolaşmak ve önemi daha az olan bir savaş alanına sığınmaktır. Bu durum zorgu sinircesinde en açık şekilde görülür. Hasta, sosyal taleplerin zorgusuna karşıt bir zorguyu kendisi yaratır. Bunu yapmakla sorunun çözümünü ancak geciktirebilir. Buna bir örnek, yıkama zorgusudur.

Dar patika yaklaşımı: Dördüncü hareket şekli, içlerinde en girift ve en çarpıcı olanıdır. Buna dar patika yaklaşımı demeyi doğru buluyorum. Kişi kendini sorunun çözümüne tam olarak vermez. Yalnızca sorunun bir yönünü ele alır, diğer yönlerini bir kenara bırakır. Genellikle de en önemli

olanlarını bir kenara bırakır. Sapıklıklarda görülen durum budur. Aynı tür hareketin bir başka evresi ise bazen hayatta büyük kültürel aşamaların yapılabilmesine yol açmaktadır.

SONUÇ VE ÖZET

Yenme ereğine her birey değişik türde yaklaşım gösterir. Genel bir teşhise doğru giderken hastada, başka bir insanı kendine köle etmek isteyen, pek de gizli olmayan despotluk belirtilerini görebiliriz. Bu kaygı sinircesinde olabilir. Bu tip insanlar, başkalarını korkutarak kendilerine yardım etmeye zorlamayı çocukluklarında öğrenmişlerdir. Bir başka grup birey de, yenme ereğine dönük hareket şekli olarak, bahaneler bulmayı seçerler. Bu eğilimleri, kendi görüşlerinde fazla direnmeye başladıkları zaman belli olur. Örneğin derler ki: «Ah, bir uyuyabilsem, hep birinci olurdum.» Ama bu bahaneye sığınmaktan başka bir şey yapmazlar. Tabii herkes bu bahaneyi bu kadar belli olacak, çabuk anlaşılacak şekilde ortaya atmaz. Bundan ötürü hastanın sorunlarına karşı tüm davranışını gözönüne almak zorundayız demektir. Üçüncü bir grupta da, kendi içlerinde hayal ürünü değerler yaratan insanları görürüz. Böyle nörotikler, örneğin nevrozlarına rağmen ne kadar çok şey başarmış olduklarıyla gururlanabilirler.

Bir şeyi daha vurgulamak istiyorum: Psişik süreçlerde çeşitli alanlar birbirinden, bazı psikoloji ekollerinin sandığı kadar da ayrı değildir. Yalnızca duygusal, ya da yalnızca zihinsel tarafın, yalnızca aksiyon veya volisyonun var olduğu bir alan mevcut değildir. Psişik süreçler bireyin tümünü içerirler. Biz bir kısmını gördüğümüz zaman, diğer kısımlarını da görüp incelemek için kendimizi zorlamalıyız. Bir birey bize ilk çocukluk anılarını anlattığı zaman, bundan o bireyin zihinsel, duygusal ve tavırsal açılardan görünümü-

nü görebilir ve ancak ondan sonra o bireyin kişiliğinin bütünlüğünü anlayabiliriz. Biz tecrübelerimiz nedeniyle (tedbirli davranmak koşulu bâki), zihinsel, duygusal ve tavırsal hareketlerin, ereğe giden ve erek tarafından saptanmış hareketler olarak, o birey açısından dinamik değerini anlayabiliriz. Bu amaçların hayatta ona istediği hangi pozisyonu kazandırmasını beklediğini öğrenebiliriz. Bireyin amaca dönük hareket ve çabalarını, bunlarla kendine başarı olarak anladığı şeyi nasıl sağlamayı umduğunu veya eksi bir pozisyondan artı bir pozisyona nasıl geçmeyi umduğunu ancak bu yolla anlayabiliriz.

Böylece sinircenin yapısı hakkında aşağıdaki sonuca varmış oluyoruz: Bütün nörotik belirtiler, kendini hayat sorunlarıyla karşılaşmaya hazır ya da bunu yapacak kadar güçlü hissetmeyen bireylerin güvenlik tedbirleri olup, bu kimseler sosyal duygu ve toplumsal ilginin varlığını ancak pasif şekilde bilirler. Böyle bir şeyi bildikleri de ancak başkalarının toplumsal ilgisini kullanmaya kalktıkları zaman beli olmaktadır.

Insan uzun çalışmalar, büyük emekler ve çok sayıda tecrübelerden sonra, bu tavrın anlamını bir kere anladığı anda, her tür nevroz olayında karşımızda bulunan kişinin şımartılmış bir kişi olduğunu, insanlarla işbirliği yapmayı öğrenmeyişinin, küçükken başkalarının hizmetinden yararlandığı, kendi sorunlarını çözmeye alışmadığı için gelişmemiş tip bir kişi olduğunu da bilecektir.

9

NÖROTİĞİN DÜNYA GÖRÜŞÜ
BİR OLGU İNCELEMESİ
(1936)

Aşağıdaki bölümde sinircenin oluşmasındaki nesnel durumsal etkenlerle, hareket tiplerinin şekillerinden doğan davranışsal sonuçlar ele alınmaktadır. Nörotiğin bilinen yapısı da söz konusu edilmekte ve bir tek olguya ilişkin tartışmalarla bu raporun ana teması olarak ortaya çıkmaktadır.

Nörotiğin hayatı görüş biçimi, şımarık hayatın oluşturduğu bir yapıdır. Esas olarak olgunluktan uzak şekilde görür nörotik hayatı. «Tedavi... en sonunda... dünyayı olgun biçimde görmenin kesinlikle sağlanmasıyla yer alır.»

Şımarık hayat tarzının gelişmesi ise, bir önceki bölümde ele alınan üç eksi durumun kolaylaştırdığı bir şey olmakla birlikte, aslında bireyin kendi yarattığı bir olaydır. Şımartılma yerine ihmalin bulunduğu durumlarda bile ortaya çıkabilir.

(Yay.)

Bireysel Psikologu ilgilendiren, bireyin kendisi ile dış dünya arasında nasıl bağlantı kurduğudur. Bireysel Psiko-

loji ekolüne bağlı bir sağaltım uzmanı, nörotik kişiliği tanıyabilmek için, o bireyin gerçek dünya ile olan başarısız ilişkilerini sosyal açıdan görmeye çaba gösterir. Hastasına davranışındaki tutarlılığı anlatmaya, hatasını göstermeye, onun dünya hakkındaki hatalı, hayâlî fikrini, yanlış felsefesini düzeltmeye çalışır ki, zaten o insan hayatını bu yanlış veriler üzerine kurmuştur.

Nörotik insan tıpkı bir uyur-gezer gibi ilk çocukluğunda yarattığı dünyaya dalmıştır. Ve öyle dalmıştır ki, kendini yeterince anlaması, işbirliği yeteneğini geliştirmesi için, Bireysel Psikolojinin objektif direktifi altında yürütülen tartışmalara ihtiyacı vardır. Nörotik dediğimiz insan öyle bir yapıdadır ki, tavrı ve davranışları bize onun ancak pek zayıf bir toplumsal ilgi derecesiyle işbirliği yapabileceğini gösterir. Böyle olunca, «sağduyu» oranı da normal dediğimiz insanlara göre daha azdır.

Yeniden eğitilme tedavisi, hatalı dünya imajının yıkılmasıyla ve olgun bir dünya imajının kesin kabulüyle sağlanabilir. Bu süreç, bizim aşağıdaki ifadelerle anlatabileceğimiz adımlar sonucu tamamlanır: toplumsal ilginin artması, teşvik, *büyük* görünme isteğinden vazgeçme, diğer insanların ne düşündüğü konusundan bağımsızlık kazanma.

Dünyanın daha olgun bir imajı, bize sürekli olarak çözülmesi gerekli sorunlar getiren bir hayat olarak belirir. Irili ufaklı bütün zorluklar, iş veya meslek gibi, arkadaşlar ve sosyal ilişkimiz olan kimseler gibi, aşk ve evlilik gibi çeşitli alanlardadır. Yaşamak demek, bu sorunlara çözümler bulmak demektir. Ama bunların doğru çözümleri yalnızca yeni çevreye uyum sağlamak, yani bir elma kurdunun elmaya uyum sağlaması gibi düşünülemez. Daha çok, sorunları her şey için geçerli bazı standardlarla ele alma süreci olarak düşünülmelidir ki bu standardlar varsayımlı bir ebediyet için değişmez.

Hiç kuşku yok ki nörotiğin hatalı dünya görüşü durmadan gerçeğin etkisiyle sarsılır ve o kişi kendini her taraftan tehdit ediliyormuş gibi görür. Bunun sonucu olarak, kendi faaliyet alanını daraltır, her zaman, küçükken edindiği fikirleri ve davranışları öne sürer. Zamanla, bu daraltmanın sonucu olarak, bir aşağılık kompleksi göstermeye başlar. Bu aşağılık kompleksinden kurtulmak için, ve kendini ölüm sorunu tarafından tehdit ediliyormuş gibi gördüğü için, bir üstünlük kompleksi geliştirir. Bu bir ödünleme (telâfi) eylemidir.

ŞIMARIK HAYAT TARZI

Aşırı cesaretsizlik, sürekli kuşku, hiper-duyarlılık, sabırsızlık, abartılmış duygular ve geri çekilme görüngüsüyle tüm fiziksel ve psişik aksaklıklar hep zaaf belirtileridir. Nörotik hastada her an bir destek bulma ihtiyacı vardır çünkü küçüklüğünde edindiği şımarık hayat tarzını henüz bir kenara itmiş değildir. Bu da bize gösterir ki, oldukça düşük bir etkinlik (faaliyet) derecesine sahip olan, yeterli toplumsal ilgiden de yoksun olan hastanın kendine kurduğu dünyada, kendisi her zaman, her şeyde birinci olmak zorundadır.

Daha sonra, böyle iyi bir durum ortaya çıkmayınca, başkalarını suçlamaktan başka tepki gösteremez. Ya çevresindekileri suçlar, ya hayatı, ya da ana-babasını. Faaliyetlerini dar bir alana götürmesi,birçok önemli sorunları cevapsız bırakmasına yol açar. Çözemeyeceği bir sorunla yüzyüze kaldığı zaman şoka kapılır ve şok tepkisi gösterir. Bu tür dışarık durumlarda gösterdiği şok belirtileri kendi fiziksel tipine ve hayat tarzına uyan türde olur ve özellikle karşısına çıkmış olan ve yenilgi tehdidi taşıyan sorundan kaçınmasını haklı gösterecek şeyler olur.

Böyle zamanlarda ortaya çıkan çeşitli belirtileri, başka yazılarımda da sık sık söylediğim gibi, tanımak ve anlamak mümkündür. Tabii ilk anlaşılması gereken şey, psişik bağlantıları gözlemcinin değil, hastanın kurmuş olduğudur. Onun bakış açısından bakmak zorunluğu vardır. Bu nedenle, nörotik belirtileri ele aldığımız zaman, konumuz o belirti değil, gerçek veriler değil, bir fikir ve bir tavırdır. Bunun da gerisinde hastanın hatalı dünya görüşü bulunmaktadır.

Daha önce yazdığım yazılarda sinircenin şımarık hayat tarzından doğan davranışın mantıklı bir sonucu olduğunu açıkça söylemiştim. Burada bunu uzun uzun tartışmak niyetinde değilim. Oedipus kompleksi ve onun sonuçları zaten şımarık hayat tarzı görüngülerinden başka bir şey değildir.

Yalnızca bir kere daha ısrarla üzerinde durmak istediğim nokta, şımarık hayat tarzının, canlı bir görüngü olarak, çocuk tarafından yaratıldığı, başkalarının bu formasyona yalnızca yardımcı olduğudur. Dolayısıyla bu hayat tarzı zaman zaman gerçek anlamda şımartmanın bulunmadığı, tersine ihmalin bulunduğu durumlarda bile ortaya çıkabilir.

Ama bir husus bana, burada sözü edilmesi gerekecek kadar önemli geliyor. Çocuk o şımarık hayatının içinde kendine sanki rüyada yaşıyormuş gibi bir dünya kurduktan sonra, son zamandaki tecrübelerinin hepsi hayata karşı takındığı bu tavra uygun şekilde görülür, hissedilir, yorumlanır ve cevap alır. O zaman çocuğun gözünde değer taşıyan, tecrübelerin kendisi değil, onların objektif önemi de değil, tersine kendisinin onlara yönelttiği kavram, değerlendirme ve onların kendi üzerindeki etkisidir. Tecrübeleri her zaman, kafasında hazır olan tavır ve hayat tarzına göre yorumlar. Tecrübelerin yorumlanmasını «derinlik psikolojisi» ola-

rak nitelendiren ruh hekimlerinin ve ruhbilimcilerin hâlâ var olduğu söylenmektedir.(1)

Bireysel Psikoloji bir insanın tüm tecrübelerinde aynı derin hayat tarzını gösterdiği zaman aslında ne kadar daha derin bir yorum yapmıştır. Bazı araştırmacıların sadistik dürtüler olarak değerlendirdiği karşı koyma duygusunun keşfinde bile, kişiliğin derinliklerine inilmiş bir durum yoktur. Karşı koyma duygusu çok sık rastlanan bir duygudur. Ozellikle şımarık hayat tarzında, dış dünya bir gün yaratılan hayâli dünyanın umutlarını tatmin edemediği zaman ortaya çıkar.

Çocuktaki her tür problem davranış, ister ağızla, ister vücudun herhangi başka bir kısmıyla ilgili olsun, bu problem çocukların toplum hayatına erken yaşta isyan ettiklerini gösterir. Kendilerini bir sosyal hayata yerleştiremiyorlardır. Bu yüzden bu tip çocuklar daha küçük yaşlarından, çevredekilere bir yardımcı değil, bir yük olarak gözükürler.

BAŞARIYA ULAŞMAMA UMUTSUZLUĞU

Belki aşağıdaki olguyu örnek olarak alırsam bu etkenleri daha açık seçik şekilde anlatabilirim. Yirmibir yaşında bir antropoloji öğrencisi, konsantre olamamaktan ve bellek kaybından yakınmakta, ayrıca aşırı korku belirtileri göstermektedir. Delikanlının tüm davranışında daha başka sinirli belirtiler de bulabileceğimizden emin durumdayızdır.

Annesi kalp hastalığından ölmüş, çocuk, annenin ölümünden önce de sık sık çarpıntılar geçirirken, ölüm olayından sonra bunlar dikkati çekecek kadar şiddetlenmiştir.

---

1) Daha önceki bir yazısında Adler bu karamını derinlik psikolojisinden kesinlikle ayırmıştır. «Bireysel Psikoloji, çok yüzeysel olan «derinlik psikolojisi»nin halen daha da bozulur gözüken kuramlarından çok uzaktır.» (A 1927 c önsöz).

Bazıları hemen, «Ahhaa, kendini annesiyle özdeşleştiriyor!» diyeceklerdir. Bireysel Psikolojinin böyle hemen sonuçlara koşanlara vereceği cevap şudur: «Siz yalnızca bir tek noktaya baktığınız için öyle söylüyorsunuz. O noktada, bulmayı beklediğiniz şeyi buluyorsunuz. Ve şimdi de, eğitiminizin doğrultusunda, çocukta bir takım homoseksüel belirtiler aramaya koyuluyorsunuz. Acaba babası karşısında annesinin yerini almak istiyor mu diye.»

Ozdeşleşmenin önemini hiçbir ekolün Bireysel Psikoloji kadar iyi anlamadığını da söylemek gerekir. Ama burada anneyle bir özdeşleşme söz konusuysa, bu özdeşleşme neden yalnızca ve özellikle cinsellik konusuna dönük olsun? Annenin kişiliğinde başka hiçbir şey yok mudur? Evdeki işleri, sosyal olaylardaki pozisyonu, kişiliğini oluşturan diğer yapı taşları, onunla özdeşleşmeye özendirmiş olamaz mı? Çocuk belki bunların hepsinden çok, annesinin hastalık nedeniyle tüm görevlerinden kurtulmasına özenmiş olamaz mı? Gerçi hastanın bize yukarda anlattıkları onu iş ve görevlerinden kurtarmaya yetmemiştir ama, biz bir tek veriden gelen bir tek görüşün bizi ön tahmin yanılgısına itmesine izin vermek istemeyiz.

Burada bir başka görüş daha ortaya çıkmaktadır. Nörotik belirtileri sipariş üzerine imal edilmiş şeyler olarak gören tüm kuramları bir kenara bırakmak zorundayız. Bunlar daha çok, derine yerleşmiş psişik bozuklukların nihâi ürünleridir. Yalnızca kendini anneyle özdeşleştirmek, onun belirtilerini taklit etmek, hiçbir zaman insanda kalp çarpıntısı yaratamaz. Ama korku... Hastanın yakındığı o korku, pekâlâ çarpıntıya sebep olabilir. Bunu tartışmak bile gereksiz. Belki esasen doktor olarak eğitilmiş olan Bireysel Psikolog, çocuğun annesinden kalıtımsal olarak kalp zayıflığını da aldığından, yargıya varmaksızın, kuşkulanabilir. Bu tutum pek de o kadar yanlış olmaz, çünkü o ailenin tüm yeni kuşağının şu ya da bu şekilde kalp arızaları gösterdiği

de bir gerçektir. Ailede kalp hastalıklarından ölüm de epey fazladır.

Hastanın bundan sonra ortaya getirdiği şikâyetler arasında, göz kaslarının zayıflığı da bulunmaktadır. Bunlar görüşünü odaklaştırma zorluğu yaratmaktadır. Okurken bundan ötürü güçlük çekmektedir.

Hastanın yakınmaları arasında, konsantre olamama, bellek zayıflığı, okuyamama gibi şeyler biraraya gelince, bir öğrenci olarak durumunun hiç de parlak olamayacağı bellidir.

Korku durumu, yakında pek hazır olmadığına inandığı bir sınava gireceği öğrenilince daha bir berraklaşmıştır. Bu bize mantıklı göründüğü kadar, hastanın kendisine de mantıklı gelmiştir, çünkü kendisine, yaşadığı hayat tarzında, başarı tehlikeye girdiği zamanlar hep korkuyla tepki gösterdiği anlatılmıştır. Daha doğrusu, gururu incineceği zamanlarda ve şımarık hayat tarzı tehdit edildiği zamanlarda.

Şikâyetleri arasında tüm nörotiklerde bulunan bir şeyi daha söylemiştir. Bir köprü üzerinde yürürken, suya düşmekten, veya suya atlamaktan korkmaktadır.

Düşmeyle ilgili rüyalardan söz ettiğim zamanlar hep söylediğim gibi, düşme duygusu insanın kendini «yüksekte» görmesini gerektirirken, bu yüksek durumunu koruyabileceğinden emin olmadığını da ortaya koyar. Hasta kendine uyarıcı bir ruh durumu edinir ve felâketi gerçekten yeralmış gibi görür. Rüyanın amacı, o insanı yenilgiyi engellemek için daha fazla çaba göstermeye itmektir. Sanki insan kendi kendine: «Dikkat et, tedbirli davran!» diyormuş gibi.

Başarı çabası -sorunların başarılı çözümü- hayatın yapısında vardır. İntihar düşüncesi, ölüm sorunu ise, daha önce belirttiğim gibi, birey kendini başarıya ulaşamayacakmış gibi hissettiği zaman ortaya çıkar. Suya düşme, ya da kendini atma korkusunda, hastanın başarıya ulaşamama umutsuzluğunun sembolik ifadesini bulmaktayız.

Hasta, bir sınavdan önce, Napolyonla ilgili bir konferans dinlerken, gösterdiği tüm bu belirtilerin had safhaya yükseldiğini hatırlamaktadır. Bu olağanüstü başarılı ve güçlü adamın anlatılması onu fazlasıyla rahatsız etmiştir. Bu şokunun içinde gördüğümüz özdeşleşme eğilimi, tıpkı klinik çalışmaları sırasında sözü edilen tüm belirtileri kendinde hisseden tıp öğrencisinin durumuna benzemektedir. Napolyonla özdeşleşmek bu hasta için daha da kolaydır, çünkü görünüşe göre kendine yarattığı sahte dünya imajında kendisi, tıpkı Napolyon gibi, herkesin üzerinde bir yerdedir.

Babasını, ailesine hiç önem vermeyen, değersiz bir insan olarak tarif eder. Bu tarif, hastanın dünyasını anlamamız bakımından çok önemlidir. Çünkü, kendisi asla bilmemekle, bilmediği için bilinçaltında da bulunmamakla birlikte, ilk çocukluk dönemlerindeki tecrübelerinin çok sınırlı olduğunu ve ona bir toplumsal ilgi kazandıramayacak düzeyde olduğunu göstermektedir. Başkalarına gösterdiği ilginin sınırı herhalde annesinde son bulmaktadır.

Annesi son derece iyi yürekli bir insandır ve kendini oğluna bakmaya adamıştır, çünkü oğlu verem hastalığına tutulmuş bulunmaktadır. Ama onu fazlasıyla şımartmaktadır. Büyükannelerden biri de aynı şeyi yapmaktadır. Annesinin arkadaşlarından, bu şımartmalara itiraz eden bir tanesi, çocuk tarafından hiç sevilmez. Çocuk kardeşsizdir.

TASFİYE EĞİLİMİ

Hastamız bize ayrıca, hayatı artık çocukluğunun şımartılma yıllarındaki gibi yaşayamadığını söylemektedir. İnatçı, çabuk öfkelenen bir tip olmuştur. Ama bu yalnızca kendisini tüm sorumluluklardan kurtulmuş hissettiği zaman, duruma hâkim olduğu zaman, evindeyken ortaya çıkmaktadır. Okulda, tek olamadığı, birinci olamadığı durumlarda,

okula karşı duyduğu düşmanlık, sürekli olarak rahatsız etme şeklinde ortaya çıkmaktadır. Yabancılar yanında utangaç ve içine kapanıktır. Arkadaşlık kurması hemen hemen olanaksız gibidir. Küçüklüğünden beri var olan bu tutum, bu kendini üstün hissetmediği zaman insanları uzaklaştırma, tasfiye etme tutumu, onun hayat tarzında açıkça kendini göstermektedir.

Bu tasfiye eğiliminin en önemli yanının ne olduğunu ve bunun neden önemli olduğunu sık sık belirtmiştir. Bu bir soyutlama, bir seçme olarak kendini göstermektedir. Birey kendine bir yaklaşım, bir tavır, dış dünya sorunlarına karşı bir ilişki tarzı edindiği için (dış dünya insanın kendi vücudunu da içermektedir), erken yaşta edindiği bu tavır ve davranışa uymayan herşey aşağı yukarı saf dışı bırakılmaktadır. Ya da, tümüyle, veya kışmen, entelektüel içeriğinden uzaklaştırılmakta, objektif anlamından ayrılmakta, bireyin kendi dünyasına göre yorumlanmaktadır. Aynı şey, birbiriyle ayrılmaz ilişkisi olan duygusal etkenler ve bunlardan doğan davranışlar için de geçerlidir. Tüm hayat tarzında, davranışın her elemanında -düşünce, duygu ve hareketlerde- bireyin çabaları için seçtiği doğrultuyu görmekteyiz.

Hayat tarzı bu tasfiyeyi yaptıktan sonra, psişik hayattan arta kalan ve bazı yazarların «bilinçaltı», bizim ise «anlaşılamayan» diye nitelendirdiğimiz şey, bireyin kendi hayat tarzına göre oluşmuş modelleri fazla eleştiriden kurtarmasıdır. Nörotik insan, kendi yanlış dünya görüşünü ancak bu tür yardımcı kuvvetlerle, eleştiriden kurtarabildiği yardımcı kuvvetlerle koruyabilmektedir.

Hastamızın tavrı da, nörotik ilişkiler ve etkinlikler çemberini, diğer etkinlik ve ilişki alanlarını tasfiye ederek sürdürmek niyetinde olduğunu ortaya koymaktadır. Etkinlik alanının yarı çapını kısaltmış, böylelikle kendisinin benzersiz olduğu hayalini korumaya çalışmıştır.

Daha büyük sınıflara geçip liseye geldiği zaman, arkadaşça davranışlı, anlayışlı öğretmenlerle karşılaşmıştır. Bu tip öğretmenler daha önce hayatında gördüğü öğretmenlere benzememektedir. Lisede hastamız en iyi, en dikkatli öğrencilerden biri olmuştur. Yalnızca matematikten zoru vardır. Şımartılmış çocuklar kendilerini bu soğuk, kişilikten uzak bilim alanının ortasında tek başlarında bulup başlangıçta az başarı sağladıkları zaman genellikle böyle olur ve kendilerine dar sınırlar çizerler. Çoğu zaman, yetenekleri olmadığı bahanesine sığınırlar ve bu alanda gelişme, başarıya ulaşma düşüncelerini ve tepilerini böylelikle tasfiye ederler.

Dinsel eğitim bu hastayı olağanüstü bir kuvvetle etkilemiştir. Tüm kuvvetleri kendinde toplayan bir Tanrı fikri onu hayran etmektedir. Uzun yıllarını dine çok bağlı olarak geçirmiş, her zaman düzenli şekilde kiliseye devam etmiştir. Tanrının büyüklüğüne katılmak, en yüce varlıkla bir ilintisi olmak, onun kendi dünya görüşüne çok güzel uymaktadır. Ama bu en yüce varlığa teslim olmak, ona ağır gelmeye başlar. Bu yüzden dinden uzaklaşır ve kiliseye de gitmez olur.

Öğretmenleri gelecekte ondan çok şeyler beklemektedirler. Üniversiteye gitmeden önce kendisine okulunda öğretmenlik teklif edilir. Kendisini, şımartan bir annenin isteğine uyan şımartılmış bir çocuk imajına oturtmak, onun dünya görüşüne uygun düşmez. Buna iki hafta kadar ancak dayanır. Girdiği diğer işte ise beş gün dayanır. Öğretmenlikten vazgeçip antropoloji öğrencisi olur.

Ama burada da, hatalı dünya görüşü onu rahatsız eder. Üniversitedeki sınıfında, onyedi yaşında bir kız öğrencinin yanında oturmaktadır. Bu durumun kendisini cinsel heyecana sürükleyeceği konusunda büyük bir korkuya kapılır. Bu kızın önünde bir sınavdan geçmek ve başaramamak düşüncesi, dayanamayacağı kadar kötüdür. Ve her durumda, an-

cak başarının garanti olduğu yolları seçmek zorunda olduğundan (dar etkinlik alanı nedeniyle), bu sefer diğer cinsi hayatından tümüyle tasfiye eder ve bâkir hayat yaşadığı düşüncesinde huzur bulur.

Bu bâkir hayatın masturbasyon tarafından bozulması onu pek fazla rahatsız etmez. Dar sınırlara sığmış hayatı masturbasyonu kabul etmektedir. Hatta masturbasyon, onun yanlış hayat görüşüne çok uygun bir cinsel ifade tarzıdır. Hayatında toplumsal ilgi yeterince gelişmemiştir. İki kişiye ihtiyaç gösteren, o kişilerin birbirini eşit değerde görmesini, uzun süreli bir birleşmeye yönelmesini gerektiren bir iş, yani aşk işi, o hayatta kendine yer bulamaz. Onun kibirli, ihtiraslı hayat tarzı, cinsel fonksiyonu da başarısızlık ihtimali olmayan, yani kendi anlayışına göre başarısızlık olan şeye yer vermeyen bir yöne gitmek zorundadır.

Cinsel fonksiyonu, toplumsal ilgiyle paralel yönde olmadığından, normal cinselliği ve aşkı saf dışı bırakmaya dönmüş, yalnızca kendi prestijini korumayı düşünmüştür. Bunun sonucunda da, kendi yanlış eğitiminin dar patikasından başka bir cinsel fonksiyon yolu bulamaz, yani masturbasyondan uzaklaşamaz. Burada sırası gelmişken cinsel finksiyondaki bu sosyal yön yokluğunun tüm cinsel sapıklıklarda ve tüm psişik cinsiyet bozukluklarında baş rolü oynadığını tekrar vurgulamak isterim.

TABLONUN TUTARLILIĞI

Artık bu kişinin faaliyet alanını anlayışla gözlemleyebilecek, onun kendine yarattığı dünya tablosuna, hayat hakkındaki düşüncelerine bakabilecek duramdayız demektir. Bu bize onun tüm ifade biçimi, tüm hareketleri, hayat sorunlarını çözümleyiş biçimi hakkında, oldukça sağlıklı tahminlerde bulunabilme olanağı verir. Oldukça sağlıklı diyoruz, çünkü hiç kimse, bir başkasının durumuna ve hayatına tam

anlamıyla, bütün olarak giremez, ve bir de, kaçınmak için pek çok sayıda imkân bulunabilir.

Örneğin bu olguda biz, hastamızın ilk çocukluk anıları olarak bizlere neler verebileceğini yaklaşık olarak tahmin edebiliriz. Herhalde kendi hayat tablosunun ya kelimeyle, ya da sembolik olarak ifade edildiği bir olay veya durumu tarif edecektir. Bize anlattığı ilk çocukluk anısı şöyledir: «Yüksek bir pencereden, üniformalı askerlerin eğitim yaptığı bir avluya bakıyordum.» Belki de onun yüksekten aşağıya bakıyor olmasına önem veren, bunu ciddiye alan tek ekol Bireysel Psikolojidir. Yüksekten bakması, az etkinliğe işaret eder ve aynı zamanda çocuğun görme bozukluğuyla da ilgisi vardır. Gözleri bozuk olan çocuklar, gözü normal olan çocuklara oranla, görüntü dünyasına daha fazla ilgi gösterirler. Ilk olarak hangi mesleği seçeceği bile tahmin edilebilir. Pilot olmak istemiş, sonra hatip olmaya heves etmiş, sonra da büyük bir siyasal lider olmaya dönmüştür. Daha sonra, lokomotif makinisti olmak istemektedir. Bütün bu seçimler, ya gerçek, ya da mecâzi anlamda, yüksekten aşağıya bakmayı, başkalarından üstün, hakim durumda olma isteğini yansıtırlar.

Kendisinin çok kolay etki altında kaldığından yakınmaktadır. Hayatta başarısızlığa uğrayan ve bu başarısızlıkları sinirce, çıldırı, suç işleme, vb. şeklinde ortaya çıkan insanlarda, konu işbirliğine ve başkalarıyla paylaşmaya geldiği zaman pek etki altında kalmaya yer yoktur. Etkinliği az olan problem çocuklarda işbirliği yolunda etkilenme gördüğümüz zaman, genellikle bunun sonunda karşı koyma duygusu ve gizli isyan ortaya çıkar. Bazen ruh sağaltımı sırasında hasta bir öğüdü dinlemek, ona uymak isteği gösterirse de, durumunu düzeltmek için hiçbir şey yapmadığı zaman, bunun gerçek bir istek olmadığını anlarız.

Tesir altında kalmadan yakınmalar, genellikle tam tersinin bulunduğu yerlerde ortaya çıkar. Yani hastanın, sırf

kendini korumak için etki altında kaldığını söylemesi akla gelir. Aslında etki altında kalmak, ancak o etki hastanın hayat tarzına uyuyorsa söz konusudur. Yani hastamız başkalarının fikrini kolayca kabul ediyorsa, bunu karşı geldiği zaman başarısızlığa uğramaktan korktuğu için yapıyordur. Dolayısıyle, etki altında kalması doğrudan doğruya onun çekingenliğiyle ilgilidir.

Bu belirti, annesinin daha önce sözü edilen arkadaşıyla doğrudan ilgilidir. Bu kadın, çocuğun çevresindeki en önemli insandır. Bu yalnız çocuğun gözünde böyle değildir. Başkaları için de önemli bir insandır o kadın. Çocuk onun evine misafir gideceği zaman çok şık giyinmek zorundadır. Çocuğu en fazla üzen eleştiri ve sitemler de, bu kadından gelenlerdir. Zamanla onu en büyük düşman olarak görmeye başlar çünkü kadın sürekli olarak onun gururunu yaralıyordur.

Annesinin mezarını sık sık ziyaret etmektedir. Annesiyle olan yakın ilişkisi, onun dünya tablosunun hep merkezi olmuştur. Bundan ötürü şımartılmayı kendi hakkı saymıştır. Mezara gittiğinde sık sık kendi kendine, annesiz kalınca ne yapacağını sormaktadır. O zaman düşünceleri hep kendi kalp rahatsızlıklarına dönmektedir. O kalp rahatsızlıklarını da hiçbir doktor kabul etmemektedir. Bu noktada, yakındığı etki altında kalma durumu kendisine yardımcı olamamaktadır.

O zaman, yardım bulmak amacıyla, ruh hekimlerine, ruhbilimcilere dönmüştür. Bunlardan bir tanesi ona, sokakta yürürken gözetleniyormuş gibi hissedip etmediğini sormuştur. Hasta buradan, doktorun *paranoia* düşündüğü izlenimini edinmiştir. Bu daha önce hiç aklına gelmemiştir. Fakat bunu duyduktan sonra, sokakta yürürken sık sık durup kuşkuyla çevresine bakınmakta, birinin kendisini izlediğinden korkmaktadır.

Bir başka ruh hekimi ona, hiç sesler duyup duymadığını

sormuştur. Hasta bu sorudan da kendisini *schizophrenic* sandıkları izlenimini edinmiştir. Bunu inkâr etmiş, ama bu olaydan sonra hep kulaklarında çınlama sesleri duymaya başlamıştır. Bir gün annesinin sözü edilen arkadaşına, sıradan bir soru sorarmış gibi bu konuyu sorduğunda, kadın bunun bir delilik belirtisi olduğunu söyleyince, sesler daha da artmıştır. Bir gece kulaklarındaki çınlama özellikle kuvvetlenmiş, hasta o kadar yüksek sesle haykırmıştır ki, babası gelip onu sakinleştirmek zorunda kalmıştır. Bundan sonra kulaklarındaki sesler kesilmiş, ama annesinin o arkadaşına ziyarete gittiği zamanlar tekrar duyulur olmuştur.

Bu gencin kulağından gelen sesleri gerçekten duyduğunu red mi etmeliyiz? Yoksa biz de diğerleri gibi hastanın bunu kendi isteğiyle yarattığına mı inanmalıyız? Bence hiç kimse bunu isteyerek yaratamaz. Benim kendi kanıma göre hastanın işitme duyusu çok duyarlıdır. Bu organik kusur, duygusal gerilim anlarında dikkati çekecek duruma gelmektedir. Belki daha önce de olmuştur bu. Ama hasta o ruh hekimiyle konuşmadan önce buna dikkat etmemiş, ya da önem vermemiştir.

GURURU SAVUNMA

Hastanın kendi dünya tablosunu ve kendi gururunu korumak için nasıl gerçek toplumsal yaşamla kendisi arasına bir duvar çekmiş olduğunu görüyoruz. Kendisi de pek anlamaksızın, hayatın tüm rahatsız edici sorunlarını bir kenara atmış, kendini tümüyle duygularına, şikâyetlerinin gözlemine vermiştir. Bu şikâyetler, zor bir durumla karşılaştığında, kendine seçtiği amaca ulaşamayacak kadar zayıf olduğunu hissettiği zamanla da duyduğu şokun etkisiyle ortaya çıkmıştır. Kendine yarattığı dünyada, gururunun dikte ettiği üstün role ulaşamayacak kadar zayıf olduğunu gördüğü veya öyle olduğuna inandığı anlarda. Böylelikle karşısındaki sorunların şokundan kurtulmak için o problemle-

ri arkaya doğru itmiştir. Böyle bir tasfiye süreci ona kuşkusuz, ehveni-şer olarak görünmüştür.

Bireysel Psikoloji, başarı çabasını yaşam yapısının içinde ve ondan ayrılmaz durumda görür. Davranış bilimi, insanın hayat tablosunu değiştirmedikçe hayat tarzını da değiştiremeyeceğinde ısrar ettiğine göre, (a) başarı çabasının bu hastanın her davranışında da var olduğunu, (b) hastanın kişiliğinin henüz değişmemiş olduğunu varsaymak da doğru olmayacak mıdır?

Kendini bu hasta ile özdeşleştirebilen kimse, onun davranışlarının, dünya tablosuna uyar durumda olduğunu hemen görecektir. Hasta bu tablo içinde, yalnızca kendi gururunu doyuran durumlara değer vermektedir. Zor durumlarda düşünebileceği imkânlardan yalnızca iki tanesi onun dünya görüşüne uyar durumdadır. Bunlardan birincisi başarısızlıktan ne pahasına olursa olsun kaçabilmek için yutulur bir bahane bulmak ve yenilgi halinde gururunu kurtarmak, ikincisi de kendi ailesini zorlayarak kendi hizmetine koşturmaktır. Böylelikle hasta, ideal durumda kalma avantajına sahip olabilmekte, yani kendi dünya görüşüne göre ideal durumda kalabilmektedir. Bu tutumuyla sanki dünyaya, «şu hastalık olmasaydı zaferi kazanacaktım ama, hastalık var,» demektedir. Bahane ve prestij kurtaran kilit, «ama» kelimesindedir. Hem zaten bu sorunun kendi sorunu değil, doktorun sorunu olduğunu hissetmektedir. Kendisi sorumluluktan kurtulmuştur.

Buradan da, hastanın kişiliğinin değişmediği ortaya çıkmaktadır. Hâlâ o eski dünya tablosuna göre yaşamakta, sorunlara yine hayat tarzından beklediğimiz cevapları vermektedir. Ne zaman aşırı aşağılık duygusu harekete geçse, yani yenilgi tehdidiyle karşı karşıya gelse, o cevapları vereceği kesindir.

Nörotik belirtiler arasında neden yukarda sayılanların otomatik olarak geliştiğini anlamak da kolaydır. Bunların

hepsinin temelinde, o gururlu dünya görüşüne uygun biçimde yaşayamamanın yarattığı şok vardır. Bu şok uzun süreli olduğundan, hemen geçecek bir şok olmadığından (çünkü tehlikeli dış dünya durumları ve sorunları da geçici değil, süreklidir), delikanlının vücudu ve ruhu duygusal bir taşmaya yönelmiştir. Somatik eksiklikler, göz, kulak, kalp durumları, en fazla, gerilim altındayken artarlar. Duyguları, yüksek pozisyona erişememe, ya da oradan düşme korkusuyla birleşir, gururunun yaralanması korkusuyla desteklenir ve sürekli, güçlü, görünüşe göre umutsuz bir aşağılık duygusu yaratır. Düşme ya da kendini atma korkuları, ölüm sorunuyla karşı karşıya gelişinin sembolik ifadesidir. Görünüşte paranoid tepkilere benzeyen tepkileri, doktorların beceriksizce ortaya attıkları îmâlar olup, hasta bunları kendi dünya görüşüne pek güzel uydurmuş, bunları kullanmış ve kendi amaçları için bunlardan yararlanmıştır.

Hastanın rüya hayatı, dünya tablosuna tıpatıp uymaktadır. Cinsel rüyalarında, henüz masturbasyonu yenemediği görülmektedir. Masturbasyon da, cinsel fonksiyona asosyal bir anlam verdiğini, sekse tek kişilik bir sorun gözüyle baktığını ortaya koymaktadır. Tehlikelerin kendisini izlediği, kendisini kuşattığı yolunda rüyalar görmektedir. Bu nedenle her an tetikte olması gerektiğini hissetmektedir. Bu rüyalarından birinde kendisi bir dağın doruğunda durup, aşağıdaki insanlara bakmaktadır. Bu rüya, ilk çocukluk anısına pek güzel uyar durumdadır. Bir başka seferinde kendisini bir kilise kulesinin tepesinden, aşağıya, komünist bir ülkenin toprakları üzerine kayar gibi görmektedir. Komünizm onun gözünde kötülüklerin en kötüsüyle eş anlam taşımaktadır.

Ders çalışırken en büyük zorlukları çekmekte, gerçekten perişan olmaktadır. Rüyasında profesörünün merdivenlerden yukarıya çıkıp kendisiyle konuşmak istediğini görmektedir. Profesör yaklaşırken birden yana doğru dönmek-

te, bir hata yaptığını söylemekte, bir başka öğrenciye yönelmektedir. Hasta, bu öğretmenin de kendisini terk ettiği hissine kapılmaktadır. Bu durum onun gözünde kendi çalışmalarından çok daha önemlidir. Bu yüzden hastamız bilime de arkasını döner.

Geri çekilişini kolaylaştıracak her kelimeye kulağı açıktır. Herşeyi bahane olarak kullanmaya hazırdır. Tüm dikkati, kendisini tehdit eden yenilgilerden kaçınmaya yönelmiştir. Annesinin arkadaşı ona, kırk yaşında kalp krizi geçiren bir adamdan söz eder. Bu adamın herhalde kendi geleceğinden kuşku duyduğunu, çünkü evlenmeye hiç yanaşmadığını da sözlerine ekler. Hastamızın aklına hemen kendisinin de aynı yazgıyla karşılaşacağı gelir.

Bir tek teselli, bir tek destek kalmıştır ona. Onu hiç elden çıkarmamıştır. Zaten birçok insanın aşağılık duygularından bir üstünlük duygusu yaratmalarının nedeni de avunma ihtiyacı, telâfi ihtiyacı olmaktadır. Bu olguda da, hayatta hiç değilse görünüşte başarıya benzeyen bir şey ortaya koyma eğilimi görülür. Hasta, alın kısmının pek fazla geliştiğini görür ve bundan kendisinin siyasal lider olabileceği anlamını çıkarır. Böyle bir durumda, hastanın niteliklerinin geçeceği sınav elbette ki daha ileriki yıllarda gelecektir.

ORTAK GORÜŞE KARŞI KİŞİSEL HARİTA

Onun hayat tarzı ve dünya tablosu bir tek entegre sistemin parçalarıdır. Her duruma ve her hayat sorununa yaklaşımında aynı korkuyu taşımakta, prestijinin yaralanıp yaralanmayacağından korkmaktadır. Yaralanmayışı azdır, bu yüzden de hayat sorunlarından geri çekilmek zorunda kalır. Çekilişi, gösterdiği belirtilerle etkilenir. Bu belirtiler de şok etkisinin sonuçlarıdır. Bu şok etkilerini, zor durumlarda kullanmayı rahatlatıcı bulmaktadır. Böylelikle kendisine bu

kadar yararı olan bu şok etkilerinden kurtulmak istemesi için bir sebep kalmaz, o da onlara daha sıkı tutunur.

Hatasını anlamadığı, kendi dünyasını doğru, gerçek dünya saydığı, gerçek dünyayı da (gururu açısından) dayanılmaz saydığı sürece, bir nörotik olarak kalacaktır. Eğer rüya dünyasını, gururundan doğan ve gururunu haklı gösteren o dünyayı bir kenara bırakabilirse, kendini eşitleri arasında eşit hissetme duygusu yavaş yavaş artacak, başkalarının fikrine giderek daha az bağımlılık hissedecektir. Cesareti de yükselecek, mantığı, anlaşılamayan ilişkiler üzerinde kontrol kuracak düzeye gelecektir.

Kendi dünya tablosunu, yani küçükken kurduğu ve kendi özel haritası olarak kullandığı dünyayı, tanımaya, anlamaya başladığı zaman, sağaltımın en önemli adımını da atmış sayılacaktır. Bir insan, hayatını normale daha yakın bir şekle sokmaya çalışırken, eskiden dünyayı ne gözle görmüş olduğunu anlamak zorundadır. O dünyayı yeni baştan görmek, eski görüş açısını değiştirmek, dünyanınkine daha iyi uyan yeni bir görüş açısı edinmek zorundadır. Dünyanınkine uyan, ortak görüş dediğimiz zaman, başkalarının da katılabileceği görüşten söz ettiğimiz de unutulmamalıdır. Başkalarının, onun özel görüşüne uyabileceği pek düşünülemez. Her durumda onun üst pozisyonda bulunmaya hakkı olduğunu ve özel avantajlara sahip bulunması gerektiğini kimsenin kabul etmesi beklenemez.

Tüm tecrübeler ve potansiyeller için, «bunların mallar gibi bir piyasa değeri yoktur ama, kişinin hayat tarzının elverdiği oranda değerli olurlar,» denilir. Bireyin hayat tarzı, onun hayat sorunlarıyla yüzleşme biçimine göre gelişir. O sorunları, kendi dünya tablosunun içinde nasıl gördüğü, neler hissettiği durumuyla etkilenir. Ancak bunu gereğince anlayan bir insan, psikoloji biliminde yükseltilerden, derinliklerden söz etmeye hak kazanır.

10

ZORGU SİNİRCESİ (COMPULSION NEUROSİS)

(1931)*

Adler'in gözünde ruhsal bozukluk demek, bir önceki bölümden anlaşılabileceği gibi, yanlış, olgunluktan uzak bir hayat tarzının ifadesi demektir. Teşhis kategorilerine pek fazla önem verilmez; pür vaka diye bir şey yoktur. Ama yine de Adler'e göre, belli bir sinirce tipi, diğer tüm şekillerin prototipidir ki bu da zorgu sinircesidir. Bu konuda yazdığı yazılar, diğer tüm konulardan fazladır.

Aşağıdaki bölümde yazarın bir raporunu ve buna sonradan yaptığı bir eki bulacaksınız. Bunlar aynı konuda daha önce yazdığı iki raporu izlemektedir (A 1913 b ve A 1918 b). Adler'in zorgu sinircesine verdiği önem, anlattıklarını oniki olgu tarifiyle desteklemesinden de belli olmaktadır.

(Yay.)

---

*) 26-29 Eylül 1930 tarihleri arasında Berlin'de düzenlenen Beşinci Uluslararası Bireysel Psikoloji Kongresinde verilmiş konferans. (Orijinal dip notu)

Son yirmi-otuz yıl içinde tıp mesleği, psikolojik çalışmalara olağanüstü ilgi göstermeye başlamıştır. Bunun nedeni, hayatta sık sık yeralan, fakat farkına varılmadan geçilen bir takım gelişmelerin, psikoloji bilme yoluyla anlaşıldığını ve gözlemlenebildiğini doktorların farketmiş olmasıdır. Ilk hazırlık adımları Fransa'da ve sonra da Viyana'da Krafft-Ebing tarafından atılmıştır. Sonradan Westphal, «zorgu sinircesi» başlığı altına bir takım sinirce belirtilerini topladığında, konunun açık seçik anlaşılması açısından büyük kolaylıklar sağlanmıştır. O günden bu yana, konuya ilişkin literatür çok fazla artmış bulunmaktadır. Ben de Bireysel Psikolojinin zorgu sinircesi kavramına katkılarından söz etmek istiyorum, ama bunu yapabilmek için çok daha evvelinden başlamam gerek.

Bireysel Psikolojinin çabaları her zaman «Niçin» fenomenine dönüktür. Yani bir insanın ne amaçla, *ne için* bize garip ve patolojik gelen bir şekilde davrandığı konusuyla ilgilenir. Diğer psikologlar daha çok «Nasıl?» sorusunun cevabı peşindedirler. Yani bazı belirtilerin *nasıl* ortaya çıktığını araştırırlar. Aslında elbette ki, her iki grubun da iki soruyu birden ele aldığı, hem niçin, hem de nasıl ile ilgilendiği, ama her birinin en büyük vurguyu bunlardan yalnızca bir tanesine uyguladığı unutulmamalıdır.

Kapsamlı genel bakışımız sırasında, bir insanın hayat sorunlarını niçin içinde bulunduğu kültürün genellikle beklediği şekilde çözmediği ve başka biçimde davrandığı sorusunu cevaplamak istememiz en normal şeydir. Buna uygun olarak, 1908 yılında, *Studie über Minderwertigkeit von Organen* adlı çalışmamı bitirdikten sonra, Bireysel Psikolojinin nihâî görüş açısını geliştirmeye koyuldum ve şu sonuca vardım: Biz psişik hayata bir hareket gözüyle, çeşitli hayat sorunlarının çözümüne yönelik bir hareket gözüyle bakmak zorundayız. Ve bu faaliyet de, her bireyde, dış dünyanın etkenlerini kendi amacını elde etmeye en uygun şe-

kilde sıralama eğilimiyle birarada bulunmaktadır. Besbelli ki bu kurtulamayacağımız hayat sorunlarını ele almanın en iyi yolu, bir dereceye kadar kendimize kalmıştır, çözümler de çeşitli yollardan girişimlerle elde edilebilir. İşte bu, gelişmemizdeki ve ifade şekillerimizdeki binlerce değişikliği anlatmaya yetmektedir.

1908 yılında, her bireyin aslında bir saldırganlık durumu içinde var olduğu fikrine ulaştım ve o sıralarda bir tedbirsizlik edip bunu «saldırganlık dürtüsü» şeklinde adlandırdım (A 1908 b). Ama kısa zamanda bunun asla bir dürtü olmayıp, hayat sorunlarına karşı, yarı bilinçli, yarı anlaşılmaz bir tavır olduğunu farkettim. Böylelikle kişilikteki sosyal içeriği anlamış oldum. Bu sosyal içeriğin derecesi her zaman bireyin hayat olayları ve zorlukları hakkındaki *fikrine* göre gelişmektedir. Yani bireyin tavrı, gerçekleri değil, kendisinin onlarla başa çıkma yeteneği konusundaki düşüncesini yansıtmaktadır. Bireysel Psikoloji bu durumda bireyi ilişkiler ve sosyal olaylar çemberi içine, yani herkesin bulunduğu yere oturttuktan başka, ideal gelişmeye yönelik bir yolun da üzerine oturtmaktadır. Böylelikle Bireysel Psikoloji, hayat tarzının sosyal içeriğini, «hayatın bilimsel anlamı» adlı yazımda tarif etmeye çalıştığım şekilde görmekte, hatta her hareketin içindeki bu işbirliği yeteneğini ölçebilmekte, üstünlük yolundaki değerini saptayabilmektedir.

Esas konuma geçebilmek için şunu da söylememe izin verin: 1918 yılında, Zürih Tıp Derneğinde (A 1918 b), zorgu sinircesi konusunda bir konuşma yapmıştım. O sıra ileri sürdüğüm bir görüşün, çeşitli düzeltmelere ihtiyaç gösterse bile, bugün bile her psikoloji ekolü için geçerli olduğu kanısındayım. Söylediğim şuydu: Sinirce belirtisinin ortaya çıkması mutlaka bireyin hayat sorunlarını kendi üstünlük çabasına uygun şekilde çözemeyeceğini anlaması ve o sorunlardan kaçmaya çalışması yüzünden olmaktadır.

KARARSIZLIK TAVRI

Zorgu nörotiği, belli bir zor durumda başka belirtiler gösteremezse, mutlaka kaygı belirtileri göstermektedir. Bir şeyler yapmak zorunluğunu hissetmekte, kendisinin de saçma bulduğu zorgusal bir hareket yapmak mecburiyetindeymiş gibi bir duyguya kapılmaktadır ki, bunu yaparsa sosyal yaşama ters düşmüş olacaktır. Ama yine de içindeki zorlamaya uymak, ya da kaygı duygusuna kendini bırakmak zorundadır. Zorgu nörotiğinde bir güvensizlik duygusu, bir başa çıkamama duygusu vardır. Bu duygu her zaman için biyolojik olarak anlam taşır, asla psikolojik durumları yansıtmaz, ama etkisini sosyal yaşamda gösterir.

Kaygı, aşağılık duygularının en somut şekillerinden biridir. Belirli bir amaca, kusursuzluk amacına hizmet eder. Örneğin kaygı sinircesini tedavi etmekte olduğumuz bir kadın hasta o kadar iyi gelişme göstermiştir ki, kendi kendine dışarı çıkabilecek duruma gelmiştir. Bir gece evine döndüğünde, kapıda durmakta olan bir yabancı görmüş ve şöyle bağırmıştır. «Neden buradan gitmiyorsun? Korktuğumu görmüyor musun?» Kaygının bir kuvvet olarak kullanılması, sosyal açıdan pek önemlidir.

1918 yılında yazdığım o raporda aynı zamanda bir başka şey daha söylemiştim: Zorgu nörotiği ikinci derecede etkinlik salonuna alınmış olup kendini orada tüketmekte, ondan beklediğimiz yerde, yani hayat sorunlarını çözebileceği yerde bulunmamaktadır, demiştim. Bu da bize bu insanın yel değirmenlerine saldıran gerçek bir Don Kişot olduğunu, bizim dünyamıza uygun sorunlarla hiç uğraşmadığını, bunu da herhalde vakit öldürmek için seçtiğini göstermektedir. Zaman onun gözüne en büyük düşman olarak gözükmektedir çünkü ondan sürekli olarak bir şeyler beklemektedir. Onu, çözemeyeceğine inandığı sorunları çözmeye doğru itmektedir durmadan.

İnsan bu olayların tümünde, kişinin hayat sorunlarını çözmeye hazırlıksız olduğunu, bu hazırlıksızlığın ya gerçekte, ya da onun inancında var olduğunu ve bunun o kişinin ilerlemesine engel olduğunu ortaya çıkarabilmektedir. Bu da, kişinin kararsız tavır almasına yol açmaktadır. İşte zorgu nörotigi bu kararsızlık tavrı içinde ikinci derecede bir eylem salonuna geçmektedir ki, böyle bir kaçışın da ancak yenilgiden korkan bir insanda ortaya çıkabileceğini açıkça belirtmek gerekir. Zorgu nörotiği güvenli yere bastığını hissettiği zaman, ilerleyecektir. O zaman takınak yaratıcı fikirlere saplanmaz, sorunlarını çözer. Hayatının yalnızca belirli bir alanında, meslek hayatında, bilimsel hayatında, hatta bazen aşk hayatında, karşısına bu yenilgiyi önlemeye dönük güçlü eğilimler çıkar ve onu ikinci derece salonuna götürür, yani hayatın zorlayıcılığını, başka bir zorlayıcı etkenle bertaraf etmeye çalışır. Bu karşı-zorlama, onda bir tür başarı duygusu uyandırır. Kendine göre bir başarı duygusu.

Bir noktaya daha değinmek zorundayım. O da daha önce Bireysel Psikoloji tarafından açıklanmıştır ama, arasıra yanlış anlamalara yol açmaktadır. Konu, kararsızlık, ya da kuşku konusudur. Kuşku, psikolojide apayrı bir varlık gibi görünür ve sık sık da öyle ele alınır. Ama bu zihinsel durumu genel haliyle ele alıp da kendimize, «Sosyal hayattaki spesifik başarılarda kuşkunun rolü nedir?» diye sorarsak, kuşkunun amacının statüko'yu korumak, değişikliği önlemek olduğunu anlarız. İşte sık sık sözünü ettiğim kararsızlık tavrı budur. Aşırı kuşku ve uzun süreli kararsızlık, yalnızca vakit öldürmeyi amaçlamaktadır. Vakit kazanmak için vakit öldürmeyi.

Akıl hastaları arasında bu kadar yaygın olan küçük düşme ve aşağılanma duygusunun da, vakit öldürmek için bir başka çare olduğunu keşfetmiş bulunuyorum.

TANRIYA BENZEME ÇABASI VE BAŞKALARINI HIRPALAMA

Üstünlük çabasının hiçbir yerde, zongu sinircesinin incelenmesi sırasında olduğundan daha iyi şekilde tarif edildiğini görmedim. Bu konuda yazı yazanların pek çoğu, hastanın sihire inandığını, tüm gücün kelime ve fikirler üzerinde topladığını kabul ettiği görmüşlerdir ama, Bireysel Psikoloji'nin ölçütlerini bilmedikleri için durumu tam anlayamamaktadırlar. «İlkel, arkaik düşünceler»e[1] dönüş, bir atavizm değildir, «kollektif bilinç dışı»ndan da doğmaz. Yalnızca bir kuvvet duygusu elde etmekle ilgili çocukça isteğin sonucudur. Özgün bir üstünlüğe ulaşma çabasından ortaya çıkar ki, bunu da Tanrıya benzeme olarak adlandırıyorum. Zorgu nörotiği, kendi tanrısal niteliklerini en açık şekilde ifade etmeye çalışır, ama bunu elbette ki sosyal hayat içinde yapamaz, çünkü sosyal başarının daha ilk şartından, başkalarına ilgi duyma şartından yoksundur.

Zorgu nörotiğinin diğer bireylerden korkunç bir objektivite farkıyla ayrıldığı yolundaki fikirleri bir tarafa bırakalım. Tersine bu insan, başkalarına çok fazla ihtiyaç duyan bir insandır. Kendi aşağılık duygularını kararsızlık ve kaygı ile en açık şekilde ifade etmekte ve bir aşağılık komleksine doğru ilerlerken başka bir insanı kendi alanına doğru çekmektedir. Zorgu nörotiği, kendi kaygısını yenmeye çalışır. Kendini başlangıçta istediği gibi göstermeye çalışır: Bir yarı tanrı. İnsanlığın üzerinde bir yerde olan, başka herkesi gölgede bırakan biri. İçindeki aşağılık kompleksini bir üstünlük kompleksiyle kapatır ve kendi gözüne gerçekten harika görünür. Aklınca bu gerçeği zafere ulaştırmasının tek engeli, kendi zorgu düşüncesidir. O inanılmaz üstünlük nosyonu, zorguda tümüyle kendini gösterir.

---

1) Polonius kompleksini hatırlayınız. (Adler'in notu)

Bulgularıma göre zorgu sinircesinde ortaya çıkan sadistik eğilim de, diğer insanlara üstün gelme çabasına yönelik binlerce kurnaz yöntemden yalnızca biridir. Bu, tahakküm etme, başkalarını alçaltarak kendini yüceltme isteğinin bir tezahürüdür. Zorgu sinircesinde bu ortaya çıkarsa, öyle bir şekilde ifade bulur ki, direkt, sadistik niyet, hastanın duyduğu korku ve bunu izleyen suçluluk tarafından örtülür. Fakat belki de zorgu nörotiğinin bu saçma çabası, yani kendini böyle apansız ve şaşırtıcı bir yöntemle diğer insanların üzerine çıkarma çabası, bir dereceye kadar zalimlik duygusu da içermektedir, çünkü bu insan da pratik etkinlik alanına başka insanları aşağılamak amacıyla yaklaşmaktadır.

ZITLIK, ÇELİŞKİ VE SUÇLULUK ELEŞTİRİSİ

Bazı yazarların muğlak ifadeler, cihaslı ifadeler, tersini iddia etme tutkusu ve kişilikte ikiye ayrılma diye değindikleri şeylerin, yalnızca aynı amaca varmak için seçilen ayrı ayrı yollar olduğunu, bunların amaçta değişiklik anlamı taşımayacağını daha önce de söylemiştim.

Bu düşünce bizi, tüm sinirce kuramının en önemli sorununa getirmektedir. Bireysel Psikoloji, bireyin hayatındaki ve çabalarındaki bütünlüğü bu kadar kuvvetle vurgularken, şunu da dikkate almak zorundadır: Gerçekten kaçınmak isteyen, hayalinde ve duygularında kendini tanrısal bir düzeye yükseltmek isteyen insanın hareketleri, kuşkusuz bir başlangıç noktasına ve bir de son noktaya sahip olmak zorundadır. Bireysel Psikoloji, psişik hayatı bir hareket olarak gördüğünü, şekil, ifade ve fonksiyonu da donmuş hareket olarak gördüğünü sık sık tekrarlamaktadır. Böyle olunca, eğer birey kendini aşağı bir düzeyden, daha yüksek bir düzeye çıkarmak istiyorsa, onun bu hareketinde görünüşte çelişkili olan iki nokta bulmaya hazır olmalıyız. Bunların birincisi, hareketin uzaklaşmakta olduğu nokta, ikin-

eisi de hareketin yöneldiği noktadır. Biz hareketin yönü hakkında bir şeyler öğreneceksek, ancak bu noktalardan öğrenebiliriz.

Ayrıca, hayat tarzının içinde ideal bir hareketin asla bulunamaması da onun binlerce katlı niteliğine çok iyi uymaktadır.

Gerçek ile cesaret, doğruluk, etkinlik, vb. idealleri arasındaki farklara şöyle bir göz attığımızda, bunlar bize çelişkili gibi gözükür ama, biz aslında burada karşıt konularla değil, yalnızca farklılıklarla, derecelerle karşı karşıyayızdır. Ne yazık ki psişik hareketin varyantları için üniform deyimleriniz ve kavramlarımız yoktur. Eğer olsaydı, bu yanlışlık elbette ki zihinlerimizde belirmezdi. Tabii ki ıstıraptan zevk alma şeklinde ifade edilen, ve nörotik kimseye kendini özgün ve tanrısal hissettiren duyguya da değinmek gerekir. Bu da aslında, daha büyük bir belâdan kaçınmak için rüşvet ödeyen bir insanın hissettiği memnunluktan pek farklı değildir. Bu tür bir hayat tarzı, başarısızlığa doğru giden yoldur.

Aslında zorgu sinircesinde bir «çelişki»den söz etmek de pek doğru olmaz, çünkü hasta kaçınma yolundan hiç bir zaman sapmamakta, sürekli olarak o yolu iyi niyet taşlarıyla döşemekte, suçluluk duygularıyla kaplamaktadır. Çelişki yalnızca bir duraklamayı, hareketsiz dönemi anlatır. Bize suçluluk gibi gözüken bu iyi niyetler aslında tamamiyle ölüdür. Hastanın hayatında hiçbir gerçek değişikliğe işaret etmezler. Hastanın tavrının değişmesi açısından hiçbir anlamları yoktur. İstediği kadar suçluluk duygusu göstersin, o içinden bu gösterilerin kendisini diğer insanlardan daha iyi, daha nazik, daha onurlu, daha dürüst göstereceğini bilmekte ve hesaplamaktadır. Bunların daha derin bir anlam taşımadığı, başka bir nedenle de belli olmaktadır. Zorgu sinircesinde de, tıpkı melankolide olduğu gibi, hasta yalnızca suçluluk duygusunu ifade etmekle yetinir, bunu gider-

mek için bir etkinlik göstermeye, kendi davranışlarını değiştirmeye asla yanaşmaz.

GÜVENLİK TEDBİRİ OLARAK ZORGU

Zorgu sinircelisi, hiçbir dişe dokunur başarı kazanmadığı halde kendine büyük kişisel önem ve değer verebilmek için, absürd bir mantık sürecini çok erken dönemlerde devreye sokar. Geçmişine yöneltilecek dikkatli sorular, bize belli karakteristik izleri gösterecektir: Kusursuzluğa yönelik ukalâca bir çaba; güç görevlerden kaçınmak için bunları ilgisiz basit şeylerle karıştırma; formalize edilmiş dinsel törenlerin, ritüellerin uygulanması ve bunların Tanrıyı tahrik amacıyla yapılması; sorunların çözümünü daha büyük bir zafermiş gibi gösterebilmek için o sorunları olduğundan daha zormuş gibi anlatma eğilimi; rekabetlerden kaçınma isteği; çirkin şekilde abartmalı bir aile geleneğinden gurur duyma. Zorgu sinircelisi, *Über den nevrösen Charakter* (A 1912 a) adlı kitabımda tarif ettiğim nörotik davranışları gösteren insandır. Kendini diğer bireylerden farklı gören, yalnızca kendini düşünen, kendine âşık denilebilecek durumda olan ve toplumsal refaha hiç ilgi duymayan insandır. Kendi üstün potansiyellerini, dünyanın sosyal akışı içinde gerçekleştiremeyeceğine inanmakta, bu nedenle de kendine daha yüksek bir kişisel amaç edinmek istemektedir. Diğer fânilerin umamayacakları kadar yüksek bir amaç.

Bunlardan başka, güvenlik tedbirleri yaratma yolunda nörotik bir eğilimin de belirtilerine rastlamış bulunuyorum. Bu da özellikle zorgu sinircesinde vardır. Bu eğilim, bir koruma çaresi değildir. Baskı altında kalmış cinsel isteklere karşı bir savunma olarak da düşünülemez. Bu bir psişik ifade şekilleri sistemi olup, üzerinde çalışılarak geliştirilmiştir ve kişinin, kendi nörotik yöntemiyle, kişisel üstünlük sağlamasına yarayacak bir çaredir. Kendisini pencereden

atlamaya zorlayan bir duygu, bir zorgu duyan hasta, bu zorguyu bir güvenli kasaya kaldırmaktadır. Bu itisini başarıyla yendiği için üstünlük duygusu duymakta ve bu olayı hayattaki başarısızlığına bir özür olarak kullanmaktadır.

Bu konuda yazı yazanların dikkatinden kaçmış gibi görünen önemli bir noktaya geliyorum. Bu yazarlar zorguyu her zaman sanki zorgusal düşüncelerin takınağındaymış gibi görüyorlar. Takınaklara takınak etkinlikleri, (obsesyon aksiyonları) gözüyle bakıyor, bunlar normal düşünce sürecinin dışındaymış gibi davranıyorlar. Sanki düşüncede bir zorgu varmış, bu zaman zaman, kuyudan kafasını çıkaran şeytan gibi yükselip, hastanın benliğine hâkim oluyormuş gibi. Sanki zorgunun kendi bir benliği varmış gibi. Freud, benzerine rastlanamayacak bir zerâfet ve kolaylıkla, kendi postülası olan «igüdü»lerin her birine birer insanca kişilik yakıştırmıştır. Zorgu, zorgusal düşüncede veya harekette ikamet etmez. Dışarda oluşur. Normal sosyal hayatta oluşur. Hastanın nörotik zorgusunun, ya da zorlayıcı duygusunun kaynağı orasıdır. Hayatın gerçeklerinden kaçmak zorundadır, çünkü onlarla yüzyüze gelecek kadar kendini yetenekli hissetmemektedir ve o yükseklerde dolaşan ihtirası da başarısızlığı kabul etmesine engel olmaktadır. Dış hayattan gelen kurşunlar karşısında geriler, geriler, o kurşunların kendisine yaklaştığını, çevresini sardığını hisseder, sonunda güvenli bir gizli-hayat bulur. Orada ona hiçbir sınav uygulanmamaktadır ve kendisi de kafasında bulunan ve kendisine üstünlük kazandıran duyguları orada uygulayabilecektir. Tüm kuvvetini ve gücünü kullanarak, kendi yarattığı bir takım hayâli korkuları yener ve buradan kendine doğa üstü bir kuvvet edinmiş olur. İşte anlattığım güvenlik tedbirleri ve kasalarının önemi burada ortaya çıkmaktadır. O halde zorgu, takınaksal belirtilerin içinde bulunan bir şey değil, bireye çok korkunç gelen gerçek hayatın içinde bulunan bir şeydir. Ayrıca zorgu nörotiğinin ta çocukluk yılla-

rından başlayarak tanınmasında kullanılabilecek bir karakteristiği de, (ilk deneylerinden görebildiğimiz gibi) birdenbire başarılı bir çaba göstererek kendini toparlayabilme yeteneğidir.

Kısa bir olgu incelemesi, bu noktayı açıklığa kavuşturabilir. Hasta, kırkbeş yaşında bir erkektir ve durumu da oldukça iyidir. (Kişisel) üstünlük çabasına düşen insanların hayatta zaman zaman oldukça iyi sonuçlar da alabildiğini kolaylıkla görebilirsiniz. Hatta zorgu nörotiğinin hayatta saygın bir pozisyonda bulunmasına, şaşılacak kadar sık rastlamaktayız. Bir şey başarmakta, fakat başardığı şey onu asla tatmin etmemektedir. 45 yaşındaki hastamızın durumu da böyledir. Kendisini pencereden atlamaya zorlayan bir zorgudan yakınmaktadır. Bu takınak, bir binanın yukarı katlarında bulunduğu zamanlar daha da güçlenmektedir. Bu zorguyu yirmibeş yıldan beri hissetmektedir ama, o anda hâlâ karşımda sapasağlam durmaktadır. Hiç pencereden atlamamış, takınağı her zaman yenmiş, bundan bir zafer payı çıkarmıştır ve kendini kahraman gibi hissetmektedir.

Eğitilmemiş birine bu açıklama biraz zayıf gibi, yapay gibi görünecektir. Ama zaman zaman eğilimlerimizi engellediğimizde, bir isteğimizi tutabildiğimizde nasıl gurur duyduğumuzu kendi içimizden de biliriz. İşte aynı tür bir duygu, hastamıza doğa dışı bir güçlülük vermektedir. Kendi kendine, «Ben dünyanın yükünü sırtımda taşıdım, Atlas'ın ta kendisiyim,» demektedir. Her nörotik gibi, dikkatini asıl önemli olan noktaya yöneltmemekte, ikinci derece önemli olana kaçmaktadır. Gözünü duyduğu kaygıya dikmiştir, çünkü yenebileceği bir şeye ihtiyacı vardır. Ama ne tanrısal kudrete kavuşma isteğini anlayabilmektedir, ne içindeki aşağılık duygusunu. Oysa onu kolay yollara saptıran, o aşağılık duygusudur. Değirmenlerle boğuşmaktadır bu adam.

Dış dünyanın gözünde değilse bile, kendi gözünde bir kahramandır.

Şimdi hastanın çocukluğuna bakalım. Bireysel Psikoloji, insanın çocukluk anılarını yepyeni bir bilim dalı haline getirmeyi başarmıştır. Bu eski anılar artık dile gelmiş, kendi hikâyelerini anlatmaya başlamışlardır. Hastamız ailenin en küçük çocuğudur ve annesi çocuklarının içinde en çok onu sever. Nice şımartılan çocuklar gibi o da çekingendir, ve kaygısı okula girince daha artmıştır. Bu durum, kavgacı bir arkadaşı çatışmak için onu seçtiğinde daha belirgin şekilde ortaya çıkar. Ama bu âcil durumla karşılaşınca tüm enerjisini toplamış, öteki çocuğa saldırmış, onu yere yıkmıştır. Çocukluk anıları arasında bir dinamik bulan insan, hastanın ömrü boyunca aynı taktikleri uyguladığını nasılsa görecektir. Once korkmuştur, sonra da korkusunu yenmiştir. İşte bu, üstünlük duygusu yaratmanın yoludur.

KENDİ YARATTIĞI SEBEP - SONUÇ İLİNTİSİ

Bunlardan başka bir bulgum da, zorgu sinircelisinin kişiliğine benzer bir kişiliğin asla mekanistik süreçler sonucu oluşamayacağıdır. Freud'a göre, içgüdülerin seçme gücü vardır. Düşünebilir onlar. Bilinçleri vardır. Yönlerini bilirler. Amaca dönük, yaratıcı bir enerjileri vardır, daha da neler neleri vardır. Kısacası, bireyin psişik hayatında bulduğu herşeyi içgüdülere yorumlamaktadır. Oysa biz zorgu sinircesinin kaynağını içgüdülerde veya dürtülerde bulamayız, çünkü onlar, bizim anladığımız anlamda, yönden yoksundurlar. Aynı şekilde, suçu kalıtıma yüklemek de elimizden gelmez, çünkü sinirceye giren tüm etkenler -karakter, ihtiraslar, duygular- hep insan toplumunun çerçevesi içinde biçimlenen şeylerdir.

Eğer nörotik semptomları anlamak istiyorsak, insan zihnine yerleşmiş yanlış yorumların o büyük yanıltma potansiyelinin farkında olmalıyız. Hatalar sebep-sonuç ilişki-

sinden yoksundur. Hiç kimse, ne kalıtımsal ne de içgüdüsel nedenlerle nevroza zorla itilmez, yalnızca bazı ihtimallerde teşvik edilir. Şımartılmış çocuk (ki hemen hemen tüm nörotikler şımartılmış çocuklardır), binlerce tecrübesinin içinden bir tanesini seçip de bunu gelecekteki hayatının temeli haline getirirken, sebep-sonuç ilişkisine göre davranmıyordur. Biz nörotiği kendi yarattığı o hatalı sebep-sonuç ilişkisi inancından kurtarıp gerçek hayata uyumunu sağlamak yoluyla tedavi ediyoruz.

Belli bir davranışı anlayabilmek için bakışlarımızı hastanın geçmiş hayatına çevirmemiz gerekir. Çünkü insanların davranışları her zaman eski hayat tecrübelerinin malzemesi üzerine oturmakta, ve bunlar da elbette ki geçmişte bulunmaktadır. Dördüncü veya beşinci yaşından sonra her bireyin kendine göre bir hayat tarzı vardır ve bu hayat tarzına göre, birey daha sonraki tecrübelerini sindirir, uygular, değerlendirir. Bunların arasından yalnızca, kendi hazır şemasına uyanları alır, şekillenmiş olan dünya görüşüyle uyum gösterenlere önem verir. O şemayı zaten dünya ile başa çıkabilmek için geliştirmiş bulunmaktadır.

Işaret edilmesi gereken bir nokta da, zorgu sinircelisinin hayat tarzı, yani tanrılaşma yolundaki umutsuz çaba, kendine uyum gösteren herşeyi kabul etmekte, kendine ters düşen herşeyi de reddetmektedir. Bu noktayı bir örnekle açıklamak istiyorum. Gerçi bu örnek de, üzerinde daha birkaç soru sorulması, daha iyi temele oturtulması gereken bir örnek ama, bugün bile hâlâ «bilinçdışı» diye rastgele değinilen konuya ilişkin pek çok şeyi açıklamaya yine de yararlı olacağı kanısındayım.

Vereceğim örnek, bir tıp öğrencisini ilgilendiriyor. Çocukluğundan bu yana, hep ağabeyine yetişme yeteneğinin azlığından umutsuzluğa düşmüş. Ağabeyi hayatta herşeyi pek kolay elde ediyor. Ailenin büyük çocuğu, üvey çocuk olduğundan o kadar şımartılmıyor ve kendine iyi bir yol

çizme olanağını buluyor. Hastamız sürekli olarak, pırıl pırıl parlayan ve kendisini karanlıkta bırakan bir ağabeyin gölgesinde yaşamak zorunda kalıyor. Halen tıp eğitimine devam eden hasta, teoriyle ilgili bölümleri öğrenmeyi çok kolay buluyor. Ama şu sıra, eğitimine devam edip etmeyeceği sorusu karşısına çıkınca, hâlâ ağabeyinin gölgesinde bulunan bu kişi, otopsi odasına asla giremeyeceğini, asla bir ameliyatı gerçekleştiremeyeceğini ve bu gibi bir takım duyguları farkediyor.

Eğer bu semptomlarla, hastanın ağabeyine karşı gösterdiği hayranlık arasındaki ilişkiyi hatırımızda tutmayı başarırsak, hastanın korkusunu, nihaî bir karar vermekteki isteksizliğini kolayca anlayabiliriz. Ameliyat yapamayacağını düşünmesi, aslında tıp eğitimine karşı olan bîgâne tutumundan ileri geliyor. Geleceğe doğru bakıyor, orada muhtemel başarısızlıklar görüyor ve öz-saygısını kurtarmak için de bir takım çareler hazırlıyor. Daha ileriki bir tarihte şöyle diyebilecek: «Eğer o esrarengiz korkuyu hissetmeseydim, ağabeyimi geçecektim.» Zaferini veya yenilgisini ortaya çıkaracak olan sınavı erteliyor ve kendisini kişisel ihtirasının kucağına bırakıyor. Ama görünüşe göre onun amacı, ağabeyini geçmek gibi insanca bir amaç olup, tanrısallık çabasına yönelmiş değil. Yalnızca ağabeyinden üstün olmak istiyor. Zorgu sinircelisinin o salt üstünlük isteği bu gençte yok.

Zorgu sinircesinin ancak toplumsal ilgi'den çok uzak olgularda gelişebileceğini belki de tek bilen, Bireysel Psikoloji olmaktadır. Ne olursa olsun, biz bu hastada insan zihni için garip görünen bir otomatizmi net olarak farketmekteyiz. Hem normal saydığımız, hem de anormal olarak nitelendirdiğimiz zihinler için gariptir bu durum. Burada insanın kendi hayat tarzına uyan tecrübeleri seçip almasının, uymayanları fırlatıp atmasının, veya onları uyuncaya

kadar değiştirmesinin izlerini görüyoruz. Her birey, tecrübelerini kendi hayat tarzına göre değerlendirir.

MANTIK SÜRECİNİN VURGULANMASI

Bu noktaya vardığımıza göre, temel bir konuyu ortaya getirmek istiyorum. Gerçi belki zorgu sinircesi, esas önemi entelektüelmiş gibi, yalnızca fikirlerle ilişkiliymiş gibi görünebilir ama, biz düşünce elementinin tum psişik yapıdan soyutlanamayacağını biliriz ve o psişik yapıda elbette ki duygular da bulunmaktadır. İnsanın aklına bir fikir geldiği anda, onun çevresinde bir dizi ilgili duygular da birlikte oluşmaktadır. Bunun nedeni o bireyin fikirle duygular arasında ilişki kurmasından, o fikrin bu duyguları doğurması gerektiğine karar vermesinden değildir. Yalnızca kendisini o fikrin değiştirmiş olduğu yeni bir alana sokmuş olmasındandır. Çeşitli psişik fonksiyonlar, düşünce ve duygular, birbirinden soyutlanamaz. Örneğin çok güzel bir kentte olmayı düşünüyorsam, zihnimde canlanan resim öyle duygular uyandırır ki, kendimi gerçekten o kente yaklaşıyormuşum gibi hissederim. Ya da oraya varmışım gibi. Bu süreç, rüya dinamiğimizde en gerekli etken olarak özellikle önemlidir. Rüya gördüğümüz zaman, duygular uyandırırız. Bunu, zihnimizde bazı resimler oluşturarak elde ederiz. O resimlere bağlı bazı duygular bizi kuvvetle etkiler ve belirli bir yöne doğru iter. Aynı süreç, zorgu sinircesinde de işler durumdadır. Mutlak üstünlük düşüncesinde biz mutlak üstünlük duygu ve emosyonlarını da bulabiliriz.

Zorgu nörotiğinin psişik hayatındaki en büyük bozukluk, mantık süreçlerinde, yani duygu değil, düşünce alanındadır. Gerçi psişik hayatın bütünlüğü ve bölünmezliği Bireysel Psikolojide, diğer ekollerin hepsinden önce savunulmuş ve vurgulanmıştır. Beri yandan ben aynı zamanda her bireyin giriftliğini ve özgünlüğünü de, bireylerin hayat tarzlarının çeşitliliğini de vurgulamış bulunuyorum. Bazı elementler,

bütünün bazı parçaları, bazı psişik hareketler, belli bireysel olgularda özellikle ağırlık kazanmış durumdadır. Bu özel ağırlıkları, tartışmada kolaylık sağlamak için, yapay olarak ayırabiliriz. Bunlar yapılarında ya daha çok mantık, ya da daha çok duyguya dönük olabilir veya aktif, ya da pasif tavır şeklini alabilirler. Psişik hayatın tüm evreleri arasında, zorgu nörotikleri açısından en fazla ağırlık kazananı mantık süreci olmaktadır. Ama bu da ancak toplumsal ilgiden yoksun, yani sağduyuya ters akışa sahip ideasyonel bir hayatta olabilmektedir.

Bu rasyonalize etme, mantığa vurma, formüle etme eğilimi, yani düzenli şekilde sıralama eğilimi, hastanın yalnızca takınaklı fikirlerine özgü olmayıp, hayatının diğer yönlerinde de geçerlidir. Çoğunlukla kelimelere karşı belirgin duyguları vardır. Fikirler üzerinde durmaya, gözlemleri, deyimleri incelemeye bayılır. Kutsal kitaptaki «İlk önce dünya vardı» ilkesine gerçekten inanıyormuş gibi davranır. Bu tür eğilimlere sahip insanların çok değerli eserler de yaratmış olabileceğine işaret etmek zorundayız elbette. Ama eğer o kişi sosyal çıkarların paralelindeyse. Ama toplumun çıkarına dönük olmadığı anda, bu eğilimler yararsızdır ve boş şekiller haline geliverirler. İşte zorgu nörotiğinin cümleyi çiğneme tutkusu, kendini belli duaları söylemek zorunda hissetmesi, törene benzer bazı hareketleri tekrarlamak istemesi, formülleri sevmesi hep buna örnektir. Bazı tekrarlanan hareketler, bir takınak fikrini ifade ederler ve bu kolayca anlaşılır. Örneğin yıkama zorgusu, hastanın kendisi hariç, çevredeki başka herkesin pis domuzlar olduğu fikrini yüksek sesle haykırıyor gibidir ve bunu hiçbir söz bu kadar açıkça ifade edemez.

İnsan tecrübeyle görüyor ki bu zorgu olaylarında kelimeler ve düşünceler çok fazla ağırlık kazanıyorlar. Çünkü hasta daha çocukluğunda, dilin, lisanın kuvvetini hayatının önemli bir sorunu haline getirmiş oluyor. Belki kendine

düşman gibi gördüğü bir çevrenin ortasında, o kendi kendini şımartan bir çocuk olarak büyümüştür. Belki çevresindekiler kelimeleri çevirip kendi çıkarlarına yöneltmekte ondan daha mâhirdirler. Kelimeler ve fikirler onun hayatında her zaman önemli rol oynamıştır.

Burada karşımıza schizophrenia ile karşılaştırılabilecek bir nokta daha çıkmış oluyor. Schizophrenia da düşünce sürecindeki bozukluklarla kendini gösteren bir hastalıktır ve çoğu zaman sesli veya sessiz olarak kelimeler, deyimler, özdeyişler türetmeye dönüktür.

Elbette ki psişik hayatın diğer elementleri, yani bizim yapay olarak izole ettiğimizden başka etkenler de burada etkisiz değildir ama, bunlar daha çok, hâkim elementin peşinden gelir durumda gibidir. Bu hakim element, örneğin, gerilimli duygusallık, kaygı veya hiper-sensitivite olabilir. Ne olursa olsun, bireyin hayatı boyunca kazandığı eğitime bağlıdır ve özellikle şok sırasında, kendini hayatın getirdiği sorunlara hazır bulmadığı için kapıldığı şok sırasında ortaya çıkıp daha net şekilde görünür. Böyle bir şok, kendi kendine çocukluk felsefesiyle yaratmış olduğu hayatın, hiç de hazır olmadığı gerçek hayatla karşılaşması halinde, elbette ki ortaya çıkacaktır ve birey de geri çekilme zorunluğunu hissedecektir. Birey geri çekilirken en güçlü niteliğini, çocukluğundan beri önemli sayıp üzerinde durduğu bir niteliğini güçlendirecek, onu otomatik olarak hayatının en önemli şeyi olarak görmeye başlayacaktır.

Bildiğimiz kadarıyla (ki bildiğimiz de hiç yeterli değildir), bireyler entelektüel ve lisan kapasiteleri bakımından birbirinden çok farklı olabilmektedirler. Ne kadar farklı olduklarını şu sıra kimse tam bilemez çünkü kalıtım üzerinde çalışanlar genellikle sondan başa gitme hatasına düşmekte ve son ürüne bakıp, yani bireyin gelişme derecesine bakıp, ne kadar bir kapasiteyle doğmuş olabileceğini hesaplamaya uğraşmaktadırlar. Ama biz yine de lisan konusun-

daki her üstün yeteneğin, tıpkı diğer konulardaki üstün yetenekler gibi, doğru kullanılırsa kesinlikle bir avantaj sayılması gerektiği kanısındayız. Yani insanlığın evrimine paralel doğrultuda geliştirildiği takdirde. Ama eğer bu yetenek yanlış bir hayat anlayışı içine hapsedilirse, yararlı olamayacağı gibi, zararlı bile olabilir. İşte zorgu sinircesinde ve paranoia'da durum budur.

Fakat düşünce ve konuşma süreçlerinin çocuktaki yaratıcılık yeteneği tarafından ön plana çıkarılması da mümkündür (ama mutlaka olur demek değildir). Eğer çocuk, konuşmasının gelişme biçimini, kendi aşağılık duygusuna kaynak olarak görüyorsa, bu yeteneği daha da çok gelişebilir. Bu ya çevresiyle yaptığı mücadele sırasında olur, ya da çevre bilerek veya bilmeyerek çocuğun kafasına bu fikri sokmuş olur. Böyle bir durumda aşağılık duygusu öyle büyük bir kuvvetle ortaya çıkabilir ki, çocuk iki yoldan birini seçmek zorunda kalır. Ya yoğun çalışmalarla bu alandaki becerisini daha da geliştirecek (hayatın yararlı veya yararsız tarafında), ya da savaştan vazgeçecektir. Kendi doğal yapısındaki gelişme olanaklarına göre, iki yoldan herhangi birini seçebilir.

Birçok zorgu sinircesi olgularında, çocuğa sürekli sitem edilmesinin, onun sık sık azarlanmasının, yaptıklarına pek çok kusur bulunmasının çocuğu çok etkilediğini, doğal yetenekleri ne olursa olsun, ifade gücünü geliştirmek için onu zorladığını, kendisine karşı kullanılan tonu elde etmek üzere onu ittiğini görmüşümdür. Çocuk o zaman diline çabuk bir hale gelebilir, veya sürekli doğru kelimeyi arayan biri olabilir. Ya da standard bir bileşim seçebilir. Gururu tehlikeye girdiği zaman bunu hep yapabilir. İşte zorgu sinircelisi bu ikinci tipe giren insandır.

Hastalarımdan bir kadında yıkama ve derleyip toplama taşkınlığı (manisi) vardı. Ailenin en küçük çocuğu olarak, çaresizlik duyguları içinde büyümüştü, çünkü aile dur-

madan birbirine bağıran, çağıran, küfreden bir aileydi. Bu çocuk her zaman azarlanmakta, kendisiyle her zaman alay edilmekteydi. Evlenmesinden kısa bir süre sonra kocası da ona sitem etmeye, eleştirmeye başlayınca, hasta bir kaçma yolu bulmuş, kendini kocasından ve tüm diğer sorumluluklardan kurtarmak için durmadan silip temizleme, derleyip toplama alışkanlığını edinmişti. Sanki şöyle diyordu: «Seni budala! Sana uyup da evi derli toplu yapmaya kalktığım zaman neler olurmuş, gör işte!» Eğer herhangi bir olay, onun temizlik, titizlik manisine ters düşerse, çevresindekileri şaşırtan yeni bir formül bulmuştu. Bu sefer, «İmdat! Yardım edin!» diye bağırıyordu.

Bir keresinde bu görüşleri, aralarında çok sayıda ruh hekimi de bulunan bir doktorlar grubu önünde anlattım. Konuşmamı izleyen soru-cevap süresinde ruh hekimlerinden biri, konuşmamda kullandığım bazı kelimeleri alıp onlara kendi amacına uyan anlamlar vermek yoluyla bana saldırmaya başladı. Buna karşılık, en masum şekilde, demek istediklerimi daha açık ifade etmeye giriştim. «Kendinizi ele alın örneğin,» dedim. «Kelimeleri ve fikirleri ayrı ayrı çekip ayırarak onlara kendinize göre anlamlar verme eğiliminize bakın. Eğer siz sinirceye tutulma bahtsızlığına uğrayacak olsaydınız, herhalde sizinki zorgu sinircesi olurdu.» Bu sözlerimin beklemediğim bir sonuca yol açması beni çok şaşırttı. Meslekdaşım susmuş kalmış, sanki dili tutulmuştu. Rengi soldu, çok rahatsız olmuş göründü. Elimden geldiği kadar özür diledim ama daha sonra öğrendim ki bu ruh hekimi iki yıl boyunca kendi zorgu sinircesini tedavi ettirmeye çalışmış ve başarılı olamamış.

ONİKİ OLGU

Sebep-sonuç ilişkisi konusunda ve bunun psişik hayatı anlamamızdaki önemi konusunda mümkün olduğu kadar açık konuştum. Zaten bu konu ne de olsa psikolojik süreçleri de-

ğil, fizyolojik süreçleri yönetmektedir. Ayrıca zorgu sinircesinin yapısını da tarif ettim. Bütün bunları bildiğimiz takdirde, belli bir durumda neden falanca sinirce belirtisinin ortaya çıkıp, filanca belirtinin çıkmadığını anlayabiliriz sanıyorum. Aşağıda vereceğim birkaç olgu örneği, zorgu sinircesinin yapısını daha da şekillendirecek, ilkelerimizin onu daha iyi anlamaya yaradığını da gösterecektir.

1. Çok sık karşılaştığımız bir zorgu, pencerelerden atlama itisidir. Olgu genç bir şarkıcı delikanlıyı ilgilendiriyordu. Sesinin güzel olduğuna inancı tamdı ama, babası ve ağabeyi tarafından ikinci plana itildiğini hissetmekteydi. O da bu takınakla bitmez bir mücadeleye girişmişti. Kendisinin büyük bir tenor olmasını engelleyen tek şeyin, bu takınak olduğuna inanıyordu. Tutkusu ancak, yanında birileri olduğu zaman geçiyordu. Bu da, tiyatroda sahneye çıktığı zaman imkânsızdı. Mesleğini devam ettirmek için de sahneye elbette yalnız çıkması gerekiyordu. Böyle olunca, zorgusal düşüncenin, büyüklük sınavını uzaklaştırmasına, ertelemesine neden olduğunu görüyoruz. Aslında bu sınavın, kendi lehine sonuç vereceğinden emin değildi. Bir bakıma babasıyla ağabeyini geçmesi gerektiğine inanıyordu. Şu ya da bu şekilde. Eğer herhangi bir sebeple bu sınava girmeyi erteleyebilirse, gururunu incinmekten kurtarabilecek ve kendi gözündeki prestijini devam ettirebilecekti. İçimde bu korku olmasaydı onlardan daha büyük olabilirdim, diye inandırabilecekti kendini. Ama var o korku, diyecekti.

Bu zorgusal fikrin böyle ayarlanmasıyla, delikanlının gerçek başarı kapasitesi, sınanmaktan kurtuluyordu. O da başarısızlıktan korunmuş oluyordu. Aynı zamanda, zorguya karşı bir mücadele veriyor, bunda başarılı oluyor, bir zafer duygusuna ulaşıyor, kendini kahraman gibi görüyordu.

2. Daha az rastlanan bir zorgu tipine, horoz ötüşünü taklit etme zorgusu yüzünden toplum içine giremeyen genç

kızın olayında rastlıyoruz. Burada erkeksi itiraz (Bireysel Psikolojide önemli bir kavram) karşımıza çıkıyor ve öyle bir şekilde ifade buluyor ki, genç kadın üstünlüğünü daha zor bir şekilde, yani yararlı başarılarıyla kanıtlamak zorunluğundan kurtulmuş oluyor. Daha gençliğinde, toplumda alt düzeyde kaldığını, aşağı durumda olduğunu hissediyor. Bu duygusunun aslında sebepsel bir temeli yok. Birçok kızlar (ve birçok erkekler), hâlâ kadınların toplumda daha alt düzeyde bulunduğu bâtıl inancını sürdürürler. Bu nedenle, kendini lider olmaya lâyık gören ihtiraslı bir kızın, toplumun kendisini kadın olarak daha alt düzeyde bir role düşürdüğünü hissetmesinde şaşılacak bir şey yoktur. Kadın olmak, aşağıya, değersiz duruma düşmektir onun gözünde. O ise, yüksek bir rol istemektedir ve bunu ancak erkek rolüne çıkarak sağlayabileceğine inanmaktadır.

Bu olayda sadistik eğilimler bulunması pek de olası gözükmez. Daha olası bir açıklaması şöyle olabilir: Bu kız, erkeğin rolünde, kadınınkine oranla tanrısal bir üstünlük görüyor, erkeklik ilkesini değerli buluyor ve değirmenlere saldırmayı seçiyor. Erkek rolünü pek kolay, fakat yararsız şekilde üstleniyor. Böylelikle de başarı yoluyla objektif açıdan kendi yeteneğini kanıtlamanın zahmetinden kendini kurtarmış oluyor. Bu, zorgu sinircelisinin ortak karakteristiğidir. İçinde salt bir üstünlük duygusu vardır ve aynı zamanda hayatındaki tüm sosyal bağları saf dışı bırakmaktadır.

3. Bir başka olguda, üstünlük mücadelesindeki yenilgisiyle bazı belirtiler göstermeye başlayan kızı görüyoruz. (Sinirce ve tüm özel bozukluklar hep, hastanın üstünlüğünü kanıtlaması gerektiğine inandığı zamanlar su yüzüne çıkarlar.) Bu kız, iki kızkardeşin küçüğüydü ve ablasının kendisini gölgelediğine inanıyordu. Ama kendisi de çok zeki ve seçtiği alanda çok yetenekliydi. Uzun süre hiç takınak belirtisi göstermemişti. Ne var ki tüm zorgu sinircelileri gibi o da salt üstünlük için amansız bir mücadele içindeydi. So-

nunda işini bir şanssızlık eseri olarak kaybedip, sevdiği erkek de ablasını tercih ettiğini belli edince, takınak belirtileri ortaya çıkmıştı. Hastanın artık bir takınağı vardı. Ne zaman elinde alışveriş sepeti taşıyan bir kadın görse, kendi çantasından paslı bir mâdenî paranın o sepete atlayacağından ve zavallı kadının ailesini zehirleyeceğinden korkuyordu.

O da değirmenlerle savaşan biriydi. Bir tanrı olmak, insanlığı kurtarmak çabasına düşmüştü. Bu tutkusu başka şekillere de girdi. Tüm kitapların, özellikle İncillerin kutsal olduğunu söylüyor, kaza ile bir İncil yere düşerse, onu kirlendi diye atıp, yerine bir yenisini alıyordu. Bu zararsız hareketle, kendisinin dine ve bilime saygı konusunda ablasından ilerde olduğunu göstermekteydi. Daha iyi yürekli, daha yardımseverdi. Başkalarının refahını daha çok düşünüyordu. Bilime, öğrenmeye ve dine de daha saygılıydı. Böylelikle ablasına üstün gelmek için kolay bir yol bulmuş, bunu hayattaki başarılarıyla yapmaktan kurtulmuştu. Hayat felsefesi yine aynı kalıyordu. Kendine bir tek soru sormaktaydı. Kendimi nasıl ablamdan ve bütün diğer insanlardan daha üstün kılabilirim?

4. Bir olgu da akıl hastanesinden: Çocukluk yaşından bu yana kendini herkesten daha ahlâklı, daha soylu düşüncelere sahip ve daha üstün gösterme eğiliminde olan bir adam. İlk anıları, çocuk yuvasına başladığı günlere gidiyor. Bir ara, bir hata yaptığını, ve yuva öğretmeninin bunu farketmediğini hatırlıyor. İki yıl boyunca bu olaydan ötürü vicdanıyla boğuşuyor ve sonunda babasının öğüdünü dinleyip öğretmene gidiyor, kusurunu itiraf ediyor. Kültürel geleneğe sahip bir aile içinde yetiştiği için, hayatta kendisini başarıya götürecek yolun, başkalarından daha soylu davranmak olduğuna inanıyor. Hayatı da başarıdan yoksun değil. Ama ne zaman gerçek gücünü kanıtlama, sınama durumuna düşse, zorgu belirtileri ortaya çıkıyor, sınava cesaret

edemiyor. Bu nedenle işini sık sık değiştiriyor. Günün birinde böyle kaçınılmaz bir durumla karşı karşıya geldiğinde kiliseye gidiyor, kalabalığın arasından geçip kendini mihrabın önünde yüzükoyun yere atıyor ve yüksek sesle kendisinin *en büyük günahkâr* olduğunu belirtiyor. Bu olaydan sonra bir akıl hastanesine yatırılıyor ve böylelikle kendi değerini kanıtlayacak sınavdan kurtulmayı başarıyor ve topluma katkılı, yararlı bir hayata da veda ediyor.

Tanrısal üstünlük yalnız bu olayda değil, bir takım başka olaylarda da belli olmaktadır. Günün birinde kendisi yemek salonuna anadan doğma inmiştir. Böylelikle akıl hastanesinden taburcu edilmesi ertelenmiş, dış dünyaya uyumu konusunda yeni bir sınavdan daha kurtulmuştur. Çünkü o sınavda da tehlikeler, başarısızlık ihtimalleri sezmektedir. Aslında çok yakışıklı bir insandır, vücudu da biçimlidir. Bu bakımlardan kendini başkalarından üstün görmektedir. Böylelikle zorgusu, yani âcil durumun ürünü, kendini bir çaba olarak göstermekte, onu yararsız hayata itmekte, kendine verdiği abartılmış önemi ve diğer insanlara üstünlüğünü de hâlâ koruyabilmektedir.

5. Bir başka hasta da uzun yıllardan beri çeşitli zorgusal belirtilerden yakındığı halde, tedaviye dikkate değer şekilde düzelmekteydi. Ataerkil bir ailenin en büyük oğluydu. Baba, oğlunun dâhî olmasını bekliyor, çocuk da babasına büyük bağlılığı olduğu için bu umutları normal kabul ederek büyüyordu. Tâ ki beş yaşına geldiğinde kız kardeşi doğuncaya kadar. Ondan sonra babanın sevgileri birden küçük kıza dönünce, erkek çocuk babasının omuzlarına tırmanmak, başının tepesine dikilmek, kafatasını ikiye yarmak isteğini takınak haline getirmeye başladı. Daha sonra bazı pedantik belirtiler de ortaya çıktı, hasta ne zaman kendisine hakaret edildiğine inansa aklından bir takım korkunç, hattâ pis ve iğrenç düşünceler geçmeye başladı. Bu koşul-

larda bir başkası olsa, duygularını tehditlerle, küfürlerle belli ederdi.

Zorgusal düşünceler de bir tür saldırı demektir. Fiziksel saldırı yerine, bir bayağılık patlamasına benzer. Hastanın tedavi edilip durumunun iyiye dönmesine kadar, kendisi babasının umutlarını yerine getirememekle birlikte, bu takınaklar olmasa kesinlikle babasından üstün olduğuna inanıyordu. Burada bir takınaktan nasıl bir üstünlük duygusu doğabileceğini görüyoruz. Ya da kendini takınak olarak gösteren saldırgan bir eğilimden. Bu belirtilerin gerisinde hasta bir umut yıldızı görmektedir. Başarısızlık korkusunu sindirme umudu. Sanki *Vaadedilmiş Topraklara* doğru bakmakta, orada şunu görmektedir: Hiçbir doktorun çözümleyemediği bu esrarengiz hastalığı olmasa, babasından üstün olabilecektir. Bu yolla hem öz-saygısını korumakta, hem gururunu incinmekten kurtarmaktadır. Zorgu sinircesinin tedavisindeki zorluklar bellidir. Bireysel Psikolojinin tedavi yöntemi yalnız bir bilim değil, aynı zamanda bir sanattır: Hastayı o sahte, yüzeysel bahanesinden ayırmak ve ona gerçek yeteneğine güvenmeyi, onu geliştirmeyi öğretmek.

6. Takınak sık sık da, hastanın gözü ne zaman bir bıçağa ilişse, birisine zarar verme isteği kılığına bürünmektedir. Örneğin tek çocuk olarak büyümüş, her zaman dikkati üzerinde toplamış bir kadın, kocasının kendisini aldattığını ve aşağıladığını öğrendikten sonra, bıçağı kapıp ya kocasına ya da çocuğa saldırma isteğini takınak haline getirmiştir. Bu takınak, bazı kimselerin, «O adamı öldürmek isterdim!» diye tehditler savurdukları zamanki durumlarına benzer. Bizim olgumuzda bu ruhsal durum bir pantomim'le ifade edilmektedir ama, hiçbir zaman da eyleme dönüşmez. Bu iti her doğuşunda yenilmektedir ve hasta da bu nedenle bir zafer duygusuna ulaşmaktadır. Aynı zamanda kocasına önem vermediğini göstermiş, ona da haddini bildirmiştir.

Ne zaman kendi değerinin tehdide uğradığını hissetse, kestirme yolu seçerek bir üstünlüğe ulaşmaktadır.

7. Bir başka olguda çok şımartılmış genç bir kadın, bıçakla *birşeyler yapma* takınağına düşmüştür. Çünkü çok yumuşak, iyi niyetli bir adam olan kocası, onunla meşgul olacağı yerde bir kitap alıp okumak alışkanlığındadır. İşte bu, ne zaman bıçak görse, kocasına saldırma isteği duyması için yeterli sebep olmaktadır. Burada da bir üstünlük duygusu açık seçik farkedilmektedir. Ama öyle bir kılıkta ortaya çıkmaktadır ki, kadın güçenikliğini ve öfkesini zararsız bir gösteriyle ifade etmektedir. Bu takınak üzerinde koca, onunla ilgilenmek zorunda kalmıştır.

8. Sinircede her zaman var olan bir eğitim, birey kendini hayat sorunlarıyla karşılaşamayacak kadar güçsüz hissettiği zamanlarda ortaya çıkan kaçma eğilimidir. Birçok sinirce olayında, seks sorunu çok fazla zor gelmeye başlayınca homoseksüelliğe dönüşür. Bu tür durumlarda genellikle zorguyla karşılaşmamızı anlamak güç değildir. Örnek olarak, çocukluk yaşlarından başlayarak herkesi fiziksel çekiciliğiyle etkilemeyi iş edinen, kendini buna göre eğiten adamın olayını ele alalım. Elbette ki bizim kültürümüzde bir kız, bu işi bir erkekten çok daha kolay yapabilir. Bu nedenle de hastamız erken yaşta kız rolüne bürünmeye başlamıştır. Bir okul müsameresinde çıktığı kız rolünü o kadar iyi başarmıştır ki, oradaki bir erkek seyirci ona o anda âşık olmuştur. Bu tür daha başka başarılar da sağlama isteği onu homoseksüelliğe götürmüştür.

Derken bu adamın bir mesleğe hazırlanma zamanı gelmiş, gerekli sınavlardan geçmesi gerekmiştir. Yani normal yollardan başarmaya, prestij kazanmaya, hayatta hep istediği şerefli yere ulaşmaya çalışması zamanı gelmiştir. Fakat bunda başarısızlığa uğramaktan korkmaktadır. Objektif olarak yararlı bir işi başarmak, birini etkilemeye, cazip olmaya benzemektedir. Sonunda ne zaman bir konferans

ya da ders dinlemek zorunda kalsa, uyku zorgusu ortaya çıkar olmuştur. Bu elbette ki çok geçerli bir tedbirdir. Bir kere yaklaşan sınava girmekten onu korumaktadır. Girse bile, başarısızlığına çok iyi bir özür bulmuştur. Uyumama engel olamadığıma göre, kimse benden sınavı geçmemi bekleyemez, diye düşünmektedir. Ve gerçekten de sınavda başarısız olur. Ama vicdan azabı duymaz. Yani, sınıfta dikkat göstermiş de, buna rağmen başarısız olmuş değildir.

9. Diğer bir hasta da, durmadan çamaşırları düzgün yerleştirmeye meraklı, evli bir kadındı. Bu işi yaparken kendini heyecanın çok yüksek bir noktasına getiriyordu. Günün büyük bölümünü bu iş kaplamaktaydı ve bunun tanrısal üstünlük çabasına dönük bir zorgu olduğu erkenden anlaşılmıştı. Işi aslında bir hizmetçi kız yapıyordu ama, sürekli olarak hastanın nezareti altında yapıyordu. Bu kadının büyüyüp yetiştiği ailede sık sık azarlamalar, terslemeler yer almaktaydı. O da büyürken bol bol tokat yemişti. Bir seferinde kendi kendine, «Büyüdüğümde görürsünüz siz. Beni nasıl esir gibi kullanıyorsanız, ben de başkalarına öyle yapacağım,» dediğini hatırlıyordu. İşte burada, hayat tarzı dediğim şeyin net bir örneğini görüyorsunuz. Bu güdücü kuvvet, bu yönetme isteği, nörotik olmaya eğilimli çocuklarda pek sık görülen bir şeydir. İnsanların en büyüklerinde de, en güçsüzlerinde de sık sık karşımıza çıkar. Bu eğilim, «Bir gün *ben* patron olacağım,» şeklinde özetlenebilir.

Görünüşe göre bu hastanın zorgusal semptomu, onu toplumun dışında tutmaya yarıyordu. Çünkü toplumda üstün bir yer bulmak ve korumak yeteneğinden pek emin değildi. Her zaman gerilim yaratıyor, tatsızlık doğuruyordu. İnsanları o kadar kırıyordu ki, herkes ondan kaçınıyordu. Kendini yalnız kalmış gibi hissetmekteydi. Bunu telâfi etmek için, kendi evinde Tanrı rolü oynamaya kalkıyor, çocuklarını ya övüyor, ya da cezalandırıyor, kocasını da tümüyle başparmağının altında tutuyordu. Ana-babası, kız

kardeşleri de çamaşırları önemseyen insanlar olabilirlerdi ama, o hepsini solda sıfır bırakıyordu. Bir çamaşır dolabını hiç kimse onun gibi kusursuz yerleştiremezdi. Hele eli altında bir köle bulunması, ona emirler verebilmesi, istediklerini ona sanatsal biçimde yaptırabilmesi... işte bu onun gözünde kudretin ta kendisiydi. Kendine hazırladığı o küçük yerin kraliçesiydi o. Kendi ülkesinde kimse ondan birşey bekleyemezdi.

10. Zorgu sinircesinin özellikle sık karşılaştığımız bir türü de yıkama taşkınlığı (manisi)dir. Sürekli olarak temizleme, aklama tutkusu. Burada hastanın kendisi dışında herkesin pis ve kirli oluşuna inandığının işaretlerini görüyoruz. Hastadan başka kimsenin bir şeye dokunmasına izin verilmez. Üstün temizlik, saflık yalnızca ona aittir. Bu da vakit öldürme ve başka önemli sorunun çözümünden kaçınma yoludur. Yani hasta kendi önemini gerçek başarı ve katkılarla kazanmaktan kaçınmaktadır.

Bu türün tipik bir örneği, iki kızkardeşin daha genç olanında ortaya çıkmıştı. Abla, kızkardeşinin doğumundan sonra kendinin ihmal edildiğini hissetmiş, dayanamayacağını düşündüğü bu duruma isyan etmişti. Ailenin tüm sevgisi küçük kıza dönmüş durumdaydı. Örnek çocuktu o. Seviliyor, okşanıyor, hediye yağmuruna tutuluyordu. Ve hayattan çok fazla şey bekleyecek şekilde büyüyordu. Ama şımartıldığı evinden uzakta yaşama konusunda giriştiği ilk deneme, okula başladığı zaman başarısızlıkla sonuçlandı. O olaydan sonra, başladığı hiçbir şeyi bitirmeyen bir insan oldu. Tembelliği için cezalandırılıyordu ama kimse onun potansiyel yeteneğinden kuşku duymuyordu. O da bu cezaları, kendi yetersizliğinin simgesi olarak değil de, bir haksızlık olarak değerlendirmekteydi. Evlendikten sonra, ev kadını durumunun çok aşağılayıcı olduğunu hissetmeye başladı. Kocası kendisinden çok yaşlıydı. Kuru bir insandı. Kadının gözünde, aşka ve evliliğe hiç uygun biri değildi. Yıkama tutku-

su, evlendikten sonra belirdi. Zaten evlenmekte büyük kararsızlık geçirmişti. Kocasının pis olduğu yargısına vardı, onu yatağından uzak tuttu. Temizlik tutkusuna sahip kimselerin evlerinin genellikle pek temiz olmaması ilginçtir. Bunun nedeni, evdeki tüm sosyal ahengin dengesiz olmasından, her yerde mutlaka pislik bulmak isteme tutkusundan gelmektedir.

11. Zorgu, sık sık utanıp kızarma şeklinde de ortaya çıkabilir. Örneğin bir kadın, çocukluğundan beri yüzünün her fırsatla kızarmasından yakınırdı. Birisi bunu farkettiği zaman gurur duyardı. İşte burada da sebepçiliğin ne kadar önemsiz olduğunu görüyoruz. Başlangıçta kızarması onu zevklendiriyordu. Ama sevgisiz evliliğinde ilk çocuğunu doğurduktan sonra, bir teyzesi ona nasıl çocuk büyütülmesi gerektiği konusunda bilgiçlik taslamaya başladı. O zaman bu ihtiraslı kadın, kendi kızarmasının çok kötü bir şey olduğu fikrine kapıldı ve bu yüzden toplumdan uzak durmaya çalıştı. Yenik bir kahraman gibi. Ama yine de... kahraman gibi. Buna rağmen bu kızarma manisinden, hiç değilse kendi evi içinde, âzamî yararlanıyordu. Bu evin hanımı oydu. Hareket alanını mümkün olduğu kadar küçük boyutlara indirmekle kendi kudret açlığını gidermekteydi.

12. Şimdi de bir başka olgu. Bu belki zorgu sinircesinin alanına girmiyormuş gibi gözükebilir. Bir zamanlar, garip bir huya sahip bir hizmetçi tanımıştım. Kendisine bir iş yapması söylendiğinde, emri birinci tekil şahıs olarak tekrarlıyordu. Hanımı ona bir dolabı yerleştirmesini söylerse, o kendi kendine, «Bugün öğleden sonra dolabı yerleştireceğim,» diyordu. Burada *otoriteyi red* olayını görüyoruz. Harekete geçmesi, ancak bunu kendi isteğiyle yaptığına inandığı zaman mümkün oluyordu.

İnsan zihninin bu garip durumu, bu lider olma, işleri kendi arzusuyla yapma isteği, orduda da karşımıza çıkan bir durumdur. Orada da askerlerden, komutanın her emri-

ni birinci tekil şahıs olarak tekrarlaması beklenir. Bu gelenek belli ki insan yapısını çok iyi tanımaktan gelen bilgiler üzerine oturtulmuştur.

Buna bağlı bir olguda da, çarpıcı güzellikte bir kadının kendine bir zorgu geliştirmesini görüyoruz: ne zaman prestijini ve güzelliğini aşağıladığına inandığı bir ev işi yapmak zorunda kalsa, kendine o işi yapmak için bir emir veriyordu. Bu belirti, yanısıra kızarmasıyla birlikte, giderek yaşlandığını ve güzelliğini kaybedeceğini anladığı zamanlarda ortaya çıkıyordu.

HATIRLATMA YORUMLARI VE SONUÇ

Zorgu sinircesinin incelenmesi, aşağıdaki etken ve eğilimleri ortaya koyar:

1. Gerçek bir aşağılık duygusunun açığa vurulması korkusundan doğan kişisel üstünlük çabası, kolay ve genellikle yararsız yollara yönelir.

2. Tek başına üstünlük sağlama çabası, çocukluktaki fazla şımartılma ve hoş görmeler etkisiyle teşvik edilmekte, somut sosyal amaçlardan (dünyada objektif başarı göstermekten) uzak bir tanrısal üstünlük arzusuna dönüşmektedir ki bu sinircenin diğer türlerinde de böyledir.

3. Zorgu sinircesi, gerçek olaylar karşısında oluşur (yani sosyal, mesleki veya aşkla ilgili sorunlar karşısında). Bu durumlardaki başarısızlık tehdidi veya yeniden bir darbe, kişiyi kararsız bir duruma sürükler. Bu kararsız tutum, zaman öldürme şeklinde ifade bulur ve hasta bir tek rutini veya ifade taşıyan hareketi tekrarlayarak (ya da fikri sürükleyerek), o korkunç sorunlarla tekrar ilişkisi olmasını önlemeye çalışır. (Bu kararsızlık, hayatın bir zorluğuna veya problemine karşı «hayır» cevabının kılık değiştirmiş şeklidir.)

4. Zor bir durumdan kurtulmanın bu tür yolu, bir kere insan buna takıldıktan sonra, hastaya başarısızlık özrü

sağlamaktadır. Hayattaki başarılar, bu zorgu sinircesine rağmen ulaşılmış olduklarından, olduğundan daha büyük görünürler. Ayrıca takınaklar ve zorgular yoluyla ulaşılan üstünlük, hastanın aşağılık duygusunu da yatıştırmaya yarar. Ne var ki o büyük gururunu tam doyurmaya yetmez. Bu nedenle öyle bir zorgu çeşidi seçilir ki, hasta bulunla olağanüstü büyük bir üstünlüğe, tanrısallığa, hiç değilse fiktif şekilde ulaşmış olur.

5. Zorgu sinircesinin yapısı, hayat tarzıyla ve kişiliğin tümüyle aynıdır. Anormal davranışlar, hastanın çocukluğunda geliştirildiğinden daha fazla toplumsal ilgi gerektiren bir problemle karşılaşmasında ortaya çıkar.

6. Prestij politikasına göre, hasta, sosyal gereklerin getirdiği zorgudan kaçınmak için bir karşıt-zorgu geliştirir.

Son yıllarda yukardaki noktalara, aşağıda sıraladıklarımı da ekleme olanağını buldum:

1. Zorgu, zorgusal hareketin içinde değildir. Sosyal yaşamın beklentileri karşısında oluşur, çünkü hasta bunları kendi prestijine bir tehdit olarak görmektedir. Kendi üstünlük duygusunu yükseltmek, başarısızlıklardan kaçmak, aşağılık duygusunu saklamak için kendine bir takım özürler aramaktadır.

2. Kişisel üstünlük uğruna çıkılan bu enerjik sefer, hastanın çocukluğundan bu yana gösterdiği karakteristiğe uygundur ve onu eğitiliş biçimine uygun bir zorgu sinircesi tipine götürür, başka taraflara götürmez.

3. Zorgu nörotiğindeki gibi erken gelişmiş, bütünlük içinde bir kişilik, sebep-sonuç ilişkisiyle, mekanik yollarla oluşmaz. Örneğin içgüdülerle, kalıtımla, beyin zedelenmeleriyle, çevre etkisiyle veya iç salgı bezlerinin salgılarıyla doğmaz. Bu hasta yalnızca yönünü şaşırmış, hayata karşı yanlış bir tavra sürüklenmiştir ve bunlar fiziksel aşağılık, çevre etkileri, ya da örneklerin taklidi ile olmuş olabilir. Bu yanlışlık belki anlaşılabilir ama, yine de sebep-sonuç

ilişkisini varsayamayız. Bir çocuğun psikolojisinin gelişmesi hiçbir zaman sebep-sonuç ilişkisiyle anlaşılamaz. Başlangıçta deney ve hata yoklamalarıyla oluşmaya başlar. Bu hiçbir zaman hesap edilebilecek, önceden kestirilebilecek biçimde değildir. Beşinci yaş dolaylarından sonra çocuk, artık geliştirmiş olduğu hayat tarzına göre tecrübelerden yararlanacak, gözlemler yapacak, olayları ona göre sindirecektir.

4. Zorgu nörotiginin hayat tarzı, kendi amacına hizmet eden tüm ifade biçimlerini alır, başkalarının hepsini reddeder.

5. Suçluluk ve aşağılık duygusu zorgu sinircesinde hemen her zaman vardır ve bunlar zaman öldürme isteğinin gelişmesiyle bağlıdır. Melankoli durumundakine yakındırlar ve öyle bir kılıktadırlar ki, hastanın yakın çevresi bunları istikrarsız, çarpık, patolojik elemanlar olarak derhal tanır. Bunlar çoğu zaman hastanın benzersiz değerini ve büyüklüğünü göstermeye yöneliktir. Ama bunlar asla davranışta ve faaliyette bir değişikliğe gitmez, hastanın hareketleri bir gelişme göstermez.

Zorgu sinircesinin prognozu temelde diğer sinircelerinkine benzer. Bazı sinirce türlerinin görünüşte zorgu sinircesiyle başladığına kuşku yoktur. Zorgu sinircesinin bir yanında *cyclothymia,* diğer yanında ise *schizophrenia* bulunur ve zorgu sinircesi birine ya da diğerine dönüşebilir. Bazı ender durumlarda, karşımızda zorgu sinircesine mi, yoksa depresyon mu bulunduğunu anlamak zordur. Belki de schizophrenia'nın başlangıç durumlarıyla karşı karşıyayızdır. Elbette ki son iki durumda daha değişik bir renk vardır. Bonhoeffer, cyclothymia ile, Bunke ise schizophrenia ile olan benzerlikleri açık şekilde ortaya koymuşlardır. Her üç grup semptom, sınırsız gelişmiş bir üstünlük kompleksinin ve değişik düzeylerde işbirliği yeteneğinin çeşitlerini gösterirler.

Zorgu belirtileri, hasta sosyal sorumluluklarla çelişkiye düştüğü zaman, bu sorumluluklar onda var olandan daha çok toplumsal ilgi gerektirdiği zaman ortaya çıkarlar. O zaman hasta, üstünlük durumunu korumak için geri çekilip kendi hayâlî veya duygusal dünyasına girer.

Tedavi, hayat sorunlarıyla barışabildiği zaman, yani kendi yanlış hayat tarzını anlayıp toplumsal ilgisini kuvvetlendirdiği, hayatla karşılaşma cesaretini bulduğu zaman gelebilir. Bu ancak kendini tanımakla olabilir ki Bireysel Psikoloji, sanatsal tekniğiyle iyi bir rehber olmaktadır. Bu teknik kolay öğrenilebilecek, kolay anlaşılabilecek bir şey değildir.

* * *

Bu bölümün girişinde yaptığımız yorumda, Adler'e göre zorgu sinircesinin tüm sinircelerin prototipi olduğunu belirtmiştik. Aynı gözlemin, Adler'in orta dönemindeki yakın çalışma arkadaşı olan Leonhard Seif tarafından da yapılmış olduğunu o sıra bilmiyorduk. Seif'e göre zorgu dinamiği her tür sinirce için şarttır ve insan tüm sinircelere zorgu sinircesi diyebilir.

Son yıllarda Leon Salzman, Takınaklı Kişilik (Obsessive Personality) adlı kitabında (New York: Science House, 1968), aynı kanıya bağımsız olarak varmıştır. Kitabına şu sözlerle başlamaktadır: «Takınaklı zorgusal kişilik tipi, günümüzde en çok rastlanan nörotik karakter yapısıdır,» oysa «Freud bunun yerine isteri ve paradigm'i kullanmıştır... Şu sıra gözlenmiş olan durumlar bizi inandırmaktadır ki... takınaklı savunma mekanizması insana sahte bir güvenlik duygusu vermekte, ya da güvensiz bir dünyada ona güven hayâli yaratmakta en yaygınlaşmış yol olmaktadır.» (s. VII)

(Yay.)

BÖLÜM III

OLGU YORUMU VE SAĞALTIM

Bu bölümdeki klinik süreçle ilgili her üç yazı da, bir olguyu anlayabilmek, sonuca varabilmek için «tahmin yürütme»den söz etmekte, ve Dreikurs da Rapor 11'in önsözünde bunun spesifikliğine değinmektedir. Tahmin yürütme, Adler'in klinik metodolojisinin çok önemli bir bölümünü oluşturmaktaydı.

Adler bize bir olguyu yorumlarken «tecrübenizi kullanmanız, Bireysel Psikoloji görüşlerini kullanmanız, bir de tahmin yürütmeniz gerekir» demektedir. «Tıpta olsun, cerrahide olsun, tıpkı Bireysel Psikolojide olduğu gibi, tahminler yürütmek zorundasınızdır ama bunu birbirine uyan diğer işaretlerle kanıtlamanız da gerekir. Eğer siz bir tahmin yürüttünüzse, ve diğer işaretler buna uymuyorsa, kendinize yeterince sert ve zalim davranmayı göze almalı, başka açıklamalar aramaya girişmelisiniz.»

Adler'in bunları söylerken aslında demek istediği şudur. Kendisi bir olguyu ele aldığında bir takım spesifik hipotezler yaratmaktadır. Bu hipotezler onun genel teorisine ve olguyla ilgili spesifik bilgilere dayanmaktadır. Sonra bu hipotezleri, topladığı ek bilgilerle sınamakta, kimini desteklemekte, kimini de reddetmektedir. «Tahmin yürütme» bu durumda hipotetik tümden gelim yönteminin bir şeklidir. Araştırıcının hipotez formüle ederken özellikle spontane ve yaratıcı olmasına da imkân vermektedir.

Linus Pauling geçenlerde bilimsel yaratıcılık konusundaki bir tartışma sırasında tahmin yürütmeyi hipotez formasyonunun bir yöntemi olarak tavsiye etmişti. Pauling yazdığı raporda (Bir Fikrin Doğuşu), tahmin yürütmenin

fiziksel bilimler tarihinde eskiden beri yeri olduğunu, bunun teknik bir terim olduğunu söylemiştir: örneğin, stokastik hipotez metodunda. Böyle bir tahmin, matematikçilerle istatistikçilerin son zamanlarda stokastik deyimine verdikleri anlamda olduğu gibi rastgele demek değildir. Yalnızca gerçeği zihin yoluyla anlama demek olmaktadır. Mümkün olan bir yapı, bir takım îmâların yardımıyla tahmin edilir. Buna genel ilkelerin bilinmesi ve stokastik hipotezler katkıda bulunur, bunlar yardımıyla tahmin ya kabul, ya da reddedilir. ' Pauling bu stokastik yöntemin incelenmesini, sosyal bilimlerde özellikle uygulanmasını, araştırmacıların fikir bulma eğitiminde bundan yararlanılmasını önermektedir.

Adler bu yöntemi, öğrencilerinin bir kişilik yapısı karşısındaki duyarlığını daha keskinleştirmek amacıyla kullanmıştır. «Öğrencilerimi tahmin sanatında eğitmeyi en başta gelen görevlerimden sayarım» (A 1963, s. 28)

(Yay.)

II

İLKOKULLU İKİ KIZ(1)

Rudolf Dreikurs'un önsözü(2)

Alfred Adler, olgu tarihçesinin anlaşılması eğitimi için çok özgün bir teknik geliştirmiştir. Bir öğrencisi tarafından kendisine verilmiş «bireyin tarifi» yazısını yüksek sesle okumakta, her cümlenin sonunda durup anlamı yorumlamaktadır.

Adler bu süreçte tahmin kullandığını açıkça kabul etmiş, bu yolla, o güne kadar soruna «bilim dışı» bir yaklaşım sayılan tekniği, bilim dünyasına sokmuş bulunmaktadır.(3) Fakat Adler bize, «doğru yolda tahmin yürütme»nin öğrenilebileceğini de göstermiştir. Küçük verilerin altında yatan imkânlara gözümüzü Adler açmıştır ve o imkânlar, yarattıkları sonuçları sezmedikçe bize önemsiz gibi görünmektedir.

Aşağıdaki rapor, Alfred Adler'in bugüne kadar yayın-

---

1) Yazılış tarihi yok. A 1941 c'den alınmıştır.
2) Bu raporun ilk yayınlandığı derginin yayıncısı.
3) Bölümün giriş yazısıyla karşılaştırınız.

lanmamış pek az raporundan biridir ve onun en ünlü demonstrasyonlarından birinin de gerçek röprodüksyonudur. Yazıyı daha edebî bir uslûba dökmektense, doğal basitliğinde bırakmayı görev saydık. Böylelikle bu cümleler, Adler'in konuşmalarını dinleyenlere onu canlı şekilde hatırlatacaktır. Sesinin tonunu, konuşma biçimini. Ayrıca onu şahsen tanıma şansını elde edememiş olanlar da, onun özgün ve renkli kişiliğini tanıma olanağı bulacaklardır.

OLGU I

Aşağıda öğrencilerimin birinden gelen bir olgu veriliyor. Bu öğrencimin çok iyi eğitim görmüş biri olduğuna dikkati çekmek isterim, çünkü yedibuçuk yaşında bir kız çocuğuyla ilgili olarak yazdığı bu olgu tarihçesi doğru bir imajı yansıtıyor gibidir.

İlkokulun ikinci sınıfındadır.

Çocuğun faaliyetleri açısından bakarsak, yedibuçuk yaşındayken üçüncü sınıfta olması gerekirdi. Bu bakımdan, eğer başka bir neden yoksa, çocuğun çabuk bir zihne sahip olmadığını anlamamız gerekir. Bunu söylüyorum, çünkü bir olguyu okurken daha ilk cümlede düşünmek gerekir - çocuğu tüm bir durum içinde görebilmek şarttır.

Hastalık nedeniyle yarım yıl kaybetmiştir.

Demek belki zihnen yavaş değildir. Ama yine de çabuk olduğunu söyleyemeyiz.

Yuvada yapılan testler oldukça yüksek bir 10 puanı göstermektedir.

Yuvadayken yapılmış zekâ testi puanları o kadar da değerli değildir. Sizlere genelde, zekâ puanının her zaman bir gelişmenin sonucunu gösterdiğini söyleyebilirim. Ya da o zekâ puanını yorumlamak zorunda kalırsınız. Tabi nasıl yorumlanacağını ve çocuktaki diğer belirtileri biliyorsanız. Bu nedenle zekâ puanının değiştiğini, hatta azalmayıp arttığını duyduğumuzda pek de şaşırmayız.

Şimdi bu çocuğun iyi bir 10 puanı olduğunu biliyoruz. Zeki olduğundan eminiz.

Okuma yaşının dokuzla on yaş arasında olduğu belirlenmiştir.

Bunun pek olağanüstü olduğuna inanmıyoruz. Yalnızca çocuğa okuma yazmanın iyi öğretilmiş olduğunu anlıyoruz.

OKŞAMAKSIZIN ŞIMARTILMA

Ailenin yaşayan en büyük çocuğudur.

Sizlere en büyük çocuğun özelliklerini gösterebileceğim için memnunum. Ama:

Kendinden beş yıl önce doğmuş olan ağabeyi, üç yaşındayken ölmüştür.

Bu durumda ağabeyiyle hiçbir ilgisi yoktur. Onu tanımamıştır, demek ki en büyük çocuk kendisidir.

Bütün bu açıklamalarda ve yorumlarda kendi tecrübenizi, Bireysel Psikolojinin görüşlerini kullanmak ve bir de tahmin yürütmek zorundasınız. Sizlere ancak bu üçünü sunabiliyorum. Ama bunların üçü, başka şeylerden daha iyi sonuç vermektedir.

Şimdi bu noktada tecrübelerimizi kullanalım. Büyük ağabeyin ölmüş olduğunu duyduk. Böyle bir durum aileyi nasıl etkiler? Üç yaşındaki bu erkek çocuk ölmüş, aradan iki yıl geçtikten sonra da bir başka çocuk doğmuştur. Bir kere çocuğun çok iyi bakıldığından, ona sevgi gösterildiğinden eminiz. İnsanca ve normal bir davranıştır bu. Öyle olmasaydı çok şaşardık. İlk çocuğu ölen bir ailede, ikinci çocuk her zaman bir mucize gibi karşılanır. Bu da, bu durumda bir çocuktur ve biz bu noktadan çıkarak pek çok şeyi önceden bilebiliriz. Bu çocuğun ister istemez şımartıldığını biliriz bir kere.

Olgunun yazarı bize başka bir şey daha veriyor. Ona da dikkat etmek gerek:

Bu çocuğun bebekliği sırasında, yani en az bir buçuk yaşına kadar olan süre içinde, annenin verem olduğu sanılmaktaydı ve bu nedenle doktoru ona bebekle ancak gerektiği kadar beraber olmasını önermişti. Anne çocuğu öpmeyecek, okşamayacaktı. Ev sorumluluğu tümüyle annenin üzerinde olduğundan, sonuç olarak çocuk okşanmıyordu. Ölen ilk çocuk gibi kucaklanıp öpülmüyordu. Diğer normal çocuklardan daha az fiziksel temas veriliyordu ona.

Görüyorsunuz ki bu durum çocuğun şımartıldığı yolundaki tahminimizle çelişkili oluyor. Yoksa gerçekten çelişkili oluyor mu? Hiç de olmuyor! Bu çocuk ailenin tek çocuğu. Annesi sürekli yanında olmasa da, onu okşayıp öpmese de, diğer kardeşin ölümünden sonra doğan bu çocuk yine de şımartılıyor. Şımartılmanın kaç kere öpüldüğüyle, ne kadar okşandığıyla ilgisi yoktur. Çocuğu şımartan, genel atmosferdir. Çocuk kaç kere öpüldüğünü saymaz. Kendinin şımartıldığının farkında. Annesi neyle meşgul olursa olsun.

Yazar devam ediyor:

Bu durum, olgu boyunca şımartılmış çocukların tepkilerini görmemize nasıl açıklar?

Bence açıklar. Ama daha çocuğu yeterince tanımıyoruz.

Şimdi beş yaşına gelmiş bulunan bir kız kardeşi var.

Eve yeni bir bebek daha geldiği zaman bu zavallı çocuk iki buçuk yaşındaymış. Işte bu bir sınav oluyor. Neler olduğunu göreceğiz.

FİZİKSEL NİTELİKLER VE İLK PROBLEMLER

Kendisi halen tam bir fiziksel sağlık durumunda, canlı, pembe yanaklı bir çocuk olup, iştahı açık, uykusu iyi, boyu ve kilosu normal, görünüşü çok güzel ve henüz güzelliğinden kibir ya da utanma duyacak yaşta olmadığından davranışı bundan etkilenmemektedir. Bazı budala insanlar sık sık gözlerinin ve kumral buklelerinin güzelliği konusunda

konuşsa da, kendisi bereket versin henüz bundan etkilenmiş değildir.

Oysa çocuğun bundan etkilendiği hiç tartışma götürmez. Bunu göstermemesi tartışmaya değer. Ama bu çocuğun güzel olduğunun farkında olduğuna, bu yüzden daha da şımarmış olduğuna kuşku yoktur.

Doğduğunda mavi çocuk olarak dünyaya gelmiş.

Bunun anlamı, dolaşım sisteminin iyi çalışmadığıdır.

Ama daha sonra kalbi son derece normal görünmüş.

Fakat bu da, fonksiyonel durumun şimdi iyileştiği anlamına gelmez.

Kesinlikle sağ elini kullanmayı tercih ediyor, fakat hareketlerinde çok yavaş.

Bu, ilk başta söylediğimize uyuyor. Kız çabuk biri değil. Tersine yavaş. Solak olmayışı deneyden geçmiş mi, bilmiyorum. Eğer gerektiği şekilde denenmiş, testleri yapılmışsa, yani iki eli kenetlenip parmakları birbirinden geçirilip, hangi elin başparmağı üstte diye bakılmışsa, o zaman solak olmadığını kesinlikle söyleyebiliriz.

Koordinasyonu oldukça zayıf. Kâğıttan resimler kesme gibi işlerde acele ettikçe iyice sakarlaşıyor.

Evet, çocuk sakar. Bunu önce okusam, solaklık meselesini sorardım. Ama raporda solak olmadığı yazılı. Demek herhalde yapısı yavaş ve eğitilmemiş.

Bebekliğinin başlangıcından beri anasıyla babasına çeşitli sorunlar çıkarmış. İlk birkaç aylık ömrü süresince gündüzleri uyuyup geceleri ikiden altıya kadar bağırmış.

Bu durum, gece uyanık kalmaya alıştırıldığını gösteriyor. Aynı şey her çocuğa yapılabilir.

Bu huyu üç aylık oluncaya kadar geçmemiş. Alıştırılmaya çalışıldığı halde.

Ama çocuk ancak belirti ortaya çıktıktan sonra eğitilmiş. Oysa önceden eğitilmesi gerekiyordu. O zaman bu durum ortaya çıkmazdı. Raporda yalnızca eğitilmekten, ça-

balardan söz edilmesi ilginç. Oysa bu yeterli değil. Bu çabaların bir de başarılı olması şart. Gerekli olan bu. Başaramayan kimselerin yeterince eğitilmediğinden emin olabiliriz.

Kızın inatçılık derecesi görüngüsel (fenomenal) sayılacak düzeyde. Beş aylıktan sekiz aylığa kadar, düzenli ve sessiz şekilde bakıldığı halde, sinirliliğin her belirtisini göstermiş. Oysa güneş yanığı, sağlıklı bir bebekmiş.

Burada sinirli olmaktan ne kastedildiğini bilmek istiyorum. Hem de bunu, olgunun geri kalanını öğrenmeden bilmek istiyorum.

Örneğin, yabancılar arabasının yakınında yüksek sesle konuştukları zaman başını sinirli sinirli sallamak, titretmek gibi.

Demek kulaklarında bir hassasiyet var. Bu onu çok iyi bir müzisyen yapabilir. Ama biz bu kulak hassasiyetine sinirlilik demeyiz. Bazı çocuklar, hatta bazı büyükler, yüksek seslerden çok korkarlar. Hemen her kentte, gürültüyü önlemek için toplantılar yapılır. Beri yandan birçok insan da bu konuya hiç aldırmaz. Bu durum kulakların duyarlılığına bağlıdır ve bu çocuğun da kulakları herhalde duyarlıdır. Acaba bu çocuk müzik alanında yetiştirilebilir miydi diye merak ediyorum. Ne var ki şu anda müzik alanında gelişmiş olduğunu sanmıyorum.

Bazı sesler, yüzünün beyazlanmasına, hasta gibi olmasına neden oluyordu.

Bu da aynı duyarlılık.

Karşı çıkma

Daha büyüdükçe her türlü disipline sürekli olarak karşı çıkmaya başladı.

Bu da büyüme sırasında beklenen şeydir ama, disiplin sözünden kastedilen, bizim kastedildiğini sandığımız şey mi, onu anlamak gerek. Yani onu işbirliğine yöneltmek mi? Ailenin en büyük çocuğudur, ona hep yumuşak ve iyi davra-

nılmış, şımartılmıştır ve bu çocuk şimdi bütün aileyi kontrolu altında tutmaktadır.

En küçük kısıtlamalara bile karşı koymaktadır. Özellikle her tür fiziksel kısıtlama, onu öfkeye sevketmektedir.

Bu noktada, çocuğun belli bir dereceye kadar etkinliği (aktivite) olduğunu söylemek istiyorum ama yine de tedbirli davranmalıyız. *Evde* belli bir miktar etkinliği vardır, fakat belki ev dışında yoktur. Öğrenmemiz gerek.

Sandalyesine rahatça oturtulup kayışla bağlanmaya, elinin tutulmasına, bir şeye dokunmasının yasaklanmasına hep karşı gelmiştir.

Çocuk özgürlük istemekte, başkalarının onu kontrol etmesini istememektedir. Bu onun üstünlük amacıdır. Kendisinin bu amacın kıskacına kısılmış olduğunu bilmiyordur ama, bizim bilmemiz gerekir.

Diğer iki kardeşine aile tarafından başarıyla uygulanan teknikler bu çocukta her zaman isyanla karşılanmıştır.

Bu da çok ilginç. Aynı anne, metodla, diğer çocuklarda başarılı olmuş, bu çocukta olamamıştır. İlk akla gelen, bunun en büyük çocuk olması, hem sonra, bir başka çocuğun daha önce ölmüş olması nedeniyle durumun daha bir yoğunluk kazanmış olmasıdır.

Daha konuşmayı öğrenmeden önce bile hep yasak olan şeyleri yapmıştır. Görünüşe göre bunu sırf bir yasağı çiğnemenin keyfi için yapmıştır. Anne görmemezlikten geldiği zaman çocuk onu eteğinden yakalayıp çekmiş, yasak olan o şeyi göstermiş, başını iki yana sallayarak «Yoo, yoo,» demiş, sonra o şeyi yakalayıp yere atmış, kırmış veya yırtmıştır.

Belli ki bu çocuk daha konuşmayı bilmediği sıralarda bile bir zorba, bir tiran haline gelmiştir.

Anne onu işbirliğine itmek için çok akıllıca davranmış, büyük çabalar harcamıştır ama, çocuğa durum anlatılmamıştır. Çocuk, her zaman kontrolu elinde tutmak istediğinin

farkında değildir. Durum çok olumluysa, herkes onun isteğine uyarsa, bu çocuk ancak o zaman kötü belirtiler göstermeyebilmektedir çünkü o zaman istediğini elde etmiştir.

Ritm dersine gittiğinde bunu çok sevmiş ve çok başarılı olmuştur.

Çocuk çok yetenekli bir çocuktur ve eğer etkinliği olumlu yöne çevrilebilirse değerli başarılara ulaşabileceği ortadadır. Ritm dersini çok sevdiği için orada dikkati çekecek kadar başarılı olmuştur. Buradan da böyle bir dersi sevmenin önemi anlaşılıyor. Kendini iyi hissetmek, iyi durumda görmek demektir;

Daha sonra çok ilginç bir olay olmuştur.

Bir gün yuvadan arabayla eve dönerken bu kızla bir erkek arkadaşı arka kanapede, anne ise ön kanapede oturmaktadır. Kız mutlu, şen bir sesle, «Ne düşünüyorum, biliyor musun?» demiştir. Anne bunun kendisine söylendiğini sanmış, bir yandan arabayı sürmeye devam ederken, omzunun üzerinden arkaya, «Hayır, söyle bakalım, diye karşılık vermiştir. Çocuk o zaman avazı çıktığı kadar bağırmış, kendini arabanın içinde yere atmış, eve kadar haykırmıştır. Anne hiçbir şey olmamış gibi arabayı sürmeye devam etmiştir.

Görüyorsunuz ki anne bazen belli bir süre için iyi sonuçlar veren bir yöntemi uygulamıştır. Böyle şeyleri görmemezlikten gelmekle çocuğun kendine fazla dikkat edilmediğini hissetmesine, fazla ilgi ve dikkat toplamadığına inanmasına çalışmıştır. Ama bizim istediğimiz o değildir. Biz bu çocuğun, bizim anladığımız şeyi anlamasını istiyoruz. Daha ömrünün ilk ayında kontrol sahibi olduğunu bilmesini istiyoruz. Başkaları inanmasa bile, siz bunun böyle olduğunu biliyorsunuz, çünkü hareketleri görüyorsunuz ve hareketler de her zaman doğru söyler. Mesele kimin neye inandığında veya bu çocuğun olayı nasıl gördüğünde değildir. Onemli olan yalnızca hareketlerdir ve bu hareketlerin

de anlamı: yönetmektir. Tabii ki bu çocuk bu kontrol altına alma hareketlerini yanlış bir şekilde yapmıştır ama yapmıştır yine de.

O zaman anne, «İşte eve geldik, içeriye geliyor musun?» demiştir. «Elbette ki içeriye böyle bağırarak gelemezsin (çünkü çocuk hala bağırmaktadır). Ama istersen dışarda, arabada kalabilir, kendini hazırladığın zaman bana neden böyle hissettiğini anlatabilirsin.»

Şımdi, eğer bu çocuk anlatsaydı, kendisinin de anlamadığını görecektik. Biz biliyoruz onun neden böyle hissettiğini. Kontrol etmek istediği için. Başkalarını kontrolu altında tutabilmek için her yöntemi uygulayacaktır.

Çocuk o zaman arabanın içinde yerden kalkmış ve konuşmuştur: «Ben sana bir şey söylemediğim sırada sen bana cevap verdin. Ben Teddy ile konuşuyordum.»

Heybeti görüyor musunuz? Biz anlıyoruz bu çocuğu. Başka şeyler de anlatılıyor raporda. Örneğin:

Evdeki hizmetçi kızlar bu çocuğun yaptıkları her hatayı kurnazca bulmasından ve onlara acımaksızın çatmasından yakınıyor, dayanamadıklarını söylüyorlardı.

Bakın, çevresinde krallar gibi müfreze birlikleri var ve o da onları kontrol ediyor, sert davranıyor.

Temas ettiği her kişide Aşil topuğunu bulmak ve oraya uygun zehiri boşaltmak konusunda âdetâ bir dâhî.

Çok zeki bir çocuk ve bu zekâ iyi konularda değerli bir şekilde kullanılabilse harika bir kız olurdu.

Karşısındakini kırılma noktasına kadar hırpaladığı zaman bunu hisseder, onu uçurumdan aşağıya iterdi. Her dadıyı, her hizmetçiyi harab eder, bitkin bırakırdı. Anlayışlı, eğitilmiş bir dadı, yorucu günlük görevin sonunda kendini bir koltuğa atıp çocuğun annesine, «Ah, Bayan M. bu çocuğa nasıl dayanabileceksiniz?» demiştir.

Aslında hiç de öyle değil. Ben çocuğun çok sevimli, is-

tikbal vaadeden bir çocuk olduğundan eminim. Ama ona anlatılması gerek. Kendi hayat tarzını tanıması, onun neden bu hale geldiğini bilmesi gerek.

Sevimli küçük kızkardeş

Şimdi de, böyle bir olguda her zaman olan şey yeralmaktadır. Ikinci çocuk ileri geçer. İkinci çocuk bu duruma uyum sağlar ve kendine daha olumlu bir yer bulur. Çünkü ona, başarılı olmak, iyi insan olmak daha kolaydır. Ablasının nasıl hep itildiğini, ona sitem edildiğini, onun nasıl sevilmediğini görmektedir, çünkü böyle bir çocuğa her zaman iyi ve dostça davranmak hiç de kolay değildir. Ablasının arasıra babası, bazen de annesi tarafından nasıl dövüldüğünü de görmektedir. Böylelikle bu ikinci çocuk, bu durumlarda hep olduğu gibi, çok sevimlidir ve ileriye geçer.

Ama bu ikinci çocuğun da tamamiyle doğru yolda olduğu pek garanti değildir, çünkü belki de şu sıra hep iyi, anlayışlı, sevimli insanlar arasında bulunmayı öğreniyordur. Bu da mümkündür. Bazı olgularda bu ikinci çocuğun büyüyüp herkesle, her zaman kavga eden, sonradan iyi huylu kesilen ablayı da yöneten biri haline geldiğini de görmüşümdür. İkinci çocuk sonradan okul hayatının gerekleri karşısında şoka kapılmış, nörotik olmuştur. Bu belki bu olayda olmayabilir ama söylemek istediğim, çocuğa işbirliğinin öğretilmesinin, ablayı iyilikle yenmenin öğretilmesinden daha önemli olduğudur.

Şimdi ikinci çocuğun da birincisiyle kavgalara başladığını, kendine bir yer istediğini görüyoruz. Üstelik ona kendi iyi davranışları ve terbiyeli hali de destek olmaktadır. Ama çocuğu anlamış olduğumuz için bu noktayı kısa geçebilirim.

Tedavi

Hikâye devam ediyor:

Okulda olumlu tepki göstermiyor ve sorumluluk belirtisi de yok. Öğretmen, anne ile işbirliği halinde çalışıyor. Geç-

tiğimiz hafta içinde, çocuğa bir onur payesi verilmesiyle başarı sağlanmış bulunuyor. Her sabah yoklama fişlerini müdür odasına o götürüyor. Bu işi yapması ona söylenmiş değil ama öğretmen fişleri doldurup kürsünün kenarına koyduğu zaman, bu kız kalkıp alıyor ve müdüre götürüyor.

Görüyorsunuz, dikkati çeken bir duruma gelmiş oluyor ve istediği de dikkati çekmek. Bu işi bu yüzden yapıyor.

Böylelikle kendini dikkat çeker bir yerde görmesi, gelişme sağlıyor. Ortaya da bir soru çıkıyor. Konu gerçekten iş sorumluluğu mu, yoksa kendini önemli bir insan rolünde görmek mi? Bence ikincisi doğru. Bu raporu yazan ise, çocuğun daha çok çocuksu bir şekilde davrandığına inanma eğiliminde. Ben bunu söyleyemem. Bir bakıma herkes çocuk gibi davranır çünkü hayat tarzı çocukken oluşur ve hayat boyunca hep tekrarlanır. Bu yüzden, çocuk, erkeğin babasıdır demekte haklıyızdır. Ama ben bu çocukta bir çocuksuluk göremiyorum. O eğilim, anneye yaslanmakla, herşeyi anneye sormakla, bebekler gibi konuşmakla ve bu tür diğer şeylerle kendini belli eder. Bu çocuk görebildiğimiz kadarıyla böyle şeyler yapmamaktadır. Yönetmek istemektedir. Buna da şaşırmıyoruz çünkü daha bebekliğinde de yönetiyordu.

Kızıl döktüğü zaman birçok komplikasyonlar yeraldı. Salgı bezi sorunları, büyük fiziksel acılar ve sonra da çift taraflı mastoidis. Hastalığı çok ağır geçti ve uzun süre ıstırap çekti.

Şimdi kulaklarla ilgili bir şeyler öğreniyoruz. Daha önce söylediğimiz gibi, kulakları duyarlıdır.

Komşular, akrabalar, hattâ hizmetçiler, kendi ahlarının çıktığından suçluluk duymaktadırlar.

Bunun söyleneceğinden zaten emin olabilirdik.

Bu raporu yazan bile sonunda çocuğun çok yetenekli olduğunu söylemektedir.

Harikulâde bir mizah anlayışı var, doğuştan artist ve çok iyi bir okuyucu.

Sonra rapor sahibi de, ne yapılabileceğini soruyor. Şimdi eğer birisi, kim olduğunu bilemiyorum ama, birisi bu çocuğu kendine çekmeyi başarır da, ona bizim şimdi gördüklerimizi anlatabilir, onu ikna edebilirse, bir şeyler yapılabilir. Ama boş sözler söylensin demek istemiyorum. Örneğin ona, «Sen küçükken, kardeşin doğduğu anda yönetiyordum,» demek yetmez. Ama ona her istediğini söylemesi, anlatması, yapması için fırsat tanımak gerekir. Örneğin ona, «Büyüyünce ne olmak istiyorsun?» diye sormalı. Buradan onun her zaman yönetmek istediği, kendine yönetici rolü seçeceği de kanıtlanacaktır. Ne diyebilir? Belki öğretmen olmak istediğini söyleyecektir. Çünkü küçük kızlar öğretmeni kuvvetli, yöneten biri olarak görürler. Ya da buna benzer başka bir şey söyleyecektir. Ve siz ona anlatabilirsiniz. «Neden öğretmen olmak istiyorsun?» diye sorabilirsiniz. Söyleyecektir. Siz de ona, anlamadan söylediği bu şeyleri açıklayabilirsiniz.

Sonra ona rüyalarını sorabilirsiniz. Ailedeki diğer çocuklarla ilişkilerini anlattırabilirsiniz. Bir çocuğun kendi yerini korumak istediği zaman, karşısında bir rakip bulunca ne kadar rahatsız olduğunu açıklarsınız.

Bu çocuk ilk seferde reddetse bile, bu yeni tecrübenin etkilerinden kurtulamayacaktır. Çünkü size haksız olduğunuzu kanıtlamak isteyecektir. Peki sizin haksız olduğunuzu nasıl kanıtlayabilir? Kendisinin her zaman yönetmediğini, herkesten üstün olmak istemediğini nasıl kanıtlayabilir? Bakın, çocuğu bir tuzağa kıstırmış gibi oluyorsunuz.(4) Ya

4) «Terapist tuzağı» ya da «Çifte bağ» denilen şey, Alan W. Watt'a göre tüm ruh hekimlerinin kullandığı bir yöntemdir. Watt şöyle anlatır: «Bir ruh hekimi, bir Zen üstadına nörotiklerle nasıl uğraştığını sorduğu zaman, Zen üstadı şöyle cevap vermiştir: 'Onları tuzağa düşürüyorum!' «Peki nasıl tuzağa düşürüyorsunuz?' 'Daha soru soramayacakları duruma sokuyorum!' Aslında terapist tuzağının ne

sizinle aynı fikre gelecek, ki o zaman değişecektir, ya da ayrı fikirde direnecek, o zaman sizin haksız olduğunuzu kanıtlamak için daha iyi davranacaktır. Ama bütün bunlar ancak çocuğu kazanmış, kendinize çekmişseniz, o sizinle işbirliği yapmışsa, sizi dinlemişse, siz dostça davranıp onu ikna edebilmişseniz olabilir.

Bu olguda bunun yapılması gerekir ve gerçekten de değer. Başarabileceğinizden eminim.

OLGU 2

Ağlama ve öfke

Size bir başka problem çocuğa ait olguyu da anlatmak istiyorum. Bu da sekiz yaşında bir kız çocuğu. En küçük sebeplerle ağlıyor ve hiddet gösterilerine kalkıyor. Bu da birinci olguya oldukça benziyor çünkü bu çocuk da kendini önemli bir insan haline getiriyor, her zaman sahnenin ortasında bulunuyor... küçük olaylarda bile.

Bu durum cesaretin ve kendine güvenni eksikliğinin kanıtıdır.

Bu sonuca nasıl varılmış olduğunu anlamıyorum ama raporu yazanın haklı olduğundan da eminim çünkü ağlama ve hiddet gösterme her zaman için aşağılık duygusu olan insanların tepkileridir. Kuvvetli olmak için bir kurnazlık kullanılmaktadır. Örneğin ağlamak. Ben buna her zaman «su kuvveti» demişimdir. Ya da bu tip bir insan hiddet gösterileriyle karşısındakini yenmektedir. Tabii ki bu işbirliği veya kendinden emin olmak demek değildir. Hileli yöntem-

---

olduğu her terapistin teorisine göre değişmektedir ama tuzağın tekniği hepsinde ortak olabilir. Adler yalnızca yöntemi kullanmakla kalmamış, adını da kullanmıştır. Fakat kullanmış olduğunu bir tek bu olayda görüyoruz. Başka zamanlarda, «Hastanın yelkeninin rüzgârını kesmek» gibi teşbihleri tercih ettiğini bilmekteyiz.

ler kullanmak demektir. Bu çocuktaki aşağılık duygusu, ağlamalarla, hiddet gösterileriyle ortaya çıkmaktadır.

Okulda çok başarılı olmasına rağmen, geç kalmaktan yakınmaktadır.

Okul bu ailenin yaşamında çok önemli bir rol oynamaktadır. Çocuğun okulda olması bütün aileyi rahatsız etmektedir.

Her okul kuralına karşı belirgin bir korkusu vardır ve bunlara aşırı bir itaatle uymaktadır.

Bakın burada çocuk okulu öyle önemli bir hale getirmektedir ki, bütün aile bunun acısını çekmektedir. Bu aslında okuldan beklenen şey değildir. Ama bu kız okulu kullanarak aileyi tedirgin etmekte ve kontrolu altına almaktadır. Bu nedenle arada bir işbirliği yoktur ve bu itaatkârlığa da doğru yolda bir görev anlayışı diyemeyiz.

Bu itaatkâr davranışı, aileyi doğrudan doğruya yönetmek için de kullanmaktadır. Bu da yapılabilir. Bazı kimseler, başkalarını rahatsız etmek için hep kendi çalışkanlıklarını, itaatkârlıklarını kullanırlar. Bazıları insanlara her zaman doğruyu söylemekle onların canını sıkmaya çalışırlar. Örneğin, «Ne kadar solgunsun!» derler. «Hasta mısın?» Doğruları, başkalarını rahatsız etmek için söylerler. Bu çocuk da böyledir:

Eğer aradığı bir şey, alıştığı yerde değilse, «Bulamıyorum!» diye bağırır ve bunu daha aramaya başlamadan önce söyler.

Bakın nasıl herşeyi her zaman sorun haline getiriyor, değil mi? Ayrıca pedantik ruhsal durumu, pedantik nitelikleri de kendisiyle başkaları arasındaki sosyal ilişkileri ortaya koyuyor. Pedantik olmak demek, başkalarını rahatsız etmek demektir. Çünkü insanların ağzının payını vermeden pedantik olunamaz. Örneğin nice insan, «Ben yalnızca sükûnet arıyorum,» der. Ama ona bir hizmet yapmadan da sü-

kûnetlerini sağlayamazsınız. Bu istek de başkalarını yönetmek istemektir. Bu kızın olayında da bu vardır.

Küçük kızkardeş

Sağlık geçmişi iyidir, bademcikleri de geçen ilkbaharda alınmıştır.

Bademcikle birlikte bütün kötülüklerin çıkıp gireceği de Amerikalılara özgü bir fikirdir.

Bir kızkardeşi vardır, beş yaşındadır. İki yaşında da bir erkek kardeşi vardır.

En büyük çocuk kendisidir ve tahtından üç yaşındayken indirilmiştir.

Güzel ve sağlıklı bir bebeklik geçirmiş, bir yaşındayken yürüyüp bir buçuk yaşındayken konuşmuştur. Kendi kendine giyinmeye üç yaşında başlamıştır. Yuvaya üç, ana okuluna dört buçuk yaşında gitmiş olup, şimdi okula gitmektedir. Küçük kızkardeşi henüz okula başlamamıştır.

O halde çocuğun neden okulu silâh olarak kullandığını anlıyoruz. Bu yolla eski durumuna, kendisinin birinci olduğu duruma dönmeyi amaçlamaktadır. Geri planda kalmak istememekte, kendi yerinin daha önemsiz sayılmasına dayanamamaktadır.

Her zaman sağlıklı, mutlu, kendine yeterli olmuş, bu beş yaşına kadar sürmüştür...

Şimdi bunun nedenini anlamaya çalışacağız. Çocuk şu sıra sekiz yaşındadır ve kızkardeşi de o üç yaşındayken doğmuştur.

... o sıra küçük kızkardeşi dikkati çekmeye başlamıştır.

Bunun neden olduğunu bilmiyoruz. O sıra küçük kardeş iki yaşındadır. Ama bu böylece söyleniyor. İkinci çocuğun dikkat çekmesi, anne yeniden hamile kaldığı için midir, bizim ilk çocuk bu yüzden mi kendini ihmal edilmiş gibi hissediyor, eski yerini aramak peşine düşüyor, bunu bilemiyorum.

Anne ve baba ona kıskanma sebebi yaratmamak için bilinçli çabalar harcamışlardır.

Işte yine çaba'ları görüyoruz. Ama bu çabalar başarılı olmuyor. Çünkü bu çocuk daha önce şımartılmış. Ona işbirliği öğretilmemiş. Eğer işbirliği öğretilmiş olsaydı, kızkardeşiyle işbirliği yapardı. Ama bu kızı yalnızca kıskançlık konusunda eğitmeye çalışmışlar, hayat tarzını değiştirmekle uğraşmamışlar.

Ayrıca anne-baba, çocuğun önemini kaybettiği hissine kapılmasını da önlemeye çalışmışlardır. Ama konuklar her zaman bebeğe iltifat etmiş, bu çocuğu ihmal etmişlerdir.

Problem çocuğun bunu anneyle babadan çok daha yoğun bir şekilde hissetmiş olduğuna kuşku yoktur.

Ana okulu öğretmeni bir keresinde bu kızın okula geldiğinde geç kalmış olduğunu görünce yüksek sesle ağlamaya başladığını söylemiştir.

Işte bu çok fazla. Hem geç kalıp hem de üstelik ağlamak. Birinden biri yeterliydi. Ya geç kalmak, ya da ağlamak. Ama geç kalmış olmakla yetinmiyor, olay çıkarmak, dert yaratmak istiyor, su kuvveti kullanmak istiyor, yaptığı yanına kâr kalsın istiyor, avutulmak, nazlatılmak, vb. istiyor.

O günden sonra da okulda birkaç kere ağlamış, çünkü bir terslik olduğu zaman, ya da bir karışıklık olduğu zaman ağlamakla başarılı olacağını görmüştür. Öğretmenden o karışık durumu açıklamasını, anlatmasını isteyecek kadar cesareti ve güveni yok gibi.

Ben bu fikre katılmıyorum. Bence ağlamayı, açıklama dinlemeye tercih ediyor.

Durum iyiye doğru gelişme göstermiyor. Çocuk sık sık inatçı, somurtkan görünüyor, arasıra da çok mutlu ve işbirliğine yatkın halleri oluyor.

Bunun hangi zamanlarda olduğunu biliyoruz. Kendisinin beğenildiğini hissettiği, birinci yerin kendisine verildiğini hissettiği zamanlar. O zaman işbirliği yapıyor.

Tedavi

Okumayı, yüzmeyi ve yürüyüş yapmayı çok seviyor.

Şimdi bütün bunlar aktif belirtiler. Demek ki bu çocuk aktif bir çocuktur diyebiliriz. Etkinliği vardır. O halde bu olgu, tedavisi kolay bir olgudur. Bu haline onu yalnızca çevresi teşvik etmektedir. Çevre ona bu şekilde gelişmek için fazla şans ve fırsat tanımıştır. Ama bu kız iyi, sağlıklı bir bebek olmuştur. Bebekliğinde işbirliği yapmıştır. Kendi kendine giyinmiştir. Şimdi sekiz yaşındayken yüzebilmektedir ki bu da etkin bir çocuğun işaretidir. Etkin olmayan çocuklar genellikle yüzmeyi zor öğrenirler.

Durmadan sızlanması ve ağlaması anne-babanın cesaretini kırmakta, onu sık sık azarlamalarına sebep olmaktadır.

Görüyorsunuz ya, ben de hep bunu söylemeye çalışmışımdır. Sonuç olarak böyle bir çocuk kendini geriye itilmiş hissetmekte haklıdır, çünkü dert çıkardığı zaman azarlanmaktadır. Bu da ancak kızkardeşi doğduktan sonra olmaya başlamıştır. Işte duruma onun verdiği anlam budur ve bu anlam o kızı tümüyle yönetmektedir. Davranışlarımızı saptayan şey, her zaman ,bizim nasıl yorumladığımız, fikrimizin bize neler söylediğidir. Biz gerçeğe göre davranmayız. Gerçek sebebe göre de davranmayız. Ancak bizim ona verdiğimiz anlama göre, gerçeğin bizim fikrimize göre ne olduğuna göre davranırız. Önemli olan odur.

Azarlamanın bir tedavi, bir çare olmadığını bildikleri halde çocuğu azarlamaktadırlar.

Elbette. Ama eğer çocuk kendisinin ne peşinde olduğunu bilse, yani kendini üstün hissetmek, diğer insanları zayıf görmek istediğini bilse, o zaman anne ve babanın gösterdiği çabalar çok değişik sonuçlar verebilirdi. Çocuk hiddet gösterilerini yapmasının, ağlamasının (su kuvveti kullanmasının), okulda sorun çıkarmasının, diğer insanları bastırmak, yaptığının yanına kâr kalmasını sağlamak, sah-

ne ışığının merkezinde bulunmak için yapıldığını, kendisinin bu amaca yöneldiğini bilse, artık eskisi gibi davranmazdı. Değişirdi. Değişirdik, çünkü her hiddet gösterisi yapacağı veya ağlayacağı zaman (çünkü sebep kendisine anlatıldıktan sonra da ağlayacaktır), bunun yanı sıra şöyle bir düşünce de gelecektir aklına: «Herkes beni yine dikkat çekeyim diye ağlıyorum sanacak!» Ve bu düşünce onun kendini üstün hissetmesine katkıda bulunacak bir düşünce değildir.

12

BAYAN A.'NIN OLGUSU

(1931)[1]

F.G. Crookshank'ın önsözünden(2)

1931 yılının Ocak ayında Doktor Adler Londra'ya bir ziyaret yapmış ve bir dizi konferans vermiştir... Bireysel Ruhbilim Tıp Derneği salonlarında özel bir toplantı sırasında, Doktor Adler'in kendi yöntemleriyle «hayat tarzı» okuma konusunda bir demonstrasyon yapmasının çok yararlı olacağı ve ilgi uyandıracağı hissedildi. Bunun üzerine Doktor Adler kendisi, konuşmasının sonunda bir doktorun bir olgu üzerindeki notlarının kendisine ilk defa olarak verilmesini, kendisinin de bu notlar üzerinde ön hazırlık yapmaksızın tartışma ve yorumlarda bulunmasını önerdi.

Doktor Hilda Weber bu işe gönüllü olmak nezaketini gösterdi. Tedavi etmekte olduğu Bayan A. ile ilgili, bir süre önce alınmış notlarını toplantıya getirecekti. Olgunun yapı-

---

1) A 1931 c'den alınmıştır.
2) Bu raporu ilk yayınlayan derginin editörü.

sını Doktor Weber'den başka bilen yoktu. Tâ ki notlar kürsüde bulunan Doktor Adler'e takdim edilinceye kadar. Doktor Weber'in bu notları ilk tuttuğu sıralarda Bireysel Ruhbilim'e de pek ilgi göstermemiş olduğunu söylemek yerinde olur sanıyorum. Fakat yine de bu toplantı için notlarda herhangi bir değişiklik yapmadığı kesindir...

Yayın hazırlıkları sırasında, toplantıda Bayan Margaret Watson tarafından kelimesi kelimesine alınmış notlara sadık kalındığından, aşağıdaki satırlar Doktor Adler'in ağzından çıkan kelimelerin ta kendileridir. Kolay anlaşılmayı sağlayabilmek için asgari değişiklikler yapılmıştır çünkü sözlerin sonradan düzeltildiği konusunda kuşku duyulması istenmemektedir. Ayrıca uslûp bakımından yapılacak değişiklikler de, konuşma dilinin çekiciliğini ve o gerekli akıcılığını bozabilecektir. Gerçekten de Doktor Adler'in kendi uslûbuna göre yazdığı ve söylediği sözler, demek istediklerini başka yazılardan çok daha iyi iletebilmektedir. Çevirmenlerin ve editörlerin elinde Adler kadar acı çeken pek az yazar veya konuşucu vardır.

Eğer Doktor Adler'in ne düşündüğünü, ne demek istediğini anlamak istiyorsak, ister Almanca, ister İngilizce yazmış veya konuşmuş olsun, yapabileceğimiz en iyi şey kelimelere ve cümlenin dilbilgisi yapısına dikkat etmektir. O zaman, bazı eleştirmenlere fazla basit, sıradan, hatta bayağı gelen bir takım söz ve yargılarının önemini daha iyi anlamış oluruz...

KONUYA GENEL GİRİŞ

Önce hepinize, lütfettiğiniz dikkatten ve Bireysel Psikolojinin uygulanması alanına gösterdiğiniz ilgiden ötürü teşekkür etmek isterim.

Amacım konuya şu şekilde yaklaşmak: Çoğunuz doktor olarak eğitilmiş, bu meslekte çalışan insanlar olduğumuza göre, içinizden birinin bana tanımadığım bir hasta, bir si-

nirce veya çıldırı hastası hakkındaki notlarını vermesini istemiştim. Bu durumda, görüyorsunuz ki bu gerçek bir klinik oluyor ve insan elinden geleni yapmak zorunda kalıyor. Genel teşhis, sonra özel teşhis kullanmak zorundayız, vesaire. Belli ki genel tıp alanındayız. Başka türlü hareket edemeyiz. Genel tıp alanında tüm olanaklarımızı, tüm araçlarımızı kullanmak zorunda olduğumuzu biliriz çünkü başka türlü, tedaviye devam etme hakkını kendimizde göremeyiz.

Bu olguda ansal (mental) durumla ilgileneceğiz ve bir fikir edineceğiz. İnsan zihnini, hayatın bir parçasını arar gibi arıyoruz. Bundan daha ileri gidebileceğimizi sanmıyorum. Daha fazlasını bilmiyoruz ama yine de bir tatmin duyuyoruz çünkü görüyoruz ki diğer bilimler de bundan ileri gidemiyorlar, daha fazla şey açıklayamıyorlar. Elektrik nedir, gravitasyon nedir, diğer benzer şeyler nedir? Herhalde uzun süre için, kimse zihin hakkındaki bilgilerimize yenilerini ekleyemeyecektir. Yalnızca onun bir hayat yetisi olduğu, hayatın bir parçası olduğu ortadadır ve öyle kalacaktır. Bu nedenle, eğer hayat anlaşılabiliyorsa, zihnin de büyümek ve gelişmek istediğini, ideal bir son ereğe ulaşmak istediğini göreceğiz.

Bu da bize gösteriyor ki, en az iki noktayı dikkate almak zorundayız. Birincisi, belirti (semptom) ifadelerinin kaynaklandığı, çıktığı noktadır. Nereye parmağımızı basarsak, orada bir eksiklik, bir eksi, bir boşluk bulacağımızı göreceğiz. İkinci nokta da şudur: Zihin daima bu eksikliği kapatmak, ideal son şekle ulaşma çabası göstermek ister. Nerede hayat varsa, orada ideal son şekle ulaşma çabası vardır diyebiliriz.

Bugün burada bu büyümenin ince çizgilerini ve niteliklerini anlatamam. Yalnızca bizim Bireysel Psikoloji'de, karşısında sorunlar bulan ve o sorunları yenemeyecek kadar zayıf olduğuna inanan insanın duruman bakmakta olduğu-

muzu sizlere hatırlatmam yeter sanıyorum. O halde böyle bir durumdaki insanın, hangi yöne doğru çaba göstereceğini incelememiz gerekecektir.

Bu yön konusunda milyonlarca değişik olaylara rastlarız ve eğer *işbirliği* ve *toplumsal ilgi*nin ne oldukları hakkında fikrimiz varsa, bu değişiklikleri bir dereceye kadar ölçebiliriz bile. Genellikle bu hastanın gerekli işbirliği açısından kaç derece sapmış bir yönde çaba göstermekte olduğunu hesaplayabilmekteyiz. O halde bilmemiz gereken şey (her iki analiz bunu belirtmelidir) hastanın hangi noktada kendini sosyal sorunların çözümüne hazırlıksız hissettiğidir. Bunu, kendinden bekleneni yapamayacağı için hisseder. Bir takım eksiklikleri vardır. Bunlar gerekli cesaret derecesi, öz-güven, sosyal uyum, gerekli tip işbirliği, vb. olabilir. Bu tür şeylerin iyice anlaşılması gerekir çünkü hastanın bekleneni yapamayacağını, sorununu çözecek durumda olmadığını anlatacağını, kararsız tavır alacağını göreceksiniz. Kaçınmak isteyecek, sorunun çözümünden uzak kalmak, kendini o çözüme karşı güvenceye almak isteyecektir.

Bu noktada onu, aşağılık karmaşası (kompleksi) dediğim durumda göreceksiniz. Ve bu yüzden her zaman ileriye geçmeye, üstünlük duygusu hissetmeye, zorlukların hiç değilse bugünkü durumda üstesinden geldiğini hissetmeye çaba göstermektedir. İşte hastanın üstünlük hissettiği için memnunluk ve doyum duyduğu bu noktayı aramanız gerekir. Eldeki sorunu yararlı bir şekilde çözümlemiş olmanın verdiği üstünlük olamayacağına göre, demek ki bu üstünlük, yararsız bir üstünlük olmak zorundadır. Kendi hayalinde bir üstünlük ereğine ulaşmıştır ve belki kendi kendine gerçekten memnundur ama, bu yine de yararlı bir erek olarak değer taşıyamaz.

İşte her olgu tarihçesinde ilk bulmak isteyeceğimiz ta-

rif budur. Her ansal olgu (mental case) çözümlenmesinde de öyle. Bu, genel teşhis kısmıyla ilgilidir. Yine genel teşhis kısmına ait olan bir şey de, bu hastanın neden hazır olmadığı konusunda bir şeyler bilmemizin gerekli oluşudur. Bunu anlamak da, tanımak da zordur. Bu insanın geçmişine dalış yapmak zorundayızdır. Hangi koşullar altında büyüdüğünü, ailesine karşı nasıl davrandığını öğrenmek, genel tıpta sorulanlara çok benzeyen sorular sormak zorundayızdır. Ona, «Anneniz, babanız nasıl insanlardı?» diye sorarız. Hasta, vereceği cevapla kendi tavrını tümüyle ortaya sereceğini bilemez. Acaba çocukken şımartılmış mıdır, yoksa annesine veya babasına karşı duyguları mı vardır... bunları o farkedemez ama, biz ederiz. Ve özellikle bu noktada, her zaman «boş» sorular sunun. O zaman hastanın, sizin vermesini istediğiniz cevabı vermeyeceğinden, sizin îmâ ettiğiniz yolda konuşmayacağından emin olabilirsiniz.

Işte bu noktada, hastanın şu anda karşısında bulunduğu duruma neden hazır olmadığının kaynağını bulacaksınız. Hastanın neden hazır olmadığı mutlaka görülmeli ve olgu tarihçesinde açıkça anlatılmalıdır.

Işte bu genel teşhistir. Ama bunu yaptığınız zaman hastayı anladığınızı da sanmayın. Şimdi de *özel teşhis* bölümü başlayacaktır. Özel teşhiste, deneyler, ölçerler (test) yaparak öğreneceksiniz. Bunlar da tıbbın dahiliye dalındaki ölçerlere benzer ölçerlerdir. Hastanın ne söylediğine dikkat etmelisiniz ama, tıpkı genel tıpta olduğu gibi, yine de kendinize pek fazla güvenmemelisiniz. Kanıtlamalı, fakat inanmamalısınız. Örneğin belli aralıklarla kalp çarpıntısı bulduğunuz zaman, bunun mutlaka sizin aradığınız nedenin ta kendisi olduğunu sanmamalısınız. Tıpta ve cerrahide, tıpkı Bireysel Psikoloji'de olduğu gibi, *tahminler* yürütmek zorundasınız ama bunu da birbirini tutan diğer işaretlerle kanıtlamak zorundasınız. Eğer bir tahmin yürütmüşseniz, ve diğer işaretler bunu tutmuyorsa, kendinize yeterince katı

ve zalim davranmayı başarmalı, yeni bir açıklama aramaya koyulmalısınız.(3)

Bugün yapmak istediğim, bir klinikte yapıyor olabileceğimiz analizi burada yapmaktır. Doktor, daha önce görmediği bir hastanın analizini yapmakta ve açıklamaya çalışmaktadır. Belki bu şekilde çalışmak iyi olur çünkü o zaman dinleyicilerin tamamı, ister istemez, konuyu düşünmek zorunda kalırlar.

Bireysel Psikoloji sizden her kuralı kanıtlamanızı bekler. Her kuralı önce reddetmeli, anlamaya çalışmalısınız... ancak ondan sonra genel görüşlerinizde haklı olduğunuza güvenebilirsiniz.(4) Elbette ki sorularınızda o genel görüşlerin etkisinden sıyrılmanıza olanak yoktur ama, diğer bilim dallarında ve tıpta da durum yine böyledir. Kendi anlayışınızı elden geldiği kadar bir kenara bırakmanız gere-

---

3) Adler başka bir yerde tahmin yürütmeyi şöyle savunmuştur: «Uygulamakta olduğumuz, dikkatle ve iyi şekilde geliştirdiğimiz tahmin yeteneğini küçümsemek hatadır. Bazı kimseler bunu «bilim dışı» olmakla bile suçlamaktadırlar. Sanki tahminden başka yolla hiçbir yeni sonuç bulunabilirmiş gibi!»

Adler «yeni sonuç» bulmanın gereğine neden değinsin? Çünkü ona göre teşhis sorunu genellikle bilinen bir patolojik durumu izole etmek değil, her olguda hastanın özgün kişilik yapısını, gizli ereğini, kendi yarattığı hayat tarzını anlamak demektir de ondan. Adler hastaya hatasını onun anlayabileceği şekilde açıklayabilmek, anlatabilmek için, bu konuda net bir fikir iletmek zorundadır.

4) Bu söz, klinikteki «tüm geçersiz hipotezlerin olamayacağını kanıtlamak» şeklindeki istatistik ilkenin karşıtı gibidir ve bunu niceliksel araştırmadan biliriz. «Her kuralı reddetmek», geçersiz hipotezler ifadesinin karşılığı, «ancak ondan sonra genel görüşlerinizde haklı olduğunuza güvenebilmek» ise, bu hipotezlerin olamayacağını kanıtlamak yerine kullanılmış gibidir.

kir. Örneğin belli bir dönem, bir yapı, iç salgıların işleyişi, vb. konularındaki kanılarınız, söz konusu olmamalıdır. Ama yine de değerlidir çünkü oradan bir îmâ, bir ipucu almışsınızdır ve oradan yola çıkarak yeni şeyler bulabilirsiniz. Aslında bunlar hep sizin düşüncenizin sonuçlarıdır, doğru düşünüp düşünmediğinizi gösterir, tecrübeli olup olmadığınızı ve bu gibi şeyleri ortaya koyar. Bireysel Ruhbilimde de durum aynıdır ve böyle olunca da, benim görebildiğim kadarıyla, Bireysel Ruhbilim tıbbın temel görüşleriyle tam bir uyum halindedir.

(MRS.) BAYAN A.'NIN OLGUSU

Ansal Durum (Mental Situation)

Şimdi Bayan A.'nın olgusuna geçelim. İlk bakışta görebildiğimiz kadarıyla hasta evli bir kadındır, ya da belki duldur. Daha fazlasını bilemeyiz. Her kelimeye dikkat etmeli, kafanızda evirip çevirmelisiniz ki, her kelimenin içindeki tüm anlamı kavrayabilesiniz.

Bu raporun konusunu oluşturan hasta A. tedaviye geldiği zaman otuzbir yaşındaydı.

Otuzbir yaşında ve evli bir kadın! Biz otuzbir yaşındaki bir kadının evlilik içinde ne gibi bir durumda olduğunu biliyoruz. Evlilik sorunu olabilir, çocuklarla ilgili sorunlar olabilir, zamanımızda para sorunları da olabilir. Çok dikkatli davranmalıyız. Hiçbir şeyi önceden varsaymamalıyız. Ama bu üç durumun biriyle ilgili sorun çıkacağından oldukça emin olabiliriz. Meğer ki sonradan bir sürprizle karşılaşalım. Şimdi devam ediyoruz.

Sekiz yıldır evli bulunmaktaydı...

Bu bize biraz daha fazla bilgi veriyor. Demek ki yirmiüç yaşında evlenmiş.

... ve iki çocuğu vardı. İkisi de oğlandı, yaşları da sekiz ve dörttü.

Demek pek çabuk çocuk sahibi olmuştu. Sekiz yıldır evli ve sekiz yaşında çocuk! Böyle bir konuda ne düşündüğünüz sizin kendinizi ilgilendirir. Belki de bir yanlış hatırlamayı sonradan düzeltmek zorunda kalacağız. Bireysel Psikolojinin keskin gözünü görüyorsunuzdur!

Kocası bir mağazada asansörcüydü.

O halde maddî durumları her halde oldukça fakirdir.

Savaş sırasında sağ kolu işlerliğini yitirdiği için, erkek kardeşi gibi daha iyi bir işte çalışmadığına üzülen, bundan acı duyan, küçük düştüğünü hisseden ihtiraslı bir adamdı.

Eğer ihtiraslı bir adam olduğu ve işinden memnun olmadığı yolundaki bu tariflere güvenirsek, bu durumun adamın evlilik hayatına da yansıması gerektiğini kabul etmeliyiz demektir. İhtiraslarını ailesi dışında tatmin edememektedir. Bu durumda, belki de aile içinde tatmin etmeye çalışıyordur. Karısıyla çocuklarını yönetmeye, onlara patronluk taslamaya çalışıyordur. Henüz emin değiliz ve buna inanmamaya, ikna olmamaya dikkat etmeliyiz ama, hiç değilse önümüzde bir görüş belirmiştir. Belki bu yoldan bir yere varabiliriz. İhtiraslı bir koca!

Fakat karısı onun sorusuna pek anlayış göstermiyordu...

Şimdi eğer bu adamın aile yaşamında kendi üstünlüğünü kanıtlamak istediği konusunda haklıysak, ve karısının da buna razı olmadığı, teslim olmadığı, onun hayat tarzına anlayış göstermediği doğruysa, o halde bu ailede bazı anlaşmazlıklar ve sürtürşmeler olabilir. Bu adam yönetmek istiyor, karısı razı olmuyor ve ona fırsat tanımıyor. O halde bu ailede sorunlar var.

Olüm korkusu ve temizlik zorgusu

...çünkü bu kadın kendi zorgu düşünceleriyle ve ölüm korkularıyla çok fazla meşguldü.

Zorgu düşünceleri ve ölüm korkusu! Bu pek zorgu sinircesine (compulsion neurosis) benzemiyor. Daha çok saygı sinircesine (anxiety neurosis) benziyor. Şimdi bu nokta-

da sizlere bizim tecrübelerimizden birini sunmak istiyorum çünkü kullanılabilir ve işe yarayabilir. Bir şey sormak istiyorum: Bu gibi olgularda ne olur? Evli bir kadın ölüm korkusu veya daha başka korkular çekiyorsa, ne olur? Ne anlama gelir bu? Görüyoruz ki buna kendini çok kaptırmış ve gerekli işlerinden birçoğu bu yüzden aksıyor. İlgisinin daha çoğunu kendi kendine yöneltmiş olduğunu görüyoruz. Kocasının sorunlarına ilgi göstermediğini az önce öğrendik.

Demek bu noktalar üzerinde fikir birliği içindeyiz ama henüz pek ilerlemiş sayılmayız. Böyle bir insanın, bu koşullar içinde doğru şekilde işbirliği yapamayacağını görüyoruz. Eğer ilgisi ölüm korkusuna ve diğer korkulara dönükse, bu ailede uyuşmazlıklar vardır.

Bu korkular onun zihnini o kadar meşgul ediyordu ki, tedaviye geldiği sıralarda başka bir şey düşünmekte güçlük çekiyordu.

Bu noktada, neler olabileceği konusundaki sorumuza cevap verme hakkımız doğuyor demektir. Başka bir şey düşünemiyormuş. Size söylemek istediğim, bu her zaman karşınıza çıkar. Ve bir süre için öyle değilmiş gibi gözükse de, tarifin daha sonraki bölümlerinde bunun onaylandığını görürsünüz. Bu bize umut verir ve doğru yolda olduğumuzu gösterir. Sonradan ortaya ne çıkacağını tahmin ederken fazla sapmış değilizdir.

Yalnızca korkularını düşündüğünü okumuş bulunuyoruz.

İyi bir ev kadını olarak, daha önceleri takınak (obsession) halinde bir pislik nefreti ve titizlik tutkusuna sahipti...

Bu ortaya değişik bir tablo çıkarıyor - bir zorgu sinircesi. Temizlikle ilgili. Belki de bir yıkama - zorgu sinircesi. Eğer pislikten, kirden korkuyorsa, her zaman temizlemek zorunda. Herşeyi yıkayacak, temizleyecektir. Kendisini de. Aynı şekilde, ölüm korkusu da çekiyor. Bu karışık bir sinirce olmalı. Çok enderdir. Bizim tecrübelerimize göre,

zorgu sinircesine tutulanlar pek ölüm korkusu duymazlar. Bazen iki fikri birleştirir, örneğin, «şu masayı silip temizlemezsem, ya da şu ayakkabıları iyice yıkamazsam kocam ölecek,» gibi, ya da daha değişik şeyler düşünürler. Ama bu, kaygı sinircesinde rastladığımız türden bir ölüm korkusu değildir. Yine bu salonda verdiğim «Zorgu Sinircesinde Takınaklar ve Zorgu» konulu konferansda açıkladığım gibi, daima altta yatan bir fikir vardır. Burada fikir, pisliği temizleyip arındırmaktır.

Bu noktada daha başka şeyler de anlıyoruz. Bu kadının beklenen yerde değil, bambaşka bir yerde meşgul olduğunu görüyoruz. İşbirliği yapmıyor, yalnızca kendi acılarına ilgi gösteriyor, herşeyi temizliyor, belki de yıkama zorgusu var. O halde şu yargıya varabiliriz: Bu kadın, hayatın sosyal sorunlarını çözebilecek bir insandır. Ama işbirliğine hazır değildir, daha çok kendini düşünmeye hazırdır. Genel tecrübelerimizle biliyoruz ki bu tür hayat tarzını, organlarında bozukluklar olan çocuklarda görürüz, bir de şımartılmış, sevilip okşanmış, bağımlı çocuklarda görürüz. Daha seyrek olarak, ihmal edilmiş çocuklarda ortaya çıkar. Çünkü çocuk çok ihmal edildiği zaman genellikle ölür. Bu sinirceli (nörotik) çocukların çoğu şımartılmış, bağımlı hale getirilmişlerdir ve onlara kendileri hakkında öyle bir inanç verilmiştir ki, başkalarına gösterdikleri ilgiden fazlasını kendilerine gösterirler.

Bu kadın yüksek bir ideal uğruna çaba göstermektedir. Bütün diğer insanlardan temiz olmak. Görüyorsunuz ki bizim hayatlarımızı beğenmiyor, daha temiz olmasını istiyor. Temizlik aslında çok iyi bir şeydir ve hepimiz de ondan çok hoşlanırız. Ama bir insan hayatının odağını temizliğe yöneltirse, bizim hayatımızı yaşayamıyor demektir. O halde bu insan için başka bir yer gereklidir. Çünkü yıkama zorgusu olgularına dikkatle eğilmişseniz görecek ve inanacaksınız ki bu insanların istediği düzeyde bir temizliğe ulaşmaya

olanak yoktur. Her zaman biraz kir, biraz toz vardır. Hayatın yalnız bir tek yönüne, örneğin temizliğe bakarak yaşayamazsınız, çünkü o zaman hayatın uyumu, armonisi bozulur.

Görebildiğim kadarıyla, hayatın ve duygularımızın ancak bir tek bölümünün önemini, ne kadar vurgularsak vurgulayalım, abartmış sayılmayız ki, o da toplumsal ilgidir. Eğer toplumsal ilgi varsa, onu ne kadar geliştirirsek geliştirelim, hayatın uyumu, dengesi, armonisi bozulmaz. Ama hayatın başka hangi bölümüne fazla ağırlık verirsek, bu uyumu hemen bozarız. Dikkatinizi sağlığa yöneltip yalnız onu düşünseniz, hayatınız mahvolur. Yalnız para düşünseniz, yine hayatınız mahvolur. Ne yazık ki onu hepımız düşünmek zorundayız. Aile içine döner, diğer tüm ilişkileri reddederseniz, yine hayatınız mahvolur. Büyük tehlikeleri göze almadıkça, yalnızca bir noktaya yönelemeyeceğimiz, yazılmamış bir kanun gibidir!

Şimdi yine okumaya devam edelim.

Hem evine hem kendi şahsına dönük olan bu kirden nefret ve tertip aşkı o sıra çok önemliyken, bugün artık bu her iki noktada da ihmaller gösterdiğini görüyoruz.

Bu da pek sık rastlanan bir şey değildir. Bize bu tür kimseler, bu temizlik ve tertiplilik düşkünü, pislikten kaçınan insanlar hep bu düşünce çerçevesiyle gelirler. Fakat bu kadın bu işten vazgeçmiş bulunuyor. Bu yeni durumda nasıldır, onu bilemeyiz ama büyük ihtimalle bu zorgu sinircesi karşısında başarıya ulaşmış da değildir ve bu nedenle bir adım daha ilerleyerek -eğer okuduklarım doğruysa- bu sefer kendini ihmal etme, pis olma durumuna gelmiştir.

Şimdi burada ilginç bir nokta var. Ben yıkama-zorgu sinircesi hastaları kadar pis insan görmemişimdir. Bu tür insanların evine girdiğinizde içerisini duman dumana bulursunuz. Sağda solda atılmış kâğıtlar görülür. Eller ve bütün vücut kirlidir, giysiler kirlidir, ve hasta hiçbir şeye elini

sürmez. Burada da böyle mi, bilmiyorum ama, yıkama-zorgu sinircesinde genellikle öyle olur. Bu insanların, diğer kimselerin asla başına gelmeyen bazı serüvenler geçirmeleri de gariptir. Nerede kir varsa, onlara da bulaşır. Belki hep çevrede kir aramalarından ve kirden kaçan insanlar kadar zeki olmamalarındandır. Başkalarının pekâlâ kaçınabileceği durumlarda kirlenen, üstleri pislenen bu tiplerle çok karşılaşmışımdır. Böylelerinin kaderidir bu. Ne yapar yapar, pisliği bulurlar.

Bu olguda vazgeçmenin ne anlama geldiğini bilmiyoruz. Belki çıldırıya doğru bir adım olabilir. Zaman zaman zorgu sinircesi hastalarının başına bu da gelir.

Yukarda sözü edilen ölüm korkusu, belli bir bıçak yılgısıyla (fobi) ilgiliydi...

Bıçak yılgısına da zorgu düşüncesi diyebilirsiniz. Sık da rastlanır. İnsanlar bıçak görünce korkarlar. Bununla birisini öldürebileceklerinden korkarlar. Ama hiç öldürmezler. Düşüncede dururlar. Bu düşüncenin gerisindeki anlam, gizlidir. Tüm hikâyesini ve ne demek olduğunu anlamak zorundayızdır. Şimdi anlamını anlatıyorum. Bir insanın sanki, «Seni öldürebilirim,» demesi, ya da buna benzer şeyler söylemesi demektir.

İşbirliğinin yokluğu ve Düşmanlık

Daha önce fikir ayrılıklarından söz etmiştik. Koca ihtiraslı. Kadın da, sinirceli (nörotik) kimselerle ilgili genel teşhisimizden bildiğimize göre, yine ihtiraslı. Yönetmek istiyor, baş olmak istiyor. En temiz insan kendisi olmak istiyor. Kocasından nasıl uzak durduğunu anlayabiliyoruz. Onun kişisel olarak, cinsel olarak yaklaşımlarını itiyor, çünkü o temiz değil. Kadın herşeye pis diyor. Öpüşmeye de pis diyebilir. Onunla ilgili yorum yapamayız. Kir arama konusunda ne kadar ileri gittiğini bilmemiz gerek. İki çocuğu var ve bunların kendi isteğiyle doğmadığına inanmamız gerek. Burada işbirliği yokluğunu görüyoruz. Biraz daha ya-

kından bakarsanız, bu kadının frijid bir kadın olduğunu da görebilirsiniz. Nedenini anlıyor musunuz? Her zaman kendini düşünüyor. Erkeklerle kadınlar arasındaki cinsel fonksiyonlar ancak iki insanın işi olarak yerine getirildiği zaman doğru bir şeydir. Bir insan yalnız kendini düşünürse, cinsel duygular iyi ve doğru olmaz. O zaman frijidite olur. Daha seyrek olarak rastladığımız şey, vaginismus'dur ama çoğunlukla frijidite olur. O kadının işbirliği yapmayan bir kadın olduğundan emin olabilirsiniz. Bu onun cinsel itilerinden belli olabilir. Cinsel iti ile cinsellik arasındaki farkı da anlamamız gerekir. Cinsellik bir şekil, cinsel iti ise bir harekettir. Her ne kadar emin olmamak, peşin konuşmamak gerekirse de sanıyorum diyebiliriz ki bu hasta cinsel ilişkiden hoşlanmıyor.

Bıçak yılgısı konusundaki cümle şöyle devam ediyor:

...ve korkusu hem intihar, hem de öldürme korkusu oluyordu.

İntiharları tartışırken anlattığım gibi, bu her zaman için, işbirliğine eğitilmemiş bir insanın işaretidir. Hep kendini kollamaktadır ve karşısına hazır olmadığı bir sosyal sorun çıktığı zaman, kendi değeri konusunda öyle bir duyguya sahiptir ki, kendini öldürürse bir başkasının canını yakmış olacağından emindir. Elinizden böyle olgular geçmişse, bu tür insanları anlıyorsunuzdur. O halde emin olarak söyleyebiliriz ki her intihar mutlaka bir suçlama ve bir intikamdır, yani saldırgan bir harekettir. O halde bu yılgının kime yönelik olduğuna bakmalı, o insanı aramalıyız. Bunun koca olduğuna hiç kuşku yoktur. Bu oldukça büyük bir güvenle tahmin edilebilir. Yukarda gördüğümüz üzere, anlaşamadığı kocasıdır. O yönetmek istemektedir, kadınsa yalnızca kendi şahsıyla ilgilidir, o halde bir intikam veya saldırı söz konusu olduğu takdirde, bu kocaya karşı olacaktır. Bunu tahmin edebilirsiniz... ama şimdi de bekleyelim, bakalım kanıtlayabilecek miyiz.

Başkalarına karşı saldırgan düşünceleri ve duyguları başka şekillerde de gözüküyordu.

«Başkaları» diye bir şey görüyoruz. Bunların kimler olduğunu bilmiyoruz ama, bir bakıma bizim koca olacağı yolundaki tahminimize ters düşüyor.

Zaman zaman kocasına vurmak, ona tokat atmak için bir tepi duyuyor...

İşte daha önce de söylediğim şey. Genel tıpdakinin aynı. Önceden tahmini yürütmüşseniz, kanıt az sonra karşınıza çıkabilir. Eğer hızla zatürrie teşhisi koymuşsanız, az sonra bu önyargınızı kanıtlayan belirtiler görebilirsiniz. Böyle kanıtları görünce ayağımızın sağlam yere bastığını hissederiz.

...ya kocasını veya...

Ne çıkacağını biliyoruz - ya kocasını veya çocuklarını. Suçlayabileceği başka kimse yoktur. Çocukları sevmeyecektir. Ona çocuklarını sever misin diye sorsanız, «Evet, çocuklarım benim herşeyimdir!» diye cevap verecektir. Bireysel Psikolojide biz, bir insanı anlamak istiyorsak, kulaklarımızı tıkamak zorunda olduğumuzu öğrenmişizdir. Yapacağımız şey bakmak ve görmektir. Bu yolla, bir pantomim seyrediyormuşuz gibi görürüz. Belki daha başka insanlar da vardır. Belki bir kaynanası vardır. Buna şaşırmayız. Ama bildiğimiz kadarıyla, bu cümlede bundan sonra «çocuklar» kelimesi gelmelidir.

...ya kocasını, ya da canın sıkan her kimse onu.

Kimdir canını sıkan insanlar? Bu kadının çok duyarlı olduğunu görüyoruz ve genel teşhiste duyarlılığın ne demek olduğuna baktığımız zaman, kendini düşman diyarlarda hissetmek ve kendisine her yandan saldırıldığını sanmak olduğunu görüyoruz. Bu hayat tarzı, işbirliği yapmayan, kendini rahat hissetmeyen insanın hayat tarzıdır. Çevresinde hep düşmanlıklar hissediyordur ve bu yüzden de buna güçlü duygularla tepki gösteriyordur.

Kendimi düşman bir yerde hissetsem, her an saldırılar beklesem, canımın sıkılmasını, küçük düşürülmemi beklesem, ben de aynı şekilde davranırdım. Ben de duyarlı olurdum. Bu çok ilginç bir noktadır. Bu insanları yalnızca duygusallıklarına bakarak açıklayamayız. Onların yanlış olan hayat anlamına bakmalı, nasıl yetiştirildiklerini, nasıl büyüdüklerini öğrenmeliyiz. Bu kadın gerçekten kendini düşman diyarda hissediyor, kendisine saldırılmasını, kendisinin küçük düşürülmesini bekliyor. Yalnızca kendini ve kendi selâmetini düşünüyor, kendi üstünlüğüne, hayat zorluklarını yenerkenki üstünlüğüne ilgi gösteriyor. Bu duygusal insanlar, bu görüş açısından anlaşılmalıdır. Eğer ben önümde bir uçurum olduğuna inanıyorsam, gerçekte uçurum ister var olsun, ister olmasın, hiçbir şey değişmez. Ben kendi anlamımın acısını çekiyorum, yoksa gerçeğin değil. Bitişik odada bir arslanın var olduğuna inanıyorsam, aslında varsa da, yoksa da, benim için hepsi birdir. Ben yine aynı şekilde davranacağım, varmış gibi davranacağım. O bakımdan, biz o insanın verdiği anlamı aramalıyız. O anlam da, «Ben güvende olmalıyım!» Yani bencil bir anlam.

Yine okuyoruz:

Bu nitelikler son zamanlarda iki yönde gelişmiş. Birincisi, zaman zaman sokakta yanından geçen hiç tanımadığı bir insana vurmak için kuvvetli bir istek duymuş.

Bu tıpkı benim tarif ettiğim gibi değil mi? Bu kadın düşman diyarda yaşıyor ve çevredeki herkes düşman. Sokakta gördüğü bir yabancıya vurmak istemek, geçinilmesi imkânsız bir insan olmak, kendini haksız düşürmek demektir. Kendini çaresiz bırakmak demektir. Bunun da anlamı: «Bana bakmaları gerek. Birinin bana bakması, dikkat edip beni kollaması gerek,» demek olmaktadır. Başka insanları, ya da bir başka insanı kendisine bakmaya zorluyordur. Bunları ister kelimelerle ifade etsin, ister etmesin, hayattaki tavrıyla konuşuyordur ve böyle davranmakla diğer insan-

ları kendisinden sorumlu olmaya, kendisine bakmaya zorluyordur. Ama aynı zamanda, kocanın bu konudaki izlemine de bakmamız gerek. Karısı sokakta her gördüğü yabancıyı tokatlamak istiyor, ve kendisi de bu kadınla sosyal ilişki içinde yaşıyor. O zaman kadının her yaptığı onu da etkiliyor. Bir şeyler yapması gerek. Böyle bir durumda ne yapabilir? Bu kocanın aptal olmadığını varsayıyoruz ve ne yapması gerektiğini tahmin ediyoruz. Bu kadına elinden geldiği kadar bakması, onu kollaması, hep yanında bulunması zorunlu. Kadın bu hareketiyle kocanın davranışına kurallar koymuş oluyor. Görüyor musunuz. bu ihtiraslı kadın, ihtiraslı kocasını yenmiş oluyor! Oyle bir biçimde davranıyor ki, başka insanlar kendilerini sorumlu hissediyorlar. Kocasını sömürüyor, kendisi komutan oluyor ve anlıyoruz ki hiç değilse bu noktada kadın yönetiyor.

Kocasını esir etmek isteği

Şimdi yine devam edelim:

Ikincisi de, çocuklarından küçük olanına, dört yaşındaki oğluna karşı öldürme isteği duyuyor...

Bunu daha önce görmemiştik ama tahmin etmiştik. Saldırıların çocuklara döneceğini daha önceden hissetmiştik. Burada ikinci çocuğa özellikle işaret edildiğini görüyoruz ve buradan kadının bu çocuğu istememiş olduğunu tahmin etme fırsatımız doğuyor. Bu çocuk, istenmeden dünyaya gelmiş bir çocuk. Bu da bu yolla ifade buluyor. Kadın, o çocuğu öldüreceğinden korkuyor, ona iyi muamele etmemekten korkuyor, vb. Bu duygular bazen öyle yoğunlaşıyor ki, kocası dikkatini kadına yöneltmek zorunda kalıyor. Koca artık esir olmuş durumda. Ve herhalde bu kadın uzun zamandan beri anlam ve hayal olarak o kocayı bir esir ve köle haline getirmekten başka bir şey düşünmemiş. Koca genel bir tutumla razı olsa, kadın tatmin olacak. Bazı kocalar bunu yapar. Ama biz bu kocanın ihtiraslı biri olduğunu duymuştuk. O, kadının razı olmasını, teslim olmasını,

kendi boyunduruğu altına girmesini istiyor. Savaşı adam kaybetmiş, kadın kazanmıştır. Normal şekilde kazanmamıştır. Kocasını ikna ederek, onun ilgilerini paylaşarak yapmamış, bu yüzden, bizim kolayca anlayabildiğimiz bu noktaya gelmiştir. Haklıdır, zekice hareket etmiştir. Eğer ereği fethetmek, kazanmaksa, kocasını boyunduruğu altına almaksa, o zaman çok doğru şekilde hareket etmiştir. Yaratıcı bir iş yapmış, bir sanat eseri yaratmıştır ve bizim bu kadına hayranlık duymamız gerekir.

Şimdi size, böyle olgularda, buradan öteye nasıl devam ettiğimi anlatacağım. Çok kısa kelimelerle ifade ediyorum. Ona, «Size hayranlık duyuyorum, bir sanat eseri yaratmışsınız. Fethetmiş, kazanmışsınız,» diyorum. Ve bunu en tatlı şekilde söylüyorum.

Aradaki ilintiyi de anlatayım. Bu kadın birisini öldüreceğine dair korku duymayı arıyor. Aradaki ilintinin tümünü görmeliyiz. Kadın bir noktaya ağırlık veriyor, diğerlerini aramıyor. Başka ruhbilimciler, bu kadın şaşırmış (sürprizle karşılaşmış) diyebilirler, oysa şaşırmış değil. Ben açıkça görebiliyorum. O kendisi, görmek istemiyor, çünkü eğer görürse, toplumsal ilgisinden geriye kalanı isyan edecek. Aptal veya deli olmayan hiç bir insan, başkalarını bu yolla yönetmek istediğini kabul etmez. Bu nedenle de bakmak istemez, kendisinin bakmasına izin vermez. Ama biz onu baktırmak zorundayız. Ben bu yüzden böyle tatlı tatlı konuşmayı, onun zekâsını övmeyi, «İyi yapmışsın,» demeyi tercih ediyorum.

Sonra ortaya başka bir soru çıkıyor. Acaba daha önce de tek ereği herkesi yönetmek miydi? Bu noktada, çocukluğunda da herkesi yönetmekten, emir vermekten hoşlanıp hoşlanmadığın öğrenmemiz gerek. Bunu da ikinci bir flaşbek olarak kanıtlarsak, bu kadını tanımadığımız, nasıl bir çocukluk geçirdiğini bilmediğimiz konusundaki kuşkularımı-

za ve bize yöneltilen eleştirilere ne demeli? Eğer çocukluğunda da emirler yağdırdığını bir kanıtlayabilirsek... başka hangi müsbet ilimde yirmibeş ya da yirmiyedi yıl önceki bir olayı bu kadar net şekilde ortaya serebilirsiniz? Bu kadına ilk, en eski anılarını sorarsanız, eminim ki size içinde kendini «patron» durumunda gösteren bir olay anlatacaktır. Çünkü az sonra bu kadının tüm hayat tarzını anlamak üzereyiz. Bu kadın, yöneten bir kadındır ama, asla normal yollardan kazanamamakta, fethedememektedir. Başarma şansı da olmamıştır. Fakirlik bir yandan, ihtiraslı koca bir yandan, çabucak doğan iki çocuk bir yandan, ve kendisi de işbirliğinden yoksundur ki bunu daha önce görmüştük.

Normal yolu seçse yenilmek zorunda olduğundan, o da kazanmak için bir başka yol bulmuştur ama o yol da yararlı veya sosyal bir yol değildir.

Bazen oğlunu öldürme düşüncesi o kadar yoğun olarak gelmektedir ki, bunu düşünce alanından çıkarıp uygulamaya sokacağından korkmaktadır.

Bunu uygulamaktan ne kadar korkarsa, kocası ona o kadar daha çok dikkat etmek zorundadır.

Kendisi bu belirtilerin bir buçuk yıldan beri var olduğunu söylemektedir.

Eğer bu doğruysa, bir buçuk yıl önce, yani çocuk iki buçuk yaşındayken ne gibi bir olayın yeraldığını bilmek isteyeceğiz. Eğer durum ikinci çocuğun doğumunda başlamış olsaydı daha kolay anlardım. Ama eğer belirtilerin bir buçuk yıl önce başladığı doğruysa, o sıra bu kadının ne durumda bulunduğunu ve onu neyin etkilediğini bilmek zorundayız. Bulacağımız şey, kendisinden işbirliği yapmasının beklendiği ve onun bunu yapamadığı olacaktır. Yaparsa boyunduruk altına gireceğinden kormuştur. Bunu istemez, çünkü fethetmek istiyor. Ama yine de bilmek zorundayız.

Fakat daha dikkatli bir inceleme bize kesin sinirce izlerinin uzun yıllardan beri var olduğunu gösterir gibidir ve

bunlar evliliğinden bu yana daha belirgin hale gelmiştir. Kendisi de bize «evlendiğim zamanki insan değilim,» demiştir.

«Evliliğinden beri!» Bu çok ilginç, çünkü genel tecrübelerimizden biliyoruz ki bir insanın toplumsal ilgisinin olup olmadığını, üç çeşit durum, tıpkı birer sınav gibi ortaya koyabilmektedir: Sosyal problem (başkalarına karşı davranış), meslek problemi (iş hayatında yararlı olmanın yolu), evlilik problemi (diğer cinsten bir insanla nasıl ilişki kurulacağı). Işte bu üçü, bir insanın sosyal ilişkilere ne kadar hazır olduğunun sınavlarıdır. Eğer bu kadının belirtileri evliliğinden bu yana daha kötüleşmişse, onun evliliğe hazır olmadığı, çünkü kendisiyle çok fazla ilgili olduğu ortaya çıkmış demektir.

Anne-babanın örneği

Ya aile geçmişi? Okuduğum pek çok aile geçmişi, fazla bilgi vermez. Biz Bireysel Psikologlar çocuğu anlayabileceğimiz bir şekilde etkileyen bazı durumları öğrenmeye alışmışızdır ama, kalıtımla ilgili olarak bize anlatılanların, yani yalnızca kalıtımla ilgili olanların hepsini reddetmek zorundayızdır. Örneğin halalardan birinin deli olduğu, ya da bir büyükannenin ayyaş olduğu şeklinde anlatılanları. Bunlar hiçbir şey ifade etmez, bizim anlayışımıza da katkıda bulunmaz. Buna karşılık organlardaki bozukluk veya eksikliklere büyük ilgi gösteririz. Çünkü bazı ailelerde organik acıları, bozuklukları olan insanlar bulunur ve bu ailelerin çocuklarının da aynı organlarında bozukluk hissettiklerini görürüz. Ama ne olursa olsun, aileyle ilgili anlatılanlar bize fazla yararlı olmaz.

Aile geçmişi her iki tarafta da sinirce göstermektedir.

Bu değerli bir bilgi, çünkü çocuğun aile hayatının hiç de iyi olmadığı ortaya çıkmış oluyor. Sinirceli demek, anneyle baba bazı şeyler için çatışıyor, kavga ediyorlar demektir. Belki tahakküm etmek için, belki yönetmek için,

belki başkalarını boyunduruğa almak için, belki başkalarını kullanmak veya sömürmek için. Ve böyle bir atmosferde büyüyen çocuklar gerçekten tehlike içindedir. Ama bu noktada söylemek istediğim bir şey var. Bu çocuklar tehlike içindedir ama, yine de mutlaka acı çekecekler demek değildir. Bu tehlikeleri yenebilir, başarıya ulaşabilir, bu tecrübelerden yararlanabilirler de. Ama var olan bir ihtimal bizi bunların tüm hayat tarzının bencilliğe dönebileceği konusunda bir beklentiye doğru itmektedir.

Aynı zamanda bu bilgileri verenin hastanın kendisi olduğu da hatırlanmalıdır. Kendisinin annesiyle babasına davranışı da tarafsız sayılamaz.

Bu davranışın nasıl bir şey olduğunu görmek istiyoruz. Bu sözler herhalde annesiyle babasına düşmanca tavır aldığı anlamına geliyor. Onlara karşı mücadele etmiş.

Örneğin annesinin de, babasının da tek çocuk olmalarına çok üzülüyormuş. Çünkü, kendisinin işaret ettiği gibi, o zaman teyzeleri, dayıları, halâları, amcaları olmuyor, başka çocuklar gibi ona bol bol hediyeler gelmiyormuş.

Bu kadın herkesin kendisine sürekli olarak hediyeler vermesini bekliyor ve böylelikle hayat tarzının büyük kısmını açığa vurmuş oluyor. Bu insan, vermesini değil, almasını seven bir insan. Bu tipin tehlike içinde olduğunu, hayatta güçlük çekeceğiin biliyoruz. Özellikle de ihtiraslı bir erkekle karşılaşırsa.

Babası işçiymiş. Annesi de çok çalışan bir kadın olup evini tek başına yönetirmiş. Fakat bir önemli konuda sorumluluktan kaçınırmış. Çocukların hatalarının düzeltilmesi gerektiği zaman bu konuyu kocasına bırakmayı tercih edermiş.

Bunun anlamı, kadının yeterince kuvvetli olmadığı ve cezalandırma işini kocasına bırakması demektir. Bu durum birçok ailede vardır. Çocuklar için bu kötüdür çünkü anne-

ye saygıları azalır, onu hafife, alaya alırlar, zayıf bir insan olarak görmeye başlarlar.

Bu iyi olmamış çünkü baba sadistmiş.

Sadistin buradaki anlamında, adam çocuklaar tokat attığı zaman cinsel zevk alıyor gibi bir ima bulunduğunu sanmıyorum ama, herhalde çok sert, zorba bir insan olup çocukları sindiriyordu. Buradan çocuğun başka insanları boyunduruğa almayı neden önemsediğini ve kendine neden bunu erek olarak seçtiğini görebiliyoruz. Kötü dövülen çocukların, «Ben de büyüyünce aynı şeyi başkalarına yapacağım, onları yönetecek, onlara emirler vereceğim,» diye düşündüğünü çok bilirim. Baba bu sertliğiyle çocuğa bir erek vermiştir. Üstünlük ne demektir? Dünyada kudretli bir insan olmak ne demektir? Bu zavallı kız, çocukluğunda her zaman sindirilmiş, kötü muamele görmüş, kafasındaki tek fikir de, «altta olmaktansa üstte olmak daha iyidir,» şeklinde gelişmiştir. Başkası sana kötü muamele edeceğine, sen başkasına kötü muamele et. Biz artık onu bu bakış açısından ve bu düzeyde görüyoruz.

Baba, karısından çocukların herhangi bir kabahat yaptığını, hele de kendi kesesine dokunan bir kabahat yaptığını duyarsa, örneğin çizmelerinin pençelerini çabuk eskittiklerini öğrenirse, onları acımasızca dövermiş.

İşte buradan beden cezasıyla ilgili bir şeyler öğreniyoruz.

Bunun sonucu olarak çocuklar sürekli olarak babalarından korkar, aynı nedenle annelerine de hiç açılmazlarmış.

Işbirliğini annelerinden ve babalarından öğrenemezlerse, başka nereden öğreneceklerdir? Yine bu kızın kafasında azıcık bir işbirliği anlayışı varmış ki evlenebilmiş. Belki bu kadarını başka çocuklardan öğrenmiştir. Ama annesiyle babasından olmadığı kesin.

Kendisi yine de, babam iyi bir insandı diyor, yalnızca

cumartesi geceleri kötü olduğunu söylüyor, çünkü cumartesileri adam eve sarhoş gelirmiş.

Bunun anlamı, çocuk babayı tercih ediyor demektir. Bunu okumaktan, bu çocuk ailenin en büyük çocuğu olmalı, diye bir etkiye kapıldım. Çünkü ailenin büyük çocuğu, ister kız, ister erkek olsun, babaya döner. İkinci bir çocuk gelince anneyle ilişkiler kösteklenir, taht boş kalır, bu da babaya bir şans verir. Ama bu yalnızca bir tahmindir. Bunu kanıtlamamız gerek.

Böyle zamanlarda çocukları dövdüğü gibi anneyi de döver, onlara gırtlaklarını keseceğini söyleyip korkuturmuş.

Bu kız, kendi zorgu düşüncesinde babasını taklit ediyor: birisini bıçakla öldürmek. Çocuğunu veya kocasını. Üstünlük ereğini bu yola dökmesi konusunda ona babasının yön verdiğini söylememiş miydim?

Dikkat edin, baba yalnızca sövüp sayıyor ve korkutuyor. Gerçekten kalkıp onların gırtlağın kesmiyor. O halde bence bu kadın da «birini öldürebilirim» dediği zaman bunun yalnızca korkutma olduğunu düşünmekte haklıyım.

Bu son nokta herhalde A. tarafından da benzer belirtilerin gösterilmesi açısından ilginçtir. Gerçekten de bu kadının sinirce belirtileri birçok bakımlardan babanın karakteristiklerinin bir taklidine yöneliktir.

Bir Doktor olan rapor yazarı şöyle devam ediyor:

Kendisi de kendi çocuklarına yeterli sebep olmadan vurmak eğilimindedir.

Buna katılmıyoruz. Ona yönelik bir tahrik var. Üstün olmak istiyor. Babasının da üstün olmak istediği gibi. Bu bir tahriktir. Kadın tahrik ediliyor: «Amir olmak istiyorsam çocuklarımı kullanacağım çünkü onlar zayıf ve bana geri vuramazlar.»

Fakat sonradan bu zalimliğinden büyük pişmanlık duymaktadır...

Buradan aklıma, pişmanlık, suçluluk, vb'ye ilişkin sık

sık bir şeyler duymakta olduğumuz geliyor. Biz Bireysel Psikologlar bu konuda kuşkucuyuzdur. Bu pişmanlığa, suçluluğa pek fazla önem vermeyiz. Bizce bu çok boş ve yararsızdır. Bir çocuk fena halde dövüldükten sonra, pişmanlığın önemi yoktur. Fazla gelir. Bu iki şeyden bir tanesi yeterdi. Ya pişmanlık, ya da dayak. Ama ikisi birden! Birisi bana vurup sonra pişman olsa bundan hiç hoşlanmazdım. Ben bu pişmanlık duygusunun bir hile olduğunu görüyorum. Başkalarına tahakküm etme zalimliğini görmeyelim diye. Anlamı şudur: «Ben soylu bir kadınım ve pişmanlık duyuyorum.» Bence modern toplumu, bu pişmanlıkları dikkate almamak üzere uyarmak gerekir. Bunu problem çocuklarda sık sık görürüz. Bir kabahat yaparlar, ağlarlar, özür dilerler, sonra tekrar yaparlar. Neden? Çünkü pişmanlık göstermeseler, aynı şeyi yapmaya devam etseler, saf dışı edilecekler de ondan. Kimse bunun her zaman sürüp gitmesine dayanamaz. Bunlar kendilerine, başkalarının karışamayacağı bir interland kuruyorlar. Kendilerinin akıllı çocuklar, ya da akıllı insanlar olduğuna inanıyorlar. İşte bu kadın da öyle. Zalim oluyor, pişman oluyor, ama ne önemi var? Gerçekler değişmiyor ki!

...bu pişmanlık duygusu, gelecek sefer de yeralacak benzer patlamaları önlemeye yararlı olmuyor.

Bunu zaten bekliyorduk çünkü bu bir hile. Pişmanlık duygusunu melankoli olgularında da bulursunuz ve her zaman hiledir. Işlerliği yoktur. Doğru tahmin etmişiz.

Diğer çocukluk ve gençlik durumları

A. sekiz kişilik bir ailenin ikinci çocuğu, aynı zamanda ikinci kız çocuğuydu. Önce dört kız, sonra da dört oğlan çocukları olmuştu.

İkinci çocuklar hakkında genel olarak bildiğimiz şey (gerçi kural yoktur ve biz yalnızca çoğunluktan söz ediyoruz), bunların daha fazla çaba gösteren insanlar olduğudur. Bir yarış durumu vardır. Her zaman birinci çocuğu

geçmek isterler. Gerçi birinci çocuğun genellikle babaya döndüğünü söyledim ama, zaman zaman aynı şeyi ikinci çocuklar da yaparlar. Hele de kendisi şımartılırken yeni bir çocuk doğmuş, oluşan durum onu babaya doğru çekmişse.

Bazı çocukların başa geçmek, birinci olmak için çabaladığını biliriz. Kutsal kitapta Yakup ve Esau ile ilgili olay bunun tipik bir örneğidir. Amerikan istatistiklerinde çocuk suçlular arasında ikinci çocukların çoğunluğu oluşturuyor olması da ilginçtir.

Bireysel Psikoloji, bir ve iki yaşındaki, veya o yaşa kadar olan çocuklar arasında bir incelemeye başlamıştır. Burada tüm hayat tarzının anlaşılabileceği geniş alanlar bulunmaktadır. Ikinci çocuklarla ilgili bazı iyi, bazı yanlış gerçekler ortaya çıkacaktır. Bir yarış sanki. Durmadan birinci çocuğu geçmek istiyorlar. Belki bu olguda da böyle. Ama şimdilik daha ileri gitmeyelim.

Çocukluğunda genellikle mutlu, neşeli, sağlıklı bir çocukmuş...

Eğer öyleyse dikkatleri toplayan, tercih edilen çocuk olmuştur. Belki de ailenin en sevilen çocuğu.

...ve en büyük abladan çok farklıymış. Ablayı bize sessiz, içine kapanık kendisinin bencil diye nitelendirdiği bir şekilde tarif ediyor.

Bir kere içine kapanıklık elbette ki bencilliktir çünkü o insanın yalnızca kendisini düşündüğünü gösterir. Görüyoruz ki bu kız çabasında şanslı olmuştur. Büyük ablada yenik bir davranış ve tavır vardır ve zaten de yenilmiştir. Bunu bu kızın tüm davranışında buluyoruz: Nasıl yenebilirim. Anne olma, yönetme ereğinde başarılı olabilecek durumdadır. Hem de kolayca. Çünkü ablası teslim olmuş, yenilmiştir.

Anne ile babanın fikri de buna benzer görülüyor çünkü birinci çocuğa özellikle katı davranıyorlarmış.

Şimdi anneyle baba da ona bu yarışta yardım ediyorlar ve büyük çocuğu sindiriyorlar.

Abla sık sık başını derde sokuyormuş ve ablanın babasında yediği kötü dayaklar ikinci kızı çok korkutuyormuş.

Ablası kötü dayak yediği için korku duyuyor.

Ailenin geri kalanlarını A. çok seviyormuş, yalnızca erkek kardeşlerinin en büyüğü hariç, ki bu önemli gözüküyor.

Yani ilk doğan erkek çocuğu sevmiyor. Herhalde o doğduuğ zaman çok sevilmiş, âdetâ aile ona tapmış, A. bundan hoşlanmamıştır. Buradan varabileceğimiz sonuç, gerçi sonradan kanıtlamamız gerek ama, bu erkek çocuğun, ailede kızın durumunu tehlikeye soktuğu yolunda olabilir.

Tıpkı ablası için olduğu gibi, bu kardeşi için genelkanısı da, onun bencil ve düşüncesiz olduğu, «geri kalanlarımıza benzemediği, bir tek T'ye (abla) benzediği» yolundaydı.

Diğer çocuklarla aynı fikirde olabilmesi, onları yönetebildiğini gösteriyor. Bu erkek çocukla en büyük abla sorun yarattıklarından, onlarla aynı fikirde olamıyor.

Kişisel Tarihçe: Daha önce de belirtildiği gibi A. sağlıklı bir çocuk olup bu sağlığından gurur duymaktadır. Fakat ondört yaşından onyedi yaşının sonuna kadar, bir tür guatr hastalığından muzdarip olmuş, sonra iyileşmiştir.

Burada bir organik kusur görüyoruz. Sinirce hastalarında bu sık sık ortaya çıkar. Bunun onu ne kadar etkilediğini ancak birinci çocuktan öğrenebiliriz ki onunla ilgili de pek fazla bilgimiz yok.

Gerçi hastalığı daha sonra nüsetmemiştir ama, tedavisi sırasında zaman zaman güçlük çekmiş, soluk alma zorluğuna uğramış, bu onda epey kaygı yaratmıştır.

Bu herhalde tiroid basıncından doğan bir şey değildir. Öyle olsaydı, farkına varılır, tedavisine gidilirdi. Herhalde bu psikolojik bir sorundu. Tedavi sırasında duygusallığa kapılınca soluk alamıyordu. Ya da poz yapmak istediği zaman, kendisine haksız muamele edildiği duygusuna kapıldığı za-

man oluyordu belki bu. Soluk almasını bunların hepsi etkilemiş olabilir. Ama sebep tiroidden olsaydı, açıkça görülürdü.

Okulda notları bayağı iyiydi ve o sıra arkadaş edinme zorluğu da hiç yoktu.

Unutmayın ki başlangıçtan bencil olan ve sevilmek, iyi durumda olmak yolunda çaba gösteren insanlar, büsbütün de işbirliğinden yoksun değillerdir. Bu bakımdan, herhalde başlangıçta başarılı olan ve sonra ilerleyip tüm okulun lideri olmak isteyen bu kızın kolay arkadaş edindiğine şaşmıyoruz. Herhalde ona boyun eğmeye hevesli arkadaşlardı bunlar. Ama bunu kendisiyle görüşürken öğrenebiliriz.

Okulu ondört yaşında bıraktı, ama birkaç ay boyunca yine kendi ailesiyle aynı evde oturmayı sürdürdü. Her sabah işe gidiyor, işini çok seviyordu.

Demek ki iyi bir yere rastlamış. Hem fikirlerini rahatça ifade edebiliyor, hem belki başkalarını yönetebiliyormuş.

Fakat evinden ayrılıp, başka yerde ev hizmetlerine girince, yeni sorunlar başgösterdi.

Ev hizmetleri demek, boyun eğmek demektir ve bu kadın da boyun eğemiyor. İşbirliği sayılacak şekilde boyun eğmiyor. Mutlaka yönetmesi gerek ve burada da bunun yeni bir kanıtını görüyoruz. Başkalarının yönettiği bir duruma hazır değil. Ev hizmetlerinde çalışmak zorunda kalan ve boyun eğemeyen pek çok kız görürüz. Örneğin ben bir hizmetçi hatırlıyorum. Evin hanımı ona o gün öğleden sonra papağanın kafesini temizlemesini söylerse, şöyle diyordu: «Bana bugün öğleden sonra ne yapmak istediğimi sorun, ben de size, papağanın kafesini temizlemek istiyorum, diyeyim.» Böyle olunca, sanki o iş kendi fikriymiş gibi gözüküyordu. Kendi emir veriyormuş gibi. Aynı şeyi askerlikte de görürsünüz. Ere bir emir verildiğinde, bunu sanki ken-

di emriymiş gibi tekrarlaması beklenir. Örneğin: «Bu törene katılacağım!» der. Ordunun bu kuralındaki bilgeliği görüyorsunuz, değil mi?

«Geldiğinden bir hafta sonra sırtında öyle kötü şirpençe çıbanları çıktı ki, doktor tekrar eve dönmesini söyledi.

Bu çıbanları nefretinden çıkardı diyecek kadar ileri gitmeyeceğim ama, insan belli bir yerde kendini kötü hissederse, bir şeylerin olduğu da doğrudur. Benim ruh hekimi olan kızım kazalar üzerinde bir inceleme yaparken bunların yarısının işlerini sevmeyen insanların başına geldiğini bulguladı. Insanlar trafikte ezildiği, bir yerlerden düşüp yaralandığı zaman, sanki, «Babam beni bu işe girmeye zorladığı için oluyor. Ben başka iş istiyordum,» diyorlarmış gibi bir durum var. Hem de kazaların yarısı! Bu yüzden, insan durumundan memnun değilse, böyle şirpençe gibi bir şey çıkarabileceğinden oldukça eminim. Daha ileri gitmek de istemem.

Eve korkular içinde döndü, çünkü bir keresinde ablası da hastalık yüzünden eve döndüğünde hiç de iyi karşılanmamıştı.

Ne yapmaması gerektiğini öğrenmiş!

Yine de, bir süre her şey yolunda gitti. Ama kısa zamanda baba, kızının hala sırtında olmasından, kendi parasını yemesinden memnunsuzluk belirtmeye başladı. Bir sabah A. kahvaltı etmek üzere mutfağa girdiğinde, bu kriz de doruk noktasına ulaştı. Babası durup dururken elinde bir kürekle ona saldırdı. Belli ki niyeti kızın kafasına vurmaktı.

Sabah saati. Demek ki baba sarhoş değildi!

Kız korku içinde evden fırlayıp kaçtı ve gün boyunca ailesinden saklandı. O günü kilisenin bahçesinde geçirmiş olması, belki sonradan tabut, cenazeci ve ölümle ilgili diğer şeylere karşı korku duyması bakımından önemli olabilir.

Şimdi ortaya yeni bir fikir çıkmış oluyor. Bu kadının

hastalığının ve sinirce belirtilerinin, kendisi farkında olsa da olmasa da, babasına yöneltilmiş bir suçlama olduğunu biliyoruz. Davranışın hem doğal tarihçesini, hem de biyolojisini inceliyoruz. Şu anda karşımıza ilk kemik çıkıyor. Bu sinirce belirtisini babasına bağlayabiliyoruz. Baba suçludur ve kız da onu suçluyor. Kelimelerle ifade etse, şöyle derdi: «Babam bana öyle işkence etti ki, ben onun bu muamelesi yüzünden böyle oldum.» Gerçi baba doğru hareket etmemiştir. Ama bu böyledir diye, kızın da yanlış davranması şart mıdır? Bu gerçekten bir sebep-sonuç ilişkisi gibi mi? Babası hata yaptı diye kendisinin de hasta olması, hata yapması mı gereklidir? Buna zorunlu mudur? Bu sorunun önemi çok büyüktür çünkü bu kadın, eğer doğru anlıyorsak, aslında bunu söylemek istemektedir. Babası hata yaptı diye kendisi de yapmalı. Oysa zihninde bir sebep-sonuç ilişkisi yoktur. Bunu kendisi yaratmaktadır. Mantıklı olmayan bir şeyi mantığa dökmektedir. Anne-babalar tarafından eziyet edilmiş başka çocukların da zorgu sinircesine uğradığını görmüşümdür. Bu, ölü şeyler arasında gördüğümüz sebep-sonuç ilişkisi gibi değildir. Zaten artık ölü şeylerdeki sebep-sonuç ilişkisinden bile kuşku duyulmaya başlamıştır.

Fakat akşamüstü annesi onu bulmuş, eve dönmesi için ikna etmiştir. Babası olup bitenleri şakaya vurmuş, kızının budalalığına gülmüştür. Fakat kız konuyu böyle hafife almamış, bir daha asla bu eve yerleşip orada yaşamayacağına ahdetmiş, bu sözünü de çok uzun süre tutmuştur.

Bu yeni kararında da, daha önce söylediğim gibi, «Kimsenin beni yöneteceği bir duruma asla düşmemeliyim,» demektedir. Tüm sinirceli hastalarda gördüğümüz gibi, çocuksu bir şekilde, yalnızca çelişkileri ve antitezleri görmektedir: Ya yönetecek, ya da yönetilecektir. Yalnız sinircelilerde değil, hayatdaki tüm başarısızlarda yine böyle, yalnızca çelişkilerin görülebilmesi ilginçtir. Bazen buna «zıtlama»

bazen de «kutuplaştırma» derler ama, aslında çelişki yargılarına varmaktadırlar. Ya alt, ya üst. Ya iyi, ya kötü. Ya normal, ya anormal, vb. Çocuklarda ve sinirceli insanlarda, hatta bir de eski Yunan felsefesinde, durmadan çelişki ve zıtlık aramanın bu tür izlerine rastlarsınız.

Bu kadın böylelikle asla yönetilmemek gerektiği sonucuna varmış.

Bu olaydan sonra bir kere daha ev hizmetlerine döndü gerçekten çok çalıştı. Ama kaba işleri tercih ediyordu. Toz almak gibi ıvır zıvır işlerden hoşlanmayışını, bir şey kırma korkusuyla açıklıyordu.

Aklındaki şu olmalı: Kendisi sağlıklı bir kızdır, kuvvete değer verir ve ev işlerinden hoşlanmaz. Erkek kardeşi doğduğu zaman onun tercih edilmesinden nasıl tedirgin olduğunu hatırlarsak, belki de kadın olmaktan memnun değildir. Böyle şeyleri yapmaktan hoşlanmamaktadır. Toz almak gibi işler ona göre değildir. Bu, evliliğe de neden hazır olmadığını açıklıyor. Buna ben «erkekçe itiraz» diyorum. Böyle bir durumda o insanı, hoşlanmadığı şeyleri yapmaya zorlarsanız, o zaman işi abartmaya kalkar. İçinde bir tür öfke ve hiddet oluşur, bu da abartmaya yönelir.

Bu durum, sonraki zarar verme, yok etme istek ve duygularının bir öncüsü olarak ilginç sayılabilir...

Evlilik Öncesi Güçlükler

Onsekiz yaşındayken bir delikanlıyla nişanlandı ve görünüşe göre ona tahakküm eder duruma geldi.

Bu raporun yazarının da bizimle aynı paralelde düşündüğünü görüyoruz. Delikanlıya tahakküm ettiğini anlatırken kadındaki bu üstün gelme belirtisine parmak basıyor.

Fakat zamanla bu delikanlıdan hoşlanmamaya başladı. «Hasis davranıyor» diyordu. İki üç yıl sonra yüzüğü o gencin suratına fırlatarak nişana dramatik bir sahneyle son verdi.

Bir kızdan böyle bir davranış beklemezdik. Daha yumuşak bir hareket tarzı beklerdik!

Fakat o gencin hala kendisine «köpek gibi» bağlı olduğunu gururla belirtti. Bize tedaviye geldiği sıralarda bile, hala onu soruyormuş. Bu bağlılığa rağmen, kendisi olaydaki davranışından pişmanlık duymuyordu.

Burada pişmanlık duymuyor, çünkü duymasına gerek yok.

Savaş sırasında, bir taşra kasabasındaki cephane fabrikasında işe girdi ve şimdi kocası olan adamla orada tanıştı.

Bu adamı hatırlıyoruz. Bir sakat o. Tahakküm etmek isteyen insanların zaman zaman sakatlara, herhangi bir zayıflığı olanlara meylettiğini biliriz. Bazen kurtarmak istedikleri alkoliklere yanaşırlar, ya da sosyal düzeyi kendilerinden daha düşük olan insanlara yönelirler. Insanları, özellikle genç kızları, ama erkekleri de, seçimlerini bu yolla yapmamaları için uyarmak isterim, çünkü aşkta ve evlilikte bir tarafı küçük görmek tehlikelidir. Karşı taraf isyan eder. İşte bu adam da isyan etmiş.

O sırada adam hastanedeydi. Savaştan yaralı olarak dönmüştü. Bu kadının muhtemel bir kocada aradığı niteliklere iki bakımdan cevap veriyordu. Uzun boyluydu ve alkolik de değildi.

Babanın sarhoşluğuyla güçlü olduğunu anlıyoruz. Zaten birçok kızların alkoliklerden korkmasının nedeni, onları yönetemeyeceklerindendir. Alkoliklerin ne yapacağı belli olmaz. Fareler, böcekler ve sürüngenlerden korktukları gibi, alkoliklerden de korkarlar. Bu korkunun genellikle, onları yönetememelerine, onların kendilerini şaşırtmasına dayandığını görürsünüz. Alkolizme neden karşı çıktığını anlamak kolay. Ama uzun boyluları neden tercih ettiğini henüz bilmiyoruz. Belki babasına olan hayranlığından arta kalanlar nedeniyledir. Ya da belki kendisi uzun boyludur ve uzun boylu bir erkeği yönetmek, kısa boylusunu yönetmekten da-

ha değerli diye düşünüyordur. Bunun cevabı, kendisine sorularak öğrenilebilir.

Fakat belki de adamın sakatlığı, kadının kudret sevgisine iyi geliyordur - karakterinde her zaman yönetici olma isteği sezilmektedir.

Yazar da benim açıkladığım yolu seçmiş. Biz de bu ifadenin altını çizelim ve kadının hayat tarzını tahakküm edici bir niteliğin karakterize ettiğini vurgulayalım.

Bir süre her şey yolundaydı. Ama nişanlısı Londra'ya gittiğinde, kendi bileceği nedenlerle, bu kadını kıskandıracak mektuplar yazmaya başladı.

Bu kadının o erkeği yönetmek istediğini, onunla tek başına olmak, onun tüm dikkatinin merkezi olmak istediğini düşünürsek, kıskançlığın da hemen el altında olması gerektiğini biliriz. Kardeşleri doğduğu zamanki, özellikle erkek kardeşi doğduğu zamanki gibi tahtından indirilmeyeceğini bilmek istiyordur.

Mutsuz ve kuşkulu, A. da onun peşinden Londra'ya gitti, bir lokantada masalara servis yapmak üzere iş buldu ve nişanlısını elinde tutmak için elinden geleni yaptı.

Onu tutmak için nasıl çaba gösteriyor, görüyor musunuz?

Bu olayla birlikte iki nişanlının birbirlerine karşı olan tavırlarında bir değişiklik olmuş gibi görünüyor. Yalnız kadın bu ilişkide daha etkin (aktif) rolü üstlenmekle kalmamış...

Bunu kadının kendi anlamı olarak not ediyoruz. Aktif rolü üstleniyor!

...fakat erkek de eskiden düşünceli ve iyi davranışlıyken şimdi dikkatsiz ve düşüncesiz olmuştur.

Raporun başlangıcında, kadının onu dikkat etmeye zorladığını okumuştuk. Burada ise, adamın dikkatsizleştiğini görüyoruz.

Randevulaştıkları zaman adam ya geç kalıyor, ya da

hiç gelmiyordu. A. kuşkulara kapıldı, gözyaşlarına gömüldü ve eski parlak kişiliğine hiç benzemeyen bir hale düştü.

Önceki yönetici durumunu kaybetmekten korkuyordu.

Adam ikinci kere randevusuna gelmeyince işler kötüleşti. Kadın onu Kasım ayının soğuğunda ve sisinde saatlerce beklemişti.

Bu oldukça katı bir davranış. Erkeğin de evliliğe uyumlu durumda olmadığından eminiz. Böyle bir durumdan her kız yaralanır. Bu kızın artık onu yeniden fetfetmek için bir zorgu düşüncesi yaratmaktan başka çaresi yoktur.

Ertesi gün nişanlısından, randevuya gelemeyiş sebebinin arkadaşlarıyla çıkması olduğunu duyunca, ona öfkeyle, bir daha kendisini görmek istemediğini söylemiştir.

Kendini yenik hissedecektir. Belki biz olsak, böyle bir hayat arkadaşından kurtulmuş olduğumuz için memnun olabilirdik. Ama bu insan yenilmek istemiyor. Onu tutmak istiyor.

Fakat kadının nişanı bozma girişimi her nasılsa başarılı olmamıştır. Zaten üç hafta sonra hamile olduğunu anlayınca kendisi de nişanın bozulmayışından memnunluk duymuştur.

Işte bu nokta, evlilik öncesi ilişkilerden söz etmeye çok uygun. Bazı durumlarda bir avantaj gibi gözükebiliyorsa da, ben bunun aslında bir dezavantaj olduğunu farketmiş bulunuyorum. Bizler doktor olarak, insanlara beklemelerini öğütlemeliyiz. Her zaman pürüz doğurur.

Evlilik Güçlükleri

Bunu anlayınca kendini çok çaresiz hissetmiş, ilk defa olarak aklına intihar düşünceleri gelmiştir. Nişanlısı onu avutmaya çalışmış, ilk fırsatta onunla evleneceğine söz vermiş, nitekim üç dört hafta sonra da evlenmiştir. O zaman, kadının birkaç ay boyunca nerede oturacağı sorunu ortaya çıkmıştır. Eve dönmeyi hiç istememektedir çünkü babası

kızlarına, başları bu tür derde girerse onlara hiç yardım etmeyeceğini söylemiştir. Ama sonra bu kuru sıkı tehdit boş çıkmış, annesiyle babası onu eve dönmeye razı etmişlerse de, o kendisini bu süre içinde çok mutsuz hissetmiştir.

Aslında kendini yenik hissetmektedir.

Oğlan doğurunca mutsuzluğu artmıştır çünkü kendisi de kocası da bir kız çocuk beklemektedirler.

Bu beklemediğimiz bir şey. Çocukları olacağını anlayınca oğlan bekleyeceklerini sanırdık. Neden kız istediklerini ancak bu iki insanın kendileri anlatabilirler. Ama eğer çocuk kız olsaydı belki bu kadın hayal kırıklığına uğrardı.

Bu arada A.'nın kız çocuk istemesinin ve sonra üzülmesinin, ilerde oğullarına düşmanlık hissetmesiyle ilişkili olduğuna da işaret edilebilir.

Sözlerinin anlamını kendisine sorular sorarak açıklatmak olanağından yoksun olduğumuza göre, çevresindeki erkekleri pek sevmediğini varsaymak zorundayız. Babasını ve sonra da erkek kardeşini. Belki de bir antitez arıyordur. Kadın-erkek gibi. Çünkü bu sinirceli insanlar erkeklerle kadınları *karşıt* (zıt) cinsler olarak görürler. Zaten o yaygın kavramı bilirsiniz. *Karşı* cins. İnsan bunu ifrata kaçırırsa, karşı cinse bir karşıtlık duymaya başlar. Buna hem erkeklerde, hem de kadınlarda rastlandığı gibi, özellikle de sinirceliler arasında rastlanır.

Bu olaydan sonra kendisi Londra'ya dönmüş, kiraladıkları iki odalık evde kocasıyla birlikte yaşamaya başlamıştır. Ama işler daha başlangıçtan ters gitmiştir. Evet, gerçi ilk zamanlar kadın komşularıyla iyi geçimiştir ama, kısa zamanda ortaya aşağılık duyguları çıkmıştır. Bunların kocaya duyduğu kıskançlıkla ilgili olduğu gözükmektedir. Adam popüler, sevilen biridir. Kadın çevrede bulunan insanların bakışlarını ve sözlerini, kendisine karşı bir eleştiri olarak almaktadır.

Herhalde komşuları, yönetebileceği kimseler olarak görüyordu ve aralarında hiçbir zaman iyi bir ilişki yoktu.

Kendisinin sevilmediği yolunda bilinçli tepki olarak, dostluklar kurmaktan uzak durdu ve kendi içine kapandı. Fakat bu arada yüksek sesle ilâhiler söylemeyi âdet etmişti. Önce komşularına kendisinin korkmadığını göstermek için, ikinci olarak da, iyi yetiştirilmiş bir insan olduğunu kanıtlamak için. Ne yazık ki kadının komşularına yönelttiği eleştiriler de pek haksız değildi. Bu çevrede kavgalar, sarhoş dalaşmaları pek sık yeralıyordu. Ayrıca kendisiyle kocası da sık sık anlaşmazlığa düşüyorlardı. Kadının kocasından anlayış görmek için seçtiği yöntemler tipikti. Böyle bir kavgadan sonra yatağına çekiliyor, durum düzelmezse çocuğu da, kendisini de öldüreceği tehdidini savuruyordu.

Nasıl kuvvet kullanmak istiyor, görüyor musunuz?

Durum böylece devam etti ve giderek kötüleşti. Sonunda A.'nın sinirce belirtileri öyle koyu'du ki, kocası onu bir doktora götürmek zorunda kaldı. Sinirsel dispepsia teşhisi kondu ve dişlerini çektirmesi önerildi.

Herhalde bu tıbbî bir tedavi olarak değil, bir tür ceza olarak söylenmiş olmalı!

Bir kararsızlık döneminden sonra kadın, tavsiyeyi tutmaya karar verdi ve bir arkadaşıyla birlikte hastaneye gitti. Doktorun ve hemşirelerin önünde A. bir isteri nöbetine tutulup ağzına el sürdürmeyince arkadaşının çok canı sıkıldı.

Bu onun durumu daha iyi anladığını gösterir!

Bu arkadaş ikinci bir kere onunla hastaneye gitmeyi kabul etmedi. Bunu da anlamak zor değil. İkinci sefer A. çaresiz tek başına gitti. Sinirli olmasına rağmen, üç dört dişini sorun çıkarmadan çektirebildiğini söylemek ilginç. Ama bir sonraki seferde işler öyle yolunda gitmedi. Oniki dişi çekildikten sonra yine bir isteri patlaması oldu. Buna sebep olarak, uyuşturulmuş olmasına rağmen tüm ameliya-

tı görüp hissetmiş olmasını gösteriyordu. Bu anıların hayali şeyler olduğu ortadaydı. Kendinin sadistik eğilimlerine uygun olarak, bu hatırladıklarının onu çok etkilemesine ve bundan sık sık söz etmesine şaşmamak gerekir.

Şimdi şu kadını gözünüzün önüne getirin. Yaşı otuz! Benim sayabildiğim kadarıyla dişlerinin onaltı tanesini çekmişler! Bence sadistik eğilimi olmayan bir kadın bile bu durumu gülerek kaldıramaz. Elbette derin izler bırakır. İlk dişini kaybetmenin bir kadın, ya da erkek üzerinde ne etki yaptığını bilirsiniz. Bu kadın onaltı diş kaybetmiştir. Kocasını kıskandığı da ayrı! Ne acılar çektiğini anlatmış bulunuyor. Umarım doğru açıklıyorumdur... ama bunun bir başka açıklaması da olabilir. Belki bu kadın ne kadar acı çektiğini açıklamak istiyordur. Belki bazı rüyalar görmüştür. Narkoz etkisindeyken bu olabilir. Bunları da, nasıl acı çektiğini ifade edebilmek amacıyla anlatıyordur.

Bence sadistik eğilimler devimini günümüzde anlaşıldığı anlamda kullanamayız. Bunu ancak, bir insanın cinsel zevk duyması halinde kullanabiliriz. Eğer her tür saldırıya sadizm dersek, o zaman herşey karanlıklara gömülür.

Son dışarık (exogenous) durum

Bundan kısa süre sonra, ikinci çocuğu doğdu.

Bunun üzgün bir zamana rastladığı, kadının o sıra kendi üstün durumunu koruma mücadelesinde olduğunu görüyoruz.

Bu çocuğun da oğlan olması anneye büyük üzüntü kaynağı oldu. Bu seferkinin kız olacağından hemen hemen emindi. Gerçeğin karşısında kendi isteklerinin çaresizliği onun gururunu fena halde yaralıyordu - ve bu olaydan sonra sinirce eğilimleri giderek daha belirgin, daha gözle görülür hale gelmeye başladı. Bebeğe karşı duyguları, sonradan hissettiği onu öldürme isteklerinin başlangıcıydı.

Hatırlarsanız ilk belirtilerin ne zaman başladığından söz ettiğimiz sırada, bunun ikinci doğumla başlasaydı daha

bir anlamlı olacağını söylemiştim. Çünkü o zaman kadının kendi önemi azalıyordu. O önemi artık iki çocukla paylaşmak zorunda kalacaktı. Oysa merkezde kendisi bulunmak istiyordu, çocukları değil. Bu duyguları daha yoğun hissederken öldürme isteği hissedecekti.

Aynı sıralarda, sarhoş bir komşu onu takibetti ve elinde bıçakla onu öldüreceğini söyleyerek korkuttu. Bu da ona belirtilerini arttırma nedeni yaratmış oldu. Ayrıca, o sıra oturdukları evde oturmaya devam etmeyeceğini söylemesi için, de özür yarattı. Oysa o çevrede başka bir ev bulmalarına olanak da yoktu.

Şimdi aslına bakarsanız o ev, âmirlik taslayan bir kadına göre bir yer değil. Komşular onu sevmiyor. Bu olguda, bir de paranoik belirti göreceksiniz. Bu kadının davranışlarının paranoia sınırlarında dolaştığını farkediyorsunuzdur. Başkalarının onu takib edeceği, ona ilgi göstereceği, ona bakacağı yolunda belirtiler. Ama zorgu sinircesi bile bazen ilerleyip başka bir başlık altına toplanan belirtiler gösterebilir. Böyle karışıklıklar her zaman vardır.

Bu sayede bir süre için kocasından uzaklaşmayı başardı. Çocuklarıyla birlikte kaynanasına konuk gitti, kocası Londra'da yalnız kaldı. Fakat bu düzen de mutlu sonuç vermedi.

Kayınvalde herhalde boyun eğmedi!

Bunun nedeni kısmen kayınvaldenin gelinini eleştirmesinden, kısmen de A.'nın başlangıçtan beri kaynanasını sevmemesinden ileri geliyordu ki, sevmemesi de kocası durmadan onu kendi annesiyle kıyasladığı içindi.

Her zamanki olay!

O zaman varılan anlaşma iki tarafın rızasıyla ortadan kalktı ve A. çocuklarını alıp kendi annesiyle babasının evine, kalmaya gitti. Oradan tekrar Londra'ya çağrıldı. Kocası bir sinir krizi geçirdiği için. Ona bakması gerekiyordu.

Kocayı tanımıyoruz. Belki o da birine tahakküm etmek istiyordur.

Adamın tam o sırada ailenin yerleşebileceği bir ev bulmuş olması da pek raslantıya yorumlanamazdı.

Herhalde adamda bazı sinirsel belirtiler vardı ve karısını etkilemek için «sinir krizi» diyordu.

Londra'ya dönüşünden kısa süre sonra kadında takınak düşünceleri ve duyguları kuvvetlendi ve onun dikkatini giderek daha çok toplamaya başladı. Sonunda başka hiçbir şey düşünemez duruma geldi. Hastalığının bu dönemine başlangıç olarak, bir tabudun çevresindeki meleklere ilişkin korkunç bir rüya görmesini anlatmaktadır.

Bu ölüm düşüncesidir ama ne anlama geldiğini görüyorsunuz. Kocayı etkiliyor. Koca ona bakmak zorunda. Bu yüzden de kadın, tabut çevresinde meleklerle ilgili rüya görüyor.

Önemli olan, bu rüyayı durmadan, eski evinin bir resmiyle bağdaştırması. Birinci çocuğa hamileliği sırasında da bu resme uzun uzun bakarmış.

O sıralar intihar fikriyle uğraştığını anlıyoruz. Çevresine bakıyor, orada resmi görüyordu. Ailenin diğer bireyleri de bundan etkileneceklerdi. Kendi kendine diyordu ki, «Beni bu oyunun hâkimi durumuna getirecek şey, başkalarının intihar etmemden korkmaları.»

Olgu raporunun bundan sonrası sağaltımla (tedavi) ilgili olduğundan, bugünkü konuşma konumun kapsamı dışında kalmaktadır. Ben yalnızca size bir *hayat tarzının* nasıl tutarlı olduğunu göstermek istedim.

13

SAĞALTIM TEKNİĞİ

(1932)[1]

Adler için tanılama (teşhis) ve sağaltım (tedavi) o kadar yakından ilgilidir ki, «Sağaltım Tekniği» olarak başlıklandırdığı bu raporda bile, sağaltım tekniği önerilerinin yanı sıra tanılama yöntemlerine ve genel ilkelere de değinmektedir. Bunlar arasında, ailenin kaçıncı çocuğu olarak dünyaya geldiği, ilk anılar, rüyalar ve birkaç tanılama sorusu bulunmaktadır ve bunların tümü bireyi sosyal çevresiyle ilgili olarak anlamayı amaçlamaktadır.

Tanılama ve sağaltımın nasıl birbirine dolaşmış durumda olduğu, bir hastanın çocukluğunda tertipsiz olduğu yolundaki söze karşılık şöyle demesiyle çok güzel anlatılmaktadır: «İnsan onun arkasını toplayan başka bir kimsenin gölgesini görüyor... Ona anlatabilirsiniz. 'Sen düzensiz biriydin. Kendi sorumluluklarını başkalarına bırakıyordum.

1) Daha önce yayınlanmamış bir manüskrinin orijinal tercümesi (A 1939 1). Başlığı şu şekilde: «6 Temmuz 1932 tarihli Doktorlar Toplantısı. Başkan, Doktor Rudolf Dreikurs, Sekreter, Martha Holub.»

Durum hala öyle. Tek başına ilerlemekten korkuyorsun,' diyebilirsiniz.»

Sağaltım aslında hastaya, kendi hayat tarzındaki hatayı göstermektir. Toplumsal yararı olmayan bir üstünlük ereği uğrunda çabalamakta olduğunu ona anlatmaktır. Bunu hastanın da, doktor kadar anlaması gerekir. O zaman hastanın işbirliği yeteneği yükselecektir. Bu bilişsel yeniden-düzenleme sürecidir. Geç de olsa, olgunluğa ulaştırma demektir.

(Yay.)

St. Augustine bir zamanlar, «Bana sormadığınız zaman, biliyorum. Ama sorduğunuz zaman bilmiyorum,» demişti; bugün ben de kendimi tıpkı onun gibi hissediyorum.(2) Zaten teknikten söz et, dediler mi, herkes hisseder bunu. Yıllarca bu konuda yazı yazmaya uğraştım. Kararsızlığım, bilmediğimden değil, bunların benim için otomatik olmasından geliyor. Burada hiçbir şey kurallar halinde şekillendirilemez. Bireysel Psikolojinin sanatsal yanı en çok bu konuda kendini göstermektedir.

Bugün sağaltımın bazı yönleri üzerinde konuştuğum zaman, lütfen hatırınızdan çıkarmayın ki başka bir olguda bunların hepsi çok değişebilir.

BELİRTİLERİN ÖNEMİNİ AZALTMA

En önemli işlerden biri şudur: «Sinirceli hastanın kendi belirtilerine verdiği önemi azımsamaya çaba göstermelisiniz.» Bunu dostça bir tutum içinde yapmalısınız. Bazı hastalar buna hiç hoşgörü göstermezler. Belirtileri azımsamayı nereye kadar götürebilirsiniz, ne zaman daha katı davranmanız gerekir, vb. gibi konularda, hesaplayıcı mantık

2) Adler herhalde St. Augustine'in başka bir sözünü değiştiriyor: «Buradayken cumartesileri oruç tutmam. Ama Roma'dayken cumartesileri oruç tutarım.»

size yol gösteremez. Burada, edineceğiniz izlenime göre karar vermelisiniz. Bu sanatsal işten hasta yararlanır ama ancak o olumsuz hayat tarzına rağmen ona yaklaşmayı başardığınız zaman yararlanır. Biraz daha sistematik davranıp bunu nasıl yapabileceğinizi anlatmak istiyorum.

Herşey hastanın ilk gelişiyle başlıyor. Hastaya karşı elinizden geldiği kadar önyargısız olmalısınız. Kendinizi onun uğrunda feda ettiğiniz düşüncesine asla kapılmamalı. Gerçi ona, «Sizi iyileştirmek hayatımızın en büyük başarısı olacaktır,» demek için insan içinden bir istek duyabilir ama, böyle söylemek, ulaşmak istediğiniz amaca ters düşer. Siz bu işi hastanın kendisine yaptırmak istiyorsunuz. Her hareketinizde, bunu ona anlatmak istediğinizi hatırlamanızda yarar vardır. Bu yetenek zaman zaman büyük güçlükleri yenmenize yardımcı olabilir.(3)

En güç işlerden biri, melankoli sağaltımıdır. Hasta şikâyetlerini anlatmaya çalışır, ağlar, kendi belirtilerini dünyada görülmedik bir şeymiş gibi anlatır. Onu şoka sürüklemeyin. Ama onu dinledikten sonra, vaktinizi boşa ziyan etmiş olduğunuzu anlayacaksınız. O zaman ona dostça bir şekilde şöyle diyebilirsiniz: «Şikâyetlerinizi artık öğrendiğimize göre, işe koyulabiliriz.» Bu özellikle, hasta size o belirtileri birer özür olarak anlatıyorsa çok iyi sonuç verir. Onları göstermekten vazgeçerse, kendisini eskisi kadar değerli bulmayacağınızdan korkuyor gibidir. «Artık sizin birinci olmanıza nelerin engel olduğunu konuşmak istemiyoruz,» diyebilirsiniz ona. «Biz asıl sizin bu ereğe nasıl böyle

3) Adler bir keresinde ruh sağaltımında hastanın oynadığı önemli rolü şu sözlerle belirtmiştir: «Doktorun sağaltımda en büyük yardımcısı, hastanın kendisidir. Doktorla uyumlu bir işbirliği kurulduğu takdirde, büyütülüş sırasındaki hataların kaynakları kolaylıkla görülebilir ve hasta kendi kayışına asılarak kendini bataklıktan kurtarabilir. (A 1928 1)

emir almış gibi yöneldiğinizi konuşmak istiyoruz.» O zaman hastanın bu konudan nasıl kaçmak istediğini göreceksiniz. İşbirliği problemini ona yaklaştırmaya çalışmanız şarttır. Hastaların bir çoğu, bizim rakiplerimizden gelmektedirler ve bu nedenle tüm belirtileri cinsel anlamda yorumlamaya çalışırlar.

İşbirliğine açık seçik işarette bulunmanın yararı vardır. İşbirliği fikri kolayca anlaşılacak bir şeydir. Ama birçok durumlarda, onun anlaşılması yetmemektedir. Yani hastada biraz işbirliği vardır ama, yeterli değildir. Zaten işbirliği yapan biri olsa, sinirceli olmazdı. Bunu hastaya sağaltım sırasında işlemelisiniz. Bazı durumlarda bunu başarabilmek için, «Artık sizi dinlemeyeceğim, artık işbirliğimizi bozuyorsunuz,» demek zorunda kalabilirsiniz. Ama ben her zaman böyle yapmam. Bazen hastaya, «Bu noktayı taramayı bitirdik, artık işe koyulalım,» derim.

ILK GÖRÜŞMELER

Hasta ilk geldiğinde ona belli bir yer göstermek büyük hata olur. Her hasta, «pişmanlık koltuğu»na oturmayı isteyecektir. Bu düzeni değiştirmek, birkaç koltuk koymak, ona istediğini seçme hakkı tanımak daha iyi olur. O zaman kendini etkin (aktif) olarak göstermek zorundadır. Küçük işaretlerden sonuçlar çıkarabilirsiniz. Kimi size yakın, kimi ise uzak koltuğa oturuyordur. Kimisi kürsünüze yakın gelir, bu iyi işarettir, kimisi de uzağa kaçar, bu kötü işarettir. Bunu sonradan ona kanıt olarak gösterebilirsiniz.

Elbette ki herkes başka türlü şikâyette bulunur. Zaten soyut şekilde konuşurlar, pek açık seçik bir şey söylemezler. Anlamış gibi görünürsünüz ve bu şikâyetlerden bir iki somut şey çıkarıncaya kadar beklersiniz. «Acaba korkuyor musunuz?» Hasta o zaman rahatlayabilir, belki size kaygılarını, ya da zorgularını anlatır. Birçok hastalar, *hypomania* durumunda olsalar bile, yine de çok konuşurlar. Başka

doktorlar gibi, «Kısa anlatın,» demek hatasına düşmemeliyiz. Buna dayanmak zorundayız. Ben üç saat durmadan konuşan hastalar bilirim. Bazen araya siz de bir kelime katma olanağı bulabilirsiniz. Bazı hastalar da, birinci saatten sonra, bir daha susmak istemezler. Öyle olduğu zaman, soluk almak için durakladığında, «O kadar çok şey anlattınız ki, biraz düşünmem gerek,» diyebilirsiniz. Hastayı bu şekilde kollarsanız, kendini savunma durumuna düşmüş gibi görmez. Kimsenin boyunduruk altına girmeyi, boyun eğmeyi istemeyeceğini insan yapısının bir parçası olarak kabul etmek zorundayız. Dünyada hiç kimse itirazsız boyun eğmemiştir.

Sonra ona, «Şikyetleriniz ne zaman başladı?» diye sorarsınız. Ruhsağaltımda bu, organik tıptan daha önemli ve yerinde bir sorudur. Ona zor gelen durumun ne olduğunu anlamaya çalışıyoruz demektir. Bu noktaya tüm dikkatinizi toplamalısınız. Nasıl olmuş da belli bir durumda başarısızlığa uğramıştır. Bu çocukluktan geliyor olmalıdır. Siz de çocukluğa dönersiniz. Ona, «Çocukluğunuz hakkında bir şeyler anlatın,» demek zorunda değilsiniz. Bunun yerine, ona annesiyle babasını sorabilirsiniz. «Anneniz, babanız nasıldı? İyi mi, sinirli mi?» Bilmek istediğimiz şey kalıtım değil, aile içinde anne-babanın hasta ile olan ilişkiler atmosferidir. «Bana babanızdan söz edin.» Hiç kimse babası hakkında bir şeyler belli etmekten kurtulamaz. «İyi insandı,» derse bile, hiçbir karakter niteliğinin başkalarıyla olan ilişki dışında düşünülemeyeceğini biliriz. Hasta «Babam iyi insandı,» dediği zaman, kendisine iyi davrandığını söylüyor demektir. Annesinin eleştirici olduğunu söylüyorsa, annesinden uzak durmaya çalışmış olduğunu anlarız. Dalgın araştırmacılara tekrar tekrar hatırlatmakta yarar vardır: Herşey, mümkün olanın çerçevesi içinde, bir kullanım psikolojisi anlamında gelişir, bir sahip olma psikolojisi olarak gelişmez.

Onemli bir soru da, «Evde kaç kardeştiniz?» sorusudur. Hastanın ailede kaçıncı çocuk olduğuna biz çok önem veririz. Daha sonra, «Babanızın en sevdiği hanginizdiniz?» «Annenizin en sevdiği hanginizdiniz?» soruları gelir. Hastalarımızın çoğu, anne ve babalarının en sevdiği çocuk olmaktadır. Bu iyi bir durum değildir. Şımartılmak en kötü olaydır. Bu noktaya kadar geldikten sonra, artık kişiliğinin zaaflarına girebilecek durumdasınız demektir.

«Çocukluğunuzda iyi çocuk muydunuz yoksa yaramaz mı?» Aslında bunun bizim için pek fazla önemi yoktur. Ama cevap bize çocuğun küçük yaştayken etkin (aktif) olup olmadığını göstermeye yarar. Sonra başka sorular gelir: Ne tür arkadaşları vardı; cinsel rolü hakkında küçük yaşta aydınlatılmış mıydı (ama bu soru genellikle öyle karanlıktadır ki, hasta pek de doğru cevap veremez. Ruh çözümlemecileri (psikanalistler) buna bilinç dışında derlerdi. Bu doğru değildir. Hasta bu konuyu hiç bir zaman kelimelere dökmemiştir. Ama yine de bunlar onun içindedir çünkü mantığı buna bir saldırıda bulunamamıştır. Burada söylediklerimizle ilgili olarak, henüz kavramlar haline getirilmemiş bir bilinçle uğraştığımızı unutmayın. İnsan böyle bir süreci bulur da kelime haline çevirebilirse, bir şeyi bilinç dışından bilinç düzeyine getirdiğini sanır. Oysa bir fark yoktur.

ŞIMARTILMIŞ ÇOCUK KAVRAMI

Şimdi bizim için çok önemli olan noktaya geliyoruz: şımarık çocuğun ruh sayrılıklarına (psikopatolojisi). Sinirli kimselerin her zaman şımartılmış çocuklar olduğuna giderek daha çok inanıyorum. Bu kavram bile bize terimin her zaman kullandığımızdan daha derin bir anlamı olduğunu söylüyor. Bu tür hayat görüşünde birey, başka bir insanın sırf kendisi için var olduğunu düşünür. Bu inanç da tecrübeye dayanır. O insanın bir zamanlar bu tecrübeleri yaşa-

mış olması şarttır. Yine tecrübelerden yararlanarak ve diğer tedbirler kullanarak çocuğu erken yaşta sizinle birlikte çalışan bir varlık olarak da büyütebilirsiniz. Herşey çocuğun dış etkileri nasıl sindirdiğine bağlıdır. Bu, çocuğun yaratıcı gücüdür. Çocuğun cevabı, tepkisi, hiçbir zaman sebep-sonuç ilişkisiyle açıklanamaz. Ama istatistikî olasılığı sebep-sonuç'la karıştıran kimseler, herşeyin sebep-sonuç'a göre oluştuğunu sanırlar.

Aynı zamanda organ yetersizliklerini de düşünmekteyseniz, o zaman epey ilerlemişsiniz demektir.

Hastanın yakındığı sinirce, onun zayıflığını kabul etmesi demektir. Kendisinin iflâs ettiğini söylemektedir bir bakıma size. Şımartılmayı kanıtlamak için çocuğun hiçbir zaman bir şeye *katılmadığını*, böyle bir şeyi başaramadığını göstermelisiniz. Örneğin çocuk, eşyalarını dağıtan bir tipse, insan onun gerisinde herşeyi toplayan bir insanın gölgesini hissedebilir. Bu küçük görüngü bile son derece önemlidir. Ona anlatabilirsiniz. «Dağınık bir çocuktum. Sorumluluklarını başkalarının üzerine yıkıyordun. Bugün de aynısın. Kendi başına ilerlemekten korkuyorsun.» Birçok başka görüngüler de vardır. Şımartılmış çocuğun son derece düzenli ve titiz olması da mümkündür. Bunu anlamak da zor değildir. İnsanın bazen düzenlilikle şımartıldığını hatırlamak yeter.

Önemli bir soru da arkadaşlıktır. Karşınızdakinin bu sorudan rahatsız olduğunu görmemenize olanak yoktur. Hiç arkadaşı olmadığını kabullenmek kimse için kolay değildir. Kararsız tavır cevapta hemen kendini belli eder. İnsana kolay arkadaş edinip edinmediğini sormak, hiçbir zaman kolay bir soru sayılmaz. Çocuklar genellikle doğru olmayan cevaplar verirler. Yetişkinlerin cevapları çoğu zaman daha nettir. Eğer cevap bizim beklediğimiz gibi gelirse, yani kolay arkadaş olamam derse, o zaman bu insanın iyi ortak

olamayacak tip olduğu ortadadır. Fakat eksikliğin ne kadar büyük olduğunu buradan anlayamayız. Başka gerçeklerden anlarız. Örneğin, acaba yalnız kızlarla, ya da kendisine boyun eğen tiplerle mi arkadaş oluyordur? Buradan insan, şımartılmaktan doğan tahakküm etme isteğini teşhis edebilir.

Bizi en çok kaygı ilgilendirir. Şımartılmış çocuklarda bu her zaman bulunur. Az şımartılma halinde çocuklar hayatlarının erken dönemlerinde yalnız kalmaya alışabilirler. Ama o zaman da geceleri bağırmalar, uykuda dolaşmalar gelir ki, bu da yalnız kalmaya pek de dayanamadıklarını gösterir.

Bizi epey ilgilendiren başka karakter nitelikleri de vardır. Örneğin tırnak yeme. Bu da, kültürü kabul etmeye karşı isyan eden çocuğu gösterir. Şımartılmış çocuklarda, psikanalizin cinsel boşalımlar diye karakterize ettiği tüm görüngüleri bulmak mümkündür. Örnek: kabızlık. Aynı şey idrar etmede de geçerlidir.

Böylece anlamış oluyoruz ki şımartılan çocuklar bir isteklerinin reddedilmesine dayanamıyorlar. Her zaman bunun da binlerce çeşidi vardır elbette. Böyle bir tavrın hangi dereceye kadar gelişmiş olduğunu sezgilerinizle anlamak zorundasınız. Bugünkü durumla karşılaştırmalar yapıp yeni onaylamalar elde ettikçe, ilk çocukluk yıllarının ne kadar önemli olduğunu da anlayacaksınız.

Kaygı görüngüsünü bitirdikten sonra, acaba geceleri çıkan sorunlar var mıydı sorusuna yönelmek iyi olur. Örneğin yatak ıslatma gibi. Bu da birçok çocukların, geceyi kabul etmek istemediklerini, gecenin var olmasını yanlış bir şey saydıklarını göstermektedir. Fakat yine de tüm içeriği anlamış sayılmazsınız. Yalnızca bu tür çocukların, şımartılmayı sürdürecek, kesilmesine izin vermeyecek bir durum yaratma peşinde olduklarını anlarsınız.

Bu noktaya vardığınız zaman hastaya, «Çocukluğunuzun ilk zamanlarını hatırlamaya çalışın,» demelisiniz. Bu telkinin büyük önemini biliyorsunuz. Biz ilk çocukluk anılarının incelenmesini değerli bir teknik haline getirmiş bulunmaktayız. Hiçbir hastamı, bu konuda soru sormadan bırakmak istemem. Bellekle ilgili bilgiler çok önemlidir. Bellek bir etkinliktir (aktivite). Hayat tarzı temeline oturur. Bu soru karşısında da, ilk izlenimlerden bir tanesini seçip ayırmak görevini üstlenir. Buradan da başka bir soru çıkar. Neden bu anı? Bu anıda tüm hayat tarzı ses vermektedir. Bireyin psikolojik süreçleri, yalnızca düşünce sürecine bakarak değil, aynı zamanda istek gücü kullanarak ve eyleme geçerek nasıl kendi gözünde net şekilde temsil edebildiğini hatırlamamız gerekir. Bazı süreçler kavram haline gelmemiştir. Buygulara ve eylemlere bağlıdır. Bebeklerde bilinç bulunmadığını varsayamayız. İşittiğimizi tamamlamak zorundayız. Burada biz, *tahmin alanındayız.* Ama yine de elimizde yeterince ipucu var. Yardımcısız sayılmayız. Buralardan, başka parçacıkları da çekip ışığa çıkarabiliriz. Ama tahminlerimiz, başka bulgularla desteklenmeli. Bunu sağlayamıyorsak, demek ki yanılmışız.

Insan çocukluk anılarına ne kadar ilgi gösterirse, konu da o kadar ilginç olmaya başlar. Karşınıza insan yapısını pırıl pırıl ışık altında gösteren ilişkiler çıkar. En büyük kusurları bile solda sıfır bırakan şeyler görürsünüz. Buna bir örnek verelim. Kısa aralarla depresyonlara uğrayan bir *manik-depresiv* bize ilk çocukluk anısı olarak, annesi öldüğü zaman nasıl bir hiddet gösterisine kapıldığını anlatmıştır. Bunun gerisindeki düşünce şöyledir: Annem bana bunu nasıl yapabildi! Nasıl ölüp de beni yalnız bırakabildi! Şımarık bir çocuk... Bu ne azamet! Sonraki hayatında da hep böyle olmuştur. Tüm isteklerini yerine getiremeyen babasıyla hep görüş ayrılıkları belirmiştir.

Bir tek çocukluk anısı her zaman yeterince net fikir vermeyebilir. Daha başka anılar da anlattırmanız gerekir. O zaman daha net olarak görürsünüz. Bu anıların ortak noktasının ne olduğunu anlarsınız. Kişilikte bir takım iyi işleyen yönleri, ya da bunların eksikliklerini görürsünüz. Bu iş zaten birkaç gün sürecektir. Hastaya, işbirliği amacıyla yeni malzemeler çıkarması için önerilerde bulunabilirsiniz. Aklına hiçbir şey gelmediğini söyleyen hastaya, bunun işbirliği yapmamak anlamı taşıdığını söylemekte yarar vardır. Bu acele yargının hatalı olması çok mümkündür. Bu tekniği daha da ileriye vardırabilir, hastanın böyle bir durumda ne yapacağını tahmin etmeye çalışabilirsiniz.

Diğer bir yardımcınız da rüya yaşamıdır. Bu konuda da Bireysel Psikolojideki netlik, diğer ekollerdekinden çok fazladır. Rüyalarda hiçbir zaman gerçek hayatta yeralmayan olaylar olmaz. Hasta, sağduyuya aykırı hareket etmenin cazibesini hisseder. Rüyasında, hayat tarzının gösterdiği davranışta bulunmak ister. Bu bir kendini aldatma yöntemidir. Hasta bu soruna gerçekten eğildiği takdirde, mantığın dışına çıkamayacaktır. Rüya analojisi onu aldatmaktadır. Aynı şey şiirsel analojiler için de geçerlidir.

FİKTİF ÜSTÜNLÜĞÜ ORTAYA ÇIKARMA

Hayat tarzı dominanttır. Kişi her zaman yekpâredir. Tek hamurdan yoğurulmuştur. Aynı şeyi, onun bütün kısımlarında bulabilirsiniz. Hayâli üstünlüğü konusundaki kaygılarını ,gösterdiği belirtilerle saklamaya çalışmayan sinir hastası bulamazsınız. Bunu tecrübelerimizle biliyoruz. Sinirce demek, bir örtme, saklama manevrası demektir. Hastalığın gerisinde, hastanın kendini olağanüstü görebilme konusundaki patolojik derecede ihtiraslı çabası yatmaktadır. Durumu gözünüzün önünde canlandırabildiğiniz anda, hemen tedâvi tekniğine varırsınız.

Belirtiler bir yığın çöptür. Sinirce hastası bunları, ar-

kasına saklamak için yığar. Hayâli üstünlük, şımartıldığı günlerden kaynaklanmaktadır. Kendini bundan kurtaramaz. Başkalarına karşı kullandığı güç, onların kendisine bakmasını, kendisiyle ilgilenmesini sağlamak içindir. Bunun da kökü, hayâli üstünlüğün bir kavram olarak oluşmadığı zamanlara dayanmaktadır. Bu nedenle bu konuda bol bol konuşmalıyız ki, durum mantık yoluyla anlaşılabilsin.

Hastayı günahlarının arasına sokabilirsiniz. Ona, «Dünya paylaşılırken sen neredeydin?»(4) diye sorduğunuz zaman, size o önündeki çöp yığınını gösterecek, başarı kazanmasına onların engel olduğunu söyleyecektir. Biz onun ne yapmakta olduğunu açıkça görebilmekteyiz ama, o yine bilmeyerek büyük bir çalışkanlıkla engelleri üstüste yığmaktadır. Pişkin bir suçlu gibi kendini temize çıkaracak tanıklar aramaktadır. Ama sinirceli hastayla kriminal tipi birbirine karıştırmak benden uzak olsun. Sinircelinin bulduğu tanıklar aşağıdaki gibi olacaktır: «Uyuyamıyorum - bir uyuyabilsem, en büyük ben olurdum.» «Bütün gün durmadan ellerimi yıkamak zorundayım. «Bu yüzden büyük bir amaca ulaşamıyorum.» O bir noktaya bakarken, biz başka bir noktaya bakmalıyız. O engellere bakıyordur. Biz ise, onun hayâli üstünlüğünü nasıl korumaya çalıştığına, ihtirasını nasıl kurtarmaya çalıştığına bakmalıyız.

---

4) Adler'in pek sık kullandığı bu söz, Schiller'in **«Die Teilung der Erde»** adlı şiirinden alınmadır. Tanrı dünyayı insanoğluna sunar ve herkes payını alır - köylü de, soylu da, din adamı da, tüccar da, kral da. Paylaşma bittikten sonra şair çıkagelir ve geriye hiçbir şey kalmadığını görür. Tanrı ona, «Dünya paylaşılırken sen neredeydin?» diye sorar, şair de, «Senin yanındaydım,» der. «Gözüm sende, kulağım senin cennetinin ahengindeydi. Senin ışığınla gözü kamaştığı için dünyayı göremeyen kulunu affet.» O zaman Tanrı ona şöyle der, «Ne yapalım? Dünyayı verdim gitti. Ama sen de istediğin zaman benimle cennette kalabilirsin.»

İş her zaman şu noktada düğümlenmektedir: «Bu belirtilerim olmasaydı ben neler neler yapmazdım!» Görevimiz, onda kavram haline gelmemiş olan bu durumu kavramlaştırmaktır çünkü bu hastanın o çok büyük değer duygusu, sezgiseldir.

İŞBİRLİĞİ YETENEĞİNİ GELİŞTİRMEK

Bireysel Psikoloji, insanın psikolojik gelişimi için ancak yeterli derecede işbirliği yeteneğine sahip olması gerektiğini kuvvetle vurgulamaktadır. Bunu kendiniz anlamak zorundasınız. Ayrıca, tüm hayat sorunlarının belli bir miktarda işbirliği yeteneğine ihtiyaç gösterdiğini de vurgularız. Bir yanda dışarık etkenleri (exogenous), endojen (endogenous) etkenleri, şikâyet doğuran durumu görürsünüz. Diğer tarafta ise, hasta kendisinin iflâs etmiş olduğunu açıklamaktadır. Bunu, onun üstünlük ereği şart koşmaktadır. Aşağılık duygusunu bir bakıma kabullense bile, kendisinin değersiz olduğunu kabullendiği anlamına gelmez. Bu ancak patolojik bir durumun belirtisidir. Yetersizliğini itiraf etmek pek seyrek rastlanan bir durumdur. Bunun yerine, uykusuzluk gibi bir özür ileri sürülmektedir.

Dışarık etkenler karşısında, hastada yeterli işbirliği yeteneği yoksa, mutlaka psikolojik gerilime girecektir. Burada tüm vücudu titremeye başlar. Zayıf kısımlarda bu daha belirgin olur. Bu mutlaka organik olarak zayıf demek değildir. Başka türlü belirti de ortaya çıkabilir. Yetersizliği saklamaya uygun bir belirti. Değişik insanlarda psikolojik gerilim değişik yollar seçer. Örneğin düşünce alanında, akıl karışması, hipomania, takınak. Hayâli üstünlük duygusu, sinirce sürecinden etkilenmez. Burada bir tanık bulunmuş, bir özür yaratılmış olur. Gerilim aynı zamanda duygular alanını da ele geçirebilir (kaygı, hüzün). Bu belirtiler özellikle entelektüel tiplere uygundur. Bazılarında ise devinim sistemi (motor system) tedirgin olur (isteri). Normal insan-

larda böyle itiler asla intihar gibi, homoseksüellik gibi, ya da suç gibi başarısızlıklara yol açmaz. Normal insan kendini yetersiz hissetse bile, sorunun çözümüne yine kendi eylemleriyle gitmek isteyecektir. Yani demek ki yetersizlik duygusu, işbirliği yapma eksikliği pek de fazla açık vermiyordur.

Tedavi tekniğinin bir bölümü, ne olursa olsun bu noktalarla ilgilidir ve işbirliği yeteneğinin artırılmasına dayanır. İşte Bireysel Psikoloji sağaltımının çekirdeği budur. Hastayla doktor arasındaki işbirliğinde hastanın soruna yaklaştırılmasının önemini vurgulamış bulunuyorum. Böylelikle kendisi yavaş yavaş işbirliği yolu üzerine çekilmekte, sonunda bu duruma alışmaktadır. Bunun sonucunda da işbirliği yeteneği artar.(5) Hasta böylelikle daha iyi bir duruma gelmiş olur.

DİĞER PRATİK ÖNERİLER

Tabii ki binlerce soru çıkacaktır. Örneğin, acaba başkalarını çok düşünmekle insanın kişisel gelişmesi zarara uğramaz mı? Ya da insan kendine ne yolla dost edinir, nasıl arkadaş olur?

İnsan zamanla kendine bir takım sloganlar ediniyor. «Sen de herkesle aynı durumdasın. Eğer bir şey sana zor görünürse... (burada en önemli kelime eksiktir) yeni işler hep böyledir.» El altında birçok dramatik olay sahneleri bulundurmak gereklidir. Bunlar açıklamalardan daha etkili

---

5) Aşağıda Adler'in, ruh sağaltımının amacı konusundaki bir başka tanımını bulacaksınız; «Hasta kendisinden uzaklaştırılmalı, başkalarına yararlı verimliliğe doğru yöneltilmelidir. Toplumsal amaca doğru eğitilmelidir. Dünyadan kaçıp saklandığı yerden çıkarılmalı, tekrar yaşama döndürülmelidir. Tek doğru görüşe katılmalıdır: Kendisi de toplum için herkes kadar önemlidir. Bu dünyada rahat etmesini öğrenmesi gerekmektedir.» (A 1928 1)

olmaktadır. Burada benim aklıma Bernard Shaw'un «Androkles ve Arslan»ı geliyor. İşin bir çocuk oyunu gibi yürüdüğü izlenimini yaratmak iyidir. Arasıra dostça bir istihzanın zararı yoktur ama fazla ileri gitmemek gerekir. Hastaya kendisini ciddiye aldığınız izlenimi vermelisiniz.

Şaşkınlığa uğramamak, herşeyi dostça kabul etmek, (hayat tarzıyla) bir ilgi kurmak önemlidir.

Ücret konusuna gelince: İnsan Bireysel Psikolojiyi bir ticaret haline getirmelidir. Zaten bunda başarılı da olamaz. Bu büyük bir çelişki demektir. Beri yandan, Bireysel Psikolojiyle uğraşan doktorun da hayatını kazanmak zorunda olduğunu unutmaya gelmez. Bu bakımdan, sorunu çabucak açıklığa kavuşturmakta yarar vardır. (Eğer hasta parayı ödeyemeyecek durumdaysa) daha sonra ödeme tâvizi verilmesi iyi olmaz. Onu bir kliniğe yollamak daha doğrudur. Çok sayıda hastayı bedava tedavi etmekte yarar yoktur. Hastalar paralı ve bedava tedaviler arasında bir fark olduğuna inanmaya başlarlar. Hem bu hastaların oraya gelip de şık giyinen kimselerle karşılaşmaları da doğru olmaz. Onları kliniğe yollamak her zaman için daha iyidir.

Süreye gelince, daha başlangıçta, «Bu iş sekizle on hafta arasında sürecek,» diyebilirsiniz. Kuşkulu durumlarda, «Bilemiyorum,» diyebilirsiniz. «Bir başlayalım. Bir ay kadar sonra, size doğru yolda olup olmadığımız konusunda ne düşündüğünüzü sorarım. Değilsek, bırakırız.» Ben zor durumlarda bunu sık sık önermişimdir.

(Aşağıdaki üç satır, yırtılmış bir manüskrinin son satırlarından parçalardır)... «gerekli olan eğitilmiş bir ilgi, içtenlik, neşeli bir tutum... neşe ve mizah anlayışı önemli olup... aynı zamanda büyük miktarda sabır gereklidir.»

BÖLÜM IV

ÇEŞİTLİ KONULAR

14

BİREYSEL PSİKOLOJİ İLE RUH ÇÖZÜMLEMENİN (PSİKANALİZ) FARKLARI

(1931)[1]

Adler'in kendi görüşleriyle psikanaliz arasındaki farklara yazılarında hep değindiği görülmektedir. Aşağıdaki yazı ise, bu noktaları biraraya toplama yolundaki tek çabasıdır (20 yıl önce Freud'la ayrılması sırasındaki ünlü toplantılarda okunan raporları hariç. Fakat o eski raporlar diğer dünya dillerine hiçbir zaman komple olarak çevrilmemiş, yalnızca içlerinden bazı geniş parçalar (A 1956 b, sp. 56-69) İngilizce olarak yayınlanmıştır. Oysa 1911 ile 1931 yılları arasında hem Bireysel Psikoloji, hem de psikanaliz epey gelişme kaydetmiş, epey değişiklik göstermişlerdir.)

---

1) Bu yazının bundan sonraki dipnotlarının çoğu, Adler'in kendisi tarafından İngilizce olarak «Bireysel Psikoloji ve Psikanaliz» başlığı altında hazırlanmış olduğu halde yayınlanmamış olan yazıdan alınmıştır (A 1930 m). O yazı, başlığına rağmen, yukardaki yazının aynı değildir. Bazı dipnotları ise daha sonraki bir yazıdan alınmadır (A 1935 i).

Bu bölüme alınan rapor, Adler'in rüya yorumları konusundaki kuramını geniş şekilde tartıştığı yazılar arasından bu cilde tek alınandır. Bu konuya ilişkin son raporunu (A 1936 f) almayışımızın nedeni, aynı tarz sağaltımın burada da bulunmasındandır.

(Yay.)

Psikanalizin tartışılması sırasında son zamanlarda sık sık, Bireysel Psikolojinin de psikanaliz'le aynı düzeyde bulunduğu, ya da ona oranla daha bir derinliği olmadığı yolunda sözler geçmektedir. Ben buna itiraz ederim. Freud tarafından ortaya konulan tüm psikolojinin derin temelleri, yani bilinçaltının sansür edilmesi, Oedipus kompleksi, öz-severcilik (narcissism), ölüm isteği, süperego, hepsi birlikte aşağıdan yukarıya doğru yükselen çabanın içinde değiller mi?

PSİKANALİTİK TERİMLERİN YORUMLARI

Sansür

Bu sansürü kim yaratıyor ve rehberliğini kim yapıyor? Bu iş hangi görüşlere göre işliyor? Bu önem ve üstünlük kazanma çabası, aşağılık duygusundan kurtulma, bir bütünlük, eşitlik duygusuna tutunma çabası değil midir?

Sansür uygulamanın biyolojik bir rol oynadığını varsaymakla kendimizi tatmin edemeyeceğimizi belirlemek isterim. Eğer böyle bir şey varsa, bu ancak bazı bilinçdışı itileri örtmek veya değiştirmek gibi bir amaca hizmet ediyorsa anlam taşır. Hangi amaca? Burada insanın kendine verdiği değer duygusunu korumak veya artırmaktan başka bir amaç bulmamıza olanak yok. Bu da demektir ki, bu kavramın da daha derin temelleri yine Bireysel Psikolojide bulunacaktır, yani aşağılık duygusundan kurtulup bir tür üstünlük duygusuna kavuşma çabasında bulunacaktır.(2)

2) «Zihnin, zekânın, duyguların, uyumun gelişmesi ve büyü-

Ama bu aynı zamanda şu anlama da gelir: Demek ki sansür uygulama kavramını açıklığa kavuşturmuş insanda, Bireysel Psikoloji'nin ortaya koyduğu fikir aktiftir, yani yukarıya doğru çaba gösterme fikri aktiftir. Demek ki Bireysel Psikolojinin kavramı, Freud'un bilinçdışı açıklamalarında onaylanmaktadır. Eğer bu kavram bilinç düzeyine varmıyorsa, o zaman Freud'da, kendi görüşüne göre, daha derinde olan bu temeli örten sansürün varlığına hukmetmemiz gerekecektir. Ve bu sansür aynı zamanda aşağıdan yukarıya doğru olan bir çabanın rehberliğinde olacaktır.

Oedipus karmaşası (kompleksi)

Psikanalizin daha derine indiği iddiasıyla sık sık karşılaştığımıza göre, bari Bireysel Psikoloji kavramının psikanaliste Oedipus kompleksinin düşünüş yolunu işaret ettiğini söyleyelim. Yani çocuğun, ana-baba ikilisinin diğer cinste olanını, sevgeç (libidinal) olarak elde etmek isteyeceği fikrinde.(3)

Bu görüş de son zamanlarda değişikliğe uğramıştır - kızlarda Oedipus kompleksi yoktur - çünkü tecrübeler arttıkça artık Oedipus kompleksi sabit bir direk olarak gözükmeye başlamıştır.

Kesin olan bir tek şey vardır. Bu düşünce de, oğulun

---

mesi hep benliğin (ego) büyümesi demektir, benliğin yaratmaya başlaması için bu şarttır... Sansür benliktir, hayat tarzıdır, her çocuğun ve yetişkinin yaratıcı gücüdür.

3) Oedipus hikâyesi birçok değişik anlam için kullanılabilir. Örneğin Sokrat bu hikâyeyi, sakat çocukların terkedilmemesini öğütlemek amacıyla kullanmıştır, çünkü sonra neler olacağını bilemezsiniz, demektedir. Bu oyun aslında sakatlara gösterilen bu zulüme bir isyan ve çocuk hayatını kutsal saymaya bir çağrı olarak yazılmıştır. «Eğer kendinize ve tanrılara güvenmez, insan hayatına tapacak kadar saygı göstermezseniz, başınız derde girer!» (A 1930 m).

babası gibi güçlü olmak, onun gibi olanaklara kavuşmak çabası hesaba katılmaksızın geliştirilemezdi. Artık insan bunu cinsel libido olarak mı değerlendiriyor, yoksa daha geniş anlamlar mı veriyor bilinemez ama, ne olursa olsun, eğer hiç değilse bilinç dışı olarak, çocuğun kendini aşmak, babaya üstünlük sağlamak çabasını farketmiyorsa, böyle bir görüşe hiçbir zaman sahip olamayacağı da ortadadır.

Onemli olma çabasının bizim düşüncelerimize de, diğer ekollerin düşüncelerine de ne kadar büyük etki yaptığını böylece görüyoruz. Bence insan bir kuramdan da ancak bu kadarını bekleyebilir. Ve bu kavramdan, Bireysel Psikoloji' nin daha derin olan dinamiği de ortaya çıkmış oluyor.

Ozseverlik (Narcissism)

Freud'un özseverlik kavramını açıklaması, Bireysel Psikoloji'nin de nörotiklerdeki beniçinci (egocentric)'liği açıkladığı zamanlara rastlamıştır. Bu bir terminoloji sorunudur. Eğer özseverlikten yalnızca kişinin kendine cinsel olarak bir aşk duymasını anlıyorsak, o zaman özseverlik de insanın kendini sevmesinin binlerce çeşidinden yalnızca bir tanesidir. Kendine cinsel sevgi duymak da, yalnızca kendini düşünen insan tipinin birçok tezahüründen biridir. Ama bu yalnızca onun gelişmekte olan cinselliğinde değil, hayattaki tüm ilişkilerinde kendini gösterecektir. O zaman karşımıza, kendine dönmüş bir çocuğun, veya yetişkinin portresi çıkacaktır. Böyle bir hayat tarzı, ancak o kişi önceden başka herkesi kendi hayat tecrübesinden çıkarmış bulunuyorsa oluşabilir.

Gelişmenin doğal ilerleyiş biçimi böyle olmadığından, biz özseverlik gibi bir görüngüyü gelişmenin içinde var olan bir evre olarak ele alamayız. Onu ancak insan sosyal ilişkileri hayatından çıkardığı zaman, ya da böyle ilişkileri hiç bilmiyorsa oluşabilecek ikincil bir evre olarak düşünebiliriz. O zaman o insana tecrübe edilecek hiçbir şey kalmamış, bir tek kendi kişiliği kalmış olmaktadır. ayat sorunla-

rının çözümünde de, yalnızca kendine bakarak adım atmak istemektedir.

Bu özseverlik kavramını çok fazla genişlettiğimiz zaman, yani psikanalizde yaptığımız gibi genişlettiğimiz zaman, karşımıza enine boyuna tarif ettiğimiz bu beniçinci insan çıkacaktır. Başkalarını böyle hayatından tasfiye etmenin, toplumsal ilgi noksanlığına işaret ettiğini de görmezden gelemeyiz. Bu noksanlığın nedeni herhalde kişinin kendine güveni olmamasından ve sosyal yaşamda kendi payına düşen görevlerin hakkından gelmeyi öğrenememiş olmasındandır.

Bu durumda, özseverlik kavramında en önemli şeyin gözden kaçırılmakta olduğunu söyleyebiliriz. Bu da, başkalarının bu hayattan ebediyen tasfiye edilmiş olması, ve etkinlik (aktivite) alanının daraltılmış olmasıdır. Buradan o insanın kendini kuvvetli bulmayan biri olduğunu anlıyoruz. Özseverlik, bir zayıflık duygusundan, o da bir aşağılık duygusundan ileri gelmektedir. Aynı zamanda, bu duygu kendine bir ödünleme (telâfi) aramakta, durumu hiç değilse görünüşte daha basit hale getirmeye çalışmaktadır. Bu tavrın hayattaki sosyal sorunlarla çelişki halinde olduğu ortadadır. O halde burada daha güçlü bir aşağılık duygusuna ilişkin bir toplumsal ilgi noksanlığı görüyoruz. Yani çocuk kendini düşman diyarda sayıyor, artık hiçbir şey yapamayacağına, hiçbir başarı sağlayamayacağına inanıyor, ya da her olayı bir zorgu halinde kendine yöneltiyor ve tüm sorunluluklardan kaçınıyor.

Ölüm isteği

Psikanalizde daha sonradan büyük rol oynamaya başlayan ölüm isteği de her bakımdan özseverliğe benzer. Bu da tüm ilişkileri hayattan çıkarıp atmaktan başka bir şey değildir. Ve bu da bir zayıflık duygusunun ifadesidir.

Bu ölüm isteği, bir kötümserlik (pesimizm) fikriyle ko-

şut gitmektedir. Psikanaliz pesimisttir. Ölüm isteği de belki, gerçeğin karşısında zaaf duyulmasının tanıyamadığımız bir itirafıdır ve aynı zamanda başkalarına ilgi noksanlığıyla işbirliği yetersizliğine işaret etmektedir. İçinde toplumsal ilginin eksikliğini görürüz. Bu, yüreksizlerin son sığınağıdır. Ölüm isteğinin genel bir durum olduğu yargısına varan bir yazar, kendi yüreksizliğini ortaya koyuyor demektir. Dünyayı rahatsızlık, tedirginlik ve güçlüklerle dolu görmekte, kendisi teslim olmaktadır. Bu da aşağılık duygusunun bilimsel şekilde ifadesi demektir.

Hadımlık karmaşası (kompleksi)

Hadımlık karmaşasının «erkeksi itiraz» (masculine protest)'den doğmuş olduğunu bazı psikanalistlerin kendileri söylemektedirler. Bizim kültürümüzde kadın biçim ve davranışını aşağı görmek yanlışı yerleşmiş bulunmaktadır. Sinirce yapısı tarif edilirken hastaların penis kaybının tartışılması sırasında kendilerini küçülmüş, alçalmış hissettikleri anlatılmaktadır. (A 1917 al, s. 306).

Benlik ideali ve Superego

Benlik ideali (ego ideal), psikanalizin yeni kavramlarından biridir. Toplumsal ilgiye de pek benzer. Benlik ideali, toplumsal ilginin temsil ettiği ideal demektir ve başka bir anlamı da yoktur. Yani toplum ferdi olarak bir amaca yönelmek. Böyle olunca da, benlik idealinde, Bireysel Psikolojinin nihaî görüşünün saklı olduğunu anlıyoruz.

Superego deyiminin de, bizim hayâlî (fictive) üstünlük dediğimiz şeyin sonradan gelişmiş bir kavramı olduğunu söyleyebiliriz. Yeni bir kelimedir ve tatsız bir kelimedir. Sanki süpermen'den türetilmiş gibi bir havası vardır. Eğer o kelime seçilseydi, tanrısallaşma çabasını herkes bir bakışta farkedecektir. O kelimenin seçilmesinin nedeni, bir kere Süpermen kelimesinin Nietzche'nin terimi olmasından, bir de Bireysel Psikoloji'nin yanlış olarak Nietzsche'ye ya-

kın yerde görülmesindendir.(4) Biz süperego'da, Bireysel Psikoloji'nin üstünlük ereğinden başka bir şey görememekteyiz.

TEMEL FARK

Bu tartışmalar sırasında esas önemli noktaya pek değinmiş sayılmam. Çocukluk anılarına nasıl değişik şekillerde önem verdiğimiz konusunda konuşabilirdim. Biz Oedipus kompleksine sahip çocuğu ayırmayız. Yalnızca şımartılmış çocuğu ayırırız. Başka çocuk tiplerini de tanırız. Organ eksikliği veya bozukluğu çekenler ve bir de bir topluluğun parçası olma duygusunu hiç tatmamış olanlar. Burada çerçeve, psikanalitik görüşün çerçevesinden çok daha geniştir. Bundan başka, rüyalar konusundaki görüşler de birbirinden çok farklıdır.

Şimdi de psikanaliz ile Bireysel Psikoloji arasındaki asıl büyük temel farkı göstermek istiyorum. Bu fark, Freud'un, daha önce Bireysel Psikoloji tarafından bulunmuş, sonra yanlış olduğu anlaşılarak (o sıra önemli olma çabasını keşfetmiştim) bir kenara bırakılmış olan dürtü psikolojisini ele almasından gelmemektedir.(5) Temel fark bu değildir. Temel fark, Freud'un, «insan yapı olarak ancak dürtülerini tatmin etmek ister - yani zevk prensibi işlemektedir - bu nedenle kültür açısından insan tümüyle kötü sayılmalıdır» varsayımıyla yola çıkmış olmasındadır.

---

4) Nietzche'nin Adler için önemi konusunda bkz: H.I. Ansbacher'in «Adler'in Kudret Çabası'nın Nietzche ile karşılaştırması,» adlı eseri.

5) Burada Adler kuşkusuz saldırganlık dürtüsünden söz ediyor (A 1906 b). Bu konuda kendisi şöyle söylemektedir. «Saldırganlık dürtüsü, hayata ve dış taleplere karşı bir tavır olarak düşünülmüştür. Birçok tecrübelerden ve belirtilerden anladığıma göre, hayata karşı bu tavır, her tür hareketi ve şekli, hatta her tür belirtiyi içermektedir. Fre-

İnsanın tabiatı kavramı

Freud görüşüne göre insan yapı olarak kötüdür ve bilinçaltındaki bu kötülüğü hayatta daha iyi yaşayabilmek için bir sansüre tabi tutmaktadır.(6) Öte yandan Bireysel Psikoloji, insanlığın ilerlemesinin yetersiz fiziksel insanyapısı nedeniyle, toplumsal ilginin giderek artan etkisi altında olduğunu söylemekte, böylece insanın dürtülerinin genel yararları olan yönlere çevrilebileceğini belirtmektedir. İn-

---

ud ve öğrencileri bu saldırganlık fikrini almışlardır ama, bu konudaki eski anlayışı izleyerek saldırganlığı ve bundan ötürü dış hayata takınılan tavrı kötü, sadistik, düşmanca bir eğilim olarak, ve kalıtımsal olarak nitelemişlerdir. Ve böylelikle de Freud, psikolojisine bir «dürtü psikolojisi» olarak başlamıştır. (A 1930 m).

6) Daha sonra Adler, insanı yapı olarak kötü kabul eden bir psikolojik sistemin uygulama etkilerinin ne kadar zararlı olabileceğini belirterek uyarıda bulunmuştur. «Bu tür bir sistem, bu tür bir etki, onu biraz daha ısıttığımız zaman ne hale gelir?» «Ben komşumu neden seveyim? O beni seviyor mu?» Ya da, insan psişik hayatının temel dürtüsünün yıkıcı bir dürtü olduğunu, bunu ancak kendimize vereceği zararı düşünerek, görünüşte maskelediğimizi, ya da belki pek de sık rastlanmayan ana-baba terbiyesi sonucu onu yokettiğimizi duymak bizi nasıl etkiler?
«Zaten bu eğilimde bulunan liderler, insanlığın kök olarak kötü olduğu ve ancak dış baskıyla doğru dürüst davranışa yöneltilebileceği yolundaki fikirleri duydukları zaman neler olur, onu da düşünmek zorundayız...
Unutmayalım ki biz burada bilimsel sistemlerin uygulama etkilerinden söz etmekteyiz. Bu etkiler, sistemin tümü üzerinden istediğimiz zaman sıyırıp atabileceğimiz ayrı yüzeysel tabakalar değildir. Bir sistemin yazarının kişilik bütünlüğünden ve sistemlerinin (aslında yamalı bile olsa) görünüşteki mantığından etkilenen, zaten de önceden bu tip eğilimler taşıyan bir takım bireyler, bu sefer bir bilimsel sisteme alındı diye kendi sapıklıklarını normal kabul etmeye de başlayacaklardır.»

san neslinin yokedilemeyecek kaderi, toplumsal ilgidir. Gerçeğin kendisi, Bireysel Psikoloji'de yatmaktadır. Psikanaliz ise bir hiledir.(7)

Bireysel Psikoloji, insanın fiziği nedeniyle, yani fiziksel durumu (biyolojik bir etken) nedeniyle, toplumsal ilgiye, iyiye eğilimli olduğunu söylemektedir. Sinircelilerin, çıldırılıların, vb., ancak toplumsal ilginin yokluğu nedeniyle ortaya çıktığını görüyoruz. Bu durumda çocuk becilleşir, başkalarına olan ilgisini kaybeder, biyolojik temele dayanan önemli olma çabasını yararsız tarafa yönelterek *kişisel* üstünlük ereğine döner.

Insan bu farkı açık seçik anladığı zaman, bu iki kuram arasında birkaç kelimecikten başka ortak nokta bulunmadığının da farkına varır. Her kuramın da kitaplığımızdaki her sözlük cildiyle bu kadar ortak noktası vardır zaten. Böyle şeylere dayanmak, kabul edilemez.

Temel Dürtüler ve Kalıtım

Bana kalırsa temel dürtüler ve kalıtım sorununun tümü büyük bir kargaşalık içindedir. Diyelim ki bir insanın hayatında, imkânı başlangıçtan var olmayan hiçbir şey gelişmemektedir. O zaman bu inkâr edilmez durumun nasıl kötüye kullanılabildiğini görürüz. Hayatta sonradan gelişen herşey, daha embriyo'nun içinde bir olanak olarak vardır. Ama bu, sonraki hayatta gördüğümüz herşeyin, embriyo'da şim-

7) «Freud yemek yemenin sadistik bir eylem olduğunu, anne memesini emmenin ise ilk sadistik eylem olduğunu anlatmaya çalışmıştır. Bireysel Psikoloji her zaman hayat tarzına olan katkıları aradığından, anne memesini emmenin bir işbirliği olduğunu bulgulamıştır. Annenin memesi emilmek zorundadır - anne ile çocuk arasında böyle bir işbirliğini doğa yaratmaktadır... Çocuğu yıkayıp temizlemek de anne ile çocuk arasında bir işbirliğidir. Freud bir çocuğun dürtüsünü, kendini pisletmek ve bundan zevk almak olarak varsayar» (A 1930 m).

diki şekliyle var olduğu anlamına gelmez. Her olanak, değişik şekillerde gelişebilir.

Eğer biz önemli olma çabası kavramını bu ışık altında aydınlatmaya kalkarsak, şöyle söylememiz gerekir: Elbette ki bu, orijinal durumda var ise gelişebilir. Ama bizim karakter olarak gördüğümüz, toplumun dışında düşünülemez ve önemli olma çabası da, karakter gibi gözükmesine rağmen, aslında bir sosyal işlev olarak değerlendirilmelidir, çünkü kendini ancak sosyal çerçeve içinde gösterebilir.

Çocuğun kültürel talepler karşısında kendi fiziksel zayıflığını daha ilk günlerinde hissettiğini ve bunun çocuk üzerinde batıcı bir etki yaptığını unutmayalım. Özellikle de karşılaştırmalar yapmaya başladığı zaman. Kudret kazanma çabasını geliştirme fırsatları ne olursa olsun, o batma duygusu her zaman daha fazlasını istemesine yol açar. Evrim etkeni aralıksız etkili olduğuna (ve önemli olma çabası da bunun psikolojik ifadesi olduğuna) göre, bu çaba, *kişisel* üstünlük çabasına dönüşüp dejenere olabilir.

İşte burada toplumsal ilgi sahneye adımını atar ve regülatör rolü oynar. Kudret kazanma çabası, kusursuzluk çabasının çarpık bir yanından başka bir şey değildir. Çocuk her gün karşısına çıkan güçlükleri, kendini güvende hissedeceği bir noktaya kadar aşma itisi duyar. Orada ihtiyaçlarını doyurabilecektir. *Ama erek saptama, bundan daha önce gelmek zorundadır.* Böyle olunca önemli olma çabasının, temelini biyolojiye dayandıran bir fonksiyon olduğunu anlıyoruz ama, henüz daha sonra alacağı şekle, yani üstünlük çabasına dönüşmüş değildir. Eğer öyle olsaydı, o zaman zaten egoistik kuvvete karşı hep açlık duyan insanın gerçekten yaratılış olarak kötü olduğu yargısına varılabilirdi. Oysa bizim karşımıza çıkan gerçek durumda, kişisel kudret kazanma çabası, çocukluğun başlangıcında yeralmış bazı yanlışlıkların sonucu olmaktadır. Yani çocuğun

zihni henüz doğru sonuçları çıkaracak kadar olgunlaşmamış olduğu sırada yeralmış yanlışlıklar.

Görüyoruz ki hayatın dördüncü ya da beşinci yılından sonra ortaya bir prototip çıkıyor. Orijinal bir hayat şekli. Psikolojik bir yapı. Bu yapı bağımsız hareket edecek, olaylardan kendi bağımsız sonuçlarını çıkaracak, bireyin orijinal niteliklerine göre binlerce şekilde gelişebilecektir. Biz bakış açımızdan, çocuğun bu orijinal gelişmesinin niçin sosyal bir varlık kavramımızdan saptığını ve uzaklaştığını izleyebiliriz. Burada orijinal bir egoistik kuvvet dürtüsünden söz edilemez çünkü kudret kazanma çabası sosyal hayat karşısında oluşan bir sosyal ilişkiler görüngüsüdür.

Zevk ilkesi ve Toplumsal ilgi

Zevk ilkesi ile toplumsal ilgi arasında ilişki kurulmaya çalışıldığını henüz duymuş değilim. Freud'a göre zevk ilkesi, dürtü yaşamıyla ilgilidir. Toplumsal ilgi ise, insanın fiziksel aşağılık duygusunun bir ödünleme (telâfi) etkenidir. İnsanı toplum tarafından desteklenmeksizin, o zaaflarıyla yaşar düşünmeye olanak yoktur. Bu yaratık tek başına yaşayamaz desek de yeridir. Ancak toplumun yardımı ile var olmaktadır. Topluma, insan zaafının en önemli ödünleme etkeni gözüyle bakabiliriz.

Toplumsal ilginin zevkle hiçbir ilişkisi yoktur (yani şehvet anlamındaki zevkle). Sosyal insanın bundan zevk duyması yalnızca kendisi toplum içinde var olduğundandır. Toplumu kendisini bağlayan bir zincir olarak görenler için bunda hiçbir zevk bulunamaz. Yalnızca kendi isteklerinin tatminini arayan insan için de öyle. Örneğin bir katil için, toplumsal ilgiye *karşı* bir hareket yapmak zevktir. Sinirceli için de başkalarına yaslanmak zevktir.

Zevki veya hoşnutsuzluğu yaratacak olan, erektir, hayat tarzıdır. Sırası gelmişken toplum üyesi olan bireyin, çabalarını zevk için değil, mutluluk için gösterdiğini de söylemek isterim.

Biz Bireysel Psikologlar psikolojik hayatın bütünlüğünü bu kadar çok vurguladığımıza göre, zevk duygusunun da ereğe koşut olması belli ki şarttır. Nietzsche aşağı yukarı şöyle bir söz söylemiştir: «Zevk denilen şey, insanın adımına uyduğu zaman başlar (yani hayatta ilerleyiş biçimine).» Bu durumda demek ki zevk ilkesi, regülativ, ayarlayıcı bir kavram olarak anlaşılamaz. Ancak nihâi ideal şekle ulaşma çabası bu anlamda düşünülebilir.

Ben bir süre bu noktada bir biyolojik ilişki bulmaya çalıştım. Belki yaptığım bir teşbihten ileri gitmiyordur ama, organik sistemde de benzer bir süreç var. Örneğin bir tavuk yumurtası her zaman tavuğun içinde oluşur, germ hücrede gelişir. Bu da süreklilik eğilimi taşıyan organik süreçlerden biridir ve germ hücrede orijinal olarak vardır. Belli ki orijinal psikolojik süreçte de süreklilik eğilimi bulunmaktadır ve fırsatını bulup sisteme sızmayı beklemektedir. Buradan *bütünlük çabası* kavramına vardım. Bunun anlamı, tüm kuvvetlerin, dürtülerin, duyguların, bilinçli ve bilinç dışı itilerin, vb., tutarlı bir şekilde hayat zorluklarını yenme çabasına dönüşmesi demektir. Bu arayış, bu hareket, bir şekil almaktadır. Bu nedenle de, nihaî ideal şekil diye bir şeyden söz etmek mümkündür.

RÜYA YORUMU

Freud'un gözünde rüya önce bir isteğin yerine gelmesiydi. Çocukça cinsel itilerin serbest bırakılması ve doyurulması. Bunun sonucu olarak rüyalarda olup biten herşeyi cinsel anlamlara göre anlaması gerekiyordu ve buradan da ortaya seks sembolleri çıktı.

Freud rüya görenin geriye doğru bakmak istediğini varsaymaktadır. Ben ise rüya görenin ileriye doğru baktığını, bir sorunun çözümünü amaçladığını söyledim. Aradaki temel fark buradadır. Freud'un bu görüşü benimsediğini san-

mıyorum. Rüyanın halihazırda eldeki bir sorunun çözümünü amaçladığına inanmamıştır.

Zamanla görüşümüze yeni bazı gözlemler katıldı. Örneğin, rüyanın amacı nedir? Ve bir de beni çok fazla meşgul eden soru... insanlar rüyalarını anlayamıyorlarsa, neden rüya görüyorlar? Freud'un verdiği cevap dayanaksızdır: İnsan uyanmamak için rüya görmek zorundadır. Çocuksu itilerinin tatminiyle uğraşmak, uykusunu bozmamak için de uyanmamak ister. Ben ise hastaların rüyanın orta yerinde uyandığını çok bilirim.

Niçin rüya görür insan? Bir süre buna uygun cevap bulamadım. Sonunda aklıma yeni bir düşünce geldi: Rüyayı görenin amacı zaten rüyayı anlamamaktır. Rüyayı anlayıştan uzaklaştırmayı kendi istemektedir. Demek ki rüyada olan bir şey, mantıkla bağdaşmamaktadır. Rüyanın amacı, rüya göreni aldatmaktır. İnsan belli bir durumda kendini aldatmak ister. Ayrıca insanın rüyayı neden anlamadığını da buldum. Amacı bir duygu durumu yaratmaktır. Bu duygunun netliğe kavuşmaması gerekir. Var olmalı bir duygu olarak rüya görenin bireyselliğinden yaratılmış şekilde bulunmalıdır. Görünüşe göre bu, bir sorunu duygusal olayla ve hayat tarzına uygun şekilde çözmek isteğine tekabül etmektedir çünkü o insan sorununu sağduyuyla çözme yeteneğinden emin değildir.

Rüya mekanizmasının incelenmesi, insanın kendini aldatmaya yönelik tutumunu temsil eder niteliktedir.

1. *Belli resimlerin seçilmesi.* Açıklama resimlerin kendisinde değil, bunların seçimindedir. Yani rüyayı gören, düşünceleri arasından bir seçme yaparken bir eğilimin rehberliğindedir. Biz seçme yapan o kuvveti biliriz. O kuvvet kişinin bireyselliği, bütünlüğü, eriğidir. O halde bu açıdan baktığımız anda, burada sağduyunun değil, bireyselliğin hükümran olduğunu görürüz. Kişi o sorununu, kendi hayat tarzına uygun bir duygu yaratacak resmi seçmekle çözme-

ye çalışmaktadır. Bu duygu sonucunda olan şey, o insanın zaten bireyselliğiyle yapacağı şeydir. O insan yalnızca kendini kuvvetlendirmek, haklı çıkarmak istemektedir. Böyle olunca rüyanın eldeki sorunla bireysellik arasındaki köprüyü temsil ettiğini anlamış oldum.

2. *Teşbihler ve semboller.* Rüyanın diğer malzemesi de teşbihler ve sembollerdir. Burada da en önemli sorular şöyle olabilir: Neden özellikle bu teşbihler? Neden bir sembol gerekiyor? Teşbihin psikolojik yapısında kendini aldatma eğilimi zaten vardır. Şiirsel bir teşbihteki psikolojik yapıyı anlamak ne kadar ilginç olurdu. Burada da bir aldatma vardır. Daha geniş anlamda bir aldatma. Bir niyetin hakkını vermek için dolambaçlı yoldan gitmek, dönüş yapmaktır. Burada amaç şiirsel bir şekil değişimidir. Tüm sembollerin amacı, söz konusu insanda bir duygu durumu yaratıp, onu yalnızca bireyselliğiyle yapabileceği bir şeyi yapmaya itmektir.

3. *Basitleştirme.* Başka malzemeler de vardır. Örneğin bir rüyada bulunan basitleştirme durumu. Bu kendini aldatmanın önemli bir gereci olmakta, sorunu çok daraltmaktadır. O kadar daraltmaktadır ki, «zararsız» bir artıktan başka hiçbir şey kalmamaktadır. O zaman rüyayı gören sorunun tümünü değil, yalnızca küçük bir kısmını ele alır. Bu durumda gideceği yola gitmesi daha kolaylaşır. Sorunun her yanına bakmak zorunda olsa bunu o kadar kolay yapamazdı.

Bu malzemeler yalnızca rüyalara özgü değildir. Eğer birey uyanıkken de kendini aldatmak istiyorsa, yine aynı malzemeleri kullanır. Belli bazı anıların ve resimlerin seçimine gider, teşbih ve semboller kullanır ve basitleştirmeler yapar.

Yani bizim vardığımız sonuç, psikanalizinkinden çok farklıdır. Psikanalize göre, «Rüya bilinç dışına giden azametli yoldur.» Bu, uyanık düşünceye çelişki oluşturur. Biz

ise böyle bir çelişkinin var olmadığını söylüyoruz. Bilinç dışı, bilincin karşıtı değildir. Insan bunun analizini yaparken bilinci tüm yapının geri kalanından çekip ayırsa, onun içinde de bir takım farklılıklar bulabilirdi. Ama bilinci yorumlamayı öğrenen, onun da bilinç dışı kadar zor anlaşılan bir şey olduğunu farkedecektir. Yani o da bilinç dışı kadar bilinç dışı kalır. Orada bir çelişki yoktur. Demek ki sinircenin bilinçle bilinç dışı arasındaki çatışmadan doğduğu yolundaki Freud görüşü sağlıklı değildir.

SONUÇ

Insanın psikolojik yapısı, dürtü yaşamından anlaşılamaz, çünkü dürtüler yönden yoksundur (Hermann Schwarz'a bakabilirsiniz). Psikolojinin ana sorunu, fizyolojideki gibi sebep-sonuç ilişkilerini anlamak değil, yön veren, çekici kuvvetleri ve erekleri anlamaktır çünkü tüm diğer psikolojik hareketlere bunlar rehberlik yapar. Bireysel Psikoloji sonuçsal kavramına buradan varmaktadır.

Benlik oluşmasının (ego formation) gereği, orijinal germ hücrenin evrim eğilimindedir (ve bu hem insan, hem de diğer yaratıklar için böyledir). Evrim eğilimine sahip olan hücre, benliği temsil eder. Bu benliğin (ego) dışında, hayat sorunlarına karşı tavır almaya malzeme verecek hiçbir şey yoktur. Bu işi ne id, ne dürtü, ne de libido yapabilir. Benliği dürtüler üzerine çıkarıp geliştirmek istemek, yani onu sadistik ve mazohistik dürtülerden arındırmak istemek, bu dürtülere benliğinkine benzer bir yapı vermek demektir. Sansür uygulamaya, süperego'nun gelişmesine, ego ideal'in gelişmesine bir takım bilgiler, kurnazlıklar atfetmek demektir. Ayrıca bunların her üçüne de, insana karşı bir yön kazandırmak demektir. İnsan görünüşe göre doğumdan *sonra*, önem kazanma çabasını Oedipus karmaşasının, ego idealinin, hadımlık karmaşasının içine yerleştirmekte, değişebilir cinsel eğilimlerine bir erek koymakta ve bu gibi şey-

leri yapmaya başlamaktadır. Yani başka bir deyimle, bu dürtü, hazır durumda bir şeytanın ta kendisi olmaktadır.(8)

Kişiliğin bütünlüğü sorunu, Bireysel Psikolojinin modern tıp bilimine en önemli katkısını oluştururken, psikanalizde gereksiz gibi görünür. Bu bütünlüğün nasıl her psikolojik kısmi görünüye (part-phenomenon) sızdığı ve ona özgün bir renk verdiği, psikanalizde dikkate alınmamaktadır çünkü psikanaliz tıpkı hipnotize olmuş gibi her kısımda cinsel-libidinal bir yapı aramaktadır.

Gerçi bu rapor içinde kanıtlaması uzun sürer ve bizi başka alanlara sürükler ama, Freud'un psikolojisi *şımartılmış çocuk psikopatolojisinden alınmış olup, olayı cinsel bir dialekt'le anlatmaya çalışmıştır.*

Insan nereye baksa, bütünün şekil verici, temel ahenk oluşturucu, tüm kısımlara, kuvvetlere, dürtülere sızıcı güdüsünü (buna cinsel olanlar da dahil), ve hepsine tutarlı bir tavır kazandırıcı etkisini gözden kaçırmanın üzücü belirtilerine rastlamaktadır. Buradan, bilinçle bilinç dışı çelişkisi konusundaki yanlış anlama da doğmuştur ki bu da kişiliğin bütünlüğüne karşıdır.

Psikanaliz kendini sağaltımda (tedavide) de yetersiz olarak kanıtlamıştır. Gerçi iyileşmiş hastaların varlığı inkâr edilemez. Biz temel ilkeleri konuşuyoruz. Nakil konusunu ve yüceleştirme konusundaki zayıf ilgiyi tartışıyoruz.

Psikanalizde nakil dediğimiz şeyin iki cephesi vardır. Birincisinde, kişiliğin değişmez bütünlüğünden başka bir şey yoktur ki bu o kişiliğin hekime olan tavrını da içermektedir. Demek ki bu kısım, Bireysel Psikolojinin kişilik ku-

---

8) «Freud'un anlayışına göre dürtü... sinsidir, bir beyni ve zihni vardır, tavırları, duyguları ve anlayışları vardır. Dürtü bir benlik, bir kişiliktir. Sıkıya gelirse ne yapacağını bilir. Üzerine baskı yapıldığı zaman bilinçaltından çalışmaya başlar ama tıpkı bir insan gibi karşı koyar.» (A 1930 m)

ramına aittir. İkinci cephesi ise cinsel ilgileri ve bağlantıları, ister var olsunlar ister olmasınlar, sürekli olarak azımsamak, bunlara gereğinden az puan vermektir. Hayatta her zaman olduğu gibi böyle azımsamak sonucunda cinsel bir atmosfer doğar, ya yaklaşıma ya da redde doğru gider.

Yüceleştirmeye gelince... esasen kötü dürtülerle başa çıkmak için elde kala kala bir bu kalmış bulunmaktadır. Bunun da önce toplumsal ilgiyi ortaya atmadan, toplum üyesi olmanın ve başarmanın gerektirdiği cesareti uyandırmadan nasıl sağlanabileceği belli değildir. *Sapienti sat.* (Anlayana sivrisinek saz.)

Bazı hastalardaki belirtilerin düzelmesine işaret etmek, bir yöntemin iyi olduğunu kanıtlamaya yetmez. İyileşmeyen olgulara dönmek daha uygundur. Çünkü bütün formüllere rağmen, hekim yine de sağduyusunu harekete geçirmek zorundadır. Hem tartışma sırasında hasta da kendi sağduyusunu kurtarabilir (serbest hale getirebilir) ve bunu zaman zaman hekime farkettirmeden de yapabilir. Sağduyu demek, insan toplumuna uyar şekilde düşünmek demektir.

Freud'la benim aramdaki birçok bilimsel ayrışmalara rağmen, gayretleriyle pek çok noktayı açıklığa kavuşturmuş olduğunu her zaman kabul etmişimdir. Özellikle de, pozitivist (meterielistik) eğilimli nöroloji'yi ciddi şekilde sarsıp, psikolojiye tıbbın yardımcı bir dalı olarak geniş bir kapı açmış olduğu tartışma götürmez.(9) En büyük başarısı buradadır. Bunun yanı sıra da, onun sağduyu yoluyla tıpkı bir dedektif gibi tahmin yürütebilme sanatı sayılabilir. Da-

9) Genç bir öğrenci ve genç bir doktor olduğum yıllarda ruh hekimliğinin yönünü şaşırmış durumundan kaygı duyduğumu, başka yollar aradığımı ve sonunda Freud'un, değişik bir yola yönelecek kadar cesur olduğunu, fiziksel hastalıklara ve sinircelere psikolojik nedenler arama yoluna sapacak kadar cesur olduğunu gördüğümü hatırlıyorum. (A 1930 m)

ha büyük bir aşama yapamayışları, gerek kendisinin, gerekse öğrencilerinin kişiliklerinde sınırlılıktan ötürüdür.([10] - [11])

İlerde yazılacak bir psikoloji ve psikopatoloji tarihinde Freud'un doktrini, şımartılmış bir çocuğun psikolojik hayatını genelde geçerli bir psikoloji olarak, ele alıp en güçlü cinsel terminolojiyle ifade etmeye çalışmış, nefis bir girişim olarak geçecektir.

---

10) Freud an ve ruh (mind ve psyche) kavramlarını açıklamakta tümüyle mekanistik bir anlayış içindeydi ve mekanistik terimler kullanıyordu. Psikanalizi kendi içinde tutarlı bir dal haline getirmeye çaba gösterdiğini inkâr edemeyiz. Tüm hareketlerin altında yatan, onları birleştirici bir kavram bulmaya ve buna dayanarak aradaki farklılıkları açıklayabilmeye uğraşmıştı... Bu yüzden her zaman eklemeler yapmak, yeni etkenler bulmak zorundaydı. Buna örnek, Oedipus karmaşası olabilir. (A 1930 m)

11) Her psikolojik sistem, kendi yaratıcısının hayat felsefesiyle ayrılmaz şekilde bağlantılıdır. Kişi felsefesini dünyaya açıkladığı anda, hem meslekten, hem de meslek dışından, onunla aynı eğilimde olan bir takım kimseler o felsefeyi tutar, ve bu onların daha önceden edinmiş olduğu hayat tavrı için bilimsel bir temel sağlamış olur» (A 1935 i, s. 4).

15

CİNSEL İŞLEV[1] (Seks Fonksiyonu)

Genellikle Adler seks sorunundan söz ettiği zaman, bunu bireyin kendi cinsel itilerine karşı, hayattaki kendi cinsel rolüne karşı, ve bir de diğer seksin üyelerine karşı tavrı açısından yapmaktadır. Aşağıdaki rapor buna bir istisna olup, Adler burada seks fonksiyonuna olduğu gibi değinmekte ve birinci evreye ait, olgunluktan uzak, otoerotik seks fonksiyonuyla, ikinci, olgun ve sosyal evresi, yani konunun ayrı cinsten iki kişi arasında bir iş haline geldiği evresi arasındaki farkları belirtmektedir.

(Yay.)

Cinsel işlevin akıl karıştırıcı, denetlenemeyen ve insanı çok yanıltan yorumlarından ötürü, hayatın temel fizyolojik ve psikolojik olgularına da dönmemiz gerekiyor. Her şeye kâdir cinsel sevgeç (libido) gibi, olmayacak görüşleri kabul etmek için hiçbir neden yoktur.

Cinsel sevgeçi insan an ve ruhunun yönetici kuvveti ola-

1) Yazının tarihi yoktur. A 1945 b'den pek az değişiklikle alınmıştır. Biz özellikle otoerotisizm deyimi yerine self-satisfaction deyimini aldık (özkösnüllüğü).

rak kabul eden bu çarpık kuramın, yani Freud'un fikirlerinde ve bazı değişikliklerle Jung'un fikirlerinde rastlanan kuramın, tutulmasının asıl nedeni şunlardır: (a) yeni oluşu; (b) sinirceli eğilimleri olan çok sayıda insanın çok sayıda sorunları; (c) hayatta esas sorunu isteklerinin tatmini olan kimselerin an ve ruhunun yapısında bulunan gizli veya açık doyurulmamış istekler.

Aslında hayatın tüm görünüm ve deneylerinin gerisinde özgün bir tek yönetici kuvvet bulmak, her zaman insanoğlunun büyük arzusu olmuştur. Bu arzu, bireyleri de kitleleri de etkiler. Bireysel Psikoloji ise çok daha geniş ve derin bir biçimde, hayatın gerçeğini çözümlenebilen ve çözümlenemeyen yönleriyle kabul etmektedir. Bu yönlerin en başta gelenlerinden biri, tüm çabaların, düşüncelerin, duyguların, nitelikların ,ifadelerin ve belirtilerin, sosyal sorunların başarılı çözümüne dönük olduğudur.

Cinsellik, aşk ve evlilik konularındaki başarısızlıkların pek çoğu, tıpkı diğer konulardaki başarısızlıklar gibi, hazırlığın eksikliğinden kaynaklanmaktadır. Bireysel Psikoloji, cinsel bir sembolü kabul etmemektedir. Cinsellik, aşk ve evlilik, iki eşit bireyin bir birlik oluşturması işidir ve çözümü de ancak o bireyler yeterli toplumsal ilgi için eğitilmişlerse mümkün olacaktır.

Bireysel Psikoloji, diğer ekollerin desteklediği görüşe, yani bireysel isteklerin veya onların bastırılmasından doğan kötü sonuçların hayatın esas sorunu olduğu görüşüne itiraz etmektedir. Böyle bir kavram, insanın bencil yapısını açığa vurur ve genellikle şımartılmış çocuklarda gördüğümüz durumu hatırlatır. Atalarımızın kalıtımına sığınmak da bundan daha yapıcı sayılmaz. Bir kere atalarımız şu ya da bu nedenle, hala yetersiz bir gelişme düzeyinde bulunan toplumsal ilginin bugünkü düzeyine bile ulaşamamış bulunmaktadırlar. Bu yazarların bakışlarını geriye, atalara çevirip, buldukları bir takım kalıtımsal varlıklara sevinmele-

ri, o varlıkları kullanıp insanoğlunun ortak refahı için toplumsal ilginin daha fazla gelişmesi için yeni katkılarda bulunma çabasına girişmemeleri, bilim adamlarının dikkatinden kaçıyor mu, merak ediyorum.

SOSYAL UYUM VE İNSAN İŞLEVLERİ

Görebildiğimiz kadarıyla, insan insandır, insan diye adlandırılmaya hakkı vardır, çünkü sosyal sorunlarla başa çıkabilmek için ihtiyaç duyacağı olanakları kalıtım yoluyla daha önceki kuşaklardan almıştır. Bu amaçla kendini gerek vücutça, gerekse zihnen, mümkün olduğu kadar geliştirmesi gerekmektedir. Ama esas sorun şudur: Neye hazırlanacaktır? Birey hangi ereğe doğru çaba gösterecek ve kalıtımla aldığı insanca olanakları geliştirecektir? Bireyler de, tüm olarak insanlar da, bu olanakları, atalarımızın bu armağanlarını, armağan sayısını artırmak için insanlarca değiştirilmiş bir dünyaya, tüm insan ailesinin yararları için kullanmaktadırlar. Bu elbette ki ancak toplumsal ilginin yettiği yere kadar yapılabilir. Buna ek olarak, hayatın tüm sorunlarının yalnızca yeterli miktarda toplumsal ilgiyle çözülebileceğini de anlamamız gerekir.

Böylece insanın tüm işlevleri —yeni doğan çocuk tarafından dünyaya getirilmiş olan sosyal çevre için ilerlemeyi sağlayıcı tüm gelişme olanakları— dış dünyanın taleplerine göre uyumlanmalıdır. Yemek, bakmak, işitmek, ses çıkarmak ve hareket etmek, giderek bu ereğe ulaşmaya daha iyi uyum yapmaktadırlar.

İnsan işlevleri için, hayatın başlangıcında hepsi bir karmaşıklık içindedir, otomatiktir ve başkalarıyla ve çevreyle ilişkiye doğru çok yavaş yönlenirler diyebiliriz. Bir süre sonra çocuğun yaratıcı gücü dış dünyanın çağrısına cevap veriyor, deneyleri ele alıyor ve onları, kendi açısından çevredeki sosyal hayata uydurma konusunda başarılı görünen şekilde işliyor. Yemek yiyişi düzgün bir hale geliyor, bakışı,

işitmesi, dokunması ve hareketleri, az veya çok işbirliği yapmaya istekli olduğunu ifade ediyor. Düşünmesi ve konuşması giderek daha çok ortak değer ve sağduyu içermeye başlıyor. Sindirim ve dışkı alışkanlığı kendi çevresinin sosyal şekline uyuyor veya uyması gerek. Parmak emme, tırnak yeme, vb. gibi sosyal olmayan ve enfeksiyon tehlikesi taşıyan hareketler, eğer çocuk çevresinin ortaya koyduğu oyun kurallarını kabul ederse, sona eriyor. Eğer çocuk bu kurallara uymazsa, bu mutlaka sosyal kültüre giden yolu bulamamış olduğunu ve *kişisel* üstünlük ereğine doğru çaba gösterdiğini gösterir.

BİRİNCİ CİNSEL EVRE

Beri yandan, cinsel işlevin hem katılımdan, hem de gösterinin etkisinden türediği ve başlangıçta yüksek bir düzeyde tahrik edici (gıdıklayıcı) duygu içerdiği ortadadır. Diğer işlevlerle birlikte gelişen bu işlev, zamanla *turgence*'e, ereksiyonlara ve otomatik tepilere varmaktadır. Dokunma ve onun sonucu olan zevk verici o gıdıklayıcı duygu hemen eylemin tekrarına yol açar. Eğer çocuk genelde kendi istediğini yapmaya, işbirliğinden çok kendi isteğini tatmin etmeye eğilimliyse (yani şımartılmış çocuğun niteliklerini taşıyorsa) bu daha da çabuk olur.

Bu durumda, istenen gerçek işbirliği çok daha sonraki bir zamana ertelenir. Çocuk cinsel işlevin birinci evresine takılır kalır. Cinsel işlevi ayrı cinsten iki kişinin ortak işi durumuna getirebileceği uygun yaşa kadar, yani cinsel işlevin ikinci, sosyal evresine girinceye kadar, ortada özkösnüllüğünün çeşitli biçimlerinden başka bir şey yoktur.

Birinci evrede en çok uygulanan yol masturbasyondur. İnsanın sosyal ruhu her zaman masturbasyona karşı olmuştur ve olacaktır. Karşı olacaktır çünkü insanoğlu o saklı düşünce dünyasında, cinselliğin ikinci evresinin gelişmesini istemektedir. Komple cinsel işlevin yavaş gelişmesi, çocukla-

rın ikinci evreyi uygulamasına şiddetle karşı gelinmesi, erken komple işlevin tehlikeleri, bu ikinci evrenin vücutça ve zihince gelişmiş genç kız ve erkeklere yasaklanması gibi durumlar arasındaki çelişkiler, daha genç yaştaki çocukları çözümü imkânsız bir noktaya sürüklemektedir. Bir yandan anne-babalar, öğretmenler ve tehlikeli, aptalca kitaplar, sözler, çocuğun kafasındaki çelişkilerin sayısını daha da artırırken, bu yetmiyormuş gibi ömrünün ilk üç yılında kazandığı toplumsal ilgi de özkösnüllüğe karşıdır. Doktorlarla din adamları, birinci evrenden tümüyle kaçınılamayacağı konusunda giderek fikir birliğine yaklaşmaktadırlar. Bunun doğal bir gelişme olduğunu, katı davranmanın iyi olmayacağını, çocuğa vücutça ve zihince bir zarar da vermeyeceğini kabul etmektedirler.

Bu birinci evre sırasında toplumsal ilginin gücü görülebilmektedir. Pişmanlıklar ve sapmalar sık yeralır ve istekle kabul edilir. Bir de sıklığın azaltılması, yani seyrekleştirme durumu vardır. Ama şımartılmış ve ihtiraslı çocuk, isteklerini gemlemeye alışmadığı, bunu beceremediği için, onun durumu daha kötüdür ve özkösnüllüğü başka amaçlarla da kullanılır. Anne-babanın dikkatini sömürmek, diğer çocukları etkilemek, ya da okuldaki ve daha sonraki hayattaki yenilgilerine özür olarak kullanmak amacıyla.

SAPIKLIKLAR VE KUSURLAR(2)

Doğan umutsuzluk içinde, çocuklar sık sık masturbasyonun diğer çeşitlerine döner, erotik hayallere dalar, bunun için erotik resimler ve benzer şeyler kullanır, hatta bazen de diğer çocukları kullanır. Bu son durumda, homoseksüelliğin de yolu açılmış olur. Bu da masturbasyonun birçok yolundan biridir, genellikle beniçinci (egosantrik), gururlu

2) Sapıklıklarla ilgili diğer bir takım noktalar A 1938 a da, Bölüm 11'de bulunabilir.

tiplerde, cinsel işlevin birinci, özkösnül evresinde kopamayan kimselerde görülür.

Tedirginlik veya korku duydukları zaman cinsel stimülasyon gösteren bazı tipler (bazıları da bu etkenlere kalp çarpıntısıyla, bağırsak veya mesane faaliyetiyle cevap verirler demiştik) sadistik veya mazohistik gündüz veya gece rüyalarına dalarlar. Bu tipler daha sonra sadizm veya mazohizm sapıklıklarını geliştirerek cinsel işlevde tüm başarısızlığa uğrarlar.

Tüm diğer sapıklıklar, örneğin tapınakçılık, livata, ölü sapıncı, vb. de, cinsel işlevin birinci evresinin türleridir. Bunlar herhalde her zaman için şımartılmış veya ihmal edilmiş bir çocuğun, bu nedenle yeterli düzeyde toplumsal ilgi geliştirememiş, başkalarıyla işbirliği yapamayan çocuğun hayat tarzını ve bu hayat tarzındaki yanlış anlamaları açığa vurmaktadır. Bu aynı zamanda rastgele kişilerle cinsel ilişki kuranlarda, masturbasyon yapanlarda ve fahişelerde de böyledir.

Cinsel noksanlıkların sinirce belirtileri de birinci evredeki cinselliği açığa vurur. Böyle belirtiler arasında sinirce iktidarsızlığı, sinirce soğukluğu (frijidite), vaginismus ve ejaculato praecox da sayılabilir. Bu sinirce belirtileri her zaman, toplumsal ilgi eksikliği nedeniyle cinsel işlevin birinci evresinden sıyrılmayı başaramayanlarda görülen şeylerdir.

İKİNCİ EVRE

Aşk, değişik cinslerden iki eşit kişi arasında yeralan bir iş olarak, vücutça ve zihince çekiciliği, başkalarından sıyrılıp tek kişiye dönmeyi ve tüm bir teslimiyeti gerektirir. İki kişi için bu sorunun doğru çözüm yolu, sosyal uyum yapmışların ödülü sayılabilir. Bu kişiler kendi doğru davranış ve tavırlarını, dostlara sahip olmakla, yararlı bir işe hazır olmakla, karşılıklı bağlılık göstermekle kanıtlamış bulunmaktadırlar.

16

PSIŞIK RAHATSIZLIKLARIN FİZİKSEL BELİRTİLERİ

(1934)[1]

Adler'in organ kusurlarıyla ilgili orijinal monografı (A 1907 a) organiğin psikolojik süreçlere etkisini incelerken, aşağıdaki rapor da her organın duygu ifade yeteneği olduğuna işaret etmektedir. Birey kendini organları kanalıyla ifade eder. İşte Adler'in organ dili dediği budur. Bu ifadeye en çabuk uyabilen organlar belki en zayıfları, en az dayanıklılık gösterebilenleridir.

Bu raporda Adler'in organizmik tutumu çok net şekilde ifade edilmektedir. «Organizmanın bir ünite, bir birlik olduğunu, bir tarafına verilen şoktan tüm organizmanın titreşime geçeceğini unutmayın.»

(Yay.)

Psişik etkilere cevap vermeyen hiçbir organ kusuru olamayacağı ve organ kusurlarının kendi dillerini konuştuk-

1) A 1934 h. Orijinal üzerinde yapılmış bir takım düzeltmeleri içeren A 1944 b çevirisinden alınmıştır.

ları, bu dilin de o bireyin sorununa tekabül ettiği günün birinde herhalde kanıtlanacaktır. Semptom seçiminde, özellikle isteri dediğimiz şeyde ve işlevsel sinirce'de (fonksiyonel nevroz) gerekli olan semptom seçiminde bu çok önemlidir. Ayrıca Bireysel Psikolojinin de belli başlı dayanaklarından birini açıklamaya yaramaktadır: Bir organda geçici veya sürekli bir bozukluk gözle görülür hâle geldiği zaman, bu organ çok dikkatle incelenmeli, onun hangi bakımlardan o bireyin karakteristiklerini taşıdığı anlaşılmalıdır. Bazen bir organ, bazen bir diğeri, dış etkenlerden daha fazla etkilenir. Bu raporumda esas olarak, heyecanı duygu uyandırmak yoluyla vücuda geçiren psikolojik etkenlerden söz edeceğim.

Psişik etkenler günümüzde giderek daha çok kabul edilmektedir. Hatta genel tıbbın görüş açısından bakıldığında bile, bireyin özgünlüğünün her hastalıkta farklılıklar gösterebildiği artık inkâr edilmektedir. Dünün doktorları, sık sık enfeksiyonlara uğrayan bir çocuğun hipersensitiv bir çocuk olduğunu söylerlerdi. Ama daha az duyarlı olan çocuklarda bile, örneğin iç salgı bezleri gibi organların etki yapabileceği çok yakın zamanlarda anlaşılmıştır.

Bu genel görüngülerin geçici mi, yoksa kalıcı mı değişikliklere yol açtığını gözlemlemek gereklidir. Örneğin insanlar şoka genellikle kalp belirtileriyle cevap verirler. Ama önemli olan, kalbin fonksiyonundaki bu değişikliğin süresidir. Bu pek seyrek olarak kalıcıdır. Ancak bazı sinirce durumlarında olabilir. Ama kesinlikle biliyoruz ki arızalı bir kalp, ya da bir hastalıktan ötürü hasar görmüş kalp böyle etkilere karşı daha duyarlıdır. Böyle olunca, yeni etki o kalpte kalıcı ve ciddi hastalıkların kapısını açabilir. Organizmanın bir birlik, bütünlük olduğunu, bir tarafında yeralan şokun tüm organizmayı titreşime geçireceğini unutmayın. Gerçi bilgimiz, ortaya kurallar koyamayacak kadar az

ama, böyle bir şokun bir organı hasara uğratabileceğini biliyoruz.

Psişik etkilerin organlara nasıl vardığı konusunda pek fazla şey bilinmemektedir ama, etkinin genel olduğuna kuşku yoktur. Organizmanın dengesini koruma eğilimi çok güçlüdür. Rahatsızlıkların etkenlerden doğabildiği konusunda pek çok gözlem vardır. Burada bireyin özgünlüğü dikkate alınmalı ve incelenmelidir. Bireysel Psikoloji bunu pek de zor bulmaz. Genellikle daha birinci görüşmede başarılı oluruz.

Çoğunlukla, başkalarının işe el koymasını, kendilerine yardım etmesini, kendilerini kurtarmasını bekleyen insanlarla ilişki halinde bulunduğumuzu belirtmek isterim. Bu tutum hemen hemen hayatlarının ilk başlangıcına kadar izlenebilir. Bizim dünyamız gibi bir dünyada en çok yükü taşıyan insanlar bu tip insanlarmış gibi görünüyor, çünkü onlar için dünya düşmanlıklarla dolu, zorlukların yenilemeyeceği, bu nedenle zorluklardan kaçınılması gereken bir yerdir. Eğer bunu organizmik rahatsızlıklarla ilişkili olarak incelemek istersek, örnek olarak seçilemeyecek organ bilmiyorum.

Ay hali

Örneğin jinekologların çoğu, ay halindeki rahatsızlıkların çoğunun duygusal nedenlere bağlanabileceği kanısındadırlar. Hastanın kendisi, neden tedirginlik hissettiğini pek anlayamamaktadır. Önemsiz bir olayın kendisini neden bu kadar sarsacağına akıl erdirememektedir. Yalnızca ayda bir kere bir şeyler olduğunu kabul etmekte, buna razı olmaktadır ama, o küçük olaydan tüm varlığının çok fazla etkilendiğini farkedememektedir.

Birçok kızların içgüdüsel bir davranışla savunmaya geçerek ay haline karşı geldiğini bilmemiz gerekir. Onlara bunu söylemek, sorunlarını çözmeye yetmez. Hayatın diğer alanlarındaki tecrübelerden biliriz ki, iyi öneriler her zaman kolayca kabul edilmemektedir. Bizim yapmamız gereken

şey hastayı incelemek, zorluklarına göğüs germeye neden hazırlıklı olmadığını anlamaya çalışmak, sonra bu hazırlıksızlık durumunu ona anlatmaktır. Ay hali rahatsızlıkları varsa, mutlaka belirli bir tavır vardır. Burada bir savunma mekanizması harekete geçmiş, bir takım şeyleri gölgelemiştir. O kızın özgünlüğü hesaba katılmasa, belki bu içgüdüsel savunma tavrının önemli olmayabileceğini de dikkate almak zorundayız. Belli bir bireyin kendine özgü tutumu, bize neden bu savunma tavrının böyle aşırı büyüyüp güçlendiği konusunda bir anahtar oluşturabilir. Belki bu birey, bir kızın ergenlik sırasında veya sonrasında karşılaşabileceği zorlukları öğrenmiş veya bunlarla karşılaşmıştır. Bu konu, üzerinde ciddi şekilde durulmaya değer bir konudur. Tetiği çeken şey, dışarık bir durumdur ve tüm organizmayı etkiler.

Sahte gebelik

Bu konu da bu rapora aittir. Bugün sahte gebeliğin nasıl oluştuğu konusundaki bilgilerimiz hâlâ pek azdır. Ama bir keresinde, bir hayli açıklayıcı bir olguyla yüzyüze gelmiştim. Hasta uzun yıllardan beri bir erkekle cinsel ilişkide bulunuyordu ve bu erkek ona, eğer hamile kalırsa kendisiyle evleneceğini söylemişti. Hastanın karnı büyümeye başladı ve bu büyüme tıpkı gebelikte olduğu gibi altı yedi ay boyunca devam etti. Kadını ben o zaman gördüm ve kuşkulandım. Kendisine bir jinekologa gitmesini tavsiye ettim. Bir saat sonra geri döndü. Karnı normal boyuna inmişti. Jinokolog, kadının gebe olmadığını kesinlikle anlamış bulunuyordu. Bin zorlukla şişkinliğe neden olan flatus'un ağız ve anus yoluyla dışarı atılmasını sağlamışlardı. Olay aslında meteorizm denilen olaydı. Yani karında gaz toplanıyordu. Bu kadının bilinci dışında kendi yarattığı bir durumdu ki bu da ancak hasta bu belirtiye uğramayı kendisi istiyorsa olabilirdi.

Hava Yutma

Birçok erkek ve kadınların meteorizm geliştirme yeteneğinde olduğunu gördüm. Bunlar hava yutmaktadırlar. Bu

durum, tıbbın dahiliye dalında pek sık ihmal edilen bir durumdur. Bunun yanı sıra daha başka belirtiler de olabilir ve havayı yutmak bazen kaygı sinircesi belirtilerine de yol açabilir. Bununla da sık sık karşılaştım. Kaygı belirtilerine eğilimli bir kimsenin, karnının şişmesiyle bir baş dönmesine uğrayabileceği açıktır. Daha başka belirtiler de doğabilir. Hava yutmanın, hasta kendini belli bir durumla karşı karşıya gelme yeteneğinde bulamadığı zamanlarda yer aldığı da iyice anlaşılmalıdır. Yani aşağılık duygusu yoğunlaştığı, bir baskı hissedilmeye başladığı zaman. Bu bireyleri, semptomları dışında incelersek, ilk çocukluklarından başlayarak kaygının sosyal önemini bilen kimseler olduklarını, yani başkalarının bu kaygı gösterisinden nasıl etkilendiğinin farkında olduklarını görürüz.

İç Salgı Bezleri

Son yıllarda duygu ve emosyonların iç salgı bezleri üzerindeki etkilerini incelemek için epey fırsatla karşılaştım. Kesinlikle anlamış bulunuyorum ki iç salgı bezleri duygulardan etkilenir ve bana öyle geliyor ki seks bezleri de duygusal etkenlerle pasif bir duruma getirilebilir. Burada da bireyin düşünce biçimini hesaba almayı ihmal etmememiz gerekmektedir.

Kendisinin erkeksi olmadığını hisseden ve seks bezlerinin gelişmesini sağlayacak bir hayat yaşamayan delikanlının olgusunu ele alalım. Normal glandular gelişimin gerektirdiği bir takım eylemleri hayatından çıkarıp atmıştır. Bazı erkek çocuklar, sırf kızlarla dolu çevreler içinde yaşarlar. Evde sakin sakin oturmaları, bebeklerle oynamaları, yemek pişirmeye ilgi göstermeleri beklenir ve etkin davranışları önlenir. Böyle bir tutum, daha sonraki yıllarda o gence dişisel bir görünüm vermektedir. Böyle gençlerin, başka gençlerle doğru dürüst ilişki kurmaya başladıktan sonra daha erkeksi bir görünüm kazandığına tanık olmuşumdur.

New York'lu antropolog Boas, sporun Amerikalı kızları

daha erkekleştirdiğine işaret etmiştir. Birey cinsel rolü ciddiye alsın veya almasın, cinsel bezlerin ve dolayısiyle fiziksel yapının spordan etkilendiğine kuşku yoktur. Ayrıca, diğer seksle ilgili çok fazla şey öğrenen bireylerde cinsel bezlerin, bu tutum devam ederse faaliyetlerini arttırdıkları da bulgulanmaktadır.

Böyle etkenlerin ne büyük rol oynayabileceğini gördüğümüz zaman, «işlevsel yetersizlikler» dediğimiz şeyin yapısını da anlıyoruz. Örneğin bir kadının cinsel ilişki sırasında doruğa yaklaşırken kendini geri tutması mutlaka olacak değildir ama, bu genellikle kadının duygu durumunun şartlandırmasıyla olmaktadır — kadın doruğu bir tehlike veya hastalık olarak görebilir. Biz doktorlar zarar verici inançları ortadan kaldırmak zorundayızdır.

Tiroid Bezi

Ozellikle Graves hastalığında (ya da Basedow hastalığı veya exophtalmic goiter'da) tiroid bezi çok önemli bir rol oynamaktadır. Bir zamanlar Berlin'deki Zondek kliniğinde bu tür pek çok hastayı muayene etme fırsatı bulmuştum. Zondek'e göre, Graves hastalığını, bireyin özgünlüğünü dikkate almadan tedavi etme olanağı yoktu. Bu da her zaman kolay olamazdı. Örneğin 26 yaşında teknisyen olan bir hasta iki yıldan beri Graves hastalığına yakalanmıştı. Belirtiler çok belliydi. Temel metabolizma yüzde otuz yükselmiş durumdaydı. Bu hastanın, ailesinde tek erkek evlât olduğunu ve pek hipersensitiv bir kimse olduğunu öğrenmiştim. Bana şöyle söylemişti: «İnsanı hasta olunca müşahade altına alırlar çünkü insanlar her zaman kuşkucudur.» Sitem eder gibi konuşuyordu. Sesinin tonundan çok hassas olduğu, insanlarla ilişki kurmakta zorluk çektiği belliydi. Sabırsız olduğunu, bir duygu patlamasının eşiğinde olduğunu görüyordum. Bana rüya anlatmadı ama ilk çocukluk anısı, durum değişikliklerinden nefret ettiğini açıkladı. Hiçbir kuvvet onu çalışmakta olduğu işten ayrılmaya zorlayamazdı.

Bu ayrıntılar bana dışarık etkenle, yani hastalığı tahrik eden etkenle ilgili pek fazla şey açıklamıyordu. Ona, bu hastalığına katkıda bulunan herhangi bir şey olup olmadığını sordum. Bir şeye canı falan sıkılmış mıydı? Ama cevap vermedi. Sonunda bir aşk macerasından söz etti. Hastalanmasından altı ay önce kadın başka bir erkekle gitmişti. Kendisi bana bu ayrılığın gerçekten önemsiz bir ayrıntı olduğunu söyleyip duruyordu. «Aslında memnun bile oldum,» dedi. «Bana uyan bir kadın değildi.» Insan sinirli bireylerin bir başkasına tutunma isteğini bilirse, üçüncü birinin tercih edilmesinin bu bireyi çok sarsacağını anlamışsa, bu ayrılığa aradığımız dışarık etken olarak anlam verebilir. Özellikle de olay, ilk titreme belirtilerinin ortaya çıkmasıyla aynı zamana rastladığına göre.

Diğer organlar

Şimdi artık ruhsal durumun organlara etkisi konusunda bildiğimiz pek az şeyi tartışalım. Psişik kuvvetin bilinç alanından geçmek zorunda olduğu ortadadır. Emilen, sindirilen etkilerin bir transformasyonu olur, bunun peşinden vejetativ sistemin rahatsız olması gelir. Bu ikinci evrede, rahatsızlık çeşitli yollardan, daha başka taraflara geçirilir. Bu hep bireyin özgünlüğüne ve organlarının özgünlüğüne uyacak şekilde olur. Organlar buna cevap vermeye başlarlar.

Rahatsızlık her zaman organizmanın tümünü etkiler. Ama biz tepkiyi organizmanın belli bazı yerlerinde, durumu daha net şekilde gösteren yerlerinde görürüz. Birçok bezler etkilenebilir. Bunlar arasında karaciğer de bulunabilir. O da diğer organlar gibi, her bireysel olayda değişik tepki gösterebilir. Bazı kimseler vardır, biz belli bir rahatsızlığın onlarda öfke yaratmasını beklerken, onlar karaciğer sancılarına gömülürler. Böyle etkilerin salya ve tükürük çıkarılmasını da, pankreas'ı ve başka bezleri de etkilediği bilinmektedir. Bazı kimseler bu etkiye hyperglymemia

veya glycosuria ile cevap verirler. Doktorun görevi böyle hastaları, bu tür rahatsızlıklar duymayacak bir ruhsal ve duygusal duruma getirmektir.

Vascular sistem psişik etkilerle etkilendiği zaman, genellikle deri de etkilenir. Cilt hastalıklarının psikolojik etkenlerden kaynaklanabildiği kabul edilmiştir. Tabii bu da, tüm cilt hastalarının böyle olduğu anlamına gelmez.

Beyin

Çıldırı (psikoz) ve epilepsi bundan çok daha girift sorunlardır ve aklı başında hiçbir ruh hekimi de dışarık etkenlerin buradaki rolunu inkâr etmez. (Aynı şey melankoli ve schizophrenia için de geçerlidir). Sorunun yalnızca bir tek yönune parmak basmak istiyorsak, psikojenik epilepside beynin bir tarafı, tedirgin edici bir etkiye cevap veriyordur diyebiliriz. Bir takım organik değişikliklerin de yer alması mümkündür. Orneğin eskimiş schizophrenia olgularında beyin maddesinin değiştiği görülmektedir. Bu bir bakıma beyin yapısının değişmesi olarak nitelendirilebilir ki, bireyin daha başlangıçtan beri olan özgünlüğünü karekterize eder. Belki beyni edema etkilemektedir. Sinirce belirtileri, dokuların su toplayarak değişmesinden kaynaklanıyor olabilir. Yani morfinin birden kesilmesi durumunda gördüğümüz gibi (Alexandra Adle) (2). Bu bakış açısı diğer benzer süreçleri incelerken de önemlidir ve Bireysel Psikolojinin görüşlerine de aykırı değildir.

Scoliosis ve Düztabanlık

Psişik rahatsızlıklardan doğan yapısal değişiklikler özellikle scoliosis ve düztabanlıkta kendini gösterir. Benim gördüğüm olgular bu tür belirtilere eğilimliydi. Her zaman bu belirtiler yeralmıyordu ama, belli bir zamanda başlar gibi

---

2) Adler, Alexandra. «Die Störung des Wasserhaushaltes wahrend der Morphinmentziehung und deren therapeutische Beeinflussung durch Euphyllin.» Klin. Wschr., 1930, 9, 2011-2015.

oluyordu. Genellikle hasta belli bir durum karşısında kendine güvenini yitirdiği zaman.

Aşağı yukarı yirmibeş yıldır biliyoruz ki omurga ağrıları ilk bakışta sanıldığından daha girift olaylardır. Göğsün iç cidarında, hasta depresyon halindeyken başlayıp lokalize olan ağrılar ortaya çıkabilir. Bunları örneğin melankoliklerde görürüz ama, melankolik olmayanlar da, kendilerine haksızlık yapıldığını hissettikleri zaman bu belirtiyi gösterebilmektedirler.

Ben sinirlerin çimdiklenmesi şeklindeki basit açıklamayı fazlaca saf bir düşünce olarak görüyor, buna pek inanmıyorum. Ayrıca, yayılan ağrılar fikrine, Head'in kuramına da fazla inancım yoktur. Insanlar «ortostatik albuminuria» den söz etmeye başlamadan çok önce ben, omurga çarpıklıklarının ne kadar çok olayda böbrek belirtileriyle birarada görüldüğüne dikkat çekmiştim. Bu sistemin tümünün embriyon dönemindeyken etkilenmiş olması da mümkündür. Tüm kıvrılmalar, congenital bir bozukluğun varlığına işaret eder ki bu da kıvrımın tepesindeki naevus (doğum izi) ile belirlenir. Bu konuda çok şaşırtıcı deneylerim olmuştur ve naevus'un nerede bulunacağını önceden bilebildiğimi görmüşümdür.

Düztabanlık olayları da buna çok benzemektedir. Acıları duyanlar genellikle depresyon durumundaki bireylerdir. Bunun ancak bir tek açıklaması olabilir, o da depresyonun kas kondisyonunda düşme yaptığıdır. Bunu hastanın her yanında görebilirsiniz. İster düztaban olsun, ister olmasın, tavrından ve durumundan, içinde neler olup bittiğini göstermekte, adalelerinin diliyle konuşmaktadır. Biz organların bu dilini anlayabilmek zorundayız.

Eğilim, Hastalık, Kaza

Eğer bir insan endojen olarak hastalığa eğilimliyse, o hastalığa yakalanacak demek midir? Diyelim ki o insan schizophrenia'ya eğilimli (schizophrenic'lerin fiziksel yapısı

hakkında bir miktar bilgimiz var). Bu o hastanın mutlaka schizophrenic olacağı anlamına mı gelir? Cevap şöyledir: Hastanın fiziksel özelliği, dengesini koruyabileceği koşullar altında tutulabildiği takdirde, bu hastalığa yakalanmak zorunda değildir. Onu etkileyebilir, psikolojik etkenlerin onu bu yola sürüklemesini önleyebiliriz.

Beri yandan bir organ uzun süre boyunca bir psikolojik etkiyle karşı karşıya kalırsa, kalıcı zararlara uğrayabilir ama, bu ancak o organ zaten aşağı durumdaysa olur. Burada ortaya bir soru daha çıkıyor: Organın aşağı durumda olmasının çizgisi nerededir? Belki de tüm sistemin zarara uğramasını ve bu zararın kendini «en az dayanıklı kısımda» göstermesi durumunu düşünmemiz gerekir (locus minoris resistentiae).

Fiziksel cephede hasar gösteren pek çok örnek vardır. Kazalar da bu sınıfa girerler. Örneğin bir adama, kendi kötü davranışlarına uyup işyerinde çalışan bir kıza ilgisini zorla kabul ettirmeye çalıştığı gün, otomobil çarpmıştır. Kız bu adam konusunda ne yapmak gerektiğini danışmak için işyerindeki arkadaşlarını başına toplamıştır. Böyle raslantılar olabilir. Bizim için bunlar tümüyle de raslantı değildir. Böyle olunca, o adamın çevresini her zaman sarmış durumda bulunan zorlukları gözönüne alırsak, psikolojik olarak kuvvetlenmemiş bu insanların daha kolay zarar görebileceğini tahmin edebiliriz. Aynı şeyi salgın hastalıklarda da gözlemlemek mümkündür.

Fizyonomi

Bir görüngüden daha söz etmek istiyorum, o da insan vücudunun dış şekli, yani fizyonomidir. Tam ne kadar olduğunu bilmemize rağmen, fizyonominin bir miktar değeri vardır çünkü onu da şekillendiren şey, harekettir. Burada hareket, bir şekil haline gelmiştir. Bu geçişimi pek az tanımaktayız. Dış görünüşe göre, zaman zaman da oldukça katı yargılara varırız ama, duygu durumunun fiziksel maddeyi

etkilediğini, çizgileri bize hoş veya kötü gösterdiğini her zaman farkettiğimiz söylenemez. Bir melankoliğin melankoli döneminde ve daha sonra ki görünümlerini inceleyenler, şaşkınlıklara sürüklenmektedirler. Bunun gibi, herkeste de duygu durumu, ifadede izler bırakmaktadır.

Yine temel görüşümüze, yani tüm normal fonksiyonların temeline dönüşüyoruz: Insanoğlunun evriminin nehir yatağı içinde olmak. Bir insanın neden sempatik olduğunu, diğerinin olmadığını ancak bu yolla anlayabiliriz. Bu otomatik olarak olmaktadır. Bunu daha iyi anlayabilmek için süreci kavramlara bölmek zorundayız. Bu düşünce ancak evrim fikri içinde yerini bulabilmektedir. Bu noktadan baktığımızda neyin yanlış, neyin doğruya yakın olduğunu anlama olanağımız vardır.

Çok yaygın bir hata, toplum kavramında ortaya çıkmaktadır. Onu hakkıyla anlayabilmek için, insanlığın evrimiyle ve uğrunda çaba gösterilecek bir erekle ne kadar yakından bağlantılı olduğunu görebilmemiz gerekmektedir. Fizyonomi dediğimiz şey, bireyle uğrunda çaba gösterdiği toplumun arasındakin uyum ve ahenge, eskiden sandığımızdan çok daha sıkı sıkıya bağlıdır.

17

UYKUSUZLUK

(1929)[1] [2]

Bu küçük, iddiasız yazı, Adler yaklaşımının bir özü sayılabilir. Hergün rastladığımız bir sorunu rahatlıkla ele almakta, onu bir araç olarak kullanıp bizlere sinirce belirtilerinin dinamiğini ve bunların nasıl hem melankoliklerde hem de normal insanlarda bulunabileceğini göstermektedir. Melankolik kelimesi de belki bütün bu parça içinde geçen kelimeler arasında en teknik sayılabilecek terimdir. Adler bundan sonra aynı tempo içinde, sağaltım önerilerine geçmektedir. Uyguladığı hileyle hastayı yumuşak ve basit bir yoldan «tuzağa» düşürmekte, orada iki seçenek arasına kıstırmaktadır. Bu seçeneklerin ikisi de «yararlı» yöndedir. Okuyucunun büyük bir rahatlık içinde ortaya serilen fikir-

1) A 1944 a'dan bazı değişikliklerle alınmış olup, A 1929 1 (Clinic - Kasım 21, 1929) yazısından da bir ekleme yapılmıştır.

2) A 1944 a'nın editöründen dipnotu: «Bu gayrıresmi sözleri yayınlama kararımız, bunların bize Adler'in öğrencileriyle yaptığı sohbet toplantılarında kullandığı gayrıresmi ve samimi dili hatırlattığı içindir. — R.D. (reikurs).

lere ve tekrarlara alışacağı, sonra birden en önemli bir düşüncenin ortaya atılması karşısında şaşalayacağı ortadadır. Buna örnek, «Agorafobi çeken birinin kanında farklılıklar bulabiliriz ama, belirtiye sebep bu değildir,» düşüncesi gibi.

Uykusuzluk, organik bir hastalığın yarattığı bir durum olabilir. Örneğin tifo başlangıcında hastalar uykusuzluk çekerler. Salgı bezlerinin düzensiz çalışmasında ve bazı nefrit olaylarında da uykusuzluk görülebilir. Bazı delilik olgularının başlangıç dönemlerinde de uykusuzluk büyük rol oynamaktadır.

Uykusuzlukla başlayan delilik durumlarında, hasta schizophrenic veya melankolik olmaya karar vermişse, büyük bir gerilimin eyleme geçmesi ve deliliği sanatsal biçimde yaratması gerekmektedir. Ciddi hastalıklarda ve melankoli ile delilikte herhalde tüm sistemi yöneten duygular iç salgı bezlerini de yönetmektedir ve herhalde kanda bazı değişmeler de görülebilir.

Literatürde böyle durumların deliliğin nedeni olduğu iddiaları ve bu yolda bir takım çatışmalar bulunmaktadır. Bize göre bu belirtiler deliliğin sebebi değil, yarattığı bir sonuçtur. Bezler, vejetatif sistemin tedirginliğinden etkilenir. Aynı tür rahatsızlıkları belki sinircelerin bazılarında da bulabiliriz. Agorafobi çeken birinin kanında değişiklikler olabilir ama, bunlar agorafobinin nedeni değildir.

Organik nedeni sıyırıp çıkarırsak, uykusuzluğu psikolojik olarak açıklamak mümkündür. Kişiliğin tümüne baktığımızda uykusuzluğun tüm kişiliğe çok güzel şekilde uyduğunu görürüz.

Bunun kişiliğe nasıl uyduğunu görmek istiyorsanız, uykusuzluk çeken hastaya şöyle bir soru sorabilirsiniz: «Uyuyabilseydiniz neler yapabilirdiniz?» O zaman size neyi yapmaktan korkutuğunu açıklayacaktır. Örneğin, uyuyabilseydim daha çok çalışabilir, sınavıma girebilirim, diyecektir.

Bu sorundan öyle çok korkmaktadır ki, gerilim içindedir, bu ansal gerilim de onun kendini rahat bırakmasına engel olmakta, bu yüzden uyuyamamaktadır.

Uyku, pasif bir durum değildir, uyuduğumuz zaman pasif olduğumuz da doğru değildir. Anlayabildiğimiz kadarıyla uyku bir eylemdir. Biz kendimizi uyuturuz. Bunu yapmaya ta başlangıçtan beri eğitilmişizdir ve bu yüzden de bu iş kolay olur.

Bunu yapamıyorsak, her zaman bir takım nedenleri vardır. Ozellikle de duygular ve gerilimler uykuyu önleyebilme, engelleyebilme yeteneğindedir. Kişi bir şeyden korkuyorsa uyuyamayabilir. Bazı hastalar, özellikle kadınlar, ev işlerini düşündükleri, evlerinin en iyi durumda olup olmadığına akıllarını taktıkları için uyuyamazlar. Bunu anlıyorsunuz, çünkü uyuyamadıkları zamanlar ne yaparlar? Ev işlerini düşünürler, yarınki partiyi düşünürler, kendilerinin eleştirilip eleştirilmeyeceğini, herşeyin yolunda olup olmadığını düşünürler. Bu yüzden de uyuyamazlar. Uyuyamayışları gerilimden ötürüdür. Ve uyumayınca da bunun avantajlı olduğu bir takım durumları keşfederler.

AMAÇLARA HİZMET

Zorgu sinircesi çeken bir adam, çocukluk yaşlarından bu yana uyuyamadığından yakınıyordu. En uzun uykuları bir ya da iki saattı. Bu herhalde doğru değildir çünkü birçokları, uyuyup uyumadıklarından pek de emin olmadıklarını kabul ederler ama birçok hastalar kendilerine ve başkalarına uyumadıklarını kabul ettirdikleri zaman bir doyum duyarlar çünkü o zaman bir özürleri olmuş olur. Dikkat toplarlar. Çünkü uyuyamama durumları kendilerini de etkilemektedir.

Bazı kimseler de, uyur, fakat uykuları sırasında hâla herşeyi duymaya ve görmeye devam ederler. Bunlar kolay uyanırlar, bu nedenle olup bitenleri farkedebilirler. Örneğin

saatın saat başını vurması, birisinin oradan geçmesi, ya da buna benzer şeyleri. Bunlar sabahleyin dinlenmiş olmazlar, bu yuzden de geceyi bu şekilde geçirmek yine uykusuzluğun bir başka türüdür. İnsanların uyuyamamaya benzer özürler bulma yolları pek çeşitlidir.

Bir başkasına vurmak

Uyuyamayan her insanın, uyumamak durumu tarafından desteklenen bir amacı olduğunu göreceksiniz. Bu delikanlı (Adler elindeki olguya atıf yapıyor) ailesiyle kavga etmektedir. Para kazanmıyor, çünkü bu yolla ailesini cezalandırıyor. Onların onun kazancına ihtiyaçları var. Delikanlı uyuyamadığı zaman, aile bunun ne anlama geldiğini biliyor ve titremeye başlıyor. Onun da amacı bu. Uykusuzluğu nasıl kullandığını görüyorsunuz.

Her seferinde, işe başka birisinin daha karıştığını da göreceksiniz. Uykusuzluk, bu diğer insanı tokatlamanın etkili bir yoludur. O insan da genellikle çok yakındadır. Evli erkekler ve kadınlar bu yolla karılarını veya kocalarını tokatlamış olurlar.

Ihtirası desteklemek

Bazen uykusuzluk bir rekabet aracıdır — ya da o amaçla kullanılabilir. «Işimi iyi yaptığımı biliyorum, herkes de çalışmalarımdan memnun; ama şu uykusuzluk derdim olmasaydı daha neler neler yapmazdım!» Yani uykusuzluğu, fazla ihtiraslı kimseler arasında da bulabilirsiniz.

Ben uykusuzluğun ihtiras belirtisi olduğunu keşfettiğimde gurur duymuştum. Sonra bunun ikibin yıl önce de bilindiğini öğrendim. Horace'ı okurken aşağıdaki cümleye rastladım: «Ah, bu insanlar da geceleri uyuyamıyorlarmış. Bu insanlar gerçeğin kendi planlarına uyması için çok uğraşan, ama kendi planlarının gerçeğe uymasını hiç istemeyen insanlar.» Horace, uykusuzluğun anlamını biliyor. Herhalde onun gününde yaşayan herkes de biliyordu. Sonradan unutulmuş olmalı. Sonra yeniden keşfedildi. Nice bilgilerin de

unutulup sonra yeniden keşfedilmiş olduğu gibi. Horace az sonra yukarda değindiği kimseler hakkında şunu da söylüyor: «Bunlar yalnızca uykusuzluk değil, başağrısı da çekiyorlar.» Bunların ikisinin sık sık birarada gördüğümüz doğrudur. Bu kadar bir ihtirasın sonucu, uykusuz geceler ve başağrısıdır. Bunu anlayabiliyoruz. Birey geceyi bilinçli düşünceler için kullanıyorsa, bunu yalnızca gündüz yapmak onu doyurmuyorsa, o zaman onun çok ihtiraslı bir kimse olduğu yargısına varabiliriz. Bu da geceleri çalışan insan tipinin bir varyasyonudur. O tipler de ihtiraslı tiplerdir. Yalnızca onların durumunda aradaki ilişkiyi anlamak o kadar zor değildir.

Varsayımımızın doğru olup olmadığını araştırmak için, hastaya sinsi bir soru sorabilirsiniz: «Geceleri uyuyamadığınız zaman neler düşünürsünüz?» O zaman karşınıza bir kanıt daha çıkacaktır. Hasta her zaman ya işlerini ya da görevlerini düşünmektedir ve bir gün öncenin olaylarını tekrarlamaktadır. Akşamüstü hesaplarını, defterlerini gözden geçirdiği gibi, geceleri de, doğru hareket etmiş olup olmadığını gözden geçirmektedir. Böyle davranan kimselerin sayısı çoktur. İhtirasları, dün yaptıkları en küçük bir hatayı bile unutmalarına izin vermez.

Melankoli desteği

Uykusuzluğun en önemli rolü oynadığı hastalık, melankolidir. Eğer melankolik hasta, geceler ne düşündüğünü saklayabilecek kadar sinsi bir tip değilse, nasıl durmadan kendini kurmaya çalıştığını, nasıl her zaman kötü şeyler aradığını, onları bir arı gibi toplayıp durduğunu görebilirsiniz. Bu eğilim, sağaltım sırasında hatırlanması çok yararlı bir noktadır. Hastaya kendisinin sürekli olarak kötü şeyleri seçmeye çalıştığını anlatmalıyız. Melankoliye yol açan duyguları bu yolla tahrik etmektedir.

Melankolik depresyon demek aslında zaten hep kötü olasılıkları aramak, iyi ve umut verici şeyleri düşünmemek

demektir. Rahatsız edici düşünceleri arama yolundaki bu merak, geceleri de devam eder, melankolik hastanın neden uyuyamadığını da böylelikle anlamış oluruz. İhtiraslı bir şekilde, koleksiyon yapıyordur. Kötü düşünceler koleksiyonu. Uyursa, koleksiyonuna devam edemeyecektir. Bu yarattığı duyguyla da kendi uykusunu bozmaktadır.

SAĞALTIM

Hastanın sağaltımında (tedavisinde) geceki eylemleri kullanılabilir. Böyle bir insan uykusuzluktan yakındığı zaman, genellikle artık herşeyi kaybettiğini, çünkü uykusuzluğa artık dayanamayacağını söylemek istemektedir. Eğer ona bunun önemli olmadığını söyler, «Ben kendim de sizden fazla uyumuyorum, tanıdığım birçok kimseler de daha fazla uyumazlar zaten,» derseniz, size çok kızacaktır. Ama eğer iyi yürekli davranır, onu alaya almazsanız, o zaman bu insan üzerinde bir etki yapabilirsiniz. Ona, «Uykusuz geçen bu boş vaktinizi, sağaltımımıza yardımcı olmakta kullanabilirsiniz,» diyebilirsiniz. «O geçen süre içindeki tüm düşüncelerinizi hatırlayıp yarın bana anlatabilirsiniz. O zaman uykusuzluğunuzdan yararlanmış oluruz.»

Uykusuzluğunu yapıcı bir şekilde kullanmak bu hasta için yepyeni bir tecrübe olacaktır. Öyle durumlar vardır ki, hasta uykusuzluğunu iyi amaçla kullanıyorsa, artık kendini uykusuz tutamaz. Ancak bunu bir rahatsızlık kabul ettiği zaman uykusuz kalabilmektedir. Ne olursa olsun, yani düşüncelerini hatırlasa da, uyuyakalsa da, uyku ve uykusuzluktaki amacı belki anlayabilecektir. Hatta belki uykusuzluğunun kendi inandığı rolü oynamadığını bile anlayabilecektir[3].

Ben hastaya hiçbir zaman uykusuzluk için tıbbî bir reçete yazmam ama, ellerinde başka doktorların yazdığı reçe-

3) Bu yine tuzak tekniği, ya da daha önce gördüğümüz yapıcı çifte-mengenedir. (Yay.)

telerle bana gelen hastaları çok görmüşümdür. Üstelik hastanın bi ilâçları yutmasını engellemek de çok zordur. Bir ilâcı olmak, uyuyamamakla aynı kapıya çıkmaktadır. Bunun anlamı da, «Ben uykusuzum, ancak uyku ilâcı alırsam uyuyabilirim,» demektir. Kapsülün içinde şekerli su da yutsa, inandığı sürece yine uyuyabilecektir. Bazen bunu kanıtlamak da mümkün olabilir. Ama ben hastayı kandırmaya hiçbir zaman çalışmam.

Ne kadar çok sayıda insanın bir takım kurallar kullanarak uykularını bozduklarını bilmek ilginçtir. Uykuyu engellemenin en iyi yöntemlerden biri de bine kadar saymak, sonra geri saymaktır. Bu iki saat sürer ve hasta iki saat boyunca uyumamış olur. Yine de bunu uykusuzluğa karşı bir çare sanar, oysa durumu kendisi yaratmaktadır. İki saatın sonunda hâlâ uykusu olmadığını görünce, «Böyle güçlü bir yöntem bile bana yararlı olmadı. Herhalde ben çok hastayım,» der. Durmadan bir doktordon öbürüne gitmek de, hem uykusuzluğu artırmak, hem de dikkat toplamak için iyi bir yöntemdir. Bazıları saat bire kadar uyuyamadıklarını ya da saat ikiye kadar iskambil oynamazlarsa uyuyamadıklarını söylerler.

ÖZET

Birçok insanlar hayatlarını uykusuzluk sorunları çekerek yaşarlar. Bu özel bir imtiyaz istemeye benzer: Uyuyamayan insana başka gözle bakılmalıdır. Uyuyabilse çok daha şeyler başarabileceğini herkes görmektedir. O halde onun özel bir avantajı vardır ve diğer insanlarla aynı ölçütler ona uygulanamaz. Aslında onun daha fazla şeyler başarabileceğinden pek de emin olamayız. Sağaltım sırasında, uyuyabilse daha çok başarı sağlayacağı düşüncesinin tam da doğru olmadığını ona anlatırız. Uyku miktarı ile başarı miktarı orantılı değildir ve birbirine göre ölçülemez. Ama birçok kimseler bunları birbirine bağlar. Ancak kahve içme-

dikleri zaman, ya da içki içtikleri zaman uyuyabildiklerini ileri sürerler. Bu varsayımla, aslında ilgisiz olan iki şeyi birbirine bağlayarak, uyku durumlarını kendi ihtiyaçlarına göre ayarlarlar. Uykusuzlukları başarısızlıktan korktukları zaman, ya da bekledikleri bir başarısızlığa özür bulmak istedikleri zamana rastlatılır. Çünkü uykusuzluk ancak, hasta kendisinin hazır olmadığı bir sorunla karşı karşıya bulunduğunu hissettiği zaman belirir ve ihtiyaç duyulan duygu ve emosyonların yaratılması için kullanılır.

18

SİNİRCEDE ÖLÜM SORUNU

(1936)[1]

Adler için ölüm sorunu demek, hayatın temel gerçeklerinin, ölümün kaçınılmazlığının (insanın kendi ölümü veya başkalarının ölümü), nasıl birey tarafından kendi hayat tarzına uygun şekilde kullanıldığı demektir. Ruhsal sağlığı tamam olan insanda, «varoluşun bu yadsınamayacak sonucu», o insanın hayat sorunlarına etkin şekilde uyum sağlamasına engel olmaz. Sinirceli insan ise esasen bu sorunları cesaretle göğüsleyememekle karakterize edilen bir insandır ve bu insan ölümü isteyebilir, onu arayabilir. Bunu prestij kaybetmemek için yapar. Bazen ölüm korkusunu takınak haline getirebilir ve bunu bir sorunun çözümü için kullanır. Ya da ölümle ilgili zorgular icad eder, onlarla boğuşmaktan bilinçdışı bir doyum duyar.

(Yay.)

Olümle karşılaşmanın küçük yaştaki bir çocuğu nasıl etkilediği konusunda pek az şey bilinmektedir. Kuşkusuz,

1) Adler'in İngilizceye kendi çevirisinden (A 1936 j) küçük değişikliklerle alınmıştır.

tek bir cevap bulunamaz. Bulgularımıza göre üçüncü yaş dolaylarında hayat tarzının oluşmasını tamamlaması çok büyük bir fark yaratmaktadır. Bu zamandan önce, olay, az veya çok tanınan bir insanın veya nesnenin kaybından daha derin etki yapmamaktadır ki bu tür kayıp olayları da çocuğun yaşamında pek sık yeralan bir şeydir. Böyle bir etki, çocuğun, bir şeyin yokolmasına uyumunu kendi fikrine göre sağlamasına yol açabilir. Herhalde insanların ve eşyaların kaybolabileceği gerçeğine alışmayı öğrenecektir.

HAYAT TARZI VE ÖLÜME KARŞI TAVIR

Yaklaşık üç yaş dolaylarından sonra, yani çocuk çevre sorunlarına karşı kendi hayat tarzına göre tavır almaya başladıktan sonra, durum epey değişik olur. O zaman ölümle karşılaşmak, ya da ölmüş bir insan görmek, aşağıda anlatılan doğrultularda ölçülür, algılanır, sindirilir ve tepki görür; çocuğun kaçınılmaz olaylara dayanma derecesi de ortaya çıkar. Aynı şey yetişkinler için de geçerlidir.

Böyle bir durumda «şımarık hayat tarzı» ve ona özgü olan «ya hep-ya hiç» karmaşası (kompleksi), o bencilliğiyle, gerçekleşmeyen istekler karşısındaki o acılarıyla, o heyecanıyla, kendini daha net şekilde gösterecektir ve binlerce şekilde gösterecektir. Bu da kolayca saptanabilir.

Sırası gelmişken, bu şımarık hayat tarzı konusunda her zaman söylediğim bir şeyi tekrarlamak isterim. Bu hayat tarzı çocuğun kendi yarattığı bir şeydir ve hatta ihmale uğramış çocuklarda, ya da kendilerini ihmale uğramış gibi hisseden çocuklarda daha sık ortaya çıkmaktadır.

Ölüm olayında çocuğun ölen insana bağlılık derecesi de önemli rol oynar. Sevilmeyen bir insanın kaybı, ya da çocuğun bir başkasına yakınlığını engelleyen birinin kaybı, üzüntü duyguları yaratmayabilir, zaman zaman memnunluk bile doğurabilir. Beri yandan, acaba çocuk bu kaybı devam-

lı olarak mı, yoksa geçici olarak mı görüyor sorusuna, bir de ölenin ve çevrenin ne derece şanssız olduğuna inandığına da dikkat etmek gerekir.

Ölümün şımartılmış hayat tarzına sahip bir çocuğu ne kadar az etkileyebileceği, altı yaşındaki bir erkek çocuğun olgusunda görülmektedir. Bir yandan şımartılırken, aynı zamanda kendisine bakan mürebbiyenin kişileri ve eşyaları uzaklaştırmasına, yoketmesine de alışmıştı(binlerce müans. tan biri). Babasının öldüğü kendisine söylendiği zaman mürebbiyesine dönerek, «Şimdi gidip oynayabilir miyim?» diye sordu. Bu çocukla otuz yıl sonra, mâli bakımdan iflâs ettiği zaman karşılaştım. Bu olay da, tıpkı babasının ölümü gibi, onu hiç etkilememişti.

Ölüm gerçeğin genelliği, bireyin benliğine göre olmak üzere, değişik etkiler gösterebilir. Hayatın sınırlı oluşuna herkes tepki gösterir ve herkes bu tepkiyi hayata karşı kendi tavrına göre gösterir. Bu tepkiye, tüm psikolojik ve otomatik ifade şekilleri de katılırlar. İntihar ve onun gizli şekilleri olan delilik, uyuşturucu tiryakiliği, bireyin kendisini hayat kurallarını izlemekten alakoyan engeller gibi gördüğü bu olaya karşı gösterilen az veya çok etkinlikli tepkilerdir.

HAYATIN KORUNMASI, YENME VE SOSYAL GÖREVLER

Evrim kuvvetiyle var olan hayatın yapısında üç ana çizginin bulunduğu yolundaki Bireysel Psikoloji görüşüne pek itiraz yoktur. Bu çizgilerden biri insan hayatını dâimî kılmaya, ikincisi dış zorlukları başarılı şekilde yenmeye, üçüncüsü de sosyal hayatın getirdiği işler karşısında bir tavır almaya dönüktür.

Her üç eğilim de, bölünmez bir bütünün, yani hayat fonksiyonunun parçalarıdır. Birine yöneltilen tehdit, birinin yolunun tıkanması (yanlış yön, yanlış erek veya yanlış hayat tarzı nedeniyle olabilir), bütünün tümünü tehdit eder,

hayata yönelmiş bir tehlike olarak gözükür. Bundan doğan şok etkisi, iyi durumlarda yenilebilir. Ama aksi halde, büyük bir yenilgisinin tehlike tehdidi karşısında, bu şok özürler bulma şeklinde yerleşebilir (sinirce), veya daha büyük bir etkinlik söz konusuyla etkin (aktif) başarısızlık olarak daha ileriye götürülür (suç işleme, vb.), böylelikle görünüşte başarı vaadeden hileli bir yola yönelebilir. Bu şok her zaman için kendisini, eldeki sosyal sorunu çözmekte yeteneksizlik (aşağılık kompleksi) şeklinde ifade eder. Vücutla ruhun bu durumla ilişkisi ya sorundan geri çekilmek, ya soruna yükselmek, ya da (toplumsal ilgi noksanlığında olduğu gibi) etkin (aktif) başarısızlık şeklinde olacaktır.

Şokun bu evresi her zaman ölüm korkusu doğrultusundadır çünkü eldeki sosyal sorunun başarılı şekilde çözüm yolu, hiç değilse o sıra için, kapanmış gözükmektedir. Ama sorunun başarılı çözümü yaşama olanağının nüvesini oluşturmaktadır.

ÖLÜM İSTEĞİNİN AMACI

Beş yaşındaki bir erkek çocuğun suratına teyzesi tokat atmıştı. Çocuk bağırarak, «Sen beni böyle aşağıladıktan sonra ben yaşamaya nasıl devam edebilirim?» diye bağırdı. Daha sonraki yıllarda çocukta bir melankoli gelişti, ölüm ve intihar hiç aklından çıkmaz oldu.

Sinirceliler, daha önce de açıkladığım gibi, her zaman şımartılmış bir hayat tarzının ürünleridir ve çocukluklarında az toplumsal ilgi ve az etkinlik (aktivite) geliştirmişlerdir. Aşırı duygululukları ve heyecanları içinde, ne zaman gururlarını inciteceğine inandıkları bir başarısızlık tehdidi altında bulunduklarını hissetseler, ciddi bir şoka uğrar, bu şoku ölüm gibi hissederler. Buradan bir adım daha ileriye giderek, ölümde (intihar veya ölüm isteğiyle oynama), kaçınılmaz prestij kaybını önlemenin tek çaresini görürler.

Freud bu ölüm isteğini hastalarının rüyalarında çoktan

beri görmüş, fakat kendi cinsel libido görüşüne göre bunu doğuştan varolan bir yoketme dürtüsü olarak değerlendirme yanılgısına düşmüştür. Bunu defalarca açıklamama rağmen şu ana kadar, çocukluğunda potansiyel nörotik olan bir insanın kendini çok fazla düşündüğü gerçeğini görmeye yanaşmamıştır. Çünkü dünya görüşü gerçeğe uymayan bir nörotik, düşman ülkede yaşamaktadır. Aşırı duyarlıdır, sabırsızdır, aşırı heyecanlıdır. Kendine aşırı değer verdiğinden, sonunda «pasif» karşı koyuşu geliştirmek gibi yapay bir hataya yönelir. Buna hem «*Aggressionstrieb in der Neurose*» da (A 1908 b) hem de «*The Neutoric Constitution*» da (A 1917 a) işaret etmişimdir. Toplumsal ilgisinin ve etkinliğinin yeterince gelişmemiş olması onu, bekleyen bir insan haline getirir (Krapelin'e de bakınız), yani başkalarının toplumsal ilgisinin var olacağına inanır ve onu sömürmeye koyulur. Oysa suç işleyen tip, başkalarını kendi hasmı ve avı olarak görür.

Fiziksel ve ansal tedirginlikleri uyaran şok, yani belirtileri uyandıran şok, her zaman dışarık bir etken tarafından, sosyal olarak çözülmesi gereken bir durum tarafından yaratılır. Potansiyel nörotik kendisinin bu işle başa çıkamayacağına inanır, bu durumun kendi abartılmış prestij isteğini yoketme tehdidi taşıdığını düşünür. Tıpkı çocukluğunda bir başarı kendisine verilmediği zamanlarda olduğu gibi, bu sefer de nihaî prestij kaybından onu kurtaracak bir yol ortaya çıkar. Nörotiğin tüm ilgisi şok sonuçlarına, yani belirtilere dönmüştür. Prestiji tehdit eden o esas iş çoktan unutulmuştur. Hasta, o işi «bu belirtiler yüzünden, evet, yalnızca bu belirtiler yüzünden» yapamadığını çevreye duyurur. Çözümü başkalarının sağlamasını bekler, ya da hiç değilde, kendisinden artık bu konuda başka talepte bulunulmamasını, bazı durumlarda da kendisine özel imtiyazlar tanınmasını bekler. Hafifletici özrünü bulmuştur ve prestijini koruduğunu hisseder. Kendi hayat sürecinin içinde yatmakta olan

kendi başarı yolu, fiyatını ödediği için, kesilmemiştir. Hayatın en önemli ilkesi olan, bir sorunun başarılı çözümü çabası, artık tehdit altında değildir. Ölüm sorunu ondan uzaklaşır —Freud olsa derdi ki: «bilinçaltına itilir»— oysa ölüm sorunu hala az çok görünür yerde bulunabilir, bu da o insanın hayat tarzına bağlıdır.

Hastanın çektiği acılar gerçektir, yalnızca genellikle prestij kaybına karşı bir korunma sağlamak üzere abartılmıştır. Ruh hekimliği literatüründe çoğu zaman hastanın sinirce belirtilerine kaçıp, sanki o belirtilere âşıkmış gibi oraya sığındığı yanılgısına düşülür. Onlardan, o belirtilerden vazgeçmek istemiyormuş gibi bir hâli var, denir. Tam tersine, karşısına daha büyük bir tehlikenin dikilmeyeceğinden emin olsa, onlardan seve seve vazgeçerdi. Ama o büyük tehlike, prestij kaybı yüzünden ölme tehlikesidir.

Bireysel Psikolojiye yeni başlamış acemiler, bizim nörotiği kendi acılarının sorumlusu saydığımız sonucuna varırlar. Bu yanılgı herhalde ya bilgi eksikliğinden, ya da bizim dilimizi iyi anlatacak biçimde kullanamamamızdan gelmektedir. Belirtileri anlaşılacak şekilde tarif ettiğimiz için, hastanın da bunları anlayacağı sonucuna varırlar. Ama hasta ancak bunu anladıktan *sonra* kendi durumundan sorumlu olur. Aynı şey eleştirmenler için de geçerlidir.

Yukardaki sorunun anlaşılması, çok geniş bir perspektifi görüşümüze açmaktadır. Gerçek ölüm de hayat sorunlarının başarılı çözümü çabasının sonu demektir ve fiziksel ölümün önemini azaltmak için yapılan girişimler iyice bilinmektedir. Ruhen ölüm, hele de nörotiğin gördüğü biçimiyle, ürkütücülükte hiç de gerçek ölümden geri kalmamaktadır.

TAKINAK HALİNDEKİ ÖLÜM KORKUSUNUN AMACI

İşte klinik uygulamanın bir örneği. Otuz yaşında bir kadın öğretmen, altı aydır evliyken son yılların ekonomik krizi etkisiyle işini kaybetmişti. Kocası da o sıra işinden oldu.

Kadın o zaman, istemediği halde, bir memurluk bulmaya razı oldu ve her gün tünelle yeni işine gidip gelmeye başladı. Bir gün işindeki masasında otururken, o anda hemen yerinden kalkmazsa öleceği düşüncesi geldi aklına. Arkadaşları onu eve getirdiler, korkusu kısa zamanda geçti. Ama bu olaydan sonra ne zaman tünele binse, anî ölüm fikri geri geliyordu. Bu durumda işine devam etmesine olanak kalmıyordu.

Bu olguyu anlamak hiç de zor olmadı. Bireysel Psikoloji, hareketleri diğer dalların hepsinden fazla vurgulayan ve onu, tıpkı konuşma hareketi gibi, bireyin yorumlanabilecek bir ifadesi olarak gören daldır. Kavramsal veya kelimelendirilmiş malzeme, anlaşılamayan eğilimler tarafından süzülür ki bunu daha önce de gösterdim. Aynı şey çevreyle ilgili gözüken tüm diğer hareket biçimleri için de geçerlidir.

Bireysel Psikolojinin araştırma alanı özgün tarza sahip bir bireyin, çevre sorunlarıyla ilişkilerinin eylem olarak uygulanışıdır. Diğer ekoller daha çok içeriğe, ayrı ayrı fonksiyonlara, örneğin algılamaya, belleğe, düşünmeye, hissetmeye, içgüdülere, libidoya, dürtülere, reflekslere, vb. ilgi göstermektedirler. Biz bilgimizin bu yöne doğru yayılmasını sağladıkları için onlara şükran duyuyoruz ama, özgün kişiliğin bilinen bir içerikle bile anlaşılabileceğini asla varsayamayız. Bu nedenle biz özgün bireyin hayat sorunlarıyla olan, hemen hemen ölçülebilecek düzeydeki ilişkilerine ilgi duymaktayız. İnsan ekoller arasındaki bu farkların incelenecek malzeme farkı olduğunu anlamıyor, göremiyorsa, o zaman kendi öz ekolünden başka hepsini «bilim dışı» ya da «yeterince derin değil,» vesaire diyerek reddetme eğiliminde olur.

Bir an için hastaya ölümü tehdit edici gösteren düşünce içeriğini görmezden gelsek, hemen karşımızda, hastaya göre başarılı sanılabilecek bir hareket belirecektir. Hasta, yeniklik sayılacak bir noktadan, korkulan yenilgiye karşı

bir korunma vaadeden bir başka noktaya doğru hareket ediyordur. Ve şimdi içeriği yerine koyarsak, her hareketsizlik ve o hareketsizlikle ilişkili olan herşey, yani bir deyimle iş, ona alçaltıcı görünecek, daha doğrusu tam bir yenilgi gibi gözükecektir. Yalnız buna bakarak bile hastanın hayat tarzı ve dünya görüşü hakkında pek çok şey söylenebilir. Kendisi çok gururlu ve kibirli olmalıdır. Herhalde öz-saygısı fazlaca abartılmıştır, toplumsal ilgisi azdır, etkinliği azdır bütün bunlar da şımartılmış hayat tarzının özel nüanslarıdır. Bu varılan sonuçları ancak daha güçlü ve geçerli karşı kanıtlar yıkabilir.

Ama bu sonuçlardan ne kadar emin olursak olalım, yine de hastayı ikna etme ve öğrencilere öğretme zorunluluklarımız vardır. O halde hastanın biyografisinden bazı onaylamalar elde etmek zorundayız. Hatâlarımızın düzeltilebilmesi için ve hatâlı çıkmayı göze alarak.

Bu kadın üç çocuğun arasında ikinci kızkardeşti. Üçüncü çocuk erkekti. Sizlere ikinci doğanın, ablasını aşmak yoluyla başarıya çok kolay ulaştığını daha önce göstermiştim. Bu sefer de aynı durum geçerliydi. Hastamız bize ablasının, asık suratlı babasını hiç iyi idare edemediğini, ama kendisinin bunu her zaman pek güzel başardığını ve genellikle ağlayarak başardığını söyledi. Başka bir kimseyle kurulan bu «su kuvveti» ilişkisi genellikle zayıf olan, daha az etkin olan insanın silahıdır çünkü karşı tarafı yumuşatmak yoluyla başarıyı amaçlamaktadır. Hastamız aynı yolla, ablasına tanınan tüm imtiyazların kendisine de tanınmasını başardı. Bir son sınıf sınavından sonra annesi ablaya bir yüzük armağan edince hastamız ağladı, sızladı ve bu iş kendisine de tıpkı onunki gibi bir yüzük verilinceye kadar sürdürdü. Küçük erkek kardeş kuvvetli bir rakipti. Babası en çok onu seviyor, karısıyla kızlarına pek aldırış etmiyordu. Ayrıca anneyle babanın evliliği de mutlu bir evlilik olmaktan pek uzaktı. Bu durum, hastanın erkeklere olabilecek güvenini çoktan

sarsmış bulunuyordu. Kendisine kendi evliliğinin mutlu olup olmadığı sorulduğunda hemen ağlamaya başladı ve kendisinin dünyanın en mutlu kadını olduğunu söyledi. Neden ağladığı sorulduğu zaman, bunun böyle devam etmeyeceğinden her zaman korktuğunu söyledi. Buradan gördüğümüze göre tüm yenilgiler onu fena halde sarsıyordu. Hem gerçek yenilgiler, hem de olabilecek yenilgiler. Belli ki bu kadının nihai ereği kendi üstünlüğünü ve güvenliğini perçinlemek bunu yapmak için seçtiği yol da sürekli olarak kendini çevrenin yumuşaklığına ihtiyaç duyan, kolayca üzülen bir insan olarak tanıtmaktı. Tabii bunları, içeriğini kendisi anlamadan yapıyordu. Böylece, her nörotik gibi o da yukarda tarif edilen tipe uymaktaydı. Başkalarına az ilgi gösteren, onları daha çok sömürülecek varlıklar olarak gören ve etkinliği (aktivitesi) az olan bir insan.

İşiyle kendisi arasına (işini alçaltıcı bulduğu da ortada) ölüm sorununu geritip bir güvenlik tedbiri olarak yerleştirmişti. Daha doğrusu bu sorun, kendini tüm başarı olanaklarından mahrum hissettiği bir anda, kendi gelip yerleşmişti o yere. Bu olayla ilgili olarak, rüyaları çok ilginçti. Bu rüyalarda her zaman ölmüş insanlar görülüyordu. Bireysel Psikoloji'nin rüya kuramını bilenler buna hiç şaşmaz. Hatta bu kadının rüyalarını ne olacağını önceden kestirebilir bile. Hayat tarzı, ölüm düşüncesini gözden uzak bırakmayacak bir şey seçmek zorundaydı. Böylelikle kendi ürkütücü ölüm kavramını, rüyalarında da kendini buna eğiterek kuvvetlendiriyordu. Sinirce'deki durumu, sanki şöyle demek istiyormuş gibi özetlenebilir: «Bu işte çalışmaktansa ölmek daha iyi.» Ve son analizde bunun anlamı ölmek değil, işi bırakmak olarak ortaya çıkıyor.

Kadının tek bildiği, parça parça, kopuk kopuk ayrıntılardı. Bilmediği şey ise, kendi hayat tarzından kaynaklanan bu tutum, kendi dünya görüşü ve dış etkenlerdi. Bazıları bu anlaşılamayan şeylere bilinç-dışı derler. Ama o zaman bun-

lar, anlamayanların tümünün de bilinç-dışı'nda var olmalıydı.

ÖLÜMLE İLGİLİ ZORGULARIN AMACI

Sinirce'de ortaya çıkan ölüm sorunu daha başka girift durumları da içerebilir ve bunların da çeşitli nüansları bulunabilir. Bunu aşağıdaki örnekle açıklamak istiyorum(2). Elli yaşında bir adam, ne zaman bir binanın yüksek katına çıksa, pencereden atlama zorgusu duyuyordu. Bu belirti onu yeni yetmelik yaşlarından beri korkutuyordu. Özellikle de, pek iyi başardığı işi kendisini sık sık üst katlarda oturan kimseleri ziyarete zorladığı için.

Aklıma ilk gelen düşünce, bu adamın herşeye rağmen karşımda sapa sağlam durmakta olduğuydu. Demek ki «ölüm isteği»ni yenmekte başarılı oluyordu. Bu bana çocukların oynadığı oyunlardan birine benzer göründü. Gizliden gizliye oynar çocuklar ve oyunu. Örneğin kaldırım taşlarının aralarındaki çizgilere basmadan yürümeye çalışırlar. Ayrıca bazı bâtıl eğilimlerle benzerliği de inkâr edilecek gibi değildi. Bu adam ağır bir baskı karşısında zafer kazanmış gibiydi.

Biyografisi bize onu kalabalık bir ailenin en küçük çocuğu olarak gösterdi. Annesinin en sevdiği ve en şımarttığı çocuk oydu. Zaten şımarık çocuğa ait, daha önce tarif ettiğim karakteristiklerin hepsini de üzerinde toplamıştı. Ama şu zamana kadar onların çocuğun üstesinden gelmşiti. Bu açıdan da karşımda yine zafer kazanmış gibi duruyordu.

Görüşlerim, ilk çocukluk anısını anlattığı zaman enfes bir şekilde onaylandı. Esasen ilk çocukluk anılarının yorumu bana her zaman, Bireysel Psikolojiye yapılan en yararlı katkı gibi gelir. Okula ilk gittiği gün, oraya vardığında çok korktuğunu söyledi. Orada, üstüne saldırmaya hazırlanıyor-

2) Bu, sayfa 232'de verilen örneğin aynısı gibi görünüyor.

muş gibi görünen bir çocukla karşılaşmıştı. Neredeyse bayılıyordu. Ama sonra tüm gücünü toplayıp çocuğun üzerine atıldı ve korkunç bir durumdan zaferle sıyrıldı.

Bu olgu bize, şoktan doğan ölüm korkusunun, nasıl hastanın kendini zafer kazanmış gibi hissetmesi için kullanılabileceğini gösteriyor. Korkusunu yenme zaferi. Eğer hasta bu ilişkiyi bilse, yaptığı kahramanlık ona çocukça görünecekti. Ama bilmediğine göre durum farklı oluyor, mesleği kendisine sürekli olarak, hayâlî bir şekilde, kendi değerini kanıtlama olanağı veriyordu. O, şokun sonuçlarına bakıyordu. Yani sinircenin belirtilerine. Oysa ben koşullara bakıyordum. Eğer ölüm fikriyle bilinçli olarak uğraşsa, kısa zamanda bu oyundan usanacaktı. O zaman da, başarıyı kovalama yolundaki değeri tehlikeye düşecekti. Ama o gururlu, kendini beğenmiş hayat tarzı yine üstün geliyor, neye bakması, neye bakmaması gerektiğini ona dikte ediyordu.

19

İNTİHAR

(1937)[1]

Adler daha kariyerinin başlangıcında (1920 b'den 1967 c'ye), intihar dinamiğinin bir «öc anla hareketi» olduğu yolunda atak yorumlar yapmıştır. Bunun yakınları, akrabaları etkilemek, bu yolla kaybedilenleri geri kazanmak amacına dönük olduğunu söyler. Bu nedenle intiharı bir tür iletişim aracı olarak savunur ki, bu görüş bugün artık genel olarak kabul edilmektedir. Aşağıdaki rapor onun bu tezinin son formülasyonudur ve burada intihara kalkışan bireyi, «kendine zarar verme hayalleri görerek veya kendine zarar vererek başkalarını inciten insan» olarak tarif etmektedir.

(Yay.)

Sık rastlanan intihar olayı, sıradan gözlemci için çevresi esrarengiz nedenlerle çevrelenmiş bir olaydır. Kendisine yakın birinin intiharı ona gerçekten dokunmadıkça, intiharı rastgele açıklamayı arasıra başaran yüzeysel bir nedene

1) A 1937 h. A 1958 d çevirisinden alınmıştır.

yönelir ama, bu neden çoğu zaman olayı hiç de açıklayamaz. İntihar girişimcinin yakın ve uzak çevresinde bulunanlar olayı garip ve anlaşılmaz bulurlar. Bunun pek fazla önemi yoktur çünkü insan doğasının anlaşılması ve profilaksis doğrultusunda düşünme pek de sık rastlanan şeyler değildir.

Açıklama girişimleri genellikle, ansal (mental) düzensizlik içinde bulunan kimselerde intiharlara ne kadar sık rastlandığıyla başlar. Özellikle de depresyon içindeki insanlar arasında. Bunların tümüne intihar, dertlerinden kurtulma yolu olarak gözükür. Her ne kadar söyledikleri sözler bunun tersi doğrultudaysa da. Demek ki normal veya normale yakın bir insan, intiharı tümüyle patolojik bir görüngü olarak ele almak eğilimindedir.

DURUMSAL ETKENLER

Ama böyle bile olsa, normal insanın da intiharı tek çıkar yol olarak görebildiği durumlar vardır. Bu durumlar, çok üzücü ve değiştirilemeyecek durumlardır. Örneğin kurtulma umudu olmayan bir eziyet, insanlık dışı saldırılar, yüz kızartıcı ya da kriminal eylemlerin ortaya çıkması korkusu, iyileşmeyecek ve çok acı veren hastalıklara uğramak, vb. Esas şaşılacak nokta, bu gibi nedenlerle yeralan intiharların sayısının pek de fazla olmamasıdır.

Intihar nedenleri diye adlandırılan şeyler arasında, eğer patolojik hastaların durumunu hariç tutarsak, para kaybı ve ödenemeyen borçlar birinci sırayı almaktadır. Bu oldukça düşündürücüdür. Bundan sonra aşkta hayal kırıklığı veya mutsuzluk gelmektedir. Daha sonra gelen nedenler ise, sürekli işsizlik (bireyin kendisi bundan sorumlu olabileceği gibi, olmaya da bilir), bir de haklı veya haksız sitemler gelmektedir.

Bir intihar nedeni de salgın hastalıklar olmaktadır. Şaşırtıcı olmasına rağmen bu da arasıra ortaya çıkar. Japon-

lar arasında harakiri de, azalmasın rağmen, hâlâ sürmektedir. Kadınlar ve kızlar arasında intihar veya intihar girişimi, ay halindeyken nisbeten daha çok yeralmaktadır. Ayrıca intiharlar elli yaşından sonra artmaktadır. Bütün bu durumlar, Bireysel Psikoloji tarafından açıklanabilecek şeylerdir.

Uzmanlığı olan veya olmayan grupların sık sık intiharları azaltma yolunda çabaya girişmesinde de şaşılacak bir şey yoktur. Görebildiğimiz kadarıyla böyle girişimler intiharları azaltmaya pek de yaramamıştır. Bunun nedeni, intiharların önlenmesi için kuruluşlara başvuran insanların, hâlâ biraz umudu bulunan kimseler olmasındandır. Günümüzde intihar sayısı değişmiş değildir, hatta belki artma yolundadır.

İLİŞKİSEL ETKENLER

İntihar sıklığı, insanoğlunun pek de yüksek olmayan toplumsal ilgisine yönelik ciddi bir suçlamadır. Bu gözönüne alındığında, intihar denilen şaşırtıcı görüngünün anlaşılır şekilde incelenmesi de âcilen gerekli olmaktadır.

İşten gelen, endojen nedenler arasında, Bireysel Psikoloji yalnızca bireyin kalıtım ve çevre etkenleriyle kendi yaratıcı güçlerini kullanarak kurduğu, fakat kendi yetersiz, sınırlı görüşlerine göre kurduğu hayat tarzını düşünmektedir. Tabii buna ek olarak, dışarık (exogenous) nedenleri de ele almak zorunluluğu vardır ki, bunlar da bireyin karşısına çıkan sorunu ele almaya hazırlıklı olmadığını ortaya koyacaktır. Daima tutarlı olan hayat tarzı, böylelikle dış durumla karşı karşıya gelip çalıştığı zaman, o bireyin toplum içinde başkalarıyla birarada yaşamaya ne kadar hazır olduğunun deneyi, sınavı cevaplanmış olur.

Bireysel Psikoloji gözlemleri, bireyin her adımının, eldeki sorunu kendi tutarlılığına uygun olarak başarılı şekilde çözmeye dönük olduğunu göstermiştir. Fakat bireyin neyi

başarı olarak değerlendirdiği her zaman için özneldir. Tecrübelerimiz göstermiştir ki bireyin karşılaşmak zorunda olduğu tüm durumlar, istisnasız olarak, çözüm için toplumsal ilgiye ihtiyaç gösteren durumlardır. Her birey topluma öyle bir şekilde bağlıdır ki, bu bağlılık derecesini açığa vurmayan, kendi toplumsal ilgisini belli etmeyen ne bir hareket yapabilir, ne bir şey düşünebilir, ne de bir duygu ifade edebilir. Buradan hareketle, intiharın, ancak yeterli toplumsal ilgisi olmayan bir insanın âcil bir sorunla karşılaşması halinde ortaya çıkabileceği anlaşılıyor.

Insanların, toplumsal ilgilerinin sonuna varmaları, zaten tüm başarısızlıkların ortak noktasıdır. İster etkin, ister pasif başarısızlıklar olsun, bunlar aşağılık karmaşasının büyümesinden kaynaklanır. Intiharcının toplumsal ilgi çizgisinden saptığı esasen açıkça görülmektedir. Birarada çalışmanın, birarada yaşamanın ve arkadaşlığın her türlüsü yokolmuştur. Ustelik bu kayıpların etkin (aktif) şekilde yeraldığı da kabul edilmek zorundadır. Bu etkinliğin belli bir kıvrımı vardır, yolu toplumsal ilgiden ayrılmakta ve ona karşı olmaktadır, bireyin kendisine zarar verirken başkalarına da acı ve üzüntü verir.

İntihar girişimcisi genellikle başkaları üzerinde yaratacağı şoku (bilinçli olarak) pek düşünmez, ya da hiç düşünmez. Ama bu bir adım daha ileri bir anlayışla açıklanabilmektedir. Acaba bu insan intihar edebilmek için başkalarını düşüncelerinden çıkarmak zorunda mıdır? Bazı durumlarda belki de toplumsal ilgisi bunu gerektirecek kadar güçlü olabilir. Beri yandan, sanki bunun tersine işaret edermiş gibi, intiharcıların son mektuplarında genellikle başkalarına verdiği üzüntülerden ötürü özür dileyen satırlara rastlanır. İntiharcının hareketi ve yönü, başkalarını üzmeksizin gerçekleşemez. Ve belki de nice insan intiharın eşiğindeyken, toplumsal ilgileri onları öteki insanları üzmekten alakoyduğu için bunu yapmamaktadırlar.

Bu «öteki insan» genellikle hep vardır. Genellikle de intihardan en çok ıstırap çekecek kişidir.

ÖNEĞİLİM ETKENLERİ

Bireysel Psikoloji sürekli olarak bireyin bütünlüğünü ve tutarlılığını aramaktadır. Başarısızlara hazırdır, onları önlemeye, engellemeye çalışırız, bunu da her zaman, yanlış hayat kavramının ilk kaynağının ta ilk çocukluk yıllarına kadar izlenebileceğini bilerek yaparız. O halde potansiyel intiharcı tip olan çocukları tanıyabilmek zorundayız. Intiharla ölenlerin veya intihara kalkışanların geçmiş yaşamlarının ve çocukluklarının incelenmesi, ortaya tüm diğer tür başarısızlarda görülen izleri çıkarmaktadır. Yani toplumsal ilgi eksikliğiyle oldukça yüksek bir etkinlik derecesi. Intiharcılar her zaman problem çocuk olmuşlardır. Ailenin hiç değilse bir tarafınca şımartılmış, aşırı duyarlı tiplerdir. Sık sık, alışılmadık düzeyde duygu incinmesi gösterirler. Kaybetme veya yenilme durumlarında, pek dayanıklı değillerdir. Yani yenilgiyi efendice kabul edemezler. Başkalarına doğrudan saldırgan davranışlarda bulunmazlar ama, hayat tarzları daima başkalarını sürekli yakınmalarıyla, üzüntüleriyle, acılarıyla etkileme girişimleriyle doludur. Güç hayat durumlarıyla karşılaştıklarında, psikolojik acı nedeniyle çökme, yıkılma eğilimleri vardır. Fazla ihtiraslı, gururlu insanlar olup, kendilerinin başkaları gözönündeki değerini pek çabuk farkederler. Hastalık veya ölüm hayalleri, bunun başkaları üzerinde yaratacağı üzüntü, kendilerinin başkaları gözündeki değeriyle paralel gitmektedir. Bu duyguyu genellikle çocukluklarındaki şımartılmadan alırlar. Ben buna benzer izleri depresyon olgularının başlangıcında da bulmuşumdur. Bu tiplerin de sınırı intiharcılarınkine bitişiktir. Alkolikler ve uyuşturucu tiryakileri de böyledir.

İntiharcının ilk çocukluk ifadeleri arasında, bir de önemsiz konular için büyük üzüntüler duyulması vardır. Hasta-

lanmak için büyük istek duyma, ya da ölmek için büyük istek duyma, küçük düşme duygusuyla birlikte ortaya çıkar, çocuk öfke gösterileriyle birlikte kendine zarar vermek ister ve sanki onun her isteğini yerine getirmek çevresindekilerin görevimiş gibi onlara cephe alır. Zaman zaman kendini suçlar, bu yolla çevredekilerin sempatisini ve anlayışını toplar, abartılmış cesaret gösterileriyle onları ürkütür ve bazen de inatçı açlık grevlerine giderek anneyle babayı çaresiz bırakır. Arasıra başkalarına karşı doğrudan veya dolambaçlı saldırılar yeralır. Ya bu saldırılardan sonra, ya da yalnızca hayal, istek, rüya yoluyla yapılan doğrudan saldırılardan sonra, intihar gelmektedir.

Ailedeki intihar olayları, aynı eğilimde olanları pek cezbeder. İntihar eden dostlar, ünlü insanlar, veya intiharla ilgili özel yerler de onların ilgilerini çeker.

ÖZET

En basit şekliyle ifade etmek gerekirse, potansiyel bir intiharcının hayat tarzı, kendisine zarar vermeyi hayal etmek, veya kendisine zarar vermekle başkalarını incitmek şeklinde nitelendirilebilir. Saldırının kime yönelik olduğu, olaydan en çok kimin üzüldüğünü görmekle kolayca anlaşılabilir. İntiharcı kendini aşırı düşünen insandır, başkalarını az düşünür, başkalarıyla oynamaya, iş görmeye, yaşamaya ve ölmeye yetenekli değildir. Kendi değerinin aşırı farkında olup, her zaman kendi çıkarma olan sonuçları büyük gerilimler içinde beklemektedir.

İntihar fikri, tüm yanlış çözümler gibi, elbette ki çözümü zor bir dışarık sorun karşısında ve birey o sorunu çözecek kadar toplumsal ilgiden yoksun olduğu zaman ortaya çıkar. Bireyin etkinliğinin (aktivite) az veya çok olması, bu noktada belirtilerin ne yönde ortaya çıkacağını belirler. Durumun birey tarafından iyice anlaşılması, bu belirtileri tümüyle ortadan kaldırabilir.

Ruh hekimi potansiyel intiharcıyı saptadığı zaman bu teşhisini kendine saklasa iyi olur ama, bir yandan da tüm tedbirleri almalıdır. Kimseye söylememekle birlikte hastaya, daha iyi, daha bağımsız, topluma dönük bir hayat tarzını bulabilmesi için bir şeyler yapması gerekir.

20

SUÇ İŞLEMEDE YAPI VE ÖNLEME

(1935)[1]

Adler daha önce de iki kere, benzer başlıklar altında suç işleme konusunu ele almış, A 1930 g'de bunu kısa bir rapor halinde incelemiş, A 1931 b, Bölüm 9'da ise konuya geniş olarak girmiştir. İkinci yazıda pek çok önemli noktaların yanı sıra, bir takım olgu tarihçeleri de bulunmaktadır. Gerçi daha önceki raporlarla bu raporda ortaya konulan fikirler biraraya geldiğinde tekrarlar dikkati çekmektedir ama, bu yeni şekillendirme, aşağıdaki yenilikleri getirmektedir: Şımarık hayat kavramı şu şekilde ifade edilmektedir: «Kriminallerde her zaman şımartılmış hayat tarzının izleri bulunmaktadır.» Kriminallerde çocukluktan beri var olan yüksek etkinlik (aktivite) düzeyine dikkat çekilmektedir. Kriminal kişilik yapısının ilk iki etkenden başka, gelişmemiş toplumsal ilgi ve bir üstünlük inancı içerdiği ifade edilmektedir. Son bölümde Adler, sosyal reformcu tipine daha önce bu konuda yazdığı ilk yazıdan daha etraflı şekilde değinmektedir.

(Yay.)

---

1) A 1935 m. A 1935 h çevirisinden bazı değişikliklerle alınıp yeniden düzenlenmiştir.

Bu yazının başlığı iki şekilde anlaşılabilir. Bir anlamda, herhangi bir kriminal eylemi önleme tedbirlerini ifade ederken, ikinci anlamda, kriminal eylemlerin sayısını azaltma anlamına gelmektedir. Aslında sorunun bu iki yönü birbirinden ayrılamaz. Suç sayısının azaltılması sorununda başarıya ulaşmak için, suçun işlenmesinden sorumlu olan temel çizgileri anlamak zorundayız.

Günümüz kültüründe sosyal sistemin bir takım koşulları vardır ve birey kendi gelişmesi sırasında, yeterince hazırlanmış olmadığı için üstesinden gelemeyeceği bazı güçlüklerle karşılaşır. Bu nedenle, kişinin altında ezildiği yükler diye bir şeyden söz etmek mümkündür. Biz Bireysel Psikologlar olarak, bireyin toplumsal ilgisinin, taşıyacak kadar gelişmemiş olduğu yüklerden söz ederiz.

Belki hiç bir zaman ulaşamayız ama, insanın karşısına çıkan tüm zorlukların üstesinden gelebileceği ideal bir durumu hayal etmek de mümkündür. Bu yükleri söz konusu etmeyeceğim. Fakat sosyal kuruluşlarımızdan bazılarının birçok bireyler üzerinde bir baskı haline geldiğini biliyoruz. Bunun nedeni, bu bireylerin çocukluklarında bunlarla karşılaşmaya hazırlanmamış olmalarıdır.

Göstergeler suçun azalmakta olmadığına işaret ediyor, hatta bazı durumlarda, bazı koşullar altında arttığını istatistikler gösteriyor. Bazı kimseler, geçim sıkıntısının suçu artırmakta etken olduğunu varsayıyorlar. Diğer bazıları ise, hayatın ucuzlamasının bunu yarattığı kanısındadırlar. Bir ülke refah içinde olduğu zaman bile, eskiden var olmayan bir takım suç eğilimlerinin ortaya çıktığı görülebilir. Örneğin ABD'de yaşamın herkes için nisbeten kolay olduğu, ekonomik kriz bulunmadığı zamanda, suçların artması ya yasaklamalara ya da herkesin pek kolayca zengin olabilmesine yorumlanıyordu.

Suçu azaltma sorunu olağanüstü girift bir sorundur. İnsan bu soruna pek çok çeşit varsayımlarla, fakat bunlardan

hangisinin doğru olduğunu bilmeksizin yaklaşımda bulunabilir. Biz bu raporda Bireysel Psikoloji'nin parmak bastığı temel sorunlara değineceğiz. Bu sorunların çözümü insanoğlunu, er geç karşılaşacağı durumlara eskiden hiç olmadığı kadar hazırlıklı kılacaktır.

Biz, insanoğlunun bu deneylerden geçebilmesini sağlayacak olan o başkalarına ilgi gösterme yeteneğinin kuvvetlendirilmesiyle ilgiliyiz. Bireysel Psikolojinin sonuçlarını görmüş olan kimseler, en önemli etken «bireyin doğuştan var olan sosyal duygusunu, davranışında yeterli aktif toplumsal ilgi gösterebileceği düzeye kadar yükseltmekdir» dediğim zaman, ne demek istediğimi anlayacaklardır. Böyle olunca bireyin hayat sorunlarıyla ilgili tüm davranışı ortak yararlara dönecek, oraya yönelecektir.

TOPLUMSAL İLGİNİN GELİŞMESİNDE YETERSİZLİK

Suç kelimesinden esas anladığımız, insanın kendi çıkarları için başkalarına isteyerek zarar vermesidir. O halde belli ki bu sorun, toplumsal ilgisi yeterince gelişmemiş insanlarda ortaya çıkacaktır. Uzun yıllar boyunca kazandığımız tecrübelerden, bunun nasıl olduğunu da biliyoruz. Toplumsal ilginin, bu evrim armağanının, nasıl bu bireylerde yeterince gelişmediğini anlıyoruz.

Bir çocuğu gelecekteki sorunlarıyla yüzleşebilecek, onları toplum çıkarlarına uygun şekilde çözebilecek şekilde eğitmenin etkenlerini açıklamaya ve anlatmaya hazırız. Böyle eğitilen bir çocuk kendini bir bütünün parçası olarak hisseder, insan neslinin bir üyesi olduğunun farkındadır. Kendisi diğer üyelerle birlikte yaşayan, birlikte çalışan, birlikte oynayan bir üyedir. Önce çocukluğunun küçük görevlerini, daha sonra olgunluk yaşlarının daha büyük görevlerini bir tek şekilde ele alır, o da kendisine şu soruyu sormakla olur: «Ben ne katkıda bulunabilirim?» Çocukluğunda böyle

eğitilen bir birey hiçbir zaman suç işleme eğilimleri göstermez. Dış etkenlerin baskıları bugünkü bir çok başarısızlar üzerinde olduğu kadar güçlü olsa bile.

Okurlarımın Bireysel Psikoloji konusunda bir hayli şey bildiğini varsayıyorum ama, yine de bizim doğuştan vardır, evrimin armağanıdır dediğimiz toplumsal ilgi potansiyeli konusunda bir şey söylemek istiyorum. İnsanın ortaya çıkışından beri var olan toplum hayatı nedeniyle, en başta gelen sorunlardan biri, bireyin kendini diğer insanlarla nasıl bir şekilde ilişkili gördüğüdür ve her bireyin toplumun ilerlemesine ne şekilde katkıda bulunduğudur. Bireyin kendiyle toplum arasındaki ilişkiyi ele alış sürecinde birçok yanlışlar yapılmış ve insanlar bunun bedelini ödemişlerdir. Kesin olan ve bilge kişilerin de her zaman söylemiş olduğu şey, insanın mutluluğunun birarada çalışmaktan, sanki her birey ortak çıkarlara katkıda bulunmayı kendine amaç edinmiş gibi yaşamaktan geldiğidir.

Doğuştan var olan işbirliği potansiyelinin gelişmesi, çocuğun doğumundan sonra başlar. İlk önce çocuğun anneyle ilişkisinde kendini gösterir. Anne, çocuğun hayatındaki ilk insan tecrübesidir. Bu ilişkinin temeli, doğada yatmaktadı. Çocukla anne birbirine bağımlıdır. İlişki yalnızca doğadan doğmakla kalmaz, ayrıca doğa bunu ister de. Başka ekoller çocuğun dünyaya tam bir bencil olarak geldiğini, içinde «mahvetme dürtüsü» bulunduğunu, tek niyetinin yamyam gibi anneden beslenmek olduğunu ileri sürerken, bu ilişkide annenin rolünü, annenin de çocuğun işbirliğine ihtiyacı olduğunu görmemezlikten geliyorlar. Anne, göğsüne dolan sütlerle ve tüm diğer değişen vücut fonksiyonlarıyla (çocuğa karşı oluşan sevgiyle ilgili duygusal durumu hariç tutsak bile), çocuğa ihtiyaç duymaktadır. Hem de çocuk ona ne kadar ihtiyaç duyuyorsa, anne de çocuğa o kadar ihtiyaç duymaktadır. Doğa onları birbirine bağımlı kılmıştır. Toplumsal ilgi potansiyeli ilk olarak anneyle çocuk ilişkisinde

doğar ve elle tutulur hale gelir. İşte doğuştan var olan toplumsal potansiyeli geliştirmenin ilk fırsatı da buradadır.

Ama daha burada, işin en başında bile birçok hatâlar yapılabilir çünkü insanoğlu zayıftır. Örneğin anne çoğu zaman çocuğun sosyal gelişiminin sınırlı olmasını yeterli bulur, çocuğun kendi bakımı sırasında çok daha geniş bir insan ilişkisi çemberini öğrenmesi gereğine ilgi göstermez. Böyle bir durumda anne, çocuğun sosyal potansiyellerini kendi üstüne toplar. Baba bile bunun dışında kalabilir. Eğer bu kapalı çembere girmek için özel bir çaba göstermiyorsa, kolaylıkla dışında kalır. Diğer çocuklar, yabancılar, vb. elbette ki dışındadır. Oysa çocuğun anneyi tek ilişki kurulacak insan olarak görmemesi de annenin görevidir.

Diğer gelişmeler arasında, çocuğun kendini tek başına hissetmesinden ve her isteğini tatmin etmek için anneye dönme zorunluluğu duymasından, şımarması da ortaya çıkabilmektedir. Bu özellikle eksik veya bozuk organlarla doğan çocuklarda böyledir. Bunlar hayata, kendilerine acı veren yüklerin bir toplamı gözüyle bakarlar. Böyle bir durumda çocuk herşeyi anneden beklemeyi öğrenir ve kendinde bir eksiklik hissettiği, karşısındaki zorlukları gördüğü için de annenin yalnızca kendisiyle meşgul olmasını bekler.

ŞIMARIK HAYAT TARZI

Annenin verdiği yanlış ve kötü eğitim, şımarık hayat tarzının doğmasından sorumlu olan unsurdur denilemez. Çocuk kendi yanlış yoluna kendisi sapmaktadır ve bu da tek temas edebileceği insan annesi olduğu için olmaktadır. Böyle bir durum, çocuk bu ilişkideki tüm avantajları kendine istemeye kalkışmadıkça yeralmaz. Yani başka bir deyimle, çocuk, yukarda sayılan koşullar altında, yalnızca kendini düşünecek, tek başarı şansını herşeyi anneden beklemekte bulacak, kendisi hiçbir katkıda bulunmayacak, her zaman

alacak, hiç vermeyecektir. Dolayısiyle çocuğun dünya görüşü, herşeyi başkalarından beklediği bir görüş olacaktır.

Böyle bir çocuk, kendi karanlık düşünce süreci içinde başkalarına ancak *nesne* gözüyle bakabilir. Eğer ben herşeyi başkalarından bekler, onlara hiçbir şey vermezsem, o zaman o insanlar benim için nesneden başka bir şey değildir(2). Bu görüş açısıyla, başkaları ile eşitlik duygusunu geliştirmeye olanak yoktur. Eğer başkaları yalnızca bana bakmakla yükümlü, benim sömürmem için yaratılmış yabancılarsa, ben aklımda onlara karşı bir ilgi geliştiremem.

Bize göre kriminallerde her zaman şımarık bir hayat tarzının izleri bulunur. Bir ya da daha çok suç işlemiş kriminaller dünyayı öyle bir gözle görürler ki, herkes o dünyaya kendileri onları sömürsün diye gelmiştir, onlar bu dünyada herkese ait malı, ya da başkalarının canını zorla almaya, kendi çıkarlarını başkalarınınkinden üstün tutmaya hakkı olan kimselerdir. Böyle durumlarda her zaman geriye, ta çocukluğa kadar giden bir davranışı izlemek mümkündür. Suç işleyenler, toplumsal ilgileri çocukluklarında kazaya uğramış insanlardır. Onların toplumsal ilgisi olgunluğa erişememiştir. Kendilerine ait saydıkları şeyleri zorla almaya çok erken başlarlar.

Ama suç işleyenlerin zekâsını da her zaman hesaba katmak gerekir. Eğer o zekâ yoksa, zaten onlara kriminal diyemeyiz. Suç deyimini, herhangi bir kabahat işleyen aptal için kullanamayız. O terim isteyerek planlanan ve planlayanı daha zengin etmek amacına yönelmiş olan kötü niyetli girişimler için kullanılır.

Bunun, her durumda bireyin isteklerinin tatminine uğraşan şımarık hayat tarzıyla birarada ortaya çıktığına bir

---

2) Adler belli ki nesne (object) kelimesini psikanalitik anlamında kullanıyor ve **libidinal object** veya **love object**'de kullanıldığı anlamı veriyor.

kere daha işaret edelim. İsteklerinin yerine gelmesinde direnmek, şımarık hayat tarzının ürünüdür.

Sınavlar, şımarık hayat tarzına sahip olanlar için daha da zordur, çünkü bunlar kendi isteklerini, başkalarının hissettiğinden daha kuvvetle hissederler ve kendi kişisel arzularının tatmininde kendilerine hak tanırlar. Bu nedenle de sorunlarını ancak kendi kişisel prestijlerini koruyacak bir yolla çözerler.

Tüm Freud araştırması ve bulguları şımarık hayat tarzıyla ilgilidir, yalnızca bunları hevesle destekleyen çevreler bunun böyle olduğunu kabul etmezler. Freud ekolünün popülerliği ve kuramlarında gizli olan karşı koyuş, şımarık hayat tarzı sahiplerinin bunu derhal kabul etmeye hazır olduklarını ortaya koymaktadır, çünkü bunlar şımarık hayat tarzından doğan herşeyin haklı ve doğru olduğu duygusunu beslerler.

ETKİN (AKTİF) DAVRANIŞ

Söylenecek bir başka şey daha var: Bu durumlar, çocuğun hayata aktif veya pasif bir tavır almış olmasına göre, değişik renklere bürünebilmektedir. Pasif tutumda bile, çocuk herşeyi başkalarından bekleyebilir. Ama eğer daha fazla etkinlik gösteriyorsa, kendisine isteyerek verilmeyen herşeyi aktif olarak başkalarından almaya doğru gidecektir.

Işte bu nokta, suç işleme olayının başlangıcıdır! Bana kalırsa Bireysel Psikolojinin vardığı sonuçlar arasında en önemlilerinden biri, potansiyel kriminal olan çocuğun psişik yapısını saptamış olmak, suç kariyeri gibi tehlikeli bir kariyere doğrulmuş çocuğu önceden tanıyabilmektir.

Benim incelediğim kriminaller, ister hayatta, ister literatürde olsun, hep bu tip insanlardır. Hepsi ya başkalarının şımartması, ya da kendi kendilerini şımartma sonucu, toplumsal ilgilerinin gelişmesini yarı yerde durdurmuş olan, etkinlik dereceleri yüksek insanlardır.

Burada kriminalin yanlış dünya görüşünün ilk çocukluk anılarına kadar uzanabildiğini de söylemek gerek. İnsan şu tür şeyler dinleyebilir: «Çamaşıra yardım ederken masanın üzerinde para gördüm ve aldım. Bu olay ben altı yaşındayken oldu:» Ya da, «Beş yaşındaydım. Bizim istasyonda bir yuk katarı yandı. Vagonların birinden dışarıya bir yığın top döküldü, ben de toplayabildiğim kadarını topladım.» Veya, «Annem hep sağda solda para bırakırdı. Bu konuda dikkatsizdi. Ben de her hafta bu paradan birazını alırdım.»

Böyle toplumsal ilgi yokluğunun yüksek etkinlikle birleşmiş hali, kriminallerde tekrar tekrar, daha ilk anılarda karşımıza çıkmaktadır. Şımarık hayat tarzı ve yüksek etkinlik, en net şekilde bu çocukluk anılarında ifade bulur. Bence bu Bireysel Psikolojinin en önemli bulgularından biridir.

Isyan etme, başkalarına zarar verme, başkalarını düşünmeme, kaçma ve her tür saldırılar bu insanlarda çok erken yaşta ortaya çıkmaktadır ve belli ki bunlarda başkalarına karşı ilgi duygusu yoktur.

GÜÇ DURUM

Bunlar, suç işleme konusunu incelerken unutulmaması gereken olgulardır. Toplumsal ilginin yaygın olan yetersiz gelişme düzeyinde, suç işleme eğiliminin, suçu gerçekten işleme olgusundan daha fazla rastlanan bir durum olduğunu gözden kaçırıyor değilim. Gerçekten o suçu işlemek için, kriminalin karşısına çıkan zor durumun içinde bir dış etken bulunması gereklidir. Kriminal bu zor durumun yükünden kurtulabilmenin tek yolunu o suçu işlemekte görür. O suç onun gözünde mümkün olan tek başarı yoludur. Her suç olayında o zor durum mutlaka vardır. Bu da, kriminalin toplumsal ilgisinin bir sınavı gibidir.

Fakat kriminale o suçu işletecek kadar önemli gözüken durum, kriminal olmayan bir başkasına oldukça önemsiz de gözükebilir. Örneğin hiç parası olmayan bir erkek, bir kızla

çıkmak istiyorsa, bir eve hırsızlığa girebilir. Böyle bir yanlış davranış, olağanüstü düzeyde bir küstahlık, hastalık sayılacak düzeyde de bir ihtiras gerektirir ki, kriminal kendi istediği şeye başkalarının sahip olabildiğini görünce bu duygular zorlayıcı düzeye varır.

ÜSTÜNLÜK İNANCI

Kriminal, o suçu işleme yoluyla zafer kazanacağına inanır ve yakalanmayacağını varsayar. Bu kesin inancın da kökleri yine ilk çocuklukta yatmaktadır. Gördüğüm genç suçluların hepsi, daha önce birkaç suç işleyip yakalanmamış kimselerdi. Bu nedenle bu gençler, «Ben suç işleyip, yakalanmadan kurtulabilirim,» diye bir izlenim edinmekteydiler. Bunu tecrübelerinden biliyorlardı.

Burada başka bir etkeni de düşünmek zorundayız. Hiçbir suç, önceden plan yapmaksızın işlenemez. Herşey kriminal tarafından önceden düşünülmüştür ve bu dikkatli plan ona, kendisinin polisten üstün olduğu, yasadan ve kendi kurbanından da üstün olduğu inancını verir. Gücünü bu üstünlük inancından alır. Bu tavrına dayanak olarak, işlenen suçlardan yaklaşık yüzde kırkının yakalanmadığını ve tüm suçluların yakalanmadan önce irili ufaklı çeşitli suçlar işlemiş olduğunu görür.

Kriminalleri yeniden eğitip topluma kazandırmanın güçlüğü de herhalde bu noktaya dayanmaktadır. Bir insanı kriminal yoldan geri çevirmek için ancak onun hatâlı dünya görüşünü değiştirmek, insanları sömürülecek varlıklar olarak görmekten vazgeçip, toplumun kendisi gibi üyeleri olarak görmesini sağlamak gerekmektedir. Suça karşı bugün takındığımız tavır, suçlunun toplumsal ilgisini geliştirmeye yönelik değildir. Bu ifademle herhangi bir eleştiri veya suçlama yapmak niyetinde de değilim. Suç, psişik hatâların en ciddi olanıdır. Eğer kriminali daha yararlı bir hayata gerçekten döndürmek istiyorsak, en iyi, en üstün eğitim uzman-

larını kullanmamız gerekir. Başarının hangi noktalara bağlı olduğunu tümüyle anlayan, kriminalin toplumsal ilgisini yükseltmek gerektiğini bilen kimseler ele almalıdır konuyu.

Genellikle kriminal, biraz daha akıllı davransaydım yakalanmazdım şeklinde bir düşünce içinde olur. Darağacının gölgesine varmış kriminallerde bile aynı izlenim vardır. Ben bir katilin durmadan şunu tekrarladığını hatırlarım: «Eğer gözlüğümü unutmamış olsam, yakalanmazdım.» Suçlu bu tutum içindeyken ona yaklaşmak hiç kolay değildir. Hele de cezaevinde diğer suçlulardan, işlediği suçun nasıl yapsaydı daha kusursuz olabileceği konusunda durmadan öğütler dinlediğini düşünürseniz. Bu adamın sorunu çözülmedikçe, ona yaklaşmak zordur. Suçlu şu ya da bu ayrıntıyı başka türlü yapsa, bugün cezaevinde bulunmayacağına inanıyorsa, ona içinde bulunduğu ikilemi başka bir yorumla anlatmaya çalışan her yaklaşımı nefretle bir kenara itecektir.

Tüm ihtiraslı insanların ortak niteliği, prestijlerini zedeleyecek bir yenilgiyle karşılaştıkları zaman kendilerini koruyacak bir özür hazırlamalarıdır. «Prestij diplomasisi», ihtiraslı insanların kişiliğinin çekirdeğini oluşturur. Napoleon'un St. Halen'de, «Önce İspanya'ya, sonra Rusya'ya gitseydim, bugün bütün dünya ayaklarımın dibinde yatıyor olurdu,» deyişine hiç şaşmamak gerekir. Bu özürler hem bir savunma, hem de gelecek sefer daha dikkatli olmak için bir uyarıdır. Yani kriminal hem kendi değer duygusunu, hem de psişik dengesini koruyordur. Ona göre başarısızlığı bir ayrıntıdan ötürüdür.

Esas zor olan, o kriminale asıl hatâsının, zaferi başkalarını kandırmakta arayışı olduğunu anlatabilmek, mutluluğun ve talihin topluma mümkün olduğu kadar çok katkıda bulunmakta yattığına onu inandırabilmektir. Çocukluğundan beri süregelen hayat tarzındaki yanlışlığı görebilmesi gerekir.

KENDİNİ KANDIRMA VE SAĞDUYU NOKSANLIĞI

Herhangi bir suçu işleyebilmek için kriminalin kendini oraya yöneltmesi gerekir. Fakat bu da insan psikolojisinin aydınlık bir noktası olup, buradan, kriminallerde bile toplumsal ilgi bulunduğu sonucu çıkabilir. Asıl sorun, ondaki toplumsal ilginin yeterli düzeyde olmayışıdır. Suçu işlemesi ve amacını yerine getirebilmesi için, sahip olduğu toplumsal ilgiyi yenmesi, örtmesi gereklidir. Zihnen ve duygusal olarak. Suç yoluna sapabilmesi için önce toplumsal ilgisinden kurtulması şarttır.

Dostoyevksi'nin Raskolnikov'u buna harika bir örnektir. Raskolnikov, iki ay boyunca yatağından çıkmayıp, acaba ben bu suçu işlemeye cesaret edebilir miyim, yoksa edemez miyim, diye düşünür. Toplumsal ilgisini öldürebilmek için, kurbanının parasıyla ne yararlı şeyler yapabileceğini gözünde canlandırır. Ama bu ona yetmez. Hala gereğinden fazla toplumsal ilgisi vardır. Ama iki ayın sonunda kendine, «Ben Napoleon muyum, yoksa bir sürüngen miyim?» der. Artık silâhlanmıştır. Napoleon gibi davranır ve ihtiyar kadını öldürür. Ne olmuştur? Bu adam kendisine bir karşılaştırma seçmiştir. Bir metafordur bu. Gerçekle de ilişkisi yoktur. Kendisi elbette ki ne Napoleon'dur, ne de sürüngendir. Ama onun bu iki seçeneği beğenmesi, kendine amaç edindiği suçtan vazgeçmemek içindir. Dediğini yapabilmesini kolaylaştıran şey, bu tepinin doğmasıdır. Toplumsal ilgisini artık tüketmiştir. Ama suçu işledikten sonra, toplumsal ilgisi geri döner, çünkü kullanmış olduğu metafor artık işine yarayacak durumda değildir. Aynı şey tüm suçlarda olur.

Gözlüğünü unutan suçlu, «Öldürdüğüm delikanlıyı neden bu kadar önemsiyorlar? Onun gibi milyonlarca delikanlı var,» demiştir. Burada, sağduyuya uymayan bir fikre ihtiyacı olduğunu açığa vurmuş oluyor. Kendi erkek kardeşini öldürmüş olan bu adam, suçunu kolaylaştırmak için çarpık bir kavram kullanmak zorundadır ve bununla ilgili olarak

şöyle diyor: «Ya o ya ben! Dünya ikimize yetecek kadar büyük değildi!» Daha küçük suçlarda da buna benzer fikirlerin kullanılmış olması doğaldır. Örneğin, para çalmış bir suçlunun şu sözlerine kulak verin: «O adamın zaten dünya kadar parası vardı. O para ne diye öyle boş boş beklesin?» Ya da bir diğer söz: «Onun güzel elbiseleri vardı, benim yoktu. Bu yüzden de onu öldürdüm.»

Bu tür düşüncede aptallık bulunmadığı ortadadır. Amaçlarımızı yerine getirmek için şiirsel ifadelere yöneldiğimiz zaman hepimiz böyle şeylerden yararlanırız. Örneğin başkalarında hoşumuza giden ve gitmeyen nitelikleri vurgularken böyle davranırız. Birini kötülemek istediğimizde, ya da biriyle dostça bir temas yapmak istediğimizde de bu yola döneriz. Bu şiirsel ifadeler, kullandığımız bu âletler, amacımızı desteklemeye dönüktür. Diyelim ki birisi, kıra, köylük yere gitmeyi çok istiyor. Önce dağların görüntüsü gözünde canlanacaktır ve bir süre sonra da kendini gerçekten orada bulacaktır... pekâlâ kentte de kalabilecek durumda olduğu halde.

Kendilerini iyi ya da kötü bir şey yapmaya yöneltme yeteneği her insanda vardır. Düşünce ve hayallerden duygular geliştirme yeteneği, girişimlere ve davranışlara hız kazandırır. O girişim ve davranışlar belki zaten yeralacak şeylerdir ama, sağduyunun getirdiği çekingenlikler altında bu kadar kolay da olamazlar.

Kriminal karşısındaki kurbanları çok küçük gördüğü için, onun dünya görüşünün hatâlı olduğunu, şımarık hayat tarzına sahip olduğunu anlıyoruz. Onda toplumsal ilgi bulunmadığı için, olmayacak eğilimlere yönelebilir, çünkü sahip olduğu şey *özel, kişisel* zekâdır, sağduyu değildir. Oysa insan neslini birbirine bağlayan şey sağduyudur. Toplumsal ilgi sahibine bir miktar mantık verir ve onun kendini aldatmasını engeller. Eğer kendisini aldatmıyorsa, başkalarını aldatmayı da istemeyecektir.

Çok uygun bir ifadeyle «Sağduyu» olarak adlandırılan o nitelik, mantığın isteyebileceği en yüksek gelişmedir. Değeri süreklidir, değişmez. Mantık, sağduyu ve zekânın birçok kişi tarafından aşağılanması da belki onları aşağılayanlardaki toplumsal ilgi düşüklüğünün kanıtıdır.

BİR ÖNLEME PLANI

Artık suçun önlenmesinden söz edebileceğimiz noktaya varmış bulunuyoruz. Toplumsal ilginin nasıl gelişmemiş düzeylerde kalabildiğini biliyoruz. Bazı kasların gelişmeden kalması gibi bir durumdur bu. İnsanoğlunun güvenliğinin ve yazgısının en yüksek düzeyine varabilmesinin de, çocuğa toplumun üyesi olduğu, diğer üyelerle birlikte çalışacağı, kendini bir bütünün parçası hissetmesi gerektiği, bu dünyada rahat etmesinin beklendiği inancının verilmesine bağlı olduğunu biliyoruz. Kendini diğer insanlarla eşit gören, onlarla birarada çalışmakta olduğunu bilen insan, akıntılarla rastgele sürüklenen insana benzemez. Onda etkinlik düzeyi yükseltir ama, bunlar genel çıkarların paralelinde bir etkinliğe işaret eder. Toplum üyesi olan insan, fazla düşünmeden, hemen hemen otomatik olarak, ortak çıkarların yönünde hareket etmektedir. Bu yolda hareket ederken de, gizli potansiyellerinin bir kısmını geliştirir. Eğitimin başta gelen amacı, bu tür insanlar yetiştirmektir.

Toplumsal ilgi insanda doğuştan vardır diyemeyiz. Ancak onu geliştirebilecek potansiyel doğuştan vardır. Doğuştan var olan bu potansiyeli geliştirmek ister. Dokunma duyusu da doğuştan vardır ama, onu da hayatta yararlı olabilecek düzeye kadar geliştirmek, çocuğun hayat tarzı rehberliğinde çalışan yaratıcı gücünün görevidir. İnsan Helen Keller, ya da Laura Bridgman'da dokunma duyusunun hangi düzeylere kadar geliştirilebildiğini görünce, bu gelişmenin yoğun eğitimle sağlanabileceğinden emin olabiliyor. Say-

gın bir nöropatolog olan Frederick Tilney(3) bu kadınların her ikisini de gördükten sonra, dokunma duyularının normalden değişik olmadığı, yalnızca bunların eğitimle normalin üzerinde sonuç almayı başardığı yargısına varmıştır. Görme yeteneği de iki kişide aynı olabilir ama, onların bu yetenekle neler yapabileceği, eğitime bağlıdır, çok da değişebilir. Bireysel Psikolojinin önemli bulgusu er ya da geç kalıtım psikolojilerini değiştirecek, onların da bizim anlayışımıza yaklaşmalarını sağlayacaktır.

Toplumsal ilgiyi de, bireyin sınavlarına dayanıklı düzeye kadar geliştirmek mümkün olabilmelidir. Bunun amacı, bireyin isteklerine gem vurabilmesi için değil, o istekleri toplumun yararına olan kanallara yöneltebilmesi içindir.

ÖĞRETMENLERİN VE OKULLARIN İŞLEVİ

İlk bakışta bize, çocuğun doğuştan var olan toplumsal ilgisini geliştirme görevi anneye düşüyormuş gibi görünüyor. Ama tüm ana-babaları iyi eğitimciler haline getirmenin pek uzun ve umut kırıcı bir iş olduğu da ortadadır. Bu durumda, okullara dönmek zorundayız. Okulların çocukta doğuştan var olan toplumsal ilgi potansiyelini geliştirmesi ve öğretmenlerin de bu eğitimde ortaya çıkabilecek kusurları düzeltmesi mümkündür. Eğer bu böyle yapılırsa, çocuğun hayata atıldığı zaman yeterli toplumsal ilgiye sahip olması, okulun verdiği eğitimin sorumluluğu olacak demektir.

Yasama meclisleri, «hiçbir çocuk hayatta yararlı bir plana sahip olmaksızın ve başkalarına yönelik ilgisi hayat sorunlarını karşılayacak düzeye varmaksızın okuldan mezun olamaz», diye bir yasa çıkarsa, ben hiç itiraz etmezdim.

---

3) Tilney, F. «Helen Keller ve Laura Bridgman'ın mukayeseli duyu analizi.» Arch, Neurol. Psychiat., 1929, 21, 1227-1269.

Ayrıca toplumsal ilgi yönünde gelişen ve ortak çıkarlar uğruna çaba gösteren bir çocuğun, derslerinde de daha başarılı olduğunu belirtmek isterim. Yani bir bakıma, okuldaki başarı, çocuğun ileriki hayatında yararlı olmasının hazırlığı durumundadır. Ama eğer yararlı olma duygusu kendisine yabancıysa, bir öğrenci derslerine nasıl eğilebilir?

Elbette ki böyle bir eğitim öğretmene yepyeni bir sorumluluk yükleyecektir ama, bu konularla en çok ilgilenmesi gereken insan da yine öğretmendir. Öğretmenin bilgeliği çocuğa, okulda öğretilen şeyleri öğrenmeye neden ilgi göstermesi gerektiğini de anlatabilmeli, sınıf arkadaşlarından hangisinin toplum üyesi, hangisinin sömürücü, hangisinin sosyal olduğunu da ona gösterebilmelidir.

Bu sanatın ustası olan bir öğretmen, tecrübelerimizden gördüğümüze göre, kısa zamanda diğer öğretmenleri de uygulanacak yöntem konusunda eğitebilecek düzeye gelmektedir. Çocuğa neyin yardımcı olacağını derhal kavramakta, onu genel çıkarlar doğrultusuna teşvik etmekte, onun kendini düşman ülkedeymiş gibi hissetmesini engellemekte, mutluluğu başkalarıyla birarada bulunmakta, birarada çalışmakta, onları sevmekte aramasını sağlamaktadır.

Gelecek kuşağın çocukları ancak bu yolla karşılarına çıkacak hayat sorunlarını çözebilirler ve diğer insanlarla iyi ilişki kurabilirler. Bireylerin kendi gerçek değerlerini anlamaları, aşk sorununun çözümlenip mutlu evliliğin cinslerarası eşitlik temeline oturmasının tek yolu bu olduğu gibi, ancak o zaman kadınlar, karşılarındakini yanlış düşüncelere saptırmaksızın kendi eşlerini kendileri seçebilecek duruma gelirler. Bir çocuğu işbirliği yapabilen bir insan olarak yetiştirmek, onu yük olmaktan, çok yardımcı olmaya yöneltmek, kısa zamanda eğitimin ortak geleneği haline gelebilir.

Öğretmenler kendilerini insanoğlunun liderleri durumuna getirecek bu yeni durumlarını anlayabildikleri zaman, ge-

lecek kuşaklara rehberlik etme gücünün kendi ellerinde olduğunu gördükleri zaman, bu büyük işe isteyerek katılabileceklerdir. Öğretmen, kendisi de bir birey olarak, işindeki ve pozisyonundaki bu büyümenin aslında işleri kolaylaştırdığını anlayacaktır. Elbette ki sosyal düşünceli, dengeli, yararlı çocuklara bir şeyler öğretmek, bir yığın uyumsuz, ihmalkâr çocukla başa çıkmaktan daha kolaydır.

Eğer suç işleyenlerin toplumsal ilgilerinin eksik olduğundan, onların bu nedenle karşılarına çıkan hayat sorunlarını çözemediklerinden kuşku duyanlar varsa, onlara iki noktayı özellikle işaret etmek istiyorum: Bir kere suç işleyip de tutuklanan insanların yüzde ellisi eğitimsiz ve vasıfsızdır. Bu da gösteriyor ki bu insanlar daha çocukken bile işbirliği yapmamışlardır ve onları iş veya meslek hayatında bir gelişme düzeyine gelecek kadar eğitmek de mümkün olmamıştır.

İkinci nokta da, suç işleyenlerin yüzde ellisinin zührevî hastalıklara yakalanmış olmasıdır ki bu da insanı düşündürmektedr. Bu durum, bu insanların aşk sorununu normal yoldan çözemediklerini, ya da bu konuyu iki eşit kişi arasındaki bir olay olarak düşünemediklerini gösterir gibidir. Zührevî hastalıklar genellikle seksi tek kişiyi ilgilendiren bir iş gibi görmenin sonucu olmaktadır, oysa bu iki kişilik bir iştir ve ancak bu kişilerin her biri diğerine yeterince ilgi gösterdiği zaman gereğince yerine getirilebilir. Bu iki nokta, suçluluk sorununda benim görüşümü kuvvetle desteklemektedir.

PLANIN UYGULANMASI

Sonuç olarak insanoğlunun, Bireysel Psikoloji tarafından önerilen yola gitmekle büyük ölçüde kârlı çıkacağını söylemek isterim. Suç işlemenin önlenmesi konusundaki programının uygulanması sırasında ortaya çıkacak ekonomik maliyet beni hiç üzmemektedir. Bugünkü sistemin arama, yaka-

lama, cezalandırma ve suçluların bakımı maliyeti, işe çocukken başlayıp onları toplumsal duygu ve başkalarına ilgi konusunda eğitmekten, yani kısacası, topluma yararlı üyeler haline getirmekten kat kat daha pahalıdır. Bugün bile, toplumların en fakir olanı dahi başa çıkabilir böyle bir maliyetle. Yeterli sayıda öğretmenin bu yolda eğitilmesi de pek o kadar uzun sürmeyecektir. Viyana'da elimizde bu işe hazır bir hayli öğretmen bulunmaktadır.

En dikkatli ve titiz incelemelerde bile, önerilen eğitim yönteminin herhangi bir ülkeye özgü dinsel ya da siyasal ilkelere zararlı yanı bulunmamıştır. Bizim önerdiğimiz tarzda bir toplumsal ilginin, hiçbir çeşit hükümet için zararlı olabileceğini düşünemiyorum. Hatta tersine, büyük ve kapsamlı hareketler her zaman toplumsal ilgiye ihtiyaç göstermiştir.

Bu işe katkıda bulunabileceklerine, sorunu çözebileceklerine inanan ekollerin bir kenara itilip, bu işin yalnızca Bireysel Psikoloji tarafından üstlenilmesi mi gerekiyor şeklinde bir soru gelirse, ona da cevabım şu olacaktır: Biz Bireysel Psikologlar çok geniş görüşlü kimseler olduğumuzdan, diğer ekollerinde öğretmenlerin bu yoldaki eğitimine katkıda bulunma fırsatını bulacaklarını ummaktayız.

Ben bu olağanüstü verimli fikrin gerçek olmaması için herhangi bir neden düşünemiyorum. Fakat haklı olmanın her zaman yeterli olmadığını, hattâ zaman zaman haklı olmanın bir dezavantaj olduğunu da görmüş bir insanım. Siz ve ben bu konuda ne kadar hevesli olursak olalım, bu fikir insanoğlunun gelecekteki mutluluğu ve refahı açısından ne kadar önemli olursa olsun, gerekliliği su götürmez olan bu düşünceyi hemen gerçekleştirebileceğimizi de sanmıyorum. Ama bu bizim ummaya ve düşünmeye devam etmemizi engellememelidir. Bu yolda çalışmamızı ve suç işleme konusunu bu açıdan düşünmemizi de köstekleməmelidir.

Biz sorunu bu açıdan ele alarak uzun süreden beri üzerinde çalışmış bulunuyoruz ve kişisel kanıma göre de iyi

sonuçlar aldık. Önerdiğimiz çözüm yalnızca bir kuram değildir. Aynı zamanda suç sorununa pratik bir çözümdür.

Ama biz, bu sorun çözülebilir derken, derhal çözülebilir demek istemiyoruz. Ortaya atılan her yeni kuram da, bizimki kadar kuşku ve tepkiyle karşılaşır. Ne zaman birisi çıkıp alışılmışın dışında bir çare önerse, hep öyle olmuştur. Endüstri tekniğinin gelişmesinde de durum aynıdır. Ilk buharlı gemiye ve ilk trene, insanlığın düşmanı gözüyle bakılmıştır. Bilim adamları bile, bunları kullananların deli olması gerektiğini ileri sürmüşlerdir. Oysa daha sonra, insanoğlunun bundan çok daha fazla hızlara bile dayanabileceği ortaya çıkmıştır. Bizim tarzımızdaki eğitimin çocukların başını ağrıtacağından(4) korkanlar da, tıpkı buharlı gemiye ve trene tepki gösterenler gibi davranmaktadırlar.

Ince ince denediğimiz, sağlam olduğuna karar verdiğimiz bulguları kendimize saklamak, onları gömmek doğru değildir. Onları yaymak, dünyanın dikkatine sunmak, dünyadan onları bir kere daha kanıtlamasını beklemek, bizim sorumluluğumuzdur. Bireysel Psikolojinin bu yolla daha iyi anlaşılması sayesinde, kalıtımcıların, çevre kuramının, iç salgı bezi kuramının ve Freud'cu cinsel suç kuramının çok ciddi değer sınavlarıyla karşı karşıya geleceği beklenir(5).

Bireysel Psikolojinin daha derin şekilde anlaşılması aynı zamanda aptallığın teşhisinde de çok yararlı olacaktır ki, bu teşhis günümüzde, özellikle sınırda bulunan olaylarda, çok zordur.

---

4) Başağrısının nedenini, bir takım tepilerin bastırılmasına yorumlayan psikanalitik görüşe bir atıf.

5) Adler 1930'da New York'da toplanan Ulusal Cezaevleri ve Cezaevi İşçiliği Komitesi'nde öğretmenlerin toplumsal ilgiyi geliştirmek ve toplumun liderleri olmak üzere eğitilmesini önerirken sözlerini şöyle bitirmiştir: «Sizlere aşağıdaki önerinin benimsenmesini ve uygulamaya konulmasını tavsiye ediyorum: Suç sorununu çözümlemenin en başarılı yön-

Eğer çalışmalarımız, yalnızca bu satırları okuyan kimselerin düşünmesine, bu fikirlerin ne kadar doğru olduğunu anlamaya çalışmasına, bunları kanıtlamak için ne kadar ileri gidilmesi gerektiği konusunda kafa yormasına yarıyorsa, bu bile bana yeterince mutluluk verir. Insan neslinin genel kalabalığı arasında, hiç değilse yapılması gerekeni yapmış olduğumuzu düşünerek kendimizi avutabiliriz.

---

temlerini bulmak amacıyla, her düşünce ekolüne neler yapabileceğini ortaya koyma fırsatını tanıma koşuluyla, biz Bireysel Psikologlar, Bireysel Psikoloji yöntemlerinin, psikanaliz yöntemlerinin, iç salgı bezi ve patoloji uzmanlarınca önerilen yöntemlerin, davranışçıların önerdiği yöntemlerin ve kalıtıma inananların yöntemlerinin ciddi şekilde deneneceği klinikler açılmasını teklif ediyoruz.»

BÖLÜM V

DİN
VE RUH SAĞLIĞI

21

DIN VE BİREYSEL PSİKOLOJİ

(1933)[1]

Aşağıdaki yazı ilk olarak Luther mezhebinden bir din adamı olan Ernst Jahn ile Adler'in birlikte yayınladıkları bir kitapta sunulmuştur(²). Bu kitapta Jahn tarafından yazılmış olan «Hristiyanlığın Ruh Sağaltımı» başlıklı bir yazıyla, Adler'in ona cevabı, sonra da Jahn tarafından kaleme alınmış kapanış yorumları bulunmaktadır. Herhalde modern kişilik kuramının ve ruh sağaltımının kurucularından olan biriyle bir din adamının işbirliği ilk olarak bu olayda ortaya çıkmıştır. Bu da Adler'in, psikolojiyi günlük yaşama sokma çabasını yansıtmaktadır. Bu amaç için elbette ki psikolojiyi, ereği aynı olan diğer dallarla birleştirmek gereklidir. Adler'le birlikte ilk defa kitap yazmış kişi Carl Furtmüllerdir.

---

1) A 1933 c'den çevrilmiş ve mümkün olan çeşitli ana konuları biraraya getirebilmek amacıyla bazı sıralama değişiklikleri yapılmıştır.

2) Jahn, e. ve Adler, A. Religion und Individualpsychologie; eine prinsipielle Auseinandersetzung über Menschenführung. Vienna: Passer, 1933.

Peder Jahn'ın, din konulu Adler yazısına yeni bir önsöz yazmasını, işbirliklerinin başlangıcını ve Adler'in nasıl bir çerçeve içinde onun sözlerine cevap verdiğini anlatmasını sağlamak, bizler için büyük bir şans olmuştur.

Adler dinin sosyal yanı olan cephelerine olumlu bir yaklaşım alırken, kendisine teistik anlamda dindar demek yine de mümkün değildir. Tutumu daha çok bir hümanist olarak nitelendirilebilir.

(Yay.)

ERNST JAHN'IN YENİ ONSOZÜ

«Hristiyanlığın Ruhsağaltımı» adlı incelememin Alfred Adler'le birlikte yayınladığımız kitapta basılmasından bu yana tam yirmidokuz yıl geçti. Bu yıllar boyunca ben Berlin-Steglitz'deki St. Luke kilisesinde rahip olarak çalıştım, ayrıca 1947-1961 yılları arasında Berlik İlâhiyat Fakültesinde pedagoji ve psikoloji dersleri verdim.

Daha öğrencilik yıllarımda, unutulmaz teolog, düşünür ve sosyolok Ernst Troeltsch bana psikolojinin papazlık mesleğindeki önemini iyice anlatmış bulunuyordu. O sıra geçerli olan Wilhelm Wundt elementer psikolojisi, belki psikoteknik yaratabilirdi ama, ansal (mental) yaşamın iç organizasyonunu asla açıklamaya yetmezdi. Eduard Spranger tarafından yaratılan empati psikolojisi ise, ansal etkinliği (mental activity) sezgiyle anlama çabasındaydı. William James'in pragmatik psikolojisi beni çok etkilemekteydi. Özellikle de din psikolojisi.

O sıralarda ansal incelemlerin büyük devrimi yeraldı ve Sigmund Freud'un psikanalizi ortaya atıldı. Bu yöntem, saklı dürtüleri ve içgüdüleri arasından ruhu anlayabilme çabası içinde, sanki ansal hayatın bir fiziksel bilimi gibi görü-

3) Jahn, E. Wege und Grenzen der Psychoanalyse. Schwerin: Bahn, 1927.

nüyordu. 1927 yılında «Psikanalizde Yollar ve Sınırlar»(3) adlı yazımla ben de bu doğrultudaki yerimi aldım. Benim görüşüme göre işin en yıkıcı ve zarar verici yanı, Freud'un dini bir sinirce (nevroz) olarak görmesi, ya da hayal sayması, en iyi ihtimalle de bir tür «çakırkeyif»lik diye nitelendirmesiydi.

Birçok bireylerde kendini dünyanın merkezi sayma eğiliminin ve önem kazanma çabasının, kendilerine seçtiği ereği çarpıtmakta olduğunu kesin şekilde görebiliyordum. İşte bu nokta, sonunda beni Alfred Adler'in Bireysel Psikoloji'sine getirdi. Onun çalışmalarını incelerken, özellikle «Sinircenin yapısı»nı okurken, gözlemlerin netliğini, ampirik verilere bağlı kalındığını, akıl yürütmelerden kaçınıldığını farkettim. Adler birçok görüngüyü (fenomeni) teşhis edebilecek kusursuz bir ölçüt bulmuştu bana göre.

Biraz da kendi çalışmalarından söz edeyim. Biz sürekli olarak evlilik krizleriyle karşı karşıya geliriz. Evli çiftlerden bir tanesi kuvvet peşinde olur, diğeri kendini onun baskısı altında hisseder, birincinin gösterdiği kuvvet çabasına başkaldırır, çatışma buradan doğmuş olur. Ailede uyumun bozulması özellikle çocuklar için zararlı olmaktadır. Çocuklardan biri örnek çocuktur, öteki ise leyleğin attığı yavru gibidir. Bazen ikisi yer de değişirler. Anne içlerinden bir tanesini, zarar verici bir kuvvetle sever ve kısa süre sonra çocuğun isyankâr olduğundan yakınmaya başlar, içinin nefretle dolu olduğunu söyler. Bu sevgi, kudret isteğinin içinde boğulmuş bir sevgidir. Büyük bir güçle sevilen çocuğu, bilinçdışı bir etkiyle isyana itmektedir.

Çocuklar bundan sonra, bu izlenimlerini yetişkinliklerine de taşırlar. Tek başına insanlar olurlar, ya da kavgacı olurlar. Gelişmemiş toplumsal ilgileri onları durmadan karşı çıkmaya doğru iter. Bazen de, kendileri başkalarının duygularını incittikleri halde, alınan, gücenen insanlar olarak gözükürler. Onem kazanma çabasına düşen, aşağılık duygusu

çeken insanlar, başkalarıyla birleşme yeteneğini kaybederler. Herhalde çağımızın nice acı olayları, toplumsal ilginin bozuk veya eksik olmasındandır. Ben bu düşünceden hareket ederek, «Kudret Isteği ve Aşağılık Duygusu»(4) adlı bir kitap yazdım, bu kitap da benim Adler'le tanışmama vesile oldu.

Adler'i görmek, unutulmaz bir olaydır. Kendi düşüncesine adanmış bir adamdı, Hüzünden bir zerre nasibi yoktu ve içinde doymak bilmez bir bilgi açlığı vardı. Onun önerisiyle, teolojik ve tıbbî bireysel psikoloji yaklaşımlarını bir tek kitapta, birbiri ardından ele almaya karar verdik.

Ruh hekiminin perspektifiyle bir dinadamının görüş açısı pek de ölçülebilecek gibi değildir. Kural olarak psikoloji, insanın kendini çelişkilerinden kurtarabileceğine, ya da uygulanacak tedavinin onu bunlardan kurtarabileceğine inanmaktadır.

Dinsel görüşe göre ise kurtuluş ancak inanç ya da selâmet ihsan edildiğinde gelir. Luther demiştir ki, günahların başlangıcı, gurur, Tanrıya aldırmazlık ve kendini sevmektir. Bireysel Psikolojinin en büyük başarısı da, buna paralel olarak, insanların o şeytanca kendini sevme yüzünden yakıldığını ortaya koymak olmuştur. Adler'in tedavisi o insanı sevgi yoluyla tekrar topluma döndürmektir. Adler'e göre insan sevgisi, hemen hemen din sayılacak kadar büyük bir tutkuyla bağlı olduğu erektir. Kendisiyle insan toplumu konusunda yüzde yüz anlaşırken, bize göre oradan sonra bir de öbür dünya toplumu olduğunu, Tanrı'nın toplumu olduğunu, yani bir *Unio mystica* bulunduğunu kabul ediyoruz. Adler'e göre hayat demek, başka insanlarla birarada yaşamak demektir ve buna cesaret etmek demektir. Fakat in-

4) Jahn, E. Machtwille und Minderwertigkeitsgefühl: eine kritische Analyse der Individualpsychologie. Berlin: Warneck, 1931.

sanların öyle sorunları vardır ki, bunlar ne dostluklarla, ne de cesaretle çözülebilirler. Ayrıca, Hristiyanlık gerçi cesaret verici, teşvik edicidir ama, Tanrıya inanmadıkça bir cesaretin söz konusu olamayacağında direnmektedir. Nihâî anlamı veren Tanrı'nın kendisidir. Adler'e göre ise Tanrı, insanların fikridir; Hristiyanlar ve benzer dinler için Tanrı kendini göstermiştir.

Bir başka önemli fark daha var. Adler, hayat tarzındaki yanlışlardan söz ediyor. Anlaşılamayan insan davranışlarının yanlış büyütülmeye ve dolayısiyle de toplumsal ilginin noksanlığına dayandığını savunmakta haklıdır. Ama insan, yanlış ile suçluluğu, kusuru eşit olarak düşünemez. Hayat tarzındaki yanlışlık her zaman yüzde yüz entelektüel değildir ve derin görüşle mutlaka çözümlenir de diyemeyiz. Bu yanlışlık pekâlâ dürtülerin iyi şekilde kontrol edilememesinden de doğmuş olabilir ki, o zaman suçluluk da vardır.

Bu farkları, insanı anlamak ve ona rehberlik edebilmek açısından, ortaya koymak zorundayız, çünkü görüşlerimizi derinleştiren şey aslında farkları anlamaktır.

1933 yılındaki ortak çalışmamızın amacı, yine de iki görüşü birbirinden ayırma değil, onları karşılaştırmak, birbirimizin görüşünü daha iyi ve daha derin şekilde anlayabilmekti. Aradan geçen 29 yılın sonunda bana bu iş daha da bir önem kazanmış gibi görünüyor.

Adler'in en başta gelen amacı, insanların kardeşliği kavramıydı. Teolog için ise dünyayı Tanrı yaratmıştır ve insan da Tanrı'nın yarattığı varlıklardan biridir. Bu görüşten hareket edilirse, insanların kardeşliği, insanoğlunun ebedî ideali olmaktadır.

Berlin-Steglitz
Haziran 13, 1962

Jahn tarafından yazılmış olan bu yazıya ne Bireysel Psikolojiyi yeterince derin anlamamış diye sitem edilebilir, ne de Tanrı fikrini vurguladığı veya dinsel eğitimde direndiği için yazarına sitem edilebilir. Yazarın gerçeği arayan tutumu her iki durumu da zaten kabul etmektedir. Ayrıca yazarın ahlâkî ciddiliğini de, teistik bir dinin verdiği önyargılar diyerek, ya da buna benzer boş kalıplar kullanarak bir yana itmeye, kendisini bu ön yargılardan ötürü görüşü daralmış bir kimse olarak düşünmeye de olanak yoktur. Tersine, kendisinin eğitimle veya dinle ilgili görüşlerinin insanlarla olan yakın ilişkisinden oluştuğu, toplum refahı için, başarma, bitirme ve kusursuzlaştırma ereğine dönük bir toplum üyesinin düşünceleri olduğu açık seçik gözükmektedir.

Bireysel Psikolojinin temel bulguları arasında da yukardaki konuya değinenler bulunmaktadır.

Kusursuzluk ereği olarak Tanrı fikri

Aktif olarak hareket eden bir bireyin çabası, yenmeye doğrudur, kuvvete doğru değildir. Bunu Bireysel Psikoloji gibi, Jahn da, Künkel de, daha başkaları da söylemektedirler. Kuvvet için, daha doğrusu kişisel kuvvet için çaba, kusursuzluk aramanın, güven veren bir avantaj durumu aramanın binlerce yolundan yalnızca biridir.

Kusursuzluk fikrinin bir somutlaştırması, büyüklüğün ve üstünlüğün insan yapısına ve duygularına doğal gelen şekillendirmesi, bir ilâh düşünmek yoluyla gerçekleşmiştir. Tanrı'ya doğru çaba göstermek, onun içinde olmak, onun çağrısını izlemek, onunla bir olmak... İşte bu çabadan (dürtüden değil, çabadan), ortaya bir davranış, bir tutum, bir düşünce ve bir duygu çıkmaktadır. Tanrı ancak bir yüksekliк niteliğine yönelmiş düşünce süreci sonunda, rehberlik eden bir büyüklük ve sınırsız kudret düşüncesi sonunda, kendi yüzünü göstermekte, kendini tanıtmakta ve büyüklüğe, sınırsız kuv-

vete, inanç, şükran ve niyaza giden yolu göstermekte, gerilimlerden, aşağılık duygularından uzaklaşmayı sağlamaktadır.

İnsan sürekli çaba gösteren bir varlıktır ama, asla Tanrı gibi olamaz. Tanrı ebediyen kusursuz ve tamamdır, yıldızları yönetir, kaderleri çizer, insanı o aşağı durumundan yükseğe, kendisine doğru yüceltir, uzaydan her insanla konuşur ve bu şekilde kusursuzluk ereğinin en parlak simgesini oluşturur. Tanrının yapısında, dindar insan yüksekliğe giden yolu bulmaktadır. Onun sesinde, hayatın kusursuzluk ereğine çağıran sesini tekrar duyar, burada, dünyada yaşamanın verdiği aşağılık ve geçicilik duygusunu yenmeye yönelir. Insan ruhu, hayat hareketinin bir parçası olarak, değerlendirici bir biçimde yükselme, kusursuzluğa ulaşma tecrübesine katılma yeteneğinde bulunmaktadır.

Tanrı fikri insanoğlunun gözündeki o büyük önemiyle birlikte, Bireysel Psikoloji'nin görüş açısından anlaşılabilecek bir kavramdır ve insanın büyüklük ve kusursuzluk fikrinin somutlaştırılmışı olarak anlaşılabilmektedir. İnsanın da, toplumun da ereğini oluşturmaktadır. O erek insanın geleceğinde vardır, hâli hazırda ise duygu ve emosyon ulaştırarak güdücü kuvveti arttırmaktadır.

Bireysel Tanrı Kavramları

İnsan bir kişiliği ne kadar dikkatle incelerse, ne kadar dakik bir karakterizasyona varırsa, karşısındaki bireyin düşünüşünde, duygularında, konuşmasında ve hareketlerinde, bir özgünlük bulunduğunu ve bunun kendini tekrar tekrar ortaya koyduğunu, bizim yalnızca tek tek nüanslar ve varyasyonlarla yüzyüze geldiğimizi o kadar daha net şekilde görecektir. Dil (lisan) denilen şeyin soyutluğu ve sınırlılığından mıdır (her halde bir dereceye kadar ona da bağlıdır), okuyucu veya dinleyici, okuduğu ve dinlediği sözler arasında nelerin saklı bulunduğunu anlamalıdır ki, bu sa-

tırların yazarını gereğince anlayabilsin ve onunla gerçek bir ilişki kurabilsin. Iki insan aynı şekilde hareket ettiği zaman, aslında aynı şekilde hareket etmemişlerdir. İki insan düşünürken, hissederken, ya da aynı şeyi isterken de farklar vardır. O halde bir insanı tam anlamıyla anlamak istiyorsak, tahmin yönteminden pek de uzak kalamayız. Bir insan bir konuda bir tutum takındığı, ya da bir dünya görüşü edindiği zaman, onun kendine özgü hayat tarzı kendini kuvvetle belli edecektir. Hele de bu insan, duygularının hayal dünyasında kalmışsa, bu daha da kuvvet kazanır.

Dinde de durum bundan farklı değildir. Din bize söz ve yazı yoluyla intikal etmiştir. Kusursuzluk ereğinin somutlaştırılmasına geçildiği anda, nüanslar farklılık göstermeye başlar. Hayvan figürlerinin üstünlük ereğini simgelediği ilk dinleri bir tarafa bıraksak bile, yine de yüce kuvvetin insan zihninde, geleneğe, hayat tarzına, hatta iklime, kozmik ve telürik etkilere bağlı olarak ne kadar değişik şekillerde yansıdığını görmezden gelemeyiz.

Tek tanrılı dinlerin, uygar insanın dünya görüşüne daha iyi cevap verdiğini varsaymak bize kolay gelir, çünkü uygar insan dünya olaylarının en yüksek yöneticisinde en büyük kuvvetin ifadesini düşünebilmekte ve hissedebilmektedir. Ama burada da her bireyin ,o yüce varlığın fonksiyonu ve şekli konusundaki imajı binlerce şekilde geliştirebileceğini ve ince nüanslarla başka insanların imajından farklı kılacağını kabul etmemiz gerekir.

Ideal, nihâî birliğe pek varılamaz diyebiliriz. Bu, imaj yaratmayı yasaklasak da, kimliği bir imajla ortaya koysak da, böyledir. Somutlaştırmanın binlerce çeşidinde, şahıslandırmadan bunun tam tersine kadar gidilebilmesine bu yüzden şaşmamak gerekir. Özellikle de insan artık kendini dünya olaylarının merkezi olarak görmediği, daha az bir somutlaştırmaya razı olduğu, sebep-sonuç ilişkisine göre iş gören doğa kuvvetlerini en büyük kuvvet olarak tanıdığı za-

man. Bireysel Psikoloji henüz incelemelerini bu alanın derinliklerine yöneltmiş değildir ama, temel görüşlerine göre böylesine mekanistik bir görüşü hayal olarak nitelendirecek, ayrıca bunda bir erek ve yön olmadığını söyleyecek, bunu dürtü psikolojisine benzetecektir, çünkü o da bunun gibidir. Materyelist görüş erekten yoksunken, dinsel görüş, tersine, bu alanda çok ileri durumdadır ama, o da sebep-sonuç temelinden yoksundur. Çünkü Tanrı, bilimsel olarak kanıtlanamaz. O, inancın armağanıdır.

İnsanın Sorunlarının Yansıması olarak Tanrı

Bireysel Psikoloji başka bir yoldan ilerlemek zorundadır. İnsanın dünyanın merkezi olup olmaması sorusu ona göre gerekli değildir. Niyeti, insanı dünyanın merkezi yapmak olmalıdır. O zaman insan kendine bir görev ve bir erek edinmiş olur. Gerçi o ereğe ulaşılamaz ama, yine de o erek hiç değilse bir yöne doğru işaret eder. İşte o yol, insanın her zaman seçtiği yoldur. Bedensel ve psikolojik koşullarıyla bu dünyaya geldiği andan başlayarak, durmaksızın kendini korumaya ve yükseltmeye çaba göstermek zorundadır. Tanrı'yı bu yolla bulmuştur, Tanrı ona yolu gösterir. Çünkü Tanrı, çıkmaz sokağa benzeyen, çelişkilerle dolu hayat yolu üzerindeki kör ve hatalı hareketlerin ereğini ahenkli bir şekilde tamamlamaktadır. Kuvvet veren inançtan ve ilâhî ereğin kuvvetinden bir şeyler kapabilme çabası, her zaman için bir şeylere ihtiyaç duyan insanın güvensizlik ve aşağılık duygularından doğmaktadır.

Soğukkanlı bir şekilde baktığımızda, zaman geçmesiyle ortaya çıkan şekil farkının da önemli olmadığını görüyoruz. İnsan o en yüksek etkili ereğe Tanrı da dese, sosyalizm de dese, bizim dediğimiz gibi pür toplumsal ilgi fikri de dese, başkalarının (yine belli ki toplumsal ilgi fikriyle ilişkili olarak) dediği gibi ego-ideal da dese, o kavram yine aynı yenme ereğini, o yöneten, kusursuzluk vaadeden, inanç veren yenme ereğini yansıtmaktadır.

Dinsel görüşlerin bu düşünceye pek kusur bulamamaları gerekir. Meğer ki Pfister veya David'deki gibi düzensiz düşünceler bu konuya eleştiri yaklaşımı dışında yönelsin. Hattâ belki de bu görüş Tanrı fikrine bir netlik getirmek için uğraşmış ve uğraşmakta olanlar (ve ihtimal ki içlerinde buna benzer etkiler taşıyanlar) tarafından hevesle karşılanabilir bile.

Biz de Bireysel Psikoloji'yi eleştirmekte kimseden geri kalmak istemeyiz. Bu nedenle de burada dikkate değer bir kuşku ortaya çıkmaktadır. Her zaman için insanoğlunun en çok meşgul olduğu amaç olan neslin ve bireyin bekası, tümün ve parçaların yüselmesi konusunu kaale almadan, tüm kuvvetleri kendinde toplamış, sınırsız bir büyük kuvvet yaratmak nasıl olur da insanın en büyük uğraşı haline gelebilir? O yüce kuvveti somutlaştırırken, en büyük uğraş, insanın bu en güçlü amacına yönelik olmamalı mıydı? Hayat zorlukları karşısında güçlü kalmak, hayatın rahatça zevkini çıkarabilmek için, insanın en büyük sorunları olan, gençlerin bakımı, türlerin bekası ve ilerlemesi gibi şeyler hesaba alınmamalı mıydı?

Herhalde tatmin edici bir imaja ulaşmak, bu yüce varlığın tür ve birey bekası ve güvenliği sağlayarak umuda ve inanca yönelen niteliğine varmak, düşünemeyeceğimiz kadar uzun zaman ve çok sayıda deneyler gerektirmiş olmalıdır. İnsanın erek veren Tanrıyla kutsal birleşmesi kesinlikle söz ve kavram dışı, dinsel bir inançla gerçekleşmiştir. Günümüzde de her dindar bireyin ruhunda aynı şey yine o şekilde gerçekleşmektedir.

İnsan İlişkilerinin Kutsallaşması (Takdisi)

Bir nihaî kusursuzluk ereğinin somutlaştırılması yolundaki güçlü olanaklar ve bu konunun karşı konulmaz çekiciliği esasen insanın doğasında, yapısında vardır ve onun psikolojik mekanizmasının yapısından da gelmektedir. Psikolo-

jik gereklerin diğer tür gereklerle birleşebilme olanağı da öylcdir. Bu olanakların takdis edilmesi onları güçlendirmiş, gelişmelerine yol açmış, tüm düşünsel ve duygusal mekanizmayı sürekli bir harekete doğru itmiştir. Bu sürekli kuvvetlenmenin içinde, anne-çocuk ilişkileri, evlilik, aile bağları da, gençlerin bakımı ve yetiştirilmesine yararlı doğrultuda var olmaktadır. Aynı zamanda (yine aynı ihtiyaçtan doğan bir başka şey), insanın komşusunu (diğer insanları) sevmesi de takdis edilmiştir. Ve herhalde insan neslinin bekasına ve kusursuzluğuna doğru en büyük adım da, insanın tüm kötülüklerden kurtulma ereğiyle Tanrı ile birleşmesi sonucunda atılmıştır.

Insanoğlu acaba dost sevgisi ve ortak çaba konusunun ve o yolla anne-çocuk arasındaki doğru ilişkinin, sosyal yasalara uymanın ve sekslerin işbirliğinin, başkalarının işine ilgi göstermenin gerektiğini, bilimsel yollardan kanıtlanıp aktif olarak kabul edilinceye kadar bekleyebilir miydi, ya da beklemeli miydi? Böyle bir ruhsal, ya da psikolojik açıklama ve anlayış elbette ki ilişkilerin giriftliğini en belirgin şekilde ortaya koyar, tüm yanlışlıklara giden kapıları kapar, değerlerin öğretilebilecek şeyler olduğunu bize anlatırdı ama, bu anlayış henüz birçoğumuzun ulaşmış olduğu bir düzey sayılamaz. Dinsel inanç ise canlıdır, yaşamaktadır ve bu derin görüşlerle onlardan doğacak dinsel duygular gelişinceye kadar da yaşamayı sürdürecektir. Bu derin görüşü sadece tatmak da yetmeyecektir. İnsanların bunu çiğnemesi, yutması ve tam anlamıyla sindirmesi de gereklidir.

Insanların büyük bir kısmının dine karşı gelmesi de aslında önemli bir konu değildir. Bu karşı koyuş, daha çok dinsel organizasyonun yönetici kuvveti ile bu organizasyonun gerekliliği arasındaki tersliklerden, çelişkilerden ortaya çıkmıştır. Bir de, herhalde, dinin oldukça sık sömürülmesinin sonucu olabilir.

Bireysel Psikoloji her bireyin içinde bulunan toplumsal

ilgi miktarını görmektedir ve bunu insanla birlikte doğan ve gelişmeyi bekleyen yenilmez niteliklere kadar izleyebilmiştir. Toplumsal ilginin en baş geliştiricisi annedir. Anne-çocuğa doğumdan sonra bile fonksiyonel olarak bağlı kalır ve onun çıkarlarını gözetmekle yükümlüdür. Anne de, baba da, çocuğun kendilerinden bir parça olduğunu, onun kendi ölümsüzlük araçları olduğunu anlamalıdırlar.

Bireysel Psikoloji'nin sözünü ettiği toplum bir erek, bir idealdir, ona hiçbir zaman ulaşılamaz, ama o her zaman bizi çağırır, gerekli yolu işaret eder. Bu toplum, bu birarada yaşayan insanların mantığının gücü, kendi peşinden gelenleri kutsar, isteksizleri ve yanlış taraflara sapanları cezalandırır. İnsan hayatında giderek güçlenen etkisi, sürekli olarak zayıfları kuvvetlendirmeyi, düşenlere destek olmayı, yoldan sapanları doğrultmayı amaç edinen kuruluşlar yaratır. Dünyasal ve kozmik olayların merkezi olmakta kararlı bulunan insanoğlu, ereğini çözüme yaklaştırabilmek için, herkesin bedensel ve psikolojik çıkarlarını tek ve değişmez bir faktör olarak hayatın temeli saymak zorundadır. Bu nokta bile, Bireysel Psikoloji'nin hasımları ve eleştiricileri tarafından kolaylıkla sömürülebilir.

Bireysel Psikoloji ve Diğer Sosyal Akımlar (Hareketler)

Toplumu kendi çabalarının yön verici ereği haline getirmiş olan akımlar, kendi tutumlarının herkesin yararına dönük olduğunu ortaya koymak zorundadırlar. Bunun yalnız sözlerinde mi, duygularında mı, yoksa hareketlerinde de mi böyle o'duğunu kanıtlamak zorundadırlar. Bu genellikle uzak gelecekte etkin olmanın yoludur. Kararı da kolay değildir, çünkü hiç kimse salt gerçeği bildiğini iddia edemez. Ben kendi hesabıma, nihâî ereğinde herkesin çıkarını garanti edebilen herhangi bir hareketi değerli saymak gerekir derim.

Bu benim kişisel görüşümdür, kimseyi de buna inanma-

ya zorlayamam. Buradan Bireysel Psikolojinin tüm dinlere ve tüm siyasal partilere yönelik tutumu ortaya çıkmaktadır. Benim bilimsel çalışmalarımın temeli, bilimin dışında olan tüm diğer akımlar tarafından konulmuş katı yasalarda formule edilen normlara karşı gelmektir ve bu tür kanunları asla kabul etmem. Bireysel Psikoloji, herkesin iyiliği ereğini içeren tüm akımlara karşı büyük hoşgörü beslediği halde, ideal toplum ereğini desteklemeyen, veya ona karşı olan eğilimlere de karşı çıkmak zorundadır. Bireysel Psikoloji gibi insanoğlunun iyiliğini gözönüne almış hareketlerin değerlendirmesini yapmak, onları övmek veya eleştirmek benim görevim değildir ve hiçbir zaman da böyle bir küstahlığa kalkışmamışımdır. Beri yandan, böyle hareketlerin büyük başarılarına baktıkça hayranlık duygularına kapılmamı da engelleyemem. Ama Bireysel Psikoloji yalnızca bilimsel yöntemleri, metodları kullanmak zorundadır. Saf bir bilim olarak kalmak, insanlara bu değişmez şekliyle ulaşmak zorundadır ki, böylelikle pratik hayatın daha yakınında bulunan diğer bilimsel hareket ve akımlara da yararlı ve verimli olma umudunu koruyabilsin.

Bireysel Psikoloji, dinlerin o büyük kuvvetleriyle, kilise örgütleriyle, okullara ve eğitime etkileriyle büyük avantaja sahip olduğunu inkâr etmez. Dinlerin kuvvetini kaybettiği noktada, o da kendi bilimsel yöntemlerinin uygulanmasından, tüm insanlığı kapsayan insancıllığın kutsal yararlarını korumaktan ancak tatmin duyacaktır. Kiliseyle veya siyasal hareketlerle çelişkilerimiz ancak, bu insancılık Bireysel Psikolojinin bilimsel görüşlerine göre yeterince korunmuyor gibi görnüdüğü zamanlar ortaya çıkabilir.

Ben şahsen dinsel veya siyasal hareketlere katılmaya fazla eğilimli değilimdir çünkü Bireysel Psikolojinin gücüne ve etkinliğine inancım vardır. Yalnızca bunun geniş şekilde hissedilebilmesi için aradan zaman geçmesi gerektiğine inanmaktayım. Bu arada, Bireysel Psikoloji görüşlerinin kilise

çevrelerinde, okullarda, kriminolojide, eğitimde ve ruh sağaltımında nasıl giderek ağırlık kazanmakta olduğunu gördükçe memnun oluyorum. Siyasal partilerde bile toplum fikri giderek tutulmaya başlamaktadır ama, henüz istenen şekilde desteklendiği söylenemez. Bireysel Psikolojinin kendine merkezî bir yer edinmesi, o yeri koruması ve aldığı sonuçlardan herkesi yararlandırmasının bir görev olduğuna inanıyorum. Toplu yararlara kim katkıda bulunmak istiyorsa, sosyal duygusunu baskı altındayken bile koruyabilmelidir. Jahn bu yolu seçmiştir, ben de onu izleyeceğim.

TARTIŞMA

Bu temel açıklamalardan sonra, artık Jahn'ın sözlerini tartışabilecek noktaya varmış bulunmaktayım. Pür ve pratik mantığa göre, Bireysel Psikolojinin din ile bir takım ortak yönlere sahip olduğunu sanırım bazı önemsiz istisnalar dışında herkes anlayabilir. Bu ortak noktalar genellikle düşünce, duygu, irade, istek konularında ortaya çıkmakta olup, hepsi mutlaka insanoğlunun kusursuzluğu ereğini ilgilendirmektedir. Bu nedenle tartışmalarımı, bizim doğru görüşlerimizi açıklamak istediğim bu ana noktalara toplamak zorunluluğunu hissediyorum. Jahn benim bulgularıma varmamış olmakla asla suçlanamaz. Esasen benim bulgularım dediğim şeye de, Bireysel Psikoloji'nin bulguları demek daha yerinde olacaktır.

Değişik fikrimi ifade etmeye kendimi zorunlu hissedişim belki de lisanın sınırlılığı nedenine dayanmaktadır. Bazı durumlarda ise, Jahn'ın bir düşüncesinin, tarafımızdan savunulan «psikolojik süreç, bireyin tüm hayat tarzından ayrılamaz» görüşüne uymaması beni konuşmaya itiyor olabilir. Arasıra karşıma ikincil kaynaklardan gelme düşünce ve yargılar da çıkmaktadır. Şimdi bu gözlemlerimden bazılarını açıklamak istiyorum.

Bireysel Psikolojinin karakteroloji ve kişilik araştırma-

larındaki psikolojik ifadelere bakış yolu, patolojik fenomenleri, her tür psikolojik başarısızlıkları, nedenle ruhun ilişkilerini ve toplu hareketleri ele alış biçimi hâli hazırda öyle sağlamdır ki, herhangi bir tutarsızlıktan bozulacak durumu yoktur.

Fakat bireysel ifade şekilleri, onların net ve tutarlı biçimde anlaşılması ve tedavi konularında durum aynı değildir. Bu ancak kendini tanımakla, çabuk görmekle, ikna yeteneğiyle, inandırmakla, yeterli tahmin yeteneğiyle, özdeşleşmeyle ve işbirliğiyle gerçekleşebilir. Gerçi bu yetenekler hep üstüste çakışan şeylerdir ama, Bireysel Psikoloji uygulayan herkeste değişik şekillerde gelişirler. Aynı tür farkları, bir sürecin tarif ediliş biçiminde de, her psikolojinin çözümlenmeden kalmış önyargılarında da görebilmekteyiz. Buradan da bazı farklar ve anlatımda bazı çelişkiler doğmaktadır.

Belki yapılan iş, Bireysel Psikoloji dalında çalışmak isteyenlerin bazılarına zor gelmekte, eleştirici gözlemcilere ise daha da zor gelmektedir. Böyle kimseler, Bireysel Psikolojinin içine, haklı veya haksız olan diğer alanlardan bazı kaçak şeyler sokma çabalarıyla, işi kolaylaştırma eğilimlerini açığa vurmuş olurlar. Öyle olunca da okuyucu zaman zaman bir çelişki izlenimi edinir, anlatılanı açık şekilde anlayamadığını, söylenenin başka düşünce akımlarıyla birbirine dolaştığını hisseder. Kendine ait olan farklı din görüşünden, siyasal görüşten, dünya felsefesi, ya da psikoloji görüşünden, Bireysel Psikoloji'ye uygulanabileceğini düşündüğü bir takım eleştiriler doğabilir. Ama eleştiri, Bireysel Pisikoloji'yi bir bütün olarak anlama temeline dayanmalıdır. Onu, benim ilk tanımladığım şekilde bir disiplin olarak kavramak şarttır.

Jahn'ın Bireysel Psikoloji'ye hakkını teslim ediş biçimi övgüye değer. Ama arasıra kaynağa inmediği, Bireysel Psi-

koloji'nin çerçevesine girmeyen bazı sözlere cevap vermeye kalkıştığı da su götürmez.

Duygulardan çok Eylemleri (Actions) Vurgulama

Bu girişiğimiz tartışmanın konusu (belki bazıları şaşırabilir ama), duyguların psikolojik hayatın tutarlılığındaki rolü olmaktadır. Bireysel Psikoloji «bütünlüğü» yalnızca varsaymakla kalmaz, aynı zamanda her tek olguda onu göstermeyi, kanıtlamayı da üstlenir. Böylelikle de, duyguların da birleştirici bir ereğe yönelmiş olduğunu, bu bakımdan tüm diğer psikolojik süreçlere benzediğini ve onlarla birleştiğini ortaya koyar.

Dinsel bir bakış açısından, bilimsel veya daha çok sezgisel olarak, ereğime Tanrı deyip onu görmek için başımı yukarıya da kaldırsam, sırf bilimsel yolu seçip insanoğlunun ideal kusursuzluğu çabasına da yönelsem, duygularım her zaman nihai ereğim tarafından saptanacaktır. Ve elbette ki Tanrıya yakınlığın az olduğu yerde insan sevgisi, sosyal duygunun güçlü olduğu yerdekinden daha az olur. Doğal olarak, bunun tersi de geçerli olabilir.

Bireysel Psikoloji duyguların kelimelerle ifade edilmesine ilgi göstermez ama insanın hareketinin yoğunluğuna büyük ilgi gösterir. Bu nedenle çeşitli dinlerin temsilcilerini, duygu ifade ediş biçimlerine göre değerlendirebilecek durumda değilse de, yalnızca hareketlerine bakarak, bütünlüğe sahip birer birey olarak değerlendirebilecek durumdadır, yani verdikleri meyvelere bakmaktadır. Bu meyveler tabii ki *sub specie aeternitatis* (sonsuzluk perspektifi için-de) görülebilecek şeyler olmalıdır.

Jahn'ın inancına göre Bireysel Psikoloji, ruhu, hayatla ve toplumla ilişkileri içinde görmektedir. Bu ifadeye bir şeyler ekleme zorunluluğu vardır. Ruhu da, tüm insanı da, toplumun bir parçası olarak, evrenin bir parçası olarak gördüğüm doğrudur. Ama insanı aynı zamanda ideal toplum uğru-

na çaba gösteren (doğru yolunu bildiği takdirde) bir varlık olarak görürüm ki, bu çaba hareketi ona bir dünya yaratığı olarak sezgisel ve bilimsel bilgilerinden gelmektedir.

Din adamı, Bireysel Psikolojide dinsel ve ahlâkî duyguların incelenişini gözden kaçırdığı zaman, bu konuların sosyal duyguyla ilgili geniş tartışmalar içinde yeraldığını görmüyor demektir.

Jahn tarihsel ve olgusal açıdan dört rehberlik türü arasında farklar görmektedir: Dinsel, idealist, eğitimsel ve psikoterapötik (ruh sağaltımsal). Vasıfsız erek bilincinin bunlardan ancak birincisine yakıştırabiliriz. Erek bilincinin öteki üçüne maledilebilmesi için, bunların tüm çabalarını, bilimsel açıdan eleştirilemeyecek biçimde, Bireysel Psikolojinin gösterdiği ereğe, yani insanın sorunlarını çözmesine en doğru rehber olarak seçtiği ereğe, ideal topluma yönelik eğitime doğrultmaları gerekmektedir.

Kusursuzluk amacı, asla ulaşılamayacak ideal bir topluma yönelik haliyle, her tip rehberlik için temel haline geldiği anda, bunların dördü birbirinden ancak gidiş yolları, belki bir de konulara bakış biçimleri açısından fark gösterir duruma geleceklerdir. Oysa Jahn, insanı topluma doğru iten şeyin inanç olduğunu savunmaktadır. Bireysel Psikoloji rehberliğinde ise o şey, insan sorunlarını çözmenin tek doğru yolunun, ideal toplumun yararına dönük yol olduğu konusundaki derin inançtır.

Toplumsal İlgi Yoluyla Selâmet

Selâmet ve huzur sorunu da Bireysel Psikoloji rehberliği içinde düzgün şekilde gelişebilmektedir. Problem çocuğun, nörotiğin, suç işleyenin ve bu gibi tiplerin olgularında, o insanın hayat tarzını çocuklukta yanlış kurulmuş olarak anlamak yolunu seçmişizdir ve yapılan bu hatayı insanca bir hatâ olarak görürüz. Eğer böyle görmeyi başarır, o insanı yaptığı hatâdan utandırmayacak taktiği, sanatı, duyarlılığı

ve insan sevgisini gösterebilirsek, hasta duygusal isyana sürüklenmeksizin veya içine kapanmaksızın hatalı hayat tarzını kesin şekilde değiştirebilmektedir. Örneğin Künkel, Bireysel Psikolojiyi insanda pişmanlık ve suçluluk duygusu yaratmakla suçlamakta ve hastalarına bunu insafsızca işlediğini söylemektedir.

Bireysel Psikoloji tüm insan hayatını eşit kabul eder (bunu başarıda eşitlik şeklinde yorumlamamak şarttır) ve dağarcığında bir hatâyı düzeltmeye yetecek kadar avutma, cesaret verme, teşvik etme yöntemlerini de hazır bulundurmaktadır. Dostça çalışma yöntemi içinde hem avutmakta, hem eğitmekte, hem de öğretmektedir. Ama insanın öğretebilmesi için, daha önce o yanlış hayat tarzının tümünü çok iyi anlamış olması şarttır.

Nasıl dinsel görüşte insanın en yüce anlamda toplum üyesi sayılabilmesi için kendini Tanrının huzurunda hissetmesi şartsa, Bireysel Psikolojide de hatâ yapmış olan birey, sağduyunun karşısında durmakta, nihaî ideal topluma göre «doğru» sayılan şeyin huzurunda bulunmaktadır ki, tüm temiz eylemlerin (aksiyonun) ölçütü de o şeydir.

Ne gariptir ki, sağduyu pek fazla ciddiye almayan psikologlar da vardır. Bunun nedeni herhalde, sağduyunun onların «özel zekâ»sına ters düşmesindendir. Kuşku duyanları ikna edebilmek amacıyla şunu söyleyelim: Sağduyu, insanca anlayışın gelişmesine paralel olarak büyür, her dönemde insan mantığının ve insan eylemlerinin kontrolunun varılabilecek en yüksek düzeyini temsil eder.

Başarısızlık hataların ürünü olduğuna göre, arasıra, ender olaylarda, eğer bireyin ideal toplum ruhu sağlam kalmışsa, kendini bu hatadan kurtarması da mümkündür. Dinde bu, Jahn'ın da dediği gibi, öz'ün Tanrı ile temas etmesi sonucu yeralabilmektedir. Bireysel Psikolojide, o yumuşak sorular barajı karşısında, hata yapmış olan insan bir huzur,

bir pişmanlık duyar ve sonra da bir bütünün parçası haline gelmekle bir affa uğrar(5).

Doktora, papaza, öğretmene göre rehberlik sorunu, kendisine düşen işlere hazır olmayan karşsına çıkan görevden sarsılan insana, kendi yaşamındaki yanlışlığı göstermek, onun daha iyi hazırlanmasına yardım etmektir. Bana öyle geliyor ki dinsel rehberlikte de «ikna»dan başka bir yol yine yoktur. Bu açıdan Bireysel Psikoloji en iyi yöntemi, en doğru iç gözlemleri ortaya çıkarmış bulunmaktadır.

Jahn'ın Hristiyanlık rehberliği konusundaki birçok değerli görüşüne hiç değinmeyeceğim. Bir bakıma bunları Bireysel Psikoloji açısından zaten cevaplamış bulunuyorum.

Isa sayesinde günahtan kurtarılıp özgürlüğe kavuşan insan ruhunun hikâyesi, pekâlâ ideal toplum yolundaki insana da uygulanabilir. Herhalde «Tanrı» kavramı birçoklarına daha kuvvetli, daha somut görünecek, daha güçlü duygusal tepkiler doğuracaktır. Fakat teolojik antropolojinin, psikolojik antropolojiden farklı olduğu da kolay kolay savunulamaz. Hele karşılaştırma yapabilmek için birincisini sağduyu temeline oturttuğumuz zaman, hiç savunulamaz.

Künkel(6), her zamanki düşünceleri paralelinde, yine bunun aksi yolu seçmiştir ve böylelikle yeni bir şey bulduğunu sanmaktadır.

---

5) «Sorular barajı» deyimi Almanca orijinalde Fragefeuer (sorular yaylım ateşi) olarak geçmektedir. Burada Adler «Fegefeuer» (sözlük anlamı: temizleyici ateş) yani «Cehennem Ateşi» kelimesi üzerinde oynamıştır.

6) Dr. Fritz Künkel, 1924 yılında Berlin Bireysel Psikoloji Derneğini kurmuş olup, Adler'in psikolojisini protestan papazlarının dikkatine sunmakta özellikle başarı göstermiştir. 1932 yılında Künkel'le Adler kuramsal görüş farkları yüzünden ayrıldılar, Künkel daha sonra Jung'un bazı fikirlerini kendi «We-Psychology»sine kattı. We-Psychology görüşleri, **Character, growth, education** (Philadelphia: Lippincott,

Allers(7) de aynı şeyi yapmış, psikolojik antropolojiyi Hristiyan kilisesinin bir parçası haline getirmek yerine (Bireysel Psikolojinin görevi bu olmalıydı), onu papazlara hoş göstermek amacıyla dinsel bir terminoloji kullanmak yoluna gitmiştir. Künkel şöyle diyor (Jahn'ın yazısından alınmaktadır): «Hastanın bakış açısından, yolu değiştirmek bir selâmettir. Bilimsel bakış açısından ise bu bir mucizedir.» Ruh hekimi mucize yarattığını gördüğü zaman gururlanmamazlık edemez. Ama beri yandan bireyin bütünlüğünü anlamış, tanımışsa, düştüğü hatanın yapısını kavramışsa, bireyi daha iyi bir hayat tarzına ikna etmeyi de başarmışsa, buna mucize diyemeyeceğini görecektir, çünkü bu anlaşılabilir, açıklanabilir bir insan başarısından başka bir şey değildir.

Jahn'ın söz ettiği Liertz de, *exercitia spiritualis*'i ruh sağaltımına sokmakla ve iradenin duygusal yaşamdaki, estetik uygulamalardaki etkisini, öz-kontrolun önemini vurgulamakla, düzelme, iyileşme olgusuna nelerin dahil olduğunu gözden kaçırdığını göstermektedir. Bunlar zaman zaman bir ilerlemeye katkıda bulunabilir ama, bu ancak işbirliği itisi-

---

1938)'de ve «Bir karakter nasıl gelişir» (New York: Scibner's, 1940) da anlatılmaktadır. Jahn'a göre, vahi ve selâmet (huzur) kavramlarını Bireysel Psikoloji'ye sokan, Künkel'dir (Jahn & Adler, p.28).

7) Dr. Rudolf Allers bir süre Adler'in yakın çalışma arkadaşlarındandı. 1937'de Amerika Katolik üniversitesinde kendisine felsefi psikoloji kürsüsü teklif edildi ve orada 1938-1948 yılları arasında ders verdi. Daha sonra Georgetown üniversitesine felsefe profesörü olarak atandı. Pek çok sayıda makalenin ve birkaç kitabın yazarıdır. Bu kitaplar arasında «Başarılı Hata: Freud Psikanalizinin bir eleştirisi (New York: Sheed & Ward, 1940) ile, son zamanların ürünü olan» Existentialism and Psychiatry (Springfield, III. Thomas, 1961) sayılabilir. Bu bilgiler Doktor Allers'in kendisinden, 31 Mart 1962'de alınmıştır.

nin, toplum üyesi olma bilincinin ve toplumsal ilginin gelişmesi halinde yeralabilir. Yani bu tür bir uygulama ancak toplumsal ilgi tabanı üzerinde sonuç vermektedir. O varsa işlemektedir. Aksi halde duyguları etkileme girişimi havada kalmakta ve boş ses vermektedir. Sosyal ilgi sağlandıktan sonra, hâlâ bu tür girift yöntemlere ihtiyaç var mı sorusu tartışılabilir.

Hilty'nin dinsel ruh sağaltımında, idealizm kuvvetinin uyanmasının ancak inanç yoluyla sağlanabileceği savunulduğu zaman, bilime olan inancın ve bilimin ilerlemesine olan inancın da aynı kuvveti sağlayabileceğini öne sürebiliriz.

Bireysel Psikoloji Dialektiği

Dialektik teolojiye göre ilerlemede, gelişmede her zaman çelişkiler, krizler vardır ve huzur inançtan gelir.

Bireysel Psikoloji ise, hayat tarzını bir prototip olarak, bir psikolojik yapı olarak ele alır, bunun üç ya da dört yaşından itibaren gelişmiş ve görülebilecek durumda olduğunu, hayat boyunca da değişmeyeceğini, ancak birey oradaki hatayı görür, düzeltmek isterse değişebileceğini söylemektedir. Bu inanç, tüm kısmî ifade şekillerinin bütünle ilişkili olduğu yolundaki derin anlayışından ve çocuğun küçükken yapıyı yanlış kurduğunu bilmesinden gelmektedir. Buradan ortaya çıkan acı (hemen hemen suçluluk duygusuyla eş anlamda), birey aynı yolda devam ettiği sürece hiç dinmeyecektir. Nietzche bu konuda, «Vicdan sancıları ayıptır» demekle yine bu noktaya işaret etmiştir(7a). İlk çocukluk döneminin hatalarına, yanlış fikirlerine, yanlış anlaşılmış organ bozukluklarına, bunların genellikle başarısız olan psikolojik ödünlemelerine (telâfilerine), yanlış büyütülmenin yarattığı yanlış inançlara (örnek: şımartılmanın başarısız hayat planına yol açması), hazin bakışlarla bakmak, aslında yeni bir

7a) Twilight of the Idols'dan alınma.

hayat tarzı kurma cesaretini kırar. Bunun yerine genel bir insanî anlayışın yerleşmesi gereklidir.

Insan hastaların zaman zaman «Hayatımın yanlış anlamını kavradıktan sonra durumum daha da beter oldu» dediğini duyar ama, bu ancak hasta kendini bütünün parçası olarak hissetmediği zaman olur. Yanlış hayat planına sahip biri, hayatın sosyal gerekleri karşısında bocaladığı zaman buna *çelişki* deriz. Birey değişme süreci içinde olduğu zaman, *kriz* deriz. Yeni yolu bulduğu zaman da *huzur* veya *selâmet* deriz. Ama bu sözleri söylerken, duygu durumunun alana girip gerçeklik kazanmasına yol açmamalıyız. Duygu durumları kavgacı ilişkilerden, hazin ve hastalıklı süreçlerden, ya da hastaya din dışında da huzur bulunduğu söylendiği zaman ortaya çıkan ahlâkî tepkiden doğabilir(7b).

Tez, antitez ve sentez anlamında dialektik, elbette ki bizim görüşlerimizde de diğer sosyal bilimlerde bulunduğu kadar bulunacaktır. Bu özellikle başkaları tarafından şımartılmayı, nazlatılmayı bekleyen insanlarla uğraştığımız zamanlarda ortaya çıkar (tez). Onlar bu tür sağaltıma cevap vermedikleri zaman bir nefret ve karşı koyma duygusuna kapılırlar (antitez). Bu durum, katkıda bulunma, genel insanlığa dönme (sentez) yolunu buldukları ana kadar sürer.

Organik hayatta da senteze doğru iti, organ bozukluklarına aşırı organ ödünlemeleriyle cevap vererek tüm organizmaya yeni bir denge verme durumunda ortaya çıkmaktadır.

Sırası gelmişken söyleyeyim, hayatın aradığı bu denge ölüm değildir. Ya da psikolojik açıdan görüldüğü şekliyle, ölüm isteği değildir. Evrim yönünde çaba gösteren bedensel uyumdur. İnsanlarda daha sık rol oynayan şey, termodinamiğin ikinci yasası, yani yokolma yasası değildir. Bu,

---

7b) Adler burada herhalde Nietzsche'nin «Esir moralitesi» (Sklavenmoral) dediği şeyden, yönetilenin, esirlerin ve onlara bağlı olanların» moral durumundan söz etmektedir.

belki milyonlarca yıl sonra ortaya çıkabilecek bir koşulu acele yle günümüze taşımak, fazla hızlı beklemek demek olur. Bugün için böyle bir şeyi hata olarak nitelendirmek, bir hastalık belirtisi olarak görmek zorundayız.

Hayat Tarzının Sosyal Beklentilere Uymaması mı, Yoksa İç Çelişkiler mi?

Bireysel Psikoloji gerçekten de, aşağılık duyguları psikolojisi olmaktan çok daha ilerdedir ve Jahn da bunu aynen söylemektedir. Ama insanı kendiyle çelişki içinde olarak tanımladığımızı ben kabul etmiyorum. Tanımladığımız her zaman aynı hareket çizgisi içinde olan benlik (ego) dur. Bu benlik, kendi hayat tarzının sosyal gereksinimlerle bağdaşamadığını görür. Burada benlik, kendi hayat tarzını daha yükseltip sosyal gereksinimlerin düzeyine getireceği yerde, daha güçlü bir toplumsal ilgi doğrultusunda ilerleyeceği yerde, kendi hayat tarzını sürdürmek için yanlış bir çabaya yönelir.

Böyle olunca, Jahn'ın görüşlerinin tersine, başkaldırma, kişisel ihtiras, yeniklik duygusu ve toplumdan kaçış, benliğin fethedilememesinden doğan psikolojik tavırlar olarak nitelendirilemez. Daha çok, bu tavırlar hayat tarzının birer parçasıdır, toplumsal ilgisi az olan bireyin, kendisinde var olandan daha fazla toplumsal ilgi gerektiren hayat sorunları karşısında kullandığı kaynaklardır, rehberlerdir, araçlardır. Bu araçlara sonunda bireyin gözünde kişisel üstünlüğe bir nebze benzeyen bir şey kurtarılabilir ki, bu da hayatın yararsız tarafında olur.

Örneğin otuzdört yaşındaki bekâr bir erkek, akıllı erkeklerle veya güzel kızlarla karşılaştığı zaman aşağılık duygularına kapıldığından yakınmaktadır. Bu insan, içinde hiçbir sıcaklık bulunmayan bir aile atmosferinde büyümüştür. O ailede her birey, olmayacak yollarla, diğerlerini geçmeye, onları geride bırakmaya uğraşmaktadır. Okulda bu insan

bir zafer kazanmayı başarmıştır. Her zaman en iyi öğrenci olmuş, öğretmenleri ve arkadaşları tarafından sevilmiştir ama, aralarından gerçek dostlar edinmeyi hiçbir zaman başaramamıştır.

Daha sonra işe girdiğinde hep kendini sivriltmeye çalışmış, âmirlerinin soğuk ve kibirli davranışlarıyla karşılanmıştır ki bu da çalışanlar, işçiler arasında sık rastlanan bir durumdur. O işe devam edebilmesi ancak işini herkesin iki katı bir acarlık ve yoğun çabalarla sürdürmesi sayesindedir. Ama kendini hep yorgun hissetmekte, hep neşesiz ve aksi olmaktadır. Bu kavgacı tutumu, kız ve erkek kardeşlerine yansımaya başlar. Çocukluğundan bu yana, tecrübeleri nedeniyle, başkalarından hep soğukluk ve eleştiri beklemiştir. Okulda bile istediği saygınlığı ancak aşırı ihtirasla sağlayabilmiş, kendini hep bir sınav arefesindeymiş gibi görmüştür. Geçmişinin anıları ona mücadeleyle, küçük düşme korkularıyla dolu bir hayat göstermektedir.

Bu insan için hayatın anlamı, bir sınava girmek üzere olduğu durumdaki gibidir. Bunun kötü sonucunu da, geri çekilmekle önlemeye çalışmaktadır. Hayatı boyunca hep sınavdan kaçmaya, kurtulmaya çalışan bir öğrenci gibi davranmıştır. Sıcaklık, saygınlık, iltifat kazanma ihtiyacı ve ihtirası da bu yolla iyice korunmuş olmaktadır. İhtiraslı benliği hep o saygınlığı ve sıcaklığı aramaya devam etmiş, hiç değişmemiştir. Yenilgilerin çevresinden geniş bir yol çizerek dolaşmıştır. Bu hem gerçek, hem mecâzî anlamda böyledir. Fakat başkalarından çok kendini düşünen insanlara mahsus olan bu yolda ilerlemesi ancak yukarda anlatılan geri çekilmeler sayesinde mümkündür. Hayat tarzında bir değişiklik, bir gelişme, ancak o insan kendi hayat yönteminin yanlışlığını anladığı zaman mümkün olabilir. Bu yanlışlık kendisine anlatılmış, günlük yaşamı içinde gösterilmiş, başkalarına daha kuvvetli bir ilgi göstermesi gerektiği ortaya konmuştur. Aslında kendi kendisiyle mücadele ediyor değildir.

Daha çok, benliği, doyurucu biçimde çözemediği sorunlara karşı çıkmaktadır.

Psikoloji krizi diye adlandırılan şey herhalde daha çok psikologların krizi olmaktadır. Insanın «karakter çelişkisi», Hıristiyanlığın en derin görüşlerinden biri olarak, bize göre ilk önce, yanlış yoldaki bireyin toplumsal ilgisini geliştirme yoluna ilk koyulduğu sırada ortaya çıkmaktadır çünkü artık hatasını eskisi kadar kuvvetle savunamamaktadır. Nörotiklerdeki belirgin tezatlar o nörotik davranışların değişmesine yol açmaz. Tezatlar ve çelişkiler bulunduğu sürece, bir tek şey kesindir: Hiçbir değişiklik yer almayacaktır.

Dürtülerin ve Bilinç Dışının İkinci Derecedeki Rolü

Jahn sık sık sorulan bir soruyu tekrar sormaktadır. Acaba akıl gerçekten dürtüleri kıracak, onlara soyluluk verecek bir kuvvete sahip midir? Bireysel Psikoloji, «özel zekâ» ile «mantık» arasında kesin bir ayrım bulunduğuna işaret etmektedir. İnatçı bir çocuk kendi üstünlüğünü kanıtlamak ve annesinin kendisiyle meşgul olmasını sağlamak için ters hareket ettiği zaman onda zekâ bulunduğunu inkâr edemeyiz. Yaramazlıkları her zaman ereğine ulaşacak kadar bir zekâyı içerecektir. Yanlış nedenlerle kendi dişisel rolüne başkaldıran kız, erkek gibi davranmayı kendine erek edinmiştir. Erkek çocuğu üstün görmektedir. O da, duygularını ve sevgilerini erkeklerden geri çektiği zaman kendi ereğine göre zekice hareket ediyordur. Hatta deli bir insan bile, hayata tümüyle arkasını dönmüş, hayatın taleplerini kaale almayan, bunu da her alanda yenilgiden korktuğu için yapan deli insan bile, kendini dünyadan saklayıp fiktif üstünlüğünü hiç değilse hayâlî dünyada bulmaya çalıştığı zaman yine kendine göre zekice hareket ediyordur.

Beri yandan «mantık», sağduyu, hayatımızdaki sosyal taleplerin ve onların sosyal olarak ilişkili olduğunu görmenin bir bileşimidir.

«Dürtü» ise kuramsal bir yapıdır. Ona kısmî dürtüleri katsak da, onu cinsel libido'ya bağlamaya çalışsak da, dürtü kavramını geliştiremeyiz. O zaman onun varlığını sürdürebilmek için ona gizlice bir erek, bir seçme yeteneği, bir kurnazlık, bir kötü niyet, özellikle de şeytanca bir bencillik vermek zorunluluğu doğar. Ama bütün bu atfedilen şeyler, aslında benlik'ten (egodan) tanıdığımız sosyal referanslar olup, yalnızca benliğe ait şeylerdir.

İnsan adımlarını yeterince eleştirici bir tutum içinde atarsa, dürtülerin kendi yönlerine sahip olmayan şeyler olduğunu, yönlerini erekten aldığını, yani benliğin hayat tarzından aldığını görecektir. Başka bir ifadeyle, dürtülere sonradan geri alınmak üzere, geçici olarak atfedilen herşeyin yanlışlığı, ancak tüm benlik kavramını iyi bilmek ve tanımakla anlaşılabilir. İnsan onu yalnızca bütünü değiştirerek, yani hayat tarzını değiştirerek düzeltebilir.

Bütünü bu şekilde düşünmek, *Utopian Fourier* diye adlandırılan, sonradan Nietzsche'nin ve daha sonra da Freud'un yüceltme, ulvîleştirme dedikleri kavram için de geçerlidir. Birey kendi yıkıcı, zarar verici eğilimlerini ancak toplum üyesi olma durumuna daha iyi uyduğu zaman düzeltebilir. Böyle olunca, akılda dürtüleri başka yöne itecek kuvvet yoktur ama, değişen erekte, hayat tarzında bu kuvvet vardır.

Eğer bu, mantığın yaptığı bir işse, bunun da tek başına tomurcuklanamayacağını unutmamak gerekir. Duygular ve emosyonlar her zaman bununla ilgilidir. Ne var ki değişik insanlarda bunlar değişik mesafelerde olur, odak noktasına uzak veya yakın durumda bulunabilirler. Bir tavır değişikliği de her zaman vardır. En iyi ihtimalle bu değişiklik, işbirliğine doğru, etkin (aktif) sosyal ilişkiye, bağlantıya doğru olur. Bize göre esas rolü oynayan her zaman için tavırdır. Bize, bütünü gerçekten görebilmiş olup olmadığımızı o gösterir, o öğretir. Bireysel Psikoloji'de entellektüellikten söz

etmek, her ikisini de anlamamış olmak demektir. Bize göre her ifade şekli, *bütün hareket yasası* tarafından süzülmektedir.

Bilinçdışı konusunda da bir şeyler söylemek istiyorum, çünkü Jahn arasıra bilinçdışını Freud'un anlamında kullanmakta, böylece rehberlikte bilimsel iknanın gücüne kuşku düşürmektedir. İnsan psikolojik yapıyı bir bütün olarak gördüğünde, benliğin bir parçası olarak bağımsız bir bilinçdışı'na daha da az yer kalır. Fakat yine de psikolojik hareketin ereğini bilinç dışı olarak nitelendirebiliriz. Bunun daha iyi kelimesi, görülmeyen, anlaşılmayan, ancak içeriğinden anlaşılabilen, demektir.

Aynı şey bireyin hayat tarzında ve eylemlerinin altında yatan fikirde (yani hayat gereksinimlerini kendi hareket kanununa uygun şekilde çözebilme konusundaki kendi yeteneği hakkında ne düşündüğünde) de geçerlidir. Burada bireyde anlayış da yoktur, kelime de. Freud bilincin niteliği olarak, psikolojik bir fenomenin sözel ve kavramsal olarak formülasyonunu göstermektedir. Buna ek olarak, bundaki bozukluğu, kavramsal ifadeleri geri tutmayı, onun yanında gelen duygu ve emosyonlara bakmaktan kaçınmayı, tavır ve davranışla nihaî erek arasındaki ilişkiyi görememeyi, bilinçdışı'na itmek olarak nitelendirmektir. Onunla aynı fikirde olanlar, bizim görüşlerimizi değişik şekilde ifade eder veya özetlerken çeşitli yorumlara sapmak zorunda kalmaktadırlar. Bireysel Psikolojiye göre yukarda sayılan süreçlerin hepsi hayat tarzı tarafından istenmektedir çünkü hayat tarzı kendi şeklini, yönünü ve hareketini koruma uğraşı içindedir.

Sapık dürtülerin baskı altına alınmasını ve bunun sonuçlarını açıklayabilmek için Freud bu sefer sansür uygulanmasını varsaymak zorunda kalmıştır. Jahn bu sansürün kaynağının ne olabileceğini sorarken çok haklıdır. Bu sansür, baskı altına alınan dürtülerin kuvvetini değiştirmemekte,

azaltmamaktadır. Psikanalitik görüşte, kültüre zararlı, kültür için tehlikeli olan saldırıların kontrol altına alınması demektir. Bu en iyi ihtimalle, çevrenin taleplerine, gunun geleneksel ahlâk kurallarına daha iyi uymaya varabilir. Bu Freud'a göre, karşı saldırılardan korkulduğu için ortaya çıkmakta ve sinirceyi doğurmaktadır. İnsan Freud'un sansür konusundaki antropomorfik görüşünü bir kenara bırakırsa, geriye kalan tek şey, oldukça zayıf bir toplumsal ilgidir ki, bu da bir sosyal sorunun getirdiği sınava tâbi tutulduğu zaman ancak sorunun yanlış şekilde çözümlenmesine, yani sinirceye yol açabilir.

Arvid Runestram, Freud çizgisindedir. Ona göre sinirce, hiçbir çekingenliği olmayan dürtü hayatının, dinsel çabaları baskı altına almasından doğmaktadır. Yani sinirceyi yaratan şey ahlâkın katılığı değil, gevşekliğidir. Sinirce'de ahlâk kendini dürtüye karşı korumaktadır(8). Bu aslında Freud'cuların sığınabileceği son sığınak sayılabilir.

Psikanalizi Hristiyanlığın günah ve vicdan doktrinine bağlama konusunda söyleyeceğim şudur. Ben bunu ancak, bir yandan vicdan azabı çekerken, bir yandan da günahkâr tutumunu sürdürmekte devam eden insan söz konusu olduğu zaman kabul edebilirim.

Bilinçdışı'nın alanını araştırmak, Bireysel Psikoloji'yi saldırganlık dürtüsüne getirmiştir. Bunun bizce anlamı kusursuzluk çabası göstermektir. Oysa kaş yapayım derken göz çıkaran psikanalizde saldırganlık, sadizm ve mazohizm anlamına gelmektedir. Ego ideal ve sansür (aslında sansürü

8) Arvid Runestam İsveçli bir piskopos olup, sinirce konusundaki görüşlerini **Psychoanalyse und Christentum** (Gütersloh: Bertelsmann, 1928) adlı kitabında ortaya koymuştur. Bu görüş bugün O.H. Mowrer (Psikiyatri ve dinde kriz, Princeton, N.J.: Van Nostrand, 1961, sp. 83-91 & 125-29) tarafından paylaşılmaktadır. Mowrer aynı görüşün A.T. Boisen ve W. Stekel tarafından da savunulmuş olduğuna işaret etmektedir.

yaratan ego ideal olmuş ve bunu gerçeğin baskısı karşısında yaratmak zorunda kalmıştır) kendilerine göre kurnazlık, sinsilik gösterirler ki bunlar da Bireysel Psikoloji'nın anladığı anlamda, erken edinilen sosyal duygudan koparılmış parçalar olmaktadır.

Bilinci tanımlayan, yalnızca kelimeler değildir. İnsan bebeklerin veya hayvanların bilinci bulunmadığını söyleyemez. Duygularımızın da bilinci vardır. Kelimelenmese bile. Bu müzik tecrübelerimizde ve özellikle de hareketlerimizde kendini belli eder. Ama bunlarda ender rastladığımız şey, içeriğin anlaşılmasıdır ki, bu anlayışı kelimelerle donatıp çelişkilerden arındırılmış şekilde sağduyu karşısına çıkardığımız zaman bize ikna olma ve ikna etme hakkını kazandırmaktadır. Hayat tarzındaki hataların böyle itiraz edilmez şekilde netleşmesi elbette ki kolay bir iş değildir. Ama bir kere yeraldı mı, ikna edicidir, yeni bir hayat tarzının gelişmesini sağlayabilir. O yeni hayat tarzı ise, halen var olan gerçeğe değil, büyüyen, oluşan gerçeğe aktif şekilde uyumludur. Bu görüşe göre artık zekânın bilinçdışı dürtüleri değişik bir ereğe çevirebileceğinden kuşku duyulamaz. Hayâlî bir inancın dürtüleri nasıl yanlış ereklere doğru ittiğini sık sık görmüyor muyuz?

Çocuğun Yaratıcı Gücü

Her bireyde kötü bir prensibin faal durumda bulunduğu varsayımı, başkalarına tahakküm etmeyi ve başkalarını boyunduruk altına almayı kendilerine ilke edinmiş olanların ekmeğine yağ sürmektedir. Insan yapı olarak ne iyidir ne de kötü. Bütün belirtiler hep sosyal yöne dönüktür ve o insanın çevresiyle olan ilişkilerinden kaynaklandıklarını belli etmektedirler. Bunlar doğuştan var değildir ana, hayatın akışı içinde kazanılmışlardır.

Gerçekten doğuştan var olan şey asla ilk bakışta görülmemektedir ama, çocuğun dünyaya geldiği günden başlaya-

rak, anne-çocuk ilişkisinde karmaşık durumda hazır bulunmaktadır. Biz buraya organların niteliğini ve onların dış gereksinimlerle ilişkilerini de katıyoruz. Bu nokta, organ niteliğiyle dış talepler arasında bir gerilim duygusu olarak her zaman hissedilmektedir. Çocuk, kelime ve kavram aramaksızın, doğuştan var olan aktif eşitleyici eğilimini bir yapı taşı olarak kullanır. Çocuk bir hesap makinesi olmadığından, durumu yoklayarak ilerler. Tahminler yürütür, beklentilere girer, sonunda kendine göre tatmin edici yolu bulur. Her zaman bir doyum ve kusursuzluk ereğine doğru hareket ederken, giderek bu ereği daha dünyasal, daha somut bir biçimde bulmaya başlar. Bunun her zaman insan tarafından anlaşılabilen ve mümkün olan çerçeve içinde yer aldığını söylemem gerekiyor mu bilmem. Çocuğun hayat tarzını oluşturan şey, neyle doğduğu değil, onu nasıl kullandığıdır.

Aynı şekilde dışardan, ortamdan gelen etkiler de ancak yapı taşı olarak düşünülebilir. Bunlar çocuk tarafından alınmakta, aynı üstünlük ereği için kullanılmaktadır. Bireysel Psikoloji bir kullanım psikolojisidir ve içgüdü, dürtü ya da kalıtım psikolojilerinden, yani esas olarak sahiplik psikolojisi diyebileceğimiz türlerden kesin şekilde ayrılmaktadır.

Esas yapıcı rolü oynayan, çocuğun yaratıcı gücü, yaratıcı sezgisidir. Herhalde bunun da temelinde bir takım kalıtımsal elementler yatmaktadır. Ama bunların geliştirilmesi ve ortaya çıkarılması büyük ölçüde eğitime, en geniş anlamdaki eğitime bırakılmıştır. Bu yalnızca olumlu etkilerin yaratılması olmayıp, aynı zamanda çocuğun bunları nasıl kullandığı konusunda da çok dikkatli gözlemler yapmayı, âdetâ nöbet tutmayı gerektirir ki, eğer ihtiyaç varsa daha ileri müdahalelere gidilebilsin.

Başarısızlarla organ kusurları ya da çevre etkileri arasında sık sık karşımıza çıkan bağlantı, bize herşeyden önce çocuğun yaratıcı gücünün, doğru eğitim yöntemi uygulanma-

dığı takdirde, yanlış yönlere ne kadar kolayca sapabileceğini göstermektedir.

Her çocuk ortaya saklı bir problem getirdiğine göre, iyi sayılan eğitim yöntemlerinin zaman zaman yetersiz kalmasına da şaşmamak gerekir. Bu her eğitim türü için geçerlidir. Ister dinsel olsun, ister bilimselliği denenmiş yöntemler olsun. Eğer toplum üyesi olduğunu hisseden, toplumun iyiliğine ilgi gösteren hayat tarzı, çocukluğun ilk dönemlerinde oluşmamışsa (ki bunun için kesin tek bir reçete de yoktur), o zaman bu bireyin büyük veya küçük tüm işlerinde, katkıda bulunma yeteneğinin sınırlı ve yetersiz olduğu görülecek demektir.

Bazı eğitim yöntemleri, bu arada bilgisiz otorite, sertlik ve şımartma ile kalıtımsal organ bozukluklarının var olma durumu, genellikle başarısızların incelenmesinde ortaya çıkan şeyler olmaktadır. Bizim insanlararası dostluğu, çok ihtiyaç olduğu halde vaktinde geliştirememiz de bundan kaynaklanmaktadır. Ama bu da ancak istatistiksel bir ihtimal olarak anlaşılabilmektedir, yoksa sebep-sonuç ilişkisine göre anlaşılabilecek bir kanunun doğrudan etkinliği burada geçerli değildir. Böyle olmasının nedeni, çocuğun yaratıcı gücünün hesap edilebilecek bir şey olmaması, sebep-sonuç ilişkisine göre işlememesi, yalnızca tecrübelerle onların yorumlanması arasında oluşup ortaya çıkmasıdır.

Herbart'ın kişilik oluşmasında bağımlılık görüşü belki biraz entelektüel sayılacak, yetersiz kalacaktır. Bizim bireyin bütünlüğüne dayanan bakış açımızdan, çelişkili kuvvetlerin tümüyle anlaşılmasına ve netliğe kavuşmasına olanak yoktur. Bu ancak tüm hayat tarzının aynı sırada gelişmesi ve değişmesiyle anlaşılabilir. Korschensteinerin kişilik kavramını dört bölüme ayırmasında, bunları irade gücü, yargıların netliği, duyarlılık ve duygusallık olarak sıralamasında da aynı şey geçerlidir. İnsan eğitim sanatını, papazlık sanatını ya da tedavi sanatını gereğince geliştirmişse,

psikolojik hayatın görünen herhangi bir noktasından başlayıp başarılı olabilir. Bunu elbette ki karşısındaki hastanın veya bireyin yardımıyla yapabilir çünkü o birey sürekli olarak kendisine verilen talimata eklemeler yapıyor, onlarla yapılar kuruyordur ve bu nedenle onun işbirliği iyice ve dikkatli şekilde kontrol edilmelidir. O zaman tedavicinin bir tek semptomu tedavi etmekte olduğuna, örneğin irade gücünü ele aldığına inanması da mümkündür ama, eğer durumu doğru görebiliyorsa tedavisi bütüne etkili olacaktır.

Kötü tepileri geri tutmak yerine Toplumsal İlgiyi güçlendirmek

Bence Bireysel Psikoloji «toplum» kavramını net şekilde formüle etmekle, daha eski bulgulara da daha net anlamlar kazandırmış bulunmaktadır. Mesele bir kelimeler ve kavramlar meselesi değildir. İnsan idealini ister «mânevi açıdan kendini kabul ettirme», ister «kendini inkâr etme» olarak görelim, toplumsal ilgi ancak *sub specie aeterniatis* olarak insanoğlunun yararları açısından değerli olduğunu kanıtladığı zaman ortaya çıkar. Biz kendini kabul ettirmeyi ya da kendini inkâr etmeyi ancak toplumsal ilginin özellikle ağır hizmete koşulduğu zamanlarda söz konusu edebiliriz. Çok iyi bilinen bir deyimi biraz değiştirerek kullanırsak, toplumsal ilgi soluk alıp vermek gibi olmalıdır. Bireysel Psikoloji yalnızca aile toplumunu, okul toplumunu değil, Jahn'ın öne sürdüğünden farklı olarak bambaşka bir kavramı düşünmektedir ve bu iki toplumu ancak hayattaki insan toplumu için birer eğitim aracı olarak ele almaktadır. Bu nedenle de başarısızlıkları önlemek veya düzeltmek için bu iki evreye, aile ve okul toplumlarına özellikle dikkat etmek zorundadır.

Yüceltme konusunda da Jahn'dan bir adım daha ileriye gitmek zorundayım. Freud'a göre bizleri yöneten, zevk getiren dürtü parçalarıdır. Bunu söylerken vücudun bazı bölüm-

lerine bağlı olan sadistçe cinsel dürtüleri kastetmektedir. Bunları yuceltme imkânı, bizim anladığımız anlamda, yani toplumun yararına olmak için, ancak bireyin toplumsal ilgisi buyuduğü zaman dürüstçe uygulanabilir. İnsan bu yüceltmeyi Fourier, Nietzsche ve Freud'un önerdiği şekilde başarırsa ve bunu bizim formülasyonumuzun gerektirdiği toplumsal ilgi artımını gerçekleştirmeden başarırsa, o zaman yumurtanın tavuktan daha akıllı olduğunu kabul etmek zorunda kalırız. Yani hasta, kendi toplumsal ilgisini, doktorunun isteği dışında artırmış demektir.

Jahn'a göre Bireysel Psikoloji de çekingenliklerin var olmasını veya tasfiye edilmesini rehberliğin belli başlı görevleri arasında kabul etmektedir. Oysa o zaman bireyin yapı olarak kendi kötü tepilerine karşı mücadele etmesi gerektiğini varsaymak zorunda kalırız. Bu ise her zaman geçerli değildir. Çekingenliklerin varlığını veya yokluğunu yalnızca toplumsal ilgiden yoksun olan insanlarda gözle görürüz. Gerçi ideal düzeydeki toplumsal ilgi hemen hemen hiçbir zaman görülmez ama, göze batan bir toplumsal ilgi noksanlığı söz konusu olmadıkça çekingenliklerin varlığından veya yokluğundan söz etmeye de gerek kalmamaktadır. İnsan toplumsal ilgiyi güçlendirmeyi başarırsa, artık her iki yöndeki çekingenlikler de önemini kaybeder.

Ben toplumsal ilgiyi artırmaksızın, yalnızca tehditlerle, cezalarla, bu gibi yöntemlerle sağlanacak çekingenliklerin kişilikte bir değişime katkıda bulunabileceğini sanmıyorum. Meğer ki bu arada hasta, toplumsal ilginin önemini kendi kendine kavrayabilmiş olsun. Yani yine yumurta, tavuktan daha akıllı oluyor. Böyle bir durumda da bu hastaya yine Bireysel Psikoloji yöntemleriyle daha iyi yardımcı olunabilir.

Bunun gibi, işbirliğine karşı olan patolojik çekingenlikler de o bireye kendisini, kendi gururunu, şan şerefinin zarar göreceği korkusunu unutup, kendini o çekindiği işe ada-

ması gerektiği gösterilmedikçe, kolay kolay ortadan kaldırılamaz. Tedavi edilmesi gereken şey o çekingenlik değil, bütünle olan ilişkinin sağlanamaması durumudur. Jahn bunu da anlamaktadır ve hastaya insanlıkla barış halinde olmanın öğretilmesi gerektiği konusunda Bireysel Psikoloji ile aynı görüştedir.

Jahn «insanın dürtü yapısının fazla büyümesini önleyecek, bireyi mutlak duruma getirecek kuralların gereği»nden söz etmekte ve böyle önlemelerin ideal toplum olma çabasıyla garanti altına alınamayacağı, özellikle henüz olgunluğa ulaşmamış yeni yetmeler açısından, hiç alınamayacağı inancını seslendirmektedir. Benim buna cevabım şudur: Şu sıra insanlığı birdenbire olgunluğa ulaştıracak imkânlar göremiyorum. Ama olgun bireyin, toplumu olgun olmayan bireylerin verebileceği zararlardan korumak ve o bireyleri olgunlaştırmak yolunda çaba göstermek sorumluluğunu üstlenmesini gerekli görüyorum. İdeal durum için çaba gösteren insanın artık başka kurallara ihtiyacı yoktur. Solumak için ne kadar kurala ihtiyacı varsa, bunun için de ancak o kadarına ihtiyacı vardır. Hiçbir zaman tükenmiş bir insan olmayacaktır o. Her zaman bir arayış içinde bulunacaktır. Ama hep kendi zekâsı ve diğer insanların zekâsıyla tartacak, dikkatle ölçecektir.

Bana göre Jahn, dürtü psikolojisinin bağlarına fazlaca dolanmış durumdadır. İnsan dürtülerin nereden kendilerine yön edindiklerini sormak zorunda kalıyor. Bizim anlayışımıza göre dürtülerin yönü yoktur. Dürtüyü zekâ, seçme yeteneği, yön ve kendine göre bir hayatla donatanlar, dürtü psikologlarıdır. Kısacası, dürtü onların gözünde kendi başına bir «öz» olmakta, kurnaz ve hilelerle dolu bir şeytan olarak belirmektedir. «Öz»ün yerinden kıpırdatılıp dürtülere taşınması, doğrusu inanılmayacak derecelere vardırılmıştır.

Bireysel Psikoloji bu konuları çok daha net şekilde görmektedir. Daha derin görmektedir de diyebilirdim ama, o te-

rim yüzeysel ve katı kurallar arayan bir başka psikolojî tarafından yersiz ve gereksiz şekilde kullanılmıştır. Dürtü, soyut yapısını gözönüne almayabilirsek, tutarlı kişiliğin bir parçasıdır. Tıpkı kişilik gibi, düşünme gibi, hissetme gibi, kuşku gibi, emosyon gibi, eylem (aksiyon) gibidir. Dürtü yönünü bütünlükten alır ve ancak tutarlı kişiliğin değişmesiyle birlikte değiştirilebilir. Değişme, hayatın anlamının daha iyi anlaşılması yolu üzerinde yer alır.

Nörotik Suçluluk Duygusunun Hilekâr Yapısı

Sinirce, daha doğrusu nörotik belirti, her zaman için bir sosyal sorunla karşı karşıya olunduğu zaman ortaya çıkar, asla iyi durumdayken belirmez ve bunu da bize tecrübelerimiz göstermiştir. Dışarık etkenin karşısında, aşağılık duygusu kendini, bireyin hazırlıklı olmadığı bir sınav şeklinde gösterir. Benim görebildiğim kadarıyla bu bulgumuz genellikle kabul edilmektedir. Gerçi eldeki sorun çözümlenmez ama, büyük bir psikolojik gerilime yol açar. Bunun nedeni, yenilgi tehdididir, çünkü birey hayat sorunlarına yeterince hazır değildir, onda toplumsal ilgi ve işbirliği yeteneği yoktur. Kendini sosyal olarak hazırlıksız hissettiği anda tattığı şok, vücudu ve ruhu yıkıcı titreşimlere uğratır. Ama buradan çıkan karmaşıklık, (Pavlov'a göre) refleks, bozulan denge, henüz sinirce değildir. Bunlar insanca tepkilerdir, yalnızca bireyin bedensel ve psikolojik yapısına göre farklılıklar gösterirler.

Şimdi ortaya yeni bir soru çıkmaktadır: Bunun arkasından ne gelecektir? Bireyin bütünlüğü bu genellikle derine giden değişikliğe karşı ne tutum takınacaktır? Herşeye rağmen öz-saygısını korumayı, üstünlük çabası yolunda devam etmeyi nasıl sağlayacaktır?

Bize göre, sosyal hazırlığı yeterli olmayan bireyler, böyle bir durum karşısında eldeki sorunun çözümüne yönelmeyecektir çünkü yönelmek o bireyde bulunandan daha fazla

toplumsal ilgiye gereksinim göstermektedir. Bunun yerine bu bireyler ortaya çıkan bozuk duruma razı olmaya, o durumda kalmaya ve onu çözümden kaçınmak için özür olarak kullanmaya dönerler, çünkü çözüme kalkışırlarsa, başarıdan çok yenilgi beklemektedirler. Bunun için de, şok etkisiyle ortaya çıkan o durumu, korkulan o sorunun çözümünden uzak durmak için bahane olarak kullanırlar. Kendilerine kolay gelen tarafa doğru saparlar. Bunu yaparken semptomları kendileri ortaya çıkarıyor değildir. Birçok psikologlara ve ruh hekimlerine sanki öyleymiş gibi görünmekteyse de, hasta belirtileri kendi yaratmaz. Yalnızca kendisine daha kolay gelen bu çözümden vazgeçmek için gerçek bir eğilim göstermez.

Bu yeni durumda gerçi vicdanı rahat değildir ama, göze gözüken kişisel üstünlük amacına doğru çaba göstermekten de geri kalmış değildir çünkü kendi işbirliği eksikliğini, çektiği acılar karşısında haklı görmektedir. Kişisel üstünlüğünün yalnızca bu acı nedeniyle engellendiğini hissetmektedir.

Kişisel üstünlük duygusu ve bu konudaki iddia yalnızca hastalık nedeniyle engellenmektedir. Hastalık birçok durumlarda, hasta kendini suçladığı için daha da yoğunlaşmaktadır. Genel koşullara bir de suçluluk duygusunu, vicdan azabını sevinerek ekler, bunları diğer nörotik belirtilerini ahlâkî bakımdan yükseltmek için kullanır, böylelikle kendini topluma daha da yararsız hale getirir çünkü işe koyulacağı, esas önemli adımı atacağı yerde, kendini bunlara gömmektedir.

Aşağıdaki olguyu ele alın. Erkek hastamız ailenin tek çocuğu olarak annesi ve babası tarafından çok şımartılmış, kendisine durmadan ne harika bir çocuk olduğu söylenmiş, günün birinde ne yüksek bir yere geleceği işlenmişti. Elbette ki beklenen şey olmuş, toplumsal ilginin yeterli gelişme-

mesi nedeniyle hayatın üç sorununda, yani toplum, iş ve aşk sorunlarında tökezlemeler başlamıştır. Çocukluğunda beklediği gibi birinci olamayınca, yararlı bir çaba göstermeksizin (başkaları için yararlı demek istiyoruz) giderek kendi ailesine doğru çekilmiş, dostlukları, mesleğini ve kadınları hayatından çıkarmıştır. Bu sorunlar çıktığı zaman karşılaştığı şok, ender rastlanan bir güçte olmuştur. Gerçeğe karşı tüm ilgisini kaybedip, kendini herkesten üstün olarak gördüğü bir takım rüyalara gömülmüştür.

Fiziksel bakımdan sağlıklı olan bu insan, şımarık bir çocuk olarak cinsel dürtülere özellikle duyarlıydı. Ama cinsel isteği, toplumdan uzak durma isteğini tehlikeye sokuyordu. Toplumdan uzak durmadığı takdirde ise, o fazla büyümüş kibirinin yenilgiye uğrayacağı kesindi. Cinsel dürtü onu dışarıya doğru itiyor, dış dünya ise, kişisel zaferden onu yoksun bırakma tehdidiyle içine kapanmaya zorluyordu. Duygularının bu karışıklığı içinde, emredebileceği, yönetebileceği bir tek kadın buldu. O da annesiydi. Onun kendisini şımartacağı kesindi.

O sırada suçluluk duygusu başgösterdi. Özellikle de babası yolu tıkadığı için. Okuyucu burada, işte Oedipus Kompleksinin kanıtı, diye düşünebilir. Oysa gerçekte bu, şımarık çocuğun topluma aldırış etmeksizin isteklerini hemen gerçekleştirme yolundan başka bir şey değildir.

Isteğini gerçekleştirememesi sonunda onu annesinden nefret etmek noktasına getirdi. Ona türlü türlü sitemler etmeye başladı, ona karşı zayıf-saldırgan bir tutum içine girdi, ayrıca ne zaman bir bıçak görse annesini öldürme takınağını edindi. *Zayıf* saldırgan tutum dedim, çünkü gerçekleşmeyen fikirleri içinde gerçek bir hakaret bulmak bile güçtü. Yani annesine küfür etmek, ona «Seni öldürebilirim,» demek gibi belirtiler yoktu. Onu topluma katkıda bulunmaya iten cinsellik, kendi gözünde en büyük kötülüktü. O andaki üstünlük ereği bunu kötü gösteriyordu. Üstünlük ereği,

gururuna gelebilecek tehlikelerden korunmak için geri çekilmesini gerektiriyordu.

Bundan sonra yeni bir suçluluk duygusu daha edindi. Aşırı masturbasyonla hayatını ebediyen mahvetmiş olduğuna inanıyordu. (Aşırı masturbasyon, hiçbir zevki kaçırmak istemeyen şımarık çocuğun da eğilimidir). Biriken, üstüste yığılan suçluluk duygularının onu toplumdan daha da uzaklaştırmasını anlamak zor mudur? Aynı tecrübelerden geçmiş olan, fakat ahlâk kalkanını taşımaksızın geçmiş olanlara göre kendini daha üstün görmesinde şaşılacak bir şey var mıdır?

Vicdan azapları ve suçluluk duyguları, isteksiz ve çarpık ahlâk anlayışının belirtileridir. Eğer öyle olmasalar, güçlenen toplumsal ilginin belirtileri de olabilirlerdi. Ama bu durumda yalnızca nörotik semptomların daha güçlenmesine yaramakta, başka bir işe yaramamaktadırlar. Bu durum depresyonda en belirgin şekliyle gözükmektedir. Bu verilere göre, insan bu gibi durumlarda vicdan gibi, suçluluk duygusu gibi, ya da ahlâkî mücadeleler gibi koca koca kelimeleri pek kullanmamalıdır.

Jahn (catharsis sırasında) benlik daha önce sahip olmadığı bir derin görüş kazanıyor dediği zaman, bu aslında bir değişikliği de içermelidir. Etki yapmayan derin görüş, hareket doğurmayan bir anlayış, bizim kanımıza göre mümkün değildir. Kazanılan anlayış hatalı tutumu değiştirecek kadar derin olmasa bile, yine de hatanın yanı sıra etkili olarak kalabilir. Önemli olan, hastanın kendi hayat tarzını hangi yöne daha kuvvetle geliştirdiği, esas ilgisinin nereye dönük olduğu, düşüncesi, duyguları, istekleridir. Bütün bu fonksiyonlar birbiriyle bağlantılı ve paraleldir. Bireyin hareket kanununa uyarlar. Yalnızca zaman zaman biri ya da diğeri daha kuvvetli duruma gelir, bireyin odağında daha belirginleşir ve ne yazık ki doktorun, tedavicinin odağında da netleşmiş olur. Hastada değişiklik ancak hayat tarzına

uygun şekilde, bazen düşüncede daha net, bazen duygu veya harekette daha net olabilmektedir. Ben şahsen hareketteki değişikliği tercih ederim. O zaman değişiklik kanıtı, diğer fonksiyonlardakinden daha belirgindir.

Ben bu görüşün hatırına, baskı altında, tüyler ürperten düşünce girişimlerini ve duygu patlamalarını seve seve bir kenara atardım. Bu aynı zamanda, «birey kendi kuyusunun derinliğinden korkar» düşüncesini de içermektedir.

Duygu sürecini diğer bütün ifade taşıyan hareketlerden daha fazla vurgulamak bütün dinlerin yapısında vardır. Ama bireyi bizim yolumuzda ilerletirken hatadan ötürü doğan pişmanlıktan vazgeçmekte yarar vardır çünkü bu en azından doğru yola dönmeyi geciktirecektir. Daha büyük ihtimalle de önleyecektir. Bizim tedavimizde anlayışa verilen daha büyük önem, yanlışların anlaşılması konusunun kuvvetle vurgulanması (o yanlışlar günümüzde hâlâ insan hali, yapılabilecek yanlışlardır), tedavicinin korkuya kapılmasını engellemektedir.

Pişmanlığın istenen bir şey olması görüşü bence, insanların ancak acı çekerek, ceza çekerek gelişeceği, ilerleyeceği inancının yaygın olduğu günlerden kalmadır. Günümüzde bu inancı yasalarımızdan bile çıkarmaktayız. Acaba bu iki görüşün zıtlığı, katı Prusya'lılar ile daha yumuşak Viyana'lılar arasındaki farkı mı yansıtıyor? Ne olursa olsun biz sonuçlarımızı «değerdeki artış» bakımından çıkaracağız. Yani yeniden oluşan kişiliğin durumunda, duygular değil, davranışlar, hareketler önemlidir.

Pişmanlık ve umutsuzluk, insanı arındırmanın pek zor bir yoludur. Jahn bunlara ve pek postane sayılmayan diğer benzer koşullara bir yenisini ekliyor: «Benliğin (ego) düşmesi ve ölmesi.» Böyle mecaz ifadelerinin derinliğini ve etkisini çok iyi bildiğimden, sonuçlarını azımsayamıyorum. Ama güzel sanatların dışında, böyle mecazların çok tehlikeli olabildiğini, insanın kendini de, başkalarını da gerçekler konu-

sunda aldatabildiğini de bilmekteyim. Daha sonra, bu ifadenin dil uzman ve uygulamacılarınca da kabul edildiğini öğrendim. Dikkatsiz kımselerin beni «şairlere yalancı diyor» diye suçlamalarına aldırmam. Duyguları alevlendirmenin sırası gelmişse, şiirsel cümleler de yerindedir bence. Herhalde dinde de öyledir. Ama bilimde yasaktır, yasak olarak da kalması gerekir. Anlayışın uyandırılmasında da öyle. Bu noktada mecazın tehlikesine işaret edişimin bir nedeni de, eleştirici sağduyuyu şaşırtabileceği içindir. O zaman sanki sarhoşluk etkisi altındaymış gibi eski hayata devam etmek söz konusu olur. Şiirsel benzetmelerle, teşbihlerle dolu rüyalar da bu etkiyi yapar.

Yine aynı şekilde, aşağılık duygusu ile aşağılık karmaşası (kompleksi) arasındaki farkı da kesinlikle görmek gerekir. Aşağılık duygusu bir insanı hiç yalnız bırakmaz. Aşağılık karmaşası ise, ancak aşağılık duygusu sahibinin sosyal yapıdaki bir hayat sorununu, toplumsal ilgisinin eksikliği nedeniyle çözemeyeceğini, buna yeteneğinin yetmediğini kanıtladığı zaman ortaya çıkar. Bu yolun sonu her zaman başarısızlıktır. Ister sinirce olsun, isterse suç.

Aşağılık kompleksi, taşınamayacak kadar ağır gelen bir dışarık yükle karşılaşıldığı zaman doğar. Hayatları boyunca her zaman kuvvetli aşağılık duyguları göstermiş olan insanlarda yer alır. Çocukluklarında yaptıkları kötü başlangıç nedeniyle kendilerine olan ilgileri öylesine büyümüştür ki, başkalarına karşı olan ilginin büyümesine yer ve imkân pek kalmamıştır. Böyle olunca, «asosyal» davranış, ciddi aşağılık duygularının her zaman yanındadır ve er geç kendini ya suç şeklinde, ya da bireyin hayat tarzının gerektireceği başka bir türde gösterecektir. Bu önemli konuda burada ayrıntıya giremem, yanlışlık tipinin hayat tarzına nasıl uyduğunu anlatamam. Internationale Zeitschrift für Individualpsychologie (Leipzig: Hirzel) ciltlerinde bu ilişkiyi ayrıntılarıyla anlatmıştım. Suç işleyen insanlar söz konusu olduğu zaman, bun-

ların hayat tarzında her zaman bir etkinlik (aktivite) derecesi bulunmakta ve bu gerilere, ta çocukluğa kadar izlemebilmektedir.

Kendini Bağlama - Bir Eğitim Ürünü

Jahn'ın da farkettiği gibi, kendini bağlama dediğimiz şey Bireysel Psikolojinin en fazla saldırdığı noktadır. Kendini bağlayan insan, toplumun yararlarına kendini hazırladığı takdirde daha iyi şekilde ve otomatik olarak korunacağını, bu hazırlıkta da kendisine sınırsız ilerleme olanağı tanındığını unutmaktadır. Kutsal kitaptaki pek çok cümlelere minnet borçluyuz. O cümleler insanlığın yüce liderlerinin ortaya koyduğu toplum çıkarlarının temel taşları sayılan, Bireysel Psikolojinin de basit bilimsel çalışmalarla ortaya koyduğu gerçekleri çok ulvî şekilde ifade etmektedir.

Daha önce Tanrı'yı bulma konusunda söylediğim şeyler, Emil Brunner'ın satırlarında da onaylanmaktadır. Brunner, Tanrı'nın insanı çağırıp kendine bağladığını söylemektedir. Yaratıcı aynı şekilde, insanı insana da bağlamaktadır. Tıpkı bunun gibi kusursuzluk ereğinin de ancak toplum içinde, tüm insanların çıkarları söz konusu olduğu zaman düşünülebileceğini görüyoruz.

Jahn'a göre, Tanrı'yı seven, insanı da sevmelidir, insan sevgisi, Tanrı sevgisinden çıkmaktadır. Kanımca, buna bir ekleme yaparken de yine Jahn'la aynı fikirdeyim. Burada da sorun, bu sevginin iyi anlaşılmasıdır. Bu anlayış olmazsa, Tanrı ereği, din, çok kolay sömürülebilir. Bireysel Psikoloji'nin de sömürülebileceği gibi(9).

---

9) Bu tür din sömürüsü son zamanlarda G.W. Allport tarafından da açıklanmıştır (Personality and social encounter, Boston: Beacon Press, 1960). Dinsel davranışın başka bir takım istenmeyen davranışlarla birarada bulunması halinde genellikle güdünün kişinin kendi çıkarları olduğu, dinin araç rolü oynadığı ileri sürülmektedir. Allport buna «gös-

Öz-severliğin dinsel-ahlâkî güdülerde çok sinsi şekilde var olduğu konusunda da Jahn'la aynı kanıdayız. Burada kuşkusuz, değişikliği ancak bir sömürüyü, bir kötüye kullanmayı anlamış olma durumu yaratabilir. Bunun yanında toplumsal ilginin geliştirilmesi gerektiğini anlamak da şarttır.

Beri yandan, Jahn'ın psikolojik araştırmada, kendini bağlamanın bir psikolojik yeri olduğu yolundaki sözü üzerinde bazı açıklamalar yapmam gerekiyor. Luther'e göre kendini frenlemek günahtır. Bireysel Psikoloji'ye göre ise, kusursuzluk çabası içinde gelişmeye gidebilecek olan şey «öz»dür, frenlenmiş bir öz değildir. Bu da ancak o çaba ortak yararlara dönükse olur. Bugünkü kültür durumu gözönüne alındığı zaman, bu çabanın daha çok gelişmeye payı olduğunu görüyorum. Bu çabanın gerçek ve bilimsel şekilde anlaşılması henüz yeterince canlı olmasına olanak vermeyecek kadar sınırlı. Bireysel Psikolojinin amacı yargılara varmak değil, yardımcı olmaktır. Bilimsel şekilde yardımcı olmaktır. Ovgüler, eleştiriler dağıtmak onun görevi değildir. Bu nedenle ben suçtan değil, yalnızca kusurdan, yanlışlıktan söz ediyorum. Bu yanlışlıklar çocuklukta yer almış olup devam etmektedir, çünkü yanlış davranış kelime ve kavramlar halinde formüle edilmiş bile değildir ve bu nedenle de mantığın uyanışı bunu sarsmamaktadır. Ben birini suçlayacaksam, bu durumu anladığı halde, ya da anlama olanağı eline geçtiği halde, yine de değişim konusunda yeterli katkıda bulunmayanları suçlardım.

Kendini frenleme, çocuğa eğitimi sırasında zorlanmaktadır ve bu da bugünkü sosyal yapımızın ürünüdür. Çocuğun yaratıcı gücü, kendini frenleme yüzünden yanlış kanallara itilmektedir. Öğretmenler, papazlar, doktorlar, önce kendi zincirlerinden kurtulmalı ve toplumun yararları için dürüst

---

termelik din» demektedir. Yani kişinin iç dünyası, hayatın iç değerleriyle ilgili olanın tersidir ve «Komşunu sev» şeklindeki Tanrı buyruğuna da aykırıdır.

şekilde çalışmak isteyen diğer kimselerle elele vererek çocuğun bu şekilde saptırılmasını önlemelidirler. O zamana kadar ancak tek tük olgular doktorlara yansıyacak, çocuğun hatası çevreye epey zarar vermeden kimse durumu ciddiye almayacaktır.

Böyle bir duruma ilk önce okulda saldırmak gerekir. Bugünkü durumda tüm kalifiye kimselerin, örneğin velilerin, doktorların, din adamlarının ve özellikle de eğitilmiş rehberlerin paralel rehberlik hareketleri şarttır. İlk başlangıç, ana okulunda olmalıdır. Erek de, hiçbir çocuğun, gerçek anlamda toplum üyesi olmadan okuldan dışarı salıverilmemesi şeklinde seçilmelidir.

Jahn'ın diğer iki sözüne daha değinmek istiyorum. Diyor ki, insanlara ıstırap çektiren kaygı durumları, bizim yorumumuza göre, çocuğun ruhuna bir zamanlar empoze edilmiş olan kaygı yüklü çekingenliklerin ürünüdür. Psikolojik çabalar ele alındığında Bireysel Psikoloji, bireyin hareket kanunu dışındaki tüm diğer kanunlardan uzak durmaya çalışmaktadır. Daha önce de gösterdiğim, anlattığım gibi, kaygı, yerli veya yersiz bir tehlike beklentisinin veya hayalinin ürünüdür. Eğer birey, kendi yarattığı üstünlük amacına bağlıysa (nasıl bir üstünlük olursa olsun), o zaman geniş anlamda bir tek tehlike vardır, o da ereğinden uzak kalma, yani başka bir deyimle, kendi gözünde yenilgi sayılacak bir duruma düşme olmaktadır.

Bunun yerine konulacak bir erek, kendini patolojik olarak gösterecek, çeşitli belirtiler yaratacaktır. Gerçek bir hayat tehlikesi herkesin içini korkuyla doldurur ama yenilgiye karşı duyulan patolojik korku, bize kendini gemlemeyi, küstahlığı, cesaret kırılmasını ve kişisel üstünlük ereğini işaret etmektedir.

Çocukları böyle bir ereğe itmenin baş yolu, benim tecrübelerime göre, onları aile içinde şımartmaktır ki, bu da çocuğun işbirliği yeteneğine set çekmekte, onu geliştirme-

sine engel olmaktadır. Ayrıca yetersiz ve yanlış eğitim, vücut kusurları olan çocukların kendilerini başkalarından daha fazla düşünmesine yol açmaktadır. Benim yazılarım olsun, diğer kimselerin yazıları olsun (Kretschmer), bu konuların önemine değinmektedir. (Bir de nefret edilen çocuklar kişisel ustunluk amaçlarına duyarlı olurlar). Ama çevrede toplumsal ilginin tumden yokluğu, ya da tamamiyle nefret edilen çocuk, rastlanması kolay olmayan durumlardır. Bu da toplumumuzun iyi noktalarından biridir ama, belki de bir nedeni, gerçekten nefret edilen bir çocuğun pek uzun süre hayatta kalamamış olması gerektiğine dayanmaktadır.

Hastalarda gördüğümüz patolojik kaygı her zaman üstünlük ereğinin kaybına, öz-saygının kaybına karşı duyulan kaygıdır. Gerçi her olguda kaygının yapısı bireye göre değişmekteyse de, belki bunun kökleri şımartılmayı çok istemekte, özlemekte ve işbirliği yeteneğinin gelişmemesinde, yani almaktan hoşlanıp vermekten hoşlanmamakta bulunabilir.

Sevgi mi, yoksa ideal işbirliği eğitimi mi?

Kusursuzluk çabası, hayat sorunlarını hem bireyin evrimi, hem de insanlığın evrimi doğrultusunda çözmeye dönüktür. Bunu destekleyen de, çocuğun zayıflığı ve her zaman var olan aşağılık duygusudur. Bireysel Psikoloji bu çabanın, insandaki hareket çizgisinin psikolojik tipi olduğunu ileri sürmekte ve bunun milyonlarca çeşidi bulunabileceğini kabul etmektedir. Bu hareket çizgisinin büyük bölümü, kişisel kuvvet kazanma yolundaki çabalar olarak görülebilir. Bu, toplumsal ilgiden çeşitli derecelerde yoksun bir hareket-şekil demektir. O halde yanlış olarak değerlendirilmelidir. İçinde, sonradan karşılaşılacak bir sosyal sorun halinde yetersizlik bulunmaktadır.

İnsanı durmadan dürten aşağılık duygusuna karşı tek selâmet yolu, kendisinin değerli olduğunu bilmek ve hissetmek-

tir ki bu da ortak yararlara katkıda bulunmaktan kaynaklanır. Bu kendini değerli bulma duygusunun yerini başka hiç bir şey alamaz. Yine bunun gibi, insanlarda genel olarak görülen «akıp giden zamana tutunma» çabasında, insan toplumundan silinip gitmeme çabasında da, ölümsüzlük vaadeden şey yine genel yararlara katkı (çocuk, iş) olmaktadır.

İnsanoğlunun genel çıkarlarına katkıda bulunmuş olan atalarımızın ruhları aramızda yaşamaya devam etmektedir.

Jahn, cesaret ancak güvenin var olduğu yerde vardır dediği zaman, insan bunun tersini söylemek ihtiyacını da duyuyor, güven de ancak cesaretin var olduğu yerde vardır demek istiyor. Belli ki bu yolla pek bir yere varamayacağız. Ortak yararı kendine erek seçmiş olan Bireysel Psikoloji, bir kere bu ereğin insanlığın ilerlemesi için şart olduğunu anlayan insanın artık her zaman kendi gelişmesini de, kendi değerini de, kendi mutluluğunu da bu yolda arayacağını inanmaktadır. Hayatın tüm zorluklarını, ister kendi içinden, ister dışından doğmuş olsunlar, kendine iş edinecek, onları çözmeye çalışacaktır. Bu fakir yerkabuğu üzerinde, «kendini babasının evinde gibi rahat hissedecektir» desek yeridir. Hayatın yalnız rahatlıklarını değil, başka insanlarla birlikte kendisine de gelen rahatsızlıklarını da kendine ait sayacak, onların çözümü için işbirliği yapacaktır. Toplumun cesaretli bir üyesi olacak, diğer insanlarla birarada çalışacak, kendi içindekilerden başka kaynaklara ihtiyaç duymayacaktır. Ama yaptığı iş, toplumun ortak çıkarlarına katkısı ölümsüzdür, ruhu hiçbir zaman yokolmayacaktır.

Yaratıcı gücünü kullanarak kendine yanlış bir hayat tarzını sanatsal bir kusursuzlukla kurmayı beceren insan, kendini değiştirip genel olarak yararlı bir hayat şekline kavuşmayı da mutlaka becerir. Dünyayla, insanoğluyla birlik olmak, insan toplumuyla olan ilişkileri anlamak, işle, meslekle, sevgiyle, aşkla olan ilişkileri anlamak, o zaman ona daha yükselmenin yolunu gösterecektir. İşte bu yüzden Bireysel

Psikoloji topluma uymanın «teşvik» edilmesi peşinde değildir de, cesaretin toplumun birçok niteliğinden biri olduğunu savunmaktadır.

Jahn'a katılıp, Bireysel Psikolojinin bir konuda daha yanlış anlaşılmasını düzeltmek istiyorum. Bazı kimseler Bireysel Psikolojinin çocukları bugünkü toplumumuz için, ya da bugünkü toplumlarımızdan herhangi biri için eğitmek istediğini sanmaktadırlar. Böyle bir tutum, insan toplumunun daha fazla gelişmesi olanağını ortadan kaldırmak demektir. Bireysel Psikoloji, insanı uğrunda çaba göstereceği gerçek toplum için eğitir. Bugünkü toplum çabalarından ancak ideal toplum doğrultusunda olanlara saygısı vardır. İdeal topluma hiçbir zaman ulaşılamaz ama, o yine de erek olarak etkilidir.

Toplum için gösterilen bugünkü çabaların değeri konusunda elbette ki her yöne doğrulmuş kuşkular bulunacaktır. Ben bu çabalar arasından, ortak yararlar için dürüstçe uğraşanını her zaman değerli sayarım. Yani biz ancak bireyi geleceğin toplum üyesi olmaya eğiten «eğitici toplum»u değerli saymaktayız.

Demek ki açıkça görmek niyetindeysek: Gerilim içindeki ruhu sevginin iyileştirici kuvveti rahatlatamamaktadır. İyileştirme süreci çok daha girifttir ve zordur. Öyle olsa her problem çocuğu, nörotiği, alkoliği, cinsel sapığı sevgiyle kucaklayıp iyileştirmek mümkün olurdu.

Ayrıca sevgi sözünün de pek çok ve çeşitli anlamları vardır. Birçoklarına göre cinsel libido'yu temsil ederken, başkaları onu şımartma, bazıları da insancıllık olarak görürler. Bireysel Psikoloji, toplum üyelerini eğitmek istemektedir. Demek ki yanlışlık içinde olanlarla uğraşırken kendinin de toplum üyesi olduğunu kanıtlamalıdır. Hatalı birey ancak bu yolla işbirliğine yeniden kazandırılabilir, ona hatalı hayat tarzı ancak bu yolla açık seçik anlatılabilir. İyileştirme süreci, hatalı çocuğu işbirliğine kazandırmakla başlar.

Ama asıl iyileşmeyi hastanın kendi çabası sağlar ve yeterli bir anlayış edinmekle gerçekleştirir.

Bir kere daha söylüyorum, Bireysel Psikoloji bir bilim olarak, dinsel doğmaları kullanamaz. Dinsel rehberliği, bu işte yetiştirilmiş olanlara bırakmak zorundadır. Ama Tanrı'yı da bu dünyadan yokedemez. Ayrıca insan-dünya ilişkisini de gözönüne almak zorundadır. Bireysel Psikoloji kendini bu ilişki konusunda vasıflı saymaktadır. Kendi tecrübelerini din adamına da, toplumun diğer eğiticilerine de açmaktan, onlarla paylaşmaktan zevk duyar. Jahn'ın bu konudaki tereddütleri herhalde kendisine yalnış bilgi verilmiş olmasındandır.

Ben her zaman için, nörotik durumun çevre ve gelişmenin kaçınılmaz bir sonucu olmadığına, gelişmenin de kader tarafından saptanmadığına inanmışımdır. Psikolojik hayatta sebep-sonuç ilişkisi bulunmadığını da göstermiş bulunuyorum. Bireyin varlığında sebepmiş gibi gözüken herşey, örneğin organ kusuru veya eksikliği, ya da eğitim veya çevre etkenleri, ancak çocuğun yaratıcı gücü tarafından sebep haline getirilmektedir. Çocuk kalıtımsal ve eğitimsel etkilerden aldığı tecrübelerin hepsini özgür ve sanatsal bir yapı yaratmakta kullanır, o yapı da tutarlı bir hayat şeklidir. Tüm ifade taşıyan hareketlere anlamlarını ve yönlerini veren şey, bu hayat şekli, hayat tarzıdır. İşte bu nedenle, yalnızca iyi etkiler yaratmakla kalmayıp, çocuğun başında dikkatle nöbet beklemek, onun bunları nasıl kullandığını gözden kaçırmamak, gerekiyorsa daha başka müdahalelerde bulunmak şarttır. Eğer çocuk daha birinci günden işbirliğine yaklaştırılmışsa, yaratıcı itisi bir daha bu doğrultuyu terketmeyecektir. Değişik koşullarda ise durum başka olur.

Toplumumuzda doğru yolu bulmanın zorluğunu sık sık vurgulamışımdır. Sapmalar, yani çocuğun kendi hayat tarzını kurarken yaptığı yanlışlıklar, ancak onun toplumsal ilgiden ne kadar uzak olduğuyla ölçülebilir. Toplumsal ilgi ise

öğretilmeli, çocuk o yolda eğitilmelidir. Tüm karakter niteliklerinin temelinde sosyal bir anlam yatar. İnsan iyi veya kötü olarak doğmaz ama her iki yöne doğru da eğitilebilir. Kimin kusuru daha büyüktür? Hatalı toplumun mu yoksa hatalı çocuğun mu? Ben ikide bir başarısızlık durumlarıyla organ kusurlarının, şımartılmanın ve ihmalin ilişkisini vurgularken, bir yandan da bu ilişkilerde istatistikî olanaklardan fazlasını aramamak gerektiği konusunda uyarılarda bulunmuşumdur. Ayrıca tüm bu durumlardaki bireysel farklılıkları (başarısızlıktan kaçmalar da dahil) gözden kaçırmamayı öğütlemişimdir. Bu gözlemlerim, özgün bireysel olgunun bulunabileceği (ya da gözden kaçırılabileceği) alanı aydınlatmakta yardımcı olabilir. Bir kere hatalı bireyi, hatasını düzeltmek konusunda işbirliğine razı ettikten sonra, gerisi artık o hatalı bireye kalmaktadır.

Jahn diyor ki, insan toplumu, rahatsız eden birine, senin nefretinin sebebi kendini frenlemiş olmandır deyip de işi orada bırakamaz. Haklıdır. O insan bunu ancak Bireysel Psikolojiyi eleştirenler kadar anlayabilir, daha iyi anlayamaz. Onun gelişimini ve hayat tarzını öğrendikten sonra bunu ona daha hesaplı yöntemlerle anlatmak gerekir. Fakat beri yandan bir kriminale, kendini frenlemesinin kendi suçu olduğunu, bu nedenle kendini bağlamasından yine kendisinin sorumlu olduğunu söylemekle onu tedavi edemeyiz. Hatalı bireyin sorumluluğu, bize göre, kendisindeki toplum duygusunun eksikliğini ve bunun yanlış sonuçlarını anladığı andan sonra başlayacaktır.

SON SÖZ

Son olarak şunu söylemek istiyorum. Jahn, Bireysel Psikoloji dinimizin sonradan kaybolmuş, unutulmuş nice rehberlik ilkesini yeni baştan keşfetmiştir dediği zaman bunu gücenilecek bir şey saymıyorum. Zaten ben Bireysel Psikolojiyi her zaman için, insanoğlunun yararına olan tüm büyük

hareketlerin mirasçısı olarak görmüş, bunu açıkça söylemiş şimdir. Gerçi bilimsel temelleri onu bir takım katılıklara zorlamaktadır ama, Bireysel Psikolojinin tüm yapısı, bütün bilgi ve tecrübe alanlarından teşvik almaya ve onlara teşvik sunmaya heveslidir. Bu açıdan bakılınca, her zaman için liezon görevi yapmıştır. Her büyük hareketle, her bilim ve teknolojiyi ilerletmek yolundaki ortak iti nedeniyle insanlığın ana ilerlemesi ve herkesin yararları yolundaki ortak iti nedeniyle bağlantıları vardır(9a).

9a) Aynı düşünce, Adler'in 3 Nisan 1933 yılında, Peder Edgar B. Rohrbach'ın mektubuna yazdığı cevapta da açıkça dile getirilmektedir (Adler sonradan Peder Rohrbach'la çok dost olmuştur). Mektup şöyledir:

«Sevgili tanımadığım dostum, Bireysel Psikolojinin, insanoğlunun gelişmesi ve ilerlemesi yolundaki en yüksek idealleri bilimsel şekilde yorumlamaya nasıl uğraştığını, kilise camiasından birinin anlamasına son derece memnun oldum. Benim yapmaya çalıştığım, insanın temelde zaten çoktanberi bildiği, nice büyük akımları yaratmış olan bir şeyi, insanlığın evrim içindeki yararını anlamasına katkıda bulunmaktı. Saygılarımla, Adler» (J. Indiv. Psychol., 1966, 22, 234).

BÖLÜM VI

ALFRED ADLER BİBLİYOGRAFYASI

Aşağıdaki bibliyografyanın sayın okurlarımıza orijinal haliyle sunmaktayız. Bunun nedeni, söz konusu yapıtların Türkçe'ye henüz çevrilmemiş olması, çevrildiği zaman da hangi ad altında yayınlanacağının şimdiden kesinlikle bilinememesidir. Bilimsel ve sağlıklı bir bibliyografyanın ciddiyetini bu yolla sürdürmeyi seçerken, literatürü yalnız Türkçe olarak izlemek zorunda kalan okurlarımıza, kitapların Türkçesi var olmadığına göre, yine de birşey kaybettirmediğimize inanıyor, özür diliyoruz.

(Çevirmen)

Kitap adları italik, rapor adları ise tırnak içinde verilmiştir. Kısaltmalar yaygın dünya uygulamasına göredir.

Adler'in çalışmalarında, daha önce yayınlanmış bir yazı, sonradan bir cildin içinde yeniden yayınlandığı, ya da çevirisi yapıldığı zaman, orijinal kaynak genellikle belirtilmezdi. Bu kaynakçada orijinal referanslar parantez içinde verilmiş, yazı orijinalse [Orig.], yeniden basılmışsa [Repr.], çeviriyse [Trans.] kısaltmalarıyla belirtilmiştir. Başında A harfi gözükmese bile tüm referanslar Adler'e ait kaynaklardır.

Madde başında (*) işareti bulunuyorsa, yazı ya yeniden basılmış, ya da çeviri olup, orijinale referans da verilmiştir.

Kitaplar sözkonusu olduğunda, verilen referans ilk baskıya aittir.

Amacımız Adler adı altında yayınlanan tüm malzemeyi kapsamak olduğu halde, bunda yüzde yüz başarılı olduğumuza inanmıyoruz.

(Yay.)

A1898 Gesundheitsbuch für das Scheidergewerbe. (Health book for the tailoring trade.) Berlin: C. Heymanns. Pp. vi + 31.

A1902 "Das Eindringen sozialer Triebkräfte in die Medizin." (The penetration of social forces into medicine.) *Aerztl. Standeszeitung* (Vienna), 1(1), 1-3.

A1902b [Aladdin] "Eine Lehrkanzel für soziale Medizin." (A chair for social medicine.) *Aerztl. Standeszeitung* (Vienna), 1 (7), 1-2 — The pseudonym, Aladdin, stands "almost certainly" for Alfred Adler according to Eleenberger (1970, p. 601).

A1903a "Stadt und Land." (City and country.) *Aerztl. Standeszeitung* (Vienna), 2(18), 1-3; (19), 1-2; (20), 1-2.

A1903b "Staatshilfe oder Selbsthilfe?" (State help or self-help?) *Aerztl. Standeszeitung* (Vienna), 2(21), 1-3; (22), 1-2.

A1904a "Der Arzt als Erzieher." (The physician as educator.) *Aerztl. Standeszeitung* (Vienna), 3(13), 4-6; (14), 3-4; (15) 4-6. [Repr.: 1914a, pp. 1-10.]

A1904b "Hygiene des Geschlechtslebens." (Hygiene of sex life.) *Aerztl. Standeszeitung* (Vienna), 3(18), 1-2; (19), 1-3.

A1905a "Das sexuelle Problem in der Erziehung." (The sex problem in education.) *Neue Gesellschaft* (Berlin), 8, 360-362.

A1905b "Drei Psycho-Analysen von Zahleneinfällen und obsedierenden Zahlen." (Three psychoanalyses of ideas of numbers and obsessive numbers.) Psychiat. neurol. Wschr., 7, 263-266.

A1906 "On the [organic] bases of neuroses." In H. Nunberg and E. Federn (Eds.), *Minutes of the Vienna Psychoanalytic Society*. Vol. 1. 1906-1908. New York: Int. Univer. Press, 1962. Pp. 36-41.

A1907a *Studie über Minderwertigkeit von Organen.* (Study of organ inferiority.) Vienna: Urban & Schwarzenberg. Pp. 92. [2nd ed. 1927c; Trans.: English 1917c; French, 1956a.]

A1907b "Entwicklungsfehler des Kindes." (Developmental defects of the child.) In *Heilen und Bilden*, 1914a. Pp. 33-40.

A1907c "Zur Ätiologie, Diagnostik und Therapie der Nephrolithiasis." (On the etiology, diagnosis and therapy of nephrolithiasis [condition of renal calculi].) Wien. klin. Wschr., 20, 1534-1539.

A1907d "A psychoanalysis." In H. Nunberg and E. Federn (Eds.), *Minutes of the Vienna Psychoanalytic Society*. Vol. 1, 1906-1908. New York: Int. Univer. Press, 1962. Pp. 138-140.

A1908a "Enuresis." "Lebererkrankungen." (Diseases of the liver.) "Nierenerkrankungen." (Diseases of the kidney.) In M. Kahane (Ed.), *Med. Handlex. praktiz. Aerzte*. Vienna: Urban & Schwarzenberg. Pp. 321-322, 578-580, 698-704.

A1908b "Der Aggressionstrieb im Leben und in der Neurose." (The aggression drive in life and in neurosis.) *Fortschr. Med.*, 26, 577-584. [Repr.: 1914a, pp. 23-32.]

A1908c "Über die Vererbung von Krankheiten." (On the heredity of diseases.) *Kampf* (Vienna), 9(1), 425-430. [Repr.: 1914a, pp. 41-49.]

A1908d "Das Zärtlichkeitsbedürfnis des Kindes." (The child's need for affection.) *Monatsh. Pädag. Schulpol.*, 1, 7-9. [Repr.: 1914a, pp. 50-53.]

A1908e "Die Theorie der Organminderwertigkeit und ihre Bedeutung für Philosophie und Psychologie." (The theory of organ inferiority and its significance for philosophy and psychology.) *Univ. Wien, Phil. Gesellschaft, Wiss. Beil.*, 21, 11-26. [Repr.: 1914a, pp. 11-22.]

A1908f "Zwei Träume einer Prostituierten." (Two dreams of a prostitute.) *Z. Sexualwiss.*, 1, 103-106.

A1908g "A contribution to the problem of paranoia." In H. Nunberg and E. Federn (Eds.), *Minutes of the Vienna Psychoanalytic Society*. Vol. 1, 1906-1908. New York: Int. Univer. Press, 1962. Pp. 288-292.

A1909a "Über neurotische Disposition: zugleich ein Beitrag zur Ätiologie und zur Frage der Neurosenwahl." (On neurotic disposition: simultaneously a contribution to the etiology and problem of choice of neurosis.) *Jb. Psychoanal. psychopath. Forsch.*, 1, 526-545. [Repr.: 1914a, pp. 54-73.]

A1909b "Myelodysplasie oder Organminderwertigkeit?" (Myelodysplasia [defective development of the spinal cord] or organ inferiority?) *Wien. med. Wschr.*, No. 45, 2631-2636. [Repr.: 1920a, pp. 214-220.]

A1909c "A case o fcompulsive blushing." In H. Nunberg and E. Federn (Eds.), *Minutes of the Vienna Psychoanalytic Society*. Vol. 2, 1908-1910. New York: Int. Univer. Press, 1967. Pp. 125-138.

A1909d "On the psychology of Marxism." In H. Nunberg and E. Federn (Eds.), *Minutes of the Vienna Psychoanalytic Society*. Vol. 1. 1908-1910. New York: Int. Univer. Press, 1967. Pp. 172-174.

A1909e "The oneness of the neuroses." In H. Nunberg and E. Federn (Eds.), *Minutes of the Vienna Psychoanalytic Society*. Vol. 2. 1908-1910. New York: Int. Univer. Press, 1967. Pp. 259-265.

A1910a [Editor, with S. Freud and W. Stekel.] *Zentralblatt für Psychoanalyse: medizinische Monatsschrift für Seelenkunde. (Zentralblatt for psychoanalysis:* medical monthly for psychology.) Until 1911.

A1910b "Über den Selbstmord, insbesondere den Schülerselbstmord." (On suicide, especially among students.) *Diskuss. Wien. psychoanal. Ver.* No. 1. Wiesbaden: Bergmann. Pp. 44-50. [Repr.: 1914a, pp. 356-363. Trans.: 1967e.]

A1910c "Der psychische Hermaphroditismus im Leben und in der Neurose." (Psychological hermaphroditism in life and neurosis.) *Fortschr. Med.*, 28, 486-493. [Repr.: 1914a, pp. 74-83.]

A1910d "Trotz und Gehorsam." (Defiance and obedience.) *Monatsh. Pädag. Schulpol.*, 2, 321-328. [Repr.: 1914a, pp. 84-93.]

A1910e "Uber das materielle Substrat der psychischen Vorgänge." (On the material substratum of the psychological processes.) *Psychiat. neurol. Wschr.*, 11, 369-370.

A1910f "Die psychische Behandlung der Trigeminusneuralgie." (The psychological treatment of trigeminal neuralgia.) *Zbl. Psychoanal.*, 1, 10-29. [Repr.: 1920a, pp. 54-69.]

A1910g *[Review]* K. Pelmann. Psychische Grenzzustände. (Psychic border conditions.) Bonn: Cohen, 1910. *Zbl. Psychoanal.*, 1, 78-79.

A1910h "Ein erlogener Traum: Beitrag zum Mechanismus der Lüge in der Neurose." (An invented dream: contribution to the mechanism of the lie in the neurosis.) *Zbl. Psychoanal.*, 1, 103-108.

A1910i [Review] Anon. Hinter Schloss und Riegel. (Behind bars.) Munich: Langen. *Zbl. Psychoanal.*, 1, 112-113.

A1910j [Review] F. Nadastiny. Untermenschen oder Narren? (Subhuman beings or fools?) Vienna: Konegen, 1910. *Zbl. Psychoanal.*, 1, p. 113.

A1910k [Review] E. Wulffen. Der Sexualverbrecher. (The sex offender.) Berlin: Langenscheidt, 1910. *Zbl. Psychoanal.*, 1, 118-119.

A1910l [Review] P. Schuster. Drei Vorträge aus dem Gebiete der Unfall-Neurologie. (Three lectures from the field of accident neurology.) Leipzig: Thieme, 1910. *Zbl. Pyschoanal.*, 1, p. 122.

A1910m [Review] C. G. Jung "Über Konflikte der kindlichen Seele." (On conflicts of the soul of the child.) Jb. Psychoanal. psychopath. Forsch., 1910, 2. *Zbl. Psychoanal.*, 1, 122-123.

A1910n "Psychic hermaphroditism." In H. Nunberg and E. Federn (Eds.), *Minutes of the Vienna Psychoanalytic Society*. Vol. 2. 1908-1910. New York: Int. Univer. Press, 1967. Pp. 423-428.

A1910o "On suicide." In H. Nunberg and E. Federn (Eds.), *Minutes of the Vienna Psychoanalytic Society*. Vol. 2. 1908-1910. New York: Int. Univer. Press, 1967. Pp. 503-504.

A1910p "Vorwort." (Preface.) *Diskuss. Wien. psychoanal. Ver.*, No. 1. Wiesbaden: Bergmann. Pp. 3-4. [Trans.: 1967d.]

A1910q "A small contibution to the subject of hysterical lying." In H. Nunberg and E. Federn (Eds.), *Minutes of the Vienna Psychoanalytic Society*. Vol. 3. 1910-1911. New York: Int. Univer. Press, 1974. Pp. 17-19. [Abstract of 1910h, followed by discussion, pp. 19-25.]

A1911a "Die Rolle der Sexualität in der Neurose." (The role of sexuality in neurosis.) In *Heilen und Bilden*, 1914a. Pp. 94-103.

A1911b " 'Verdrängung' und 'männlicher Protest': ihre Rolle und Bedeutung für die neurotische Dynamik." ("Repression" and "masculine protest": their role and significance for the neurotic dynamics.) In *Heilen und Bilden*, 1914a. Pp. 103-114.

A1911c "Über männliche Einstellung bei weiblichen Neurotikern." (On masculine attitude in female neurotics.) *Zbl. Psychoanal.*, 1, 174-178. [Repr.: 1920a, pp. 76-80.]

A1911d "Beitrag zur Lehre vom Widerstand." (Contribution to the theory of resistance.) *Zbl. Psychoanal.*, 1, 214-219. [Repr.: 1920a, pp. 100-105.]

A1911e [Review] J. Langermann. Der Erziehungsstaat. (The state which stresses education.) 3rd ed. Berlin: Mathilde Zimmer-Haus, 1910. *Zbl. Psychoanal.*, 1, 258-259.

A1911f* "Syphilidophobie: ein Beitrag zur Bedeutung der Hypochondrie in der Dynamik der Neurose." (Fear of syphilis: a contribution ti the significance of hypochondriasis in the dynamics of neurosis.) *Zbl. Psychoanal.*, 1, 400-406. [Repr.: 1920a, pp. 106-112.]

A1911g "Erklärung." (Declaration.) *Zbl. Psychoanal.*, 1, p. 433.

A1911h "Some problems of psychoanalysis" and discussion. In H. Nunberg and E. Federn (Eds.), *Minutes of the Vienna Psychoanalytic*

(*) Items 1911f, 1913a, 1913h, and 1913j appeared in Russian 1912-1914 and were available as of 1970 at the Lenin State Library, Moscow.

Society. Vol. 3. 1910-1911. New York: Int. Univer. Press, 1974. Pp. 102-111. [Pp. 104-105 abstract of 1911a, followed by discussion, pp. 105-111.]

A1911i "The masculine protest as the central problem of neurosis." In H. Nunberg and E. Federn (Eds.), *Minutes of the Vienna Psychoanalytic Society*. Vol. 3. 1910-1911. New York: Int. Univer. Press, 1974. Pp. 140-145. [Abstract of 1911b, except for the first four paragraphs, followed by discussion, pp. 145-158, 168-177.]

A1912a Über den nervösen Charakter: Grundzüge einer vergleichenden Individual-Psychologie und Psychotherapie. (The nervous character: outline of comparative individual psychology and psychotherapy.) Wiesbaden: Bergamnn. Pp. v + 195. [Trans.: English, 1917a; French, 1926b; Italian, 1950c; Spanish, 1959g.]

A1912b [Editor] *Schriften des Vereins für freie psychoanalytische* Forschung. (Papers of the Society for Free Psychoanalytic Research.) Name changed to *Schriften für angewandte Individualpsychologie*. (Papers for applied Individual Psychology.) Munich: Reinhardt. Until 1917.

A1912o "Organdialekt." (Organ dialect.) In *Heilen und Bilden*, 1941a. Pp. 130-139.

A1912d "Psychischer Hermaphroditismus und männlicher Protest: ein Kernproblem der nervösen Erkrankungeo." (Psychical hermaphroditism and masculine protest: a central problem of nervous diseases.) In *Praxis und Theorie*, 1920a. Pp. 11-15.

A1912e "Zur Theorie der Halluzination." (On the theory of hallucination.) In *Praxis und Theorie*, 1920a. Pp. 36-40.

A1912f "Zur Erziehung der Erzieher." (On the education of the educators.) *Monatsh. Pädag. Schulpol.*, 8. [Repr. as "Zur Erziehung der Eltern," 1914a, pp. 113-129. Trans.: 1914g.]

A1912g "Vorwort des Herausgebers." (Preface of the editor.) *Schr. Ver. freie psychoanal. Forsch.*, No. 1, v-vii.

A1912h "Das organische Substrat der Psychoneurosen: zur Ätiologie der Neurosen und Psychosen." (The organic substratum of the psychoneuroses: on the etiology of the neuroses and psychoses.) *Z. ges. Neurol. Psychiat.*, 13, 481-491. [Repr.: 1924j, pp. 168-176.]

A1913a* "Individualpsychologische Behandlung der Neurosen." (Individual-Psychological treatment of the neuroses.) In D. Sarason (Ed.), I. *Jahreskurse für ärztliche Fortbildung*. Munich: Lehmann. Pp. 39-51. [Repr.: 1920a, pp. 22-35.]

A1913b "Zur Funktion der Zwangsvorstellung als eines Mittels zur Erhöhung des Persönlichkeitsgefühls." (Obession as a means

for the enhancement of self-esteem.) In *Praxis und Theorie*, 1920a. Pp. 144-146.

A1913c "Neue Leitsätze zur Praxis der Individualpsychologie." (New principles for the practice of Individual Psychology.) In *Praxis und Theorie*, 1920a. Pp. 16-21.

A1913d "Individualpsychologische Ergebnisse bezüglich Schlafstörungen." (Individual-Psychological conclusions regarding sleep disturbances.) *Fortschr. Med.*, 31, 925-933. [Repr.: 1914c, pp. 336-340 (parts only); 1920a, pp. 119-126.]

A1913e [Review] W. Stekel. Nervöse Angstzustände und ihre Behandlung. (Nervous anxicty and its treatment.) Vienna: Urban & Schwarzenberg, 1912. *Sex. Probl.*, 9(1), 62-64.

A1913f "Der nervöse Charakter." (The nervous character.) *Sozial. Mschr.*, 19. [Repr.: 1914a, pp. 140-150.]

A1913g "Individualpsychologische Bemerkungen zu *Alfred Bergers Hofrat Eysenhardt.*" (Individual-Psychological comments on Alfred Berger's *Hofrat Eysenhardt.*) *Z. med. Psychol. Psychother.*, 5, 77-89. [Repr.: 1920a, pp. 183-194.]

A1913h* "Zur Rolle des Unbewussten in der Neurose." (The role of the unconscious in the neurosis.) *Zbl. Psychoanal.*, 3, 169-174. [Repr.: 1920a, pp. 158-163.]

A1913i "Erwiderung [an A. Maeder]." (Rejoinder.) *Zbl. Psychoanal.*, 3, 564-567.

A1913j* "Traum und Traumdeutung." (Dream and dream interpretation.) *Zbl. Psychoanal.*, 3, 574-583. [Repr.: 1920a, pp. 149-157.]

A1914a [Editor with Carl Carl Furtmüller] *Heilen und Bilden: ärztlich-pädagogische Arbeiten des Vereins für Individualpsychologie.* (Healing and education: medical-educational papers of the Society for Individual Psychology.) Munich: Reinhardt. Pp. viii + 399. [Orig.: 1904a; 1907b; 1908b, c, d, e; 1909a; 1910b, c, d; 1911a, b; 1912c, f; 1913d, f; 1914c. 2nd ed. 1922a.]

A1914b [Editor with Carl Furtmüller] *Zeitschrift für Individualpsychologie: Studien aus dem Gebiete der Psychotherapie, Psychologie und Pädagogik.* (Journal for Individual Psychology: studies in the area of psychotherapy, psychology and education.) Until 1916.

A1914c * "Ein Beitrag zur Psychologie der ärztlichen Berufswahl." (A contribution to the psychology of choosing medicine as a vocation.) In *Heilen und Bilden*, 1914a. Pp. 336-340. [Orig.: parts of 1913d.]

A1914d "Melancholie und Paranoia: individualpsychologische Ergebnisse aus den Untersuchungen der Psychosen." (Melancholia and

paranoia: Individual-Psychological conclusions from investigations of psychoses.) In *Praxis und Theorie*, 1920a. Pp. 171-182.]

A1914e "Kinderpsychologie und Neurosenforschung." (Child psychology and the study of neurosis.) *Z. Pathopsychol., 1914, Ergänzungsbd.* 1, 35-52; discussion, 122-127. [Same as 1914j.]

A1914f "Soziale Einflüsse in der Kinderstube." (Social influences in the nursery.) *Pädag. Arch.*, 56, 473-487.

A1914g "Per l'educazione dei genitori." (Education of the parents.) *Psiche*, 3, 368-382. [Orig.: 1912f.]

A1914h "Die Individualpsychologie, ihre Voraussetzungen und Ergebnisse." (Individual Psychology: its assumptions and results.) *Scientia*, 16, 74-87. [Repr.: 1920a, pp. 1-10.]

A1914i "The homosexual problem." *Urol. cutan. Rev., Techn. Suppl.*, St. Louis, Mo., October.

A1914j "Zur Kinderpsychologie und Neurosenforschung." (Child psychilogy and the study of neurosis.) *Wien. klin. Wschr.*, 27, 511-516. [Repr.: 1920a, pp. 41-53.]

A1914k "Das Problem der 'Distanz': über einen Grundcharakter der Neurose und Psychose." (The problem of "distance": a basic trait of neurosis and psychosis.) *Z. Indiv. Psychol.*, 1, 8-16. [Repr.: 1920a, pp. 70-75.]

A1914l "Zur Sitophobie." (Fear of eating.) *Z. Indiv. Psychol.*, 1, 27-28. [Repr.: 1920a, pp. 147-148, as "Nervöser Hungerstreik," (Neurotic hunger-strike.)]

A1914m "Lebenslüge und Verantwortlichkeit in der Neurose und Psychose: ein Beitrag zur Melancholiefrage." (Life-lie and responsibility in neurosis and psychosis: a contribution to the problem of melancholia.) *Z. Indiv. Psychol.*, 1, 44-53. [Repr.: 1920a, pp. 164-170.]

A1914n [Review] T. Becker. Zur Diagnose paranoischer Zustände. (The diagnosis of paranoid conditions.) Munchn. med. Wiss., No. 12. *Z. Indiv. Psychol.*, 1, 62-63.

A1914o [Review] W. Astrow (Ed.) Petersburger Träume: eine unbekannte Erzählung von Dostojewsky. (Petersburg dreams: an unknown story of Dostoevsky.) Neue Freie Presse, Osternummer. *Z. Indiv. Psychol.*, 1, 63-64.

A1914p "Nervöse Schlaflosigkeit." (Nervous sleeplessness.) *Z. Indiv. Psychol.* 1, 65-72. [Repr.: 1920a, pp. 113-118.]

A1914q [Review] Engelen. Suggestionsfaktoren bei der Freudschen Psychoanalyse. (Factors of suggestion in Freud's psychoanalysis.) Deutsche med. Wschr., No. 19. *Z. Indiv. Psychol.*, 1, 92-93.

A1914r [Review] E. v. Koehler. Warum denken wir im Wachen in Worten, im Traume in Bildern? (Why do we think in words during waking, in images during dreaming?) Psychiat. neurol. Wschr., No. 46. Z. *Indiv. Psychol.*, 1, p. 142.

A1914s [Review] S. Meyer. Organische und geistige Entwicklung. (Organic and mental development.) Deutsche med. Wschr., No. 19. Z. *Indiv. Psychol.*, 1, p. 142.

A1914t In "Sitzungsbericht des Vereins für Individualpsychologie, March 7, 1914." Z. *Indiv. Psychol.*, 1, p. 96.

A1914u In "Sitzungsbericht des Vereins für Individualpsychologie, March 21, 1914." Z. *Indiv. Psychol.*, 1, p. 143.

A1915 "Kinderpsychologie und Neurosenforschung." (Child psychology and the study of neurosis.) In A. Neuer, "Bericht über den Int. Kongress für med. Psychol. und Psychothet.," [Vienna, Sept. 1913]. Z. *Psychother. med. Psychol.*, 6, 198-202. [Same as 1914j minus case material.]

A1916 "Die Frau als Erzieherin." (Woman as educator.) *Arch. Frauenk., Würzburg*, 2, 341-349.

A1917a * *The neurotic constitution: outline of a comparative individualistic psychology and psychotherapy*. Intro. by Wm. A. White. Trans. B. Glueck and J. E. Lind. New York: Moffat, Yard. Pp. xxiii + 456. [Orig.: 1912a.]

A1917b *Das Problem der Homosexualität.* (The problem of homosexuality.) Munich: Reinhardt. [Repr.: 1930d. Trans.: 1917d.]

A1917c * *Study of organ inferiority and its psychical compensation: a contribution to clinical medicine*. Trans. S. E. Jelliffe. New York: Nerv. Ment. Dis. Publ. Co. Pp. x + 86. [Orig.: 1907a.]

A1917d * "The homosexual problem." *Alienist Neurol.*, 38, 268-287. [Orig.: 1917d.]

A1917e "Kindliches Seelenleben und Gemeinsinn." (Children's psychological life and social sense.) *Ann. Nat. Kult. Phil.*, 13, 38-45.

A1918a "Über die Homosexualität." (Homosexuality.) In *Praxis und Theorie*, 1920a. Pp. 127-135.

A1918b "Die Zwangsneurose." (Compulsion neurosis.) In *Praxis und Theorie*, 1920a. Pp. 136-143.

A1918c "Dostojewski." In *Praxis und Theorie*, 1920a. Pp. 195-202.

A1918d "Über individualpsychologische Erziehung." (Individual-Psychological education.) In *Praxis und Theorie*, 1920a. Pp. 221-227.

A1918e "Bolschewismus und Seelenkunde." (Bolshevism and psychology.) *Int. Rundsch.* (Zurich), 4, 597-600.

A1918f "Die neuen Gesichtspunkte in der Frage der Kriegsneurose." (The new viewpoints on the problem of war neurosis.) *Med. Klin.*, 14, 66-70. [Repr.: 1920a, pp. 203-213.]

A1919a *Die andere Seite: eine massenpsychologische Studie über die Schuld des Volkes.* (The other side: a social-psychological study on collective guilt.) Vienna: Leopold Heidrich. Pp. 16.

A1919b "Ehe und Kind." (Marriage and child.) In J. Spier (Ed.), *Die Schule der Ehe.* Munich: J. M. Müller. Pp. 348-385.

A1919c "Geleitwort." (Preface.) In *Über den nervösen Charakter*, 2nd ed. Munich: Bergmann.

A1920a *Praxis und Theorie der Individualpsychologie: Vorträge zur Einführung in die Psychotherapie für Ärzte, Psychologen und Lehrer.* (Practice and theory of Individual Psychology: introductory lectures in psychotherapy for physicians, psychologists, and educators.) Munich: Bergmann. Pp. 244. [Orig.: 1909b; 1910f; 1911c, d, f; 1912d, e; 1913a, b, c, d, g, h, j; 1914d, h, j, k, l, m, p; 1918a, b, c, d, f; 1920b, c, d. Repr.: 1924j. Trans.: English, 1925a; French, 1961a; Italian, 1949b; Polish, 1934c; Serbian, 1937a; Spanish, 1953.]

A1920b "Über männliche Einstellung bei weiblichen Neurotikern. III. Versuch der Umkehrung als männlicher Protest." (On masculine attitude in female neurotics. III. Attempt at reversal as masculine protest.) In *Praxis und Theorie*, 1920a. Pp. 80-99.

A1920c "Die individuelle Psychologie der Prostitution." (The Individual Psychology of prostitution.) In *Praxis und Theorie*, 1920a. Pp. 228-236.

A1920d "Verwahrloste Kinder." (Wayward children.) In *Praxis und Theorie*, 1920a. Pp. 237-244.

A1921 "Wo soll der Kampf gegen die Verwahrlosung einsetzen?" (Where should the fight against waywardness begin?) Soz. *Praxis* (Vienna). [Repr.: 1922a, pp. 116-118.]

A1922a * [Editor with C. Furtmüller and E. Wexberg] *Heilen und Bilden: Grundlagen der Erziehungskunst für Ärzte und Pädagogen.* (Healing and educating: foundations of the art of education for physicians and educators.) 2nd ed. Munich: Bergmann. Pp. viii + 330. [Orig.: 1914a; 1921; 1922b.]

A1922b "Erziehungsberatungsstellen." (Child guidance clinics.) In *Heilen und Bilden*, 1922a. Pp. 119-121.

A1922c "Geleitwort." (Preface.) In *Über den nervösen Charakter*, 3rd ed. Munich: Bergmann.

A1923a [Editor] *Internationale Zeitschrift für Individualpsychologie: Arbeiten aus dem Gebiete der Psychotherapie, Psychologie und*

Pädagogik. (International Journal of Individual Psychology: papers from the areas of psychotherapy, psychology, and education.) Until 1937.

A1923b "Danton, Marat, Robespierre: eine Charakterstudie." (Danton, Marat, Robespierre: a character study.) *Arbeiter-Zeitung* (Vienna), December 25, 17-18.

A1923c "Fortschritte der Individualpsychologie." (Progress in Individual Psychology). *Int. Z. Indiv. Psychol.*, 2(1), 1-7; (3) 10-12. [Trans.: English, 1924b, Part 1; Italian, 1925d.]

A1923d "Die Tragfähigkeit der menschlichen Seele." (Degree of tolerance of the human soul.) *Int. Z. Indiv. Psychol.*, 2(2), p. 42.

A1923e "Die Gefahren der Isolierung." (The dangers of isolation.) *Zbl. Vormundschaftsw.*, 15(3), p. 53.

A1923f "Individualpsychologie und Weltanschauung." (Individual Psychology and world view.) *Int. Z. Indiv. Psychol.*, 2(2), 30-31.

A1924a "Die Strafe in der Erziehung." (Punishment in education.) *Arbeiter-Zeitung* (Vienna), June 14, p. 12.

A1924b * "Progress in Individual Psychology." *Brit. J. med. Psychol.*, 4, 22-31; also in German, pp. 12-21. [Orig.: 1923c, Part 1.]

A1924c "Neurosenwandel und Training im Traum." (Change of neurosis and training in the dream.) *Int. Z. Indiv. Psychol.*, 2(5), 5-8.

A1924d "Psychische Kausalität." (Psychic causality.) *Int. Z. Indiv. Psychol.*, 2(6), p. 38.

A1924e "Neurose und Verbrechen." (Neurosis and crime.) *Int. Z. Indiv. Psychol.*, 3, 1-11.

A1924f "Eine häufige Wurzel des Sadismus." (A frequent source of sadism.) *Int. Z. Indiv. Psychol.*, 3, 49-50.

A1924g "Kritische Erwägungen über den Sinn des Lebens." (Critical considerations on the meaning of life.) In *Der Leuchter: Weltanschauung und Lebensgestaltung.* Vol. 5. Darmstadt: O. Reichl. Pp. 343-350. [Repr.: 1924n.]

A1924h "Ein Fall von Melancholie." (A case of melancholia.) *Int. Z. Indiv. Psychol.*, 3, 103-105.

A1924i "Schwererziehbare Kinder und nervöse Erwachsene." (Problem children and nervous adults.) *Int. Z. Indiv. Psychol.*, 3, 145-146.

A1924j * *Praxis und Theorie der Insividualpsychologie.* (Practice and theory of Individual Psychology.) 2nd ed. Munich: Bergmann, 1924. [Orig.: 1920a and 1912h.]

A1924k "Über Weltanschauung." (On world view.) *Int. Z. Indiv. Psychol.*, 2(6), p. 38.

A1924l "Kulturelle Einschränkung in der Erziehung der Frau zur Aktivität." (Cultural restriction in woman's education for activity.) *Int. Z. Indiv. Psychol.*, 2(6), p. 39.

A1924m "Training?" (Training?) *Int. Z. Indiv. Psychol.*, 2(6), p. 39.

A1924n • "Kritische Erwägungen über den Sinn des Lebens." (Critical considerations on the meaning of life.) *Int. Z. Indiv. Psychol.*, 3, 9396. [Orig.: 1924g.]

A1924o "Individualpsychologie und Weltanschauung." (Individual Psychology and world view.) *Int. Z. Indiv. Psychol.*, 3, 132-133.

A1925a • *The practice and theory of Individual Psychology. Trans.* P. Radin. London: Routledge & Kegan Paul. Pp. viii + 352. [Orig.: 1920a. Repr.: 1959a; 1961b, Chapts. & 3.]

A1925b "Die Ehe als Aufgabe." (Marriage as a task.) In H. Keyserling (Ed.), *Das Ehe-Buch: eine neue Sinngebung im Zusammenklang der Stimmen führender Zeitgenossen.* Celle: Kampmann. [Trans.: 1926aa.]

A1925c "Unerziehbarkeit des Kindes oder Unbelehrbarkeit der Theorie? Bemerkungen zum Falle Hug." (Uneducability of the child or incorrigibility of the theory? Comments of the case of Hug.) *Arbeiter-Zeitung* (Vienna), March 5, p. 6.

A1925d • "Fondamenti e progressi della 'psicologia individuale.' " (Foundations and progress of Individual Psychology.) *Arch. gen. neurol. psichol. psychoanal.*, 6, 227-238. [Orig.: 1923c.]

A1925e "Inschriften der menschlichen Seele." (Inscriptions of the human soul.) *Bereitschaft*, 6(2), 6-9.

A1925f "Mitteilungen aus Erziehungsberatungsstellen." (Communications from child guidance clinics.) *Int. Z. Indiv. Psychol.*, 3, 201-203.

A1925g "Diskussionsbemerkungen zum Vortrage des Prof. Max Adler." (Discussion comments on the lecture by Prof. Max Adler.) *Int. Z. Indiv. Psychol.*, 3, 221-223.

A1925h • "Salvaging mankind by psychology." Interview with Eugene Bagger. *Int. Z. Indiv. Psychol.*, 3, 332-335. [Orig.: 1925j.]

A1925i "Erörterungen zum Paragraph 144." (Discussion of paragraph 144 [making abortion illegal].) *Int. Z. Indiv. Psychol.*, 3, 338-340.

A1925j "Salvaging mankind by psychology." Interview with Eugene Bagger. N. Y. *Times*, September 20, IX, p. 12. [Repr.: 1925h.]

A1925k "Über Neurose und Begabung." (On neurosis and talent.) *Int. Z. Indiv. Psychol.*, 3, p. 346.

A1926a *Liebesbeziehungen und deren Störungen.* (Love relationships and their disturbances.) Vienna; Leipzig: Moritz Perles. Pp. 23.

A1926b * *Le tempérament nerveux: éléments d une psychologie individuelle et applications à la psychothérapie.* (The nervous character: elements of an individual psychology and its applications to psychotherapy.) Trans. Dr. Roussel. Paris: Payot. Pp. 366. [Orig.: 1912a.]

A1926bb "Geleitwort." (Preface.) In Sofie Laxarsfeld (Ed.), *Richtige Lebensführung: volkstümliche Aufsätze zur Erziehung des Menschen nach den Grundsätzen der Individualpsychologie.* Unnumbered series. Vienna: Moritz Perles, 1926. P. 3. [Trans.: 1978a, p. 418.]

A1926c [Editor with L. Seif and O. aus] *Individuum und Gemeinschaft: Schriften der Internationalen Gesellschaft für Individualpsychologie.* (Individual and community: papers of the International Society for Individual Psychology.) Munich: Bergmann.

A1926cc * "Erörterungen zum Paragraph 144." (Discussion of paragraph 144.) In Margret Hilferding, *Geburtengregelung.* (Birth control.) Vienna: Moritz Perles, 1926. Pp. 21-24. [Orig.: 1925i.]

A1926d "Geleitwort." (Preface.) *Indiv. Gemeinsch.* (Munich), No. 1, ix-xi.

A1926dd *The neurotic constitution: outline of a comparative individualistic psychology and psychotherapy.* New York: Dodd, Mead. Pp. xxiii + 406. [Orig.: 1917a. Repr.: 1974g.]

A1926e "Psychische Einstellung der Frau zum Sexualleben." (Woman's psychological attitude to sex life.) In A. Bethe *et al.* (Eds.), *Handb. norm. path. Physiol.*, Vol. 14(1). Berlin: Springer. Pp. 802-807. [Repr.: 1930d, pp. 89-97.]

A1926f "Psychosexuelle Haltung des Mannes." (Man's psycho-sexual attitude.) In A. Bethe *et al.* (Eds.), *Handb. norm. path. Physiol.*, Vol 14(1). Berlin: Springer. Pp. 808-812. [Repr.: 1930d, pp. 98106.]

A1926g "Pubertätserscheinungen." (Puberty phenomena.) In A. Bethe *et al.* (Eds.), *Handb. norm. path. Physiol.*, Vol. 14(1). Berlin: Springer. Pp. 842-844. [Repr.: 1930d, pp. 85-89.]

A1926h "Homosexualität." (Homosexuality.) In A. Bethe *et al.* (Eds.), *Handb. norm. path. Physiol.*, Vol. 14(1). Berlin: Springer. Pp. 881-886.

A1926i "Sadismus, Masochismus und andere Perversionen." (Sadism, masochism and other perversions.) In A. Bethe *et al.* (Eds.), *Handb. norm. path. Physiol.*, Vol. 14(1). Berlin: Springer. Pp. 887-894. [Repr.: 1930d, pp. 67-78.]

A1926j "Sexualneurasthenie." (Sexual neurasthenia.) In A. Bethe *et al.* (Eds.), *Handb. norm. path. Physiol.*, Vol. 14(1). Berlin: Springer. Pp. 895-899. [Repr.: 1930d, pp. 78-84.]

A1926k "Die Individualpsychologie als Weg zur Menschenkenntnis und Selbsterkenntnis." (Individual Psychology, a way to understanding of human nature and oneself.) In J. Neumann (Ed.), *Du und der Alltag: eine Psychologie des täglichen Lebens.* Berlin: Warneck. Pp. 211-236. [Trans.: 1927n.]

A1926l "Schwererziehbare Kinder." (Difficult children.) In O. and Alice Rühle (Eds.), *Schwererziehbare Kinder: eine Schriftenfolge.* Heft 1. Dresden: Am Andern Ufer. [Trans.: Dutch, 1935n; French, 1958b.]

A1926m "Individualpsychologie." (Individual Psychology.) In E. Saupe (Ed.), *Einführung in die neuere Psychologie.* 4th & 5th eds. Osterwick-Harz: Zickfeldt, 1931. Pp. 399-407.

A1926n "Vorrede." (Preface.) In E. Wexberg (Ed.), *Handbuch der Individualpsychologie.* Vol. 1. Munich: Bergmann. Pp. v-vi.

A1926o "Vorrede." (Preface.) In H. F. Wolf, *Strategie der männlichen Annäherung.* Vienna: Ilos Verlag.

A1926p "Die Ehe als Aufgabe." (Marriage as a task.) *Bereitschaft*, 6(7), 4-6.

A1926q * "Die Ehe als Aufgabe." (Marriage as a task.) *Int. Z. Indiv. Psychol.*, 4, 22-24. [Orig.: 1926p.]

A1926r "Die Funktion der Mutter." (The function of the mother.) *Gemeinschaft* (Berlin), 1(4).

A1926s "Ein Fall von Karzinomangst." (A case of fear of cancer.) *Gemeinschaft* (Berlin), 1(5).

A1926t "Ein Beitrag zum Distanzproblem." (A contribution to the problem of distance.) *Int. Z. Indiv. Psychol.*, 4, 141-143.

A1926u "Neurose und Lüge." (Neurosis and lie.) *Int. Z. Indiv. Psychol.*, 4, 173-174.

A1926v "Individualpsychologische Skizze einer Zwangsneurose." (Individual-Psychological outline of a compulsion neurosis.) *Int. Z. Indiv. Psychol.*, 4, 253-256.

A1926w "Berufseignung und Berufsneigung." (Occupational aptitude and occupational interest.) *Jugend & Beruf*, 1, 89-93.

A1926x "Die Individualpsychologie." (Individual Psychology.) *Scientia*, 39, 409-418. [Trans.: French, 1926y.]

A1926y * "La psychologie individuelle, son importance au point de vue du traitement de la nervosité, de l'éducation et de la conception

générale du monde." (Individual Psychology.) *Scientia, Suppl.*, 39, 115-123. [Orig.: 1926x.]

A1926z "On Mussolini." Interview with George Seldes. N. Y. World, Dec. 26, p. 3S.

A1926aa • "Marriage as a task." In H. Keyserling (Ed.), *The book of marriage: a new introduction by twenty-four leaders of contemporary thought.* New York: Harcourt, Brace. Pp. 363-372. [Orig.: 1925b.]

A1927a *Menschenkenntnis.* (Understanding human nature.) Leipzig: Hirzel. Pp. vii + 236. [Repr.: 1947a; Trans.: Danish-Norwegian, 1930b; Dutch, 1932a; English, 1927b; French, 1949a; Greek, 1934d; Italian, 1954; Japanese, 1957b; Polish, 1948; Portuguese, 1945a; Serbian, 1934b; Spanish, 1931a.]

A1927b • Understanding human nature. Trans. W. B. Wolfe. New York: Greenberg. Pp. ix + 286. [Orig.: 1927a. Repr.: 1927m, Chapt. 5; 1957a.]

A1927c • *Studie über Minderwertigkeit von Organen.* (Study of organ inferiority.) 2nd ed. Munich: Bergmann. Pp. vii + 92. [Orig.: 1907a.]

A1927d "Character and talent." *Harper's Mag.*, 155,64-72.

A1927e • "The feeling of inferiority and the striving for recognition." *Int. Z. Indiv. Psychol.*, 5, 12-19. [Orig.: 1927m.]

A1927f "Zusammenhänge zwischen Neurose und Witz." (Relationships between neurosis and jokes.) *Int. Z. Indiv. Psychol.*, 5, 94-96.

A1927g "Weiteres zur individualpsychologischen Traumtheorie." (More on Individual-Psychological dream theory.) *Int. Z. Indiv. Psychol.*, 5, 241-245.

A1927h • "The cause and prevention of neurosis." *Int. Z. Indiv. Psychol.*, 5, 245-252. [Orig.: 1927l.]

A1927i "Die Erziehung zum Mut." (Education for courage.) *Int. Z. Indiv. Psychol., 5, 324-326.* [Trans.: English, 1928i; Spanish, 1927r.]

A1927j "Individualpsychologie und Wissenschaft." (Individual Psychology and science.) *Int. Z. Indiv. Psychol.*, 5, 401-408.

A1927k "Individual Psychology." *J. abnorm. soc. Psychol.*, 22, 116-122.

A19271 "The cause and prevention of neuroses." *J. ment. Sci.*, 73, 1-8. [Repr.: 1927h, 1928h.]

A1927m • "The feeling of inferiority and the striving for recognition." *Proc. roy. Soc. Med.*, 20, 1881-1886. [Orig.: 1927b, Chapt. 5; Repr.: 1927e, 1958c.]

A1927n • "Individual Psychology: a new way to the understanding of human nature." *Psyche*, No. 28, 46-63. [Orig.: 1926k.]

A1927o "A doctor remakes education." Interview. *Survey Graphic*, 58, 490-495.

A1927p *Die Aufgabe der Jugend in unserer Zeit.* (The task of youth in our time.) Berlin: Laubsche. Pp. 41.

A1927q "Alfred Adler über Amerika: das Geltungsstreben in Amerika." (Alfred Adler on America: the striving for significance in America.) Résumé with literal citations by L. Zilahi. *Int. Z. Indiv. Psychol.*, 5, 225-228.

A1927r • "El valor: su importancia en la educacion del nino." (Courage: its importance in the education of the child.) *Nueva Era*, 8, 115-116. [Orig.: 1927i.]

A1927s •*Praxis und Theorie der Individualpsychologie: Vorträge zur Einfuhrung in die Psychotherapie für Ärzte, Psychologen und Lehrer.* (Practice and theory of Individual Psychology: introductory lectures in psychotherapy for physicians, psychologits, and teachers.) 3rd ed. Munich: Bergmann. Pp. vi + 257. [Orig.: 1920a.]

A1928a *Die Technik der Individualpsychologie.* Vol. 1. *Die Kunst, eine Lebens- und Krankengeschichte zu lesen.* (The technique of Individual Psychology. Vol. 1. The art of reading a life- and case-history.) Munich: Bergmann. Pp. iv + 146. [Trans.: 1929a.]

A1928b "Feelings and emotions from the standpoint of Individual Psychology." In M. L. Reymert (Ed.), *Feelings and emotions: the Wittenberg symposium.* Worcester, Mass: Clark Univer. Press. Pp. 316-321.

A1928c "Erotisches Training und erotischer Rückzug." (Erotic training and erotic retreat.) In M. Marcuse (Ed.), *Verhandl. 1. Int. Kongr. Sex. Forsch., Berlin*, 1926. Vol. 3. Berlin, Köln: Marcus & Weber. Pp. 1-7.

A1928d "Characteristics of the first, second and third child." *Children*, 3, 14 & 52.

A1928e "Witwenverbrennung und Witwenneurose." (The burning of widows and widow neurosis.) *Int. Z. Indiv. Psychol.*, 6, 23-25.

A1928f "Kurze Bemerkungen über Vernunft, Intelligenz und Schwachsinn." (Brief comments on reason, intelligence and feeblemindedness.) *Int. Z. Indiv. Psychol.*, 6, 267-272. [Trans.: 1964.]

A1928g "Neurotisches Rollenspiel." (Neurotic role play.) *Int. Z. Indiv. Psychol.*, 6, 427-432.

A1928h • "The cause and prevention of neuroses." *J. abnorm. soc. Psychol.*, 23, 4-11. [Orig.: 1927l.]

A1928i • "On teaching courage." *Survey Graphic*, 61, 241-242. [Orig.: 1927i.]

A1928j "Psychologie und Medizin." (Psychology and medicine.) *Wien. med. Wschr.*, 78, 697-700.

A1928k *Über den nervösen Charakter.* 4th ed. Munich: Bergmann.

A1928l "Besuch bei Dr. Alfred Adler." (Visit with Dr. Alfred Adler.) Interview with Artur Ernst. *Neues Wiener* Tagblatt (Vienna), July 1, 5-6.

A1928m "Psychologie der Macht." (Psychology of power.) In Franz Kobler (Ed.), *Gewalt und Gewaltlosigkeit: Handbuch des aktiven Pazifismus.* Zurich: Rotapfel-Verlag. Pp. 41-46. [Trans.: 1966b.]

A1928n •[Editor with C. Furtmüller] *Heilen und Bilden: ein Buch der Erziehungskunst für Ärzte und Pädagogen.* (Healing and educating: book of the art of education for physicians and educators.) 3rd ed. Edited by E. Wexberg. Munich: Bergmann. Pp. vii + 355. [Orig.: 1914a. Repr.: 1973c.]

A1929a • *The case of Miss R.: the interpretation of a life story.* Trans. Eleanore & F. Jensen. New York: Greenberg. Pp. xxii + 306. [Orig.: 1928a.]

A1929b *Individualpsychologie in der Schule: Vorlesungen für Lehrer und Erzieher.* (Individual Psychology in the school: lectures for teachers and educators.) Leipzig: Hirzel. Pp. viii + 114. [Trans.: Dutch, 1933a; Hebrew, n.d.a; Spanish, 1936b, 1941a.]

A1929c *Problems of neurosis: a book of case histories.* Ed. P. Mairet. Preface by F. G. Crookshank. London: Routledge & Kegan Paul. Pp. xxxvii + 178. [Repr.: 1964d; 1959e, 1967a, Chapt. 6; 1937e, Chapt. 7; 1937f, Chapt. 8. Trans.: French, 1969a.]

A1929d *The science of living.* Preface by P. Mairet. New York: Greenberg. Pp. 264. [Repr.: 1969b. Trans.: Portuguese, 1943.]

A1929e "Clinic for sick marriages." Interview with Helena H. Smith. *Delineator*, October, 115, 12 & 56, 59.

A1929f "Die Individualpsychologie in der Neurosenlehre." (Individual Psychology in the theory of neurosis.) *Int. Z. Indiv. Psychol.*, 7, 81-88.

A1929g "Eine Beratung: stenographische Aufnahme." (A guidance session: stenographic account.) *Int. Z. Indiv. Psychol.*, 7, 207-214.

A1929h "Übertreibung der eigenen Wichtigkeit." (Exaggeration of one's own importance.) *Int. Z. Indiv. Psychol.*, 7, 245-252. [Repr.: 1930e, Chapt. 1. Trans.: 1937c.]

A1929i "Unspoiling the spoiled child." *Parents Magazine*, May, pp. 19 + 72-73.

A1929j * "Les idées fondamentales de la psychologie individuelle." (The basic concepts of Individual Psychology.) *Rev. Psychol. concrète*, 1, 89-101. [Orig.: 1930n.]

A1929k "La psychologie individuelle dans pédagogie moderne." (Individual Psychology in modern education.) *L'Avenir social* (Brussels), 1, 25-26.

A1929l "Sleeplessness." Manuscript. [Pub. A1944a.]

A1929m "Preface." In Heinrich F. Wolf, *The male approach*. New York: Covici-Friede, 1929. Pp. vii-xi. [Orig.: 1926o.]

A1930a *The education of children*. Trans. Eleanore and F. Jensen. New York: Greenberg. Pp. 309.

A1930b * *Menneskekundskab*. (Understanding human nature.) Trans. O. Gelsted. Copenhagen; Oslo: Martins Forlag. [Orig.: 1927a.]

A1930c *The pattern of life*. Ed. W. B. Wolfe. New York: Cosmopolitan Book. Pp. 273.

A1930d * *Das Problem der Homosexualität: erotisches Training und erotischer Rückzug*. (The problem of homosexuality: erotic training and erotic retreat.) 2nd ed. Leipzig: Hirzel. Pp. vi + 110. [Orig.: 1917b; 1926e, f, g, i, j. Trans.: French, 1956a; Spanish, 1936a.]

A1930e *Die Technik der Individualpsychologie*. Vol. 2. *Die Seele des schwererziehbaren Schulkindes*. (The technique of Individual Psychology. Vol. 2. The soul of difficult school children.) Munich: Bergmann. Pp. viii + 188. [Orig.: 1929h, Chapt. 1. Trans.: English, 1963; French, 1952.]

A1930f *[and Associates] *Guiding the child on the principles of Individual Psychology*. Trans. B. Ginzburg. New York: Greenberg. Pp. 268. [Orig.: *Int. Indiv. Psychol.*, 1929, 7, 161-243.]

A1930g *The individual criminal and his cure: an address*. New York: Nat. Committee on Prisons and Prison Labor. Pp. 18. [Trans.: German, 1931h. Repr.: 1932e.]

A1930h "Individual Psychology." In C. Murchison (Ed.), *Psychologies of 1930*. Worcester, Mass.: Clark Univer. Press. Pp. 395-405. [Repr.: 1965c, 1971d, n.d.c.]

A1930i "First comes mother, next comes father." Interview with Lola J. Simpson. *Good Housekeeping*, November, 91, 36-37+.

A1930j "Nochmals—die Einheit der Neurosen." (Once more—the unity of the neuroses.) *Int. Z. Indiv. Psychol.*, 8, 201-216.

A1930k "Ein Fall von Enuresis diurna: stenographische Aufnahme einer Erziehungsberatung." (A case of enuresis diurna: stenographic account of a child guidance session.) *Int. Z. Indiv. Psychol.*, 8, 471-478.

A1930l "The criminal pattern of life." *Police J.* (New York), 17(6), 8-11 & 22-23.

A1930m "Individual Psychology and psychoanalysis." Manuscript. [Excerpts princed: 1964, Chapt. 14 footnotes.]

A1930n "Grundbegriffe der Individualpsychologie." (Basic concepts of Individual Psychology.) In F. Giese (Ed.), *Handwörterbuch der Arbeitswissenschaft.* Vol. 1. Halle a/S: Marhold Verlag. Pp. 2428-2437. [Trans.: English, 1970b, French, 1929j.]

A1930o "Something about myself." *Childhood and Character*, 7(7), 6-8.

A1930p "Weder gut noch böse: die Seele des Kindes." (The child: neither good nor evil.) *Berliner Morgenpost*, Sept. 28, 1930, No. 232. [Trans.: 1974e.]

A1930q •*Praxis und Theorie der Individualpsychologie: Vorträge zur Einführung in die Psychotherapie für Ärzte, Psychologen und Lehrer.* (Practice and theory of Individual Psychology: introductory lectures in psychotherapy for physicians, psychologists, and teachers.)4th ed. Munich: Bergmann. Pp. vi + 245. [Orig.: 1920a. Repr.: 1974a.]

A1931a • *Conocimiento del hombre.* (Understanding human nature.) Trans. U. Bark. Madrid: Espasa-Calpe. [Orig.: 1927a.]

A1931b *What life should mean to you.* Ed. A. Porter. Boston: Little, Brown. Pp. 300. [Repr.: 1958a.]

A1931c "Rauschgift." (Intoxicants.) *Fortschr. Med.*, 49, 535-540; 571-575. [Repr.: 1932f.]

A1931d "Wide, wide world." Interview with Lola J. Simpson. *Good Housekeeping*, October, 93, 40-41+.

A1931e "The case of Mrs. A." *Indiv. Psychol. Pamphl.*, No. 1, 15-46. [Repr.: 1964.]

A1931f "Zwangsneurose." (Compulsion neurosis.) *Int. Z. Indiv. Psychol.*, 9, 1-16. [Trans.: English, 1936i; French, 1958b.]

A1931g "Der Sinn des Lebens." (The meaning of life.) *Int. Z. Indiv. Psychol.*, 9, 161-171.

A1931h • "Die kriminelle Persönlichkeit und ihre Heilung." (The criminal personality and its cure.) *Int. Z. Indiv. Psychol.*, 9, 321-329. [Orig.: 1930g.]

A1931i "Trick und Neurose." (Trick and neurosis.) *Int. Z. Indiv. Psychol.*, 9, 417-423. [Trans.: 1936g.]

A1931j "The structure of neurosis." *Lancet*, 220, 136-137.

A1931k "The meaning of life." *Lancet*, 220, 223-228. [Repr.: 1932d.]

A1931l "Der nervöse Charakter." (The nervous character.) *Z. angew. Psychol., Beih.*, No. 59, 1-14.

A1931m "Symptomwahl beim Kinde." (The child's symptom selection.) *Kinderärztl. Praxis*, 2, 398-409.

A1931n "Individualpsychologie und Psychoanalyse. I. Individualpsychologie." (Individual Psychology and psychoanalysis. I. Individual Psychology.) *Schweiz. Erziehungs-Rundsch.*, 4(4), 59-61.

A1931o "Individualpsychologie und Psychoanalyse. II. Die Unterschiede zwischen Individualpsychologie und Psychoanalyse." (Individual Psychology and psychoanalysis. II. The differences between Individual Psychology and psychoanalysis.) *Schweiz. Erziehungs-Rundsch.*, 4(5), 89-93. [Trans.: 1964.]

A1931p "Was die Schule sein könnte." (What the school could be.) *Der neue Schulkampf, Prague*, 2(1), 5-7.

A1931q "Zwangsneurose." (Compulsion neurosis.) *Arch. Psychiat. Nervenkrankh., 93*, 262-274. [Slightly shorter and earlier version of 1931f.]

A1931r "Das verzärtelte Kind in der Schule." (The pampered child in school.) *Arch. Psychiat. Nervenkrankh.*, 93, 317-323.

A1932a * *Mensenkennis.* (Understanding human nature.) Trans. P. van Schilfgaarde. Utrecht, Holland: E. J. Bijleveld. Pp. 219. [Orig.: 1927a.]

A1932b "Vorrede." (Preface.) In R. Dreikurs, *Einführung in die Individualpsychologie. Leipzig:* Hirzel. [Trans.: 1935d.]

A1932c "The fear of woman: remarks." *Indiv. Psychol. Pamphl.*, No. 3, 11-13.

A1932d * "The meaning of life." *Indiv. Psychol. Pamphl.*, No. 5, 9-22. [Orig.: 1931k.]

A1932e * "The criminal personality and its cure." *Indiv. Psychol. Pamphl.*, No. 5, 46-59. [Orig.: 1930g.]

A1932f * "Rauschgift." (Intoxicants.) *Int. Z. Indiv. Psychol.*, 10, 1-19. [Orig.: 1931c; pp. 15-19 are new.]

A1932g "Persönlichkeit als geschlossene Einheit." (Personality as a self-consistent unity.) *Int. Z. Indiv. Psychol.*, 10, 81-88.

A1932h "Die Systematik der Individualpsychologie." (The systematics of Individual Psychology.) *Int. Z. ndiv. Psychol.*, 10, 241-244.

1932l "Der Aufbau der Neurose." (The structure of neurosis.) *Int. Z. Indiv. Psychol.*, 10, 321-328. [Trans.: 1935g.]

A1932j "Zum Thema sexuelle Perversion." (On sexual perversion.) *Int. Z. Indiv. Psychol.*, 10, 401-409. [Rep.: 1933b, Chapt. 11; trans.: 1934f.]

A1932k "Individualpsychologie und Erziehung." (Individual Psychology and education.) *Vjschr. Jugendk.*, 2, 1-6.

A1932l "Technik der Behandlung." (Technique of treatment.) Manuscript. [Trans.: 1964.]

A1932m "Failures in sex." *Modern Psychologist*, 1 (2), 55-60.

A1933a * *De psychologie van het individueele op school en in het gezin.* (Individual Psychology in the school.) Trans. P. van Schilfgaarde. Utrecht, Holland: E. J. Bijleveld. [Orig.: 1929b.]

A1933b *Der Sinn des Lebens.* (The meaning of life.) Vienna; Leipzig: Passer. Pp. 205. [Orig.: 1933f, Chapt. 12; 1933h, Chapt. 10; 1933j, Chapt. 4. Trans.: Dutch, 1935c; English, 1938a; French, 1950a; Spanish, 1935b; Swedish, 1934a; Yiddish, 1938b.]

A1933c "Religion und Individualpsychologie." (Religion and Individual Psychology.) In E. Jahn and A. Adler, *Religion und Individualpsychologie: eine prinzipielle Auseinandersetzung über Menschenführung.* Vienna; Leipzig: Passer. Pp. 58-92. [Trans.: English, 1964; French, 1958b.]

A1933d "Individual Psychology and experimental psychology." *Charact. Pers.*, 1, 265-267.

A1933e "Was kann die Individualpsychologie zur mathematischen 'Begabung' sagen?" (What can Individual Psychology say on mathematical "talent"?) *Int. Z. Indiv. Psychol.*, 11, 42-43.

A1933f "Erste Kindheitserinnerungen." (First childhood recollections.) *Int. Z. Indiv. Psychol.*, 11, 81-90. [Repr.: 1933b, Chapt. 12.]

A1933g [Review] W. B. Cannon. The wisdom of the body. New York: Norton, 1932. *Int. Z. Indiv. Psychol.*, 11, p. 154.

A1933h "Was ist wirklich eine Neurose?" (What is really a neurosis?) *Int. Z. Indiv. Psychol.*, 11, 177-185. [Repr.: 1933b, Chapt. 10; Trans.: 1935f.]

A1933i[1] "Über den Ursprung des Strebens nach Überlegenheit und des Gemeinschaftgefühles." (On the origin of the striving for superiority and of social interest.) *Int. Z. Indiv. Psychol.*, 11, 257-263. [Trans.: 1964.]

A1933i[2] "Über den Ursprung des Strebens nach Überlegenheit und des Gemeinschaftgefühl." (On the origin of the striving for superiority and of social interest.) *Mitteilungsbl. Indiv. Psychol. Veranstaltungen*, 2(7), p. 1. [Trans.: 1964.]

A1933j "Zum Leib-Seele Problem." (On the body-mind problem.) *Int. Z. Indiv. Psychol.*, 11, 337-345. [Repr.: 1933b, Chapt. 4.]

A1933k "Die Formen der seelischen Aktivität: ein Beitrag zur individual-psychologischen Charakterkunde." (The forms of psychological activity: a contribution to the Individual-Psychological theory of character.) *Ned. Tijdschr. Psychol.*, 1, 229-235. [Repr.: 1934g. Trans.: 1964.]

A1933l "Vor- und Nachteile des Minderwertigkeitsgefühls." (Advantages and disadvantages of the inferiority feeling.) *Pädag. Warte*, 40, 15-19. [Trans.: 1964.]

A1933m "Individual Psychology." *Spinoza Quart.*, 2 (4), 14-19.

A1934a * *Livets Mening.* (The meaning of life.) Stockholm: Bokfölaget Natur oog Kultur. [Orig.: 1933b.]

A1934b * *Poznavanje Coveka.* (Understanding human nature.) Belgrade, Yugoslavia: Kosmos. [Orig.: 1927a.]

A1934c * *Psycholgja Indywidualna.* (Individual Psychology.) Krakow, Poland: Gebethner i Wolff. [Orig.: 1920a.]

A1934d * *Anthropognosia.* (Understanding human nature.) Trans. G. Paleologos. Athens: P. Dimikratos. [Orig.: 1927a.]

A1934e "Lecture to the Medical Society of Individual Psychology, London, May 17, 1934." *Indiv. Psychol. Pamphl.*, No. 13, 11-24.

A1934f * "Sexual perversions." *Indiv. Psychol. Pamphl.*, No. 13, 25-36. [Orig.: 1932j.]

A1934g * "Die Formen der seelischen Aktivität: ein Beitrag zur individual-psychologischen Charakterkunde." (The forms of psychological activity: a contribution to the Individual-Psychological theory of character.) *Int. Z. Indiv. Psychol.*, 12, 1-5. [Orig.: 1933k.]

A1934h "Körperliche Auswirkungen seelischer Störungen." (Physical effects of psychological disturbances.) *Int. Z. Indiv. Psychol.*, 12, 65-71. [Trans.: 1944b.]

A1934i "Zur Massenpsychologie." (Masspsychology.) *Int. Z. Indiv. Psychol.*, 12, 133-141. [Trans.: 1937d.]

A1934j "Uber Kritzeleien." (On scribblings.) *Int. Z. Indiv. Psychol.*, 12, 201-203.

A1935a [Editor] *International Journal of Individual Psychology.* Chicago: Int. Publications, Inc. Until 1937.

1935b * *El sentido de la vida.* (The meaning of life.) Trans. O. Brachfeld. Barcelona: Luis Miracle. [Orig.: 1933b.]

A1935c • *De zin van het leven.* (The meaning of life.) Trans. P. H. Ronge. Utrecht, Holland: E. J. Bijleveld. Pp. 220. [Orig.: 1933b.]

A1935d • "Foreword." In R. Dreikurs, *An introduction to Individual Psychology.* London: Routledge & Kegan Paul. [Orig.: 1932b. Repr.: 1959c.]

A1935e "The fundamental views of Individual Psychology." *Int. J. Indiv. Psychol.*, 1(1), 5-8. [Repr.: 1964.]

A1935f • "What is neurosis?" *Int. J. Indiv. Psychol.*, 1(1), 9-17. [Orig.: 1933h.]

A1935g • "The structure of neurosis." *Int. J. Indiv. Psychol.*, 1(2), 3-12. [Orig.: 1932i. Repr.: 1964.]

A1935h • "The prevention of delinquency." *Int. J. Indiv. Psychol.*, 1(3), 3-13. [Orig.: 1935m. Repr.: 1964.]

A1935i • "Prevention of neurosis." *Int. J. Indiv. Psychol.*, 1935, 1(4), 3-12. [Orig.: 1935.]

A1935j "Der Komplexzwang als Teil der Persönlichkeit und Neurose." (The complex compulsion as part of personality and neurosis.) *Int. Z. Indiv. Psychol.*, 1935, 13, 1-6. [Trans.: 1964.]

A1935k "Über das Wesen und die Entstehung des Charakters." (The nature and origin of character.) *Int. Z. Indiv. Psychol.*, 13, 29-30.

A1935l "Vorbeugung der Neurose." (Prevention of neurosis.) *Int. Z. Indiv. Psychol.*, 13, 133-141. [Trans.: 1935i.]

A1935m "Die Vorbeugung der Delinquenz." (Prevention of delinquency.) *Int. Z. Indiv. Psychol.*, 13, 197-206. [Trans.: 1935h.]

A1935n • "Moeilijke Kinderen." (Difficult children.) In O. and Alice Rühle (Eds.), *Moeilijke Kinderen.* 3rd ed. Trans. P. Dijkema. Amsterdam: Wereldbibliotheek. Pp. 16-26. [Orig.: 1926l.]

A1936a • *El problema del homosexualismo.* (The problem of homosexuality.) Barcelona, Spain: Ed. Apollo. [Orig.: 1930d.]

A1936b • *La psicologia individual en la escuela.* (Individual Psychology in the school.) Tras. J. Salas. Madrid, Spain: Rev. de Pedag. Pp. 134. [Orig.: 1929b.]

A1936c "Introduction." In M. Maltz, *New faces—new futures: rebuilding character with plastic surgery.* New York: R. R. Smith. R. vii.

A1936d "Are Americans neurotic?" *Forum*, 95 (January), 44-45.

A1936e "Separate the Quins [Lionne quintuplets]: it must be doe for their own good." *Hearst's Int. Cosmopol.*, March, 89-90.

A1936f "On the interpretation of dreams." *Int. J. Indiv. Psychol.*, 2(1) 3-16.

A1936g * "Trick and neurosis." *Int. J. Indiv. Psychol.*, 2(2), 310. [Orig.: 1941i.]

A1936h * "The neurotic's picture of the world." *Int. J. Indiv. Psychol.*, 2(3), 3-13. [Orig.: 1936l. Repr.: 1964.]

A1936i * "Compulsion neurosis." *Int. J. Indiv. Psychol.*, 2(4), 3-22. [Orig.: 1931f; 1936m, pp. 193-195. Repr.: 1959f; 1964.]

A1936j "Das Todesproblem in der Neurose." (The death problem in neurosis.) *Int. Z. Indiv. Psychol.*, 14, 1-6. [Trans.: 1964.]

A1936k "Symptomwahl." (Choice of the symptom.) *Int. Z. Indiv. Psychol.*, 14, 65-80. [Trans.: 1946.]

A1936l "Neurotisches Weltbild." (The neurotic's picture of the world.) *Int. Z. Indiv. Psychol.*, 14, 129-137. [Trans.: 1936h.]

A1936m "Weiteres zur Zwangsneurose." (More on compulsion neurosis.) *Int. Z. Indiv. Psychol.*, 14, 193-196. [Trans.: English, 1936i; French, 1958b.]

A1936n "Love is a recent invention." *Esquire mag.*, May, pp. 56 and 128. [Repr.: 1971c.]

A1936o Interview with Dudley Barker. *Evening Standard* (London), May 6, 1936, 11.

A1936p [Answers during question period after Conwany Hall lecture, May 11, 1936.] *Daily Mail*, London, May 12, 1936.

A1936q "The science of social psychology." Lecture delivered at Conway Hall, May 12, 1936. Manuscript.

A1936r "Crime can be stopped in the schoolroom." *Daily Herald* (London), June 3, 1936.

A1937a * *[Practice and theory of Individual Psychology.]* Serbian. Belgrade, Yugoslavia: Geza-Don. A. D. [Orig.: 1920a.]

A1937b "Psychiatric aspects regarding individual and social disorganization." *Amer. J. Sociol.*, 42, 773-780.

A1937c * "A school girl's exaggeration of her own importance." *Int. J. Indiv. Psychol.*, 3, 3-12. [Orig.: 1929h.]

A1937d * "Mass psychology." *Int. Indiv. Psychol.*, 3, 111-120. [Orig.: 1934i.]

A1937e * "Position in family constellation influences life-style." *Int. J. Indiv. Psychol.*, 3, 211-227. [Orig.: 1929c, Chapt. 7.]

A1937f * "Significance of early recollections." *Int. J. Indiv. Psychol.*, 3, 283-287. [Orig.: 1929c, Chapt. 8. Repr.: 1950b.]

A1937g "Ist der Fortschritt der Menschheit möglich? wahrscheinlich? unmöglich?" (Is progress of mankind possible? probable? impossible?) *Int. Z. Indiv. Psychol.*, 15, 1-4. [Trans.: 1957c.]

A1937h "Selbstmord." (Suicide.) *Int. Z. Indiv. Psychol.*, 15, 49-52. [Trans.: 1958d.]

A1937i *Levensproblemen.* (Problems of life: new lectures on Individual Psychology.) Trans. P. H. Ronge. Utrecht, Holland: E. J. Bijleveld.

A1938a * *Social interest: a challenge to mankind.* Trans. J. Linton and R. Vaughan. London: Faber & Faber. Pp. 313. [Orig.: 1933b. Repr.: 1964c.]

A1938b * *Der zin fun lebn* (Yiddish). (The meaning of life.) Trans. B. Bodluck and R. Lichstein. Wilno, Poland. [Orig.: 1933b.]

A1939 [Autobiographical notes.] In Phyllis Bottome. *Alfred Adler: a biography.* New York: Putnam. Pp. 9-12. [Repr.: 1947b.]

A1941a * *La psicologia idividual en la escuela.* (Individual Psychology in the school.) Trans. J. Salas. Buenos Aires: Edit. Losada. Pp. 174. [Orig.: 1929b.]

A1941b "Failures of personalities" (1933). *Indiv. Psychol. News*, 1 (2-9), 2-8.

A1941c "Case interpretation" (no date). *Indiv. Psychol. Bull.*, 2, 1-9. [Repr.: 1964.]

A1943 * *A ciencia de viver.* (The science of living.) Trans. T. N. Neto. 2nd ed. Rio de Janeiro, Brazil: Jose Olympio editora. Pp. 304. [Orig.: 1929d.]

A1944a * "Sleeplessness." *Indiv. Psychol. Bull.*, 3, 60-64. [Orig.: 1929l. Repr.: 1964.]

A1944b * "Physical manifestations of psychic disturbances." *Indiv. Psychol. Bull.*, 4, 3-8. [Orig.: 1934h. Repr.: 1964.]

A1945a * *A ciencia da natureza humana* (Portuguese). (Understanding human nature.) Trans. G. Rangel and A. Teixeira. Sao Paulo, Brazil: Editora National. Pp. 295. [Orig.: 1927a.]

A1945b "The sexual function" (no date). *Indiv. Psychol. Bull.*, 4, 99-102. [Repr.: 1964.]

A1946 * "How the child selects his symptoms." *Indiv. Psychol. Bull.*, 5, 67-68. [Orig.: 1936k.]

A1947a * *Menschenkenntnis.* (Understanding human nature.) Zurich: Rascher. Pp. vii + 236. [Orig.: 1927a.]

A1947b * "How I chose my career." *Indiv. Psychol. Bull.*, 6, 9-11. [Orig.: 1939.]

A1948 • *Znajomosc czlowieka.* (Understanding human nature.) Lodz, Poland: Jaiolkowski. [Orig.: 1927a.]

A1949a • *Connaissance de l'homme: étude de caractérologie individuelle.* (Understanding human nature: a study of individual characterology.) Trans. J. Marty. Paris: Payot. Pp. 191. [Orig.: 1927a.]

A1949b • *Prassi e teoria della psicologia individuale.* (Practice and theory of Individual Psychology.) Rome: Astrolabio. [Orig.: 1920a.]

A1950a • *Le sens de la vie.* (The meaning of life.) Trans. H. Schaffer. Paris: Payot. [Orig.: 1933b.]

A1950b • "Significance of early recollections." In E. L. Hartley, H. G. Birch, and Ruth E. Hartley (Eds.), *Outside readings in psychology.* New York: Crowell. Pp. 361-365. [Orig.: 1937f.]

A1950c • *Il temperamento nervoso.* (The nervous character.) Rome: Astrolabio. [Orig.: 1912a.]

A1952 • *La psychologie de l'enfant difficile: technique de la Psychologie Individuelle Comparée.* (The psychology of the difficult child: technique of comparative Individual Psychology.) Trans. H. Schaffer. Paris: Payot. Pp. 203. [Orig.: 1930e.]

A1953 • *Practica y teoria de la psicologia del individuo.* (Practice and theory of Individual Psychology.) Buenos Aires: Editorial Paidos. [Orig.: 1920a.]

A1954 • *Conoscenza dell'uomo.* (Understanding human nature.) Milan, Italy: Arnoldo Mondadori. [Orig.: 1927a.]

A1956a • *La compensation psychique de l'état d'infériorité des organes suivi de Le problème de l'homosexualité.* (Psychological compensation of organ inferiority, *followed by* The problem of homosexuality.) Trans. H. Schaffer. Paris: Payot. Pp. 247. [Orig.: 1907a and 1930d.]

A1956b *The Individual Psychology of Alfred Adler: a systematic presentation in selections from his writings.* Ed. H. L. and Rowena R. Ansbacher. New York: Basic Books. Pp. xxiii + 503. [Repr.: 1964f. Trans.: Spanish, 1959b.]

A1957a • *Understanding human nature.* Trans. W. B. Wolfe. New York: Premier Books, Fawcett World Libr. Pp. 224 paper. [Orig.: 1927b.]

A1957b • *[Understanding human nature]* Japanese. Trans. & postscript by H. Yamashita. Tokyo: Nippon Kyobunsha. Pp. 356. [Orig.: 1927a.]

A1957c • "The progress of mankind." *J. Indiv. Psychol.*, 13, 9-13. [Orig.: 1937g. Repr.: 1959d; 1964.]

A1958a • *What life should mean to you.* Ed. A. Porter. New York: Capricorn Books. Pp. 300. [Orig.: 1931b.]

A1958b • [and E. Jahn] *Religion et Psychologie Individuelle Comparée suivi de La nevrose obsessionnelle, Complement à l'étude de la nevrose obsessionnelle, et Les enfants difficiles.* (Religion and Comparative Individual Psychology, *followed by* Compulsion neurosis, Supplement to the study of compulsion neurosis, and Difficult children.) Trans. H. Schaffer. Paris: Payot. Pp. 172. [Orig.: 1933c, 1931f, 1936m, and 1926l.]

A1958c • "The feeling of interiority and the striving for recognition." In C. L. Stacey and M. F. DeMartino (Eds.), *Understanding human motivation. Cleveland:* Howard Allen. Pp. 466-473. [Orig.: 1927m.]

A1958d • "Suicide." *J. Indiv. Psychol.*, 14, 57-61. [Orig.: 1937h. Repr.: 1964.]

A1959a • *The practice and theory of Individual Psychology.* Trans. P. Radin. Paterson, N. J.: Littlefield, Adams. Pp. viii + 352. [Orig.: 1925a.]

A1959b • *La psicologia individual de Alfred Adler: presentacion sistematica de una seleccion de sus escritos.* (The Individual Psychology of Alfred Adler: a systematic presentation in selections from his writings.) Ed. H. L. and Rowena R. Ansbacher. Trans. Nuria Cortada de Kohan. Buenos Aires: Troquel. Pp. 570. [Orig.: 1956b.]

A1959c • "Foreword." In K. A. Adler and Danica Deutsch (Eds.), *Essays in Individual Psychology.* New York: Grove Press. P. xiii. [Orig.: 1935d.]

A1959d • "The progress of mankind." In K. A. Adler and Danica Deutsch (Eds.), *Essays in Individual Psychology.* New York: Grove Press. Pp. 3-8. [Orig.: 1957c.]

A1959e • "The drive for superiority." In H. Greenwald (Ed.), *Great cases in psychoanalysis.* New York: Ballantine Books. Pp. 175-186. [Orig.: 1929c, Chapt. 6.]

A1959f • "The compulsion to be big." In S. J. Beck & H. B. Molish (Eds.), *Reflexes to intelligence: a reader in clinical psychology.* Glencoe, Ill.: Free Press. Pp. 79-90. [Orig.: 1936i.]

A1959g • El caracter neurético. (The nervous character.) Buenos Aires: Editorial Paidos. [Orig.: 1912a.]

A1961a • *Pratique et théorie de la Psychologie Individuelle Comparée.* (Practice and theory of comparative Individual Psychology.) Trans. H. Schaffer. Paris: Payot. Pp. 379. [Orig.: 1920a.]

A1961b • "The practice and theory of Individual Psychology." In T. Shipley (Ed.), *Classics in psychology.* New York: Phil. Libr. Pp. 687-714. [Orig.: 1925a, Chapts. 1 & 3.]

A1962 "Presentations and discussions." In H. Nunberg and E. Federn (Eds.), *Minutes of the Vienna Psychoanalytic Society.* Vol. 1. 1906-1908. Trans. M. Nunberg. New York: Int. Univer. Press. Pp. 36-41, 138-140, 288-292. [Orig.: 1906, 1907d, 1908g.]

A1963 • *The problem child: the life style of the difficult child as analyzed in specific cases.* Trans. from French by G. Daniels. Introd. by K. A. Adler. New York: Capricorn Books: Pp. xvii + 172. [Orig.: 1930e and 1952.]

A1964a *Superiority and social interest: a collection of later writings,* Eds, H. L. & Rowena R. Ansbacher. Evanston, Ill.: Northwestern Univer. Press. Pp. xxii + 434. [Orig.: 1928f; 1930m; 1931e, o; 1932l; 1933c, i1 & 2, l; 1934g; 135e, g, h, j; 1936h, i, j; 1941c; 1944a, b; 1945c; 1958d.]

A1964b • "Individual Psychology, its assumptions and its results." In H. M. Ruitenbeek (Ed.), *Varieties of personality theory.* New York: Dutton. Pp. 65-79. [Orig.: 1925a, Chapt. 1.]

A1964c "Letters to Lou Andreas-Salome" (1912, 1913). In Lou Andreas-Salome. *The Freud journal.* Trans. & introd. by S. A. Leavy. New York: Basic Books. Pp. 33, 35, 160-161.

A1964d • *Problems of neurosis: a book of case histories.* Ed. P. Mairet. Preface by H. L. Ansbacher. New York: Harper Torchbooks. Pp. xxvi + 180. [Orig.: 1929c.]

A1964e • *Social interest: a challenge to mankind.* New York: Capricorn Books. Pp. 313. [Orig.: 1938a.]

A1964f • *The Individual Psychology of Alfred Adler: a systematic presentation in selections from his writings.* Ed. H. L. and Rowena R. Ansbacher. New York: Harper Torchbooks. Pp. xxiii + 503. [Orig.: 1956b.]

A1965a "Fortune-telling and prophecy" (n.d.). *J. Indiv. Psychol.,* 21, 41-43.

A1965b • "Individual Psychology." In W. S. Sahakian (Ed.), *Psychology of personality: readings in theory.* Chicago: Rand McNally. Pp. 86-116. [Orig.: 1929d. selections from all chapts. but 6 and 7. Also 6 pp. from 1925a, Chapts. 1 and 3.]

A1965c • "Individual Psychology." In G. Lindzey & C.S. Hall (Ed.) *Theories of personality: primary sources and research.* New York: Wiley. Pp. 97-104. [Orig.: 1930h.]

A1966a "Letters to a patient" (1911, 1913). *J. Indiv. Psychol.,* 22, 112-115.

A1966b • "The psychology of power" (1928). *J. Indiv. Psychol.,* 22, 166-172. [Orig.: 1928m.]

A1966c "Note to a clergyman" (1933). *J. Indiv. Psychol.*, 22, 234.

A1966d • *Menschenkenntnis.* (Understanding human nature.) Introd. by O. Brachfeld. Frankfurt am Main: Fischer Bücherei. Pp. 255. [Orig.: 1927a.]

A1967a • "The drive for superiority." In H. Greenwald (Ed.), *Active psychotherapy.* New York: Atherton Press. Pp. 27-35. [Orig.: 1929c, Chapt. 6; 1959e.]

A1967b "Presentations and discussions." In H. Nunberg and E. Federn (Eds.), *Minutes of the Vienna Psychoanalytic Society.* Vol. 2. 1908-1910. Trans. M. Nunberg. New York: Int. Univer. Press. Pp. 125-138, 172-174, 259-265, 423-428, 503-504, and passim. [Orig.: 1909c, d, e; 1910n, o.]

A1967c • "The style of life." In F. W. Matson (Ed.), *Being, becoming and behavior: the psychological sciences.* New York: Braziller. Pp. 205-209. [Orig.: 1929d, pp. 98-103.]

A1967d • "Preface." In P. Friedman (Ed.), *Discussions of the Vienna Psychoanalytic Society—1910: on suicide, with particular reference to suicide among young students.* New York: Int. Univer. Press. Pp. 29-32. [Orig.: 1910p.]

A1967e • "On suicide." In P. Friedman (Ed.), *Discussions of the Vienna Psychoanalytic Society—1910: on suicide, with particular reference suicide among young students.* New York: Int. Univer. Press. Pp. 109-121. [Orig.: 1910b.]

A1968a • "Suicide." In J. P. Gibbs (Ed.), *Suicide.* New York: Harper & Row. Pp. 146-150. [Orig.: 1931h; 1958d.]

A1968b • *Superioridad e interes social: und coleccion de sus ultimos escritos.* Compilados por H. L. y Rowena Ansbacher, con un ensayo biográfico de Carl Furtmüller. Trans. Maria Martinez Penaloza. Mexico: Fondo do Cultura Economica. Pp. 365. [Orig.: 1964a.]

A1969a • *Les névroses: commentaires, observations et présentation de cas.* Intro. P. Sivadon. Trans. Odette Chabas. Paris: Aubier Montaigne. [Orig.: 1929c.]

A1969b • *The science of living.* Introd. & ed. H. L. Ansbacher. Garden City, N.Y.: Doubleday Anchor Books. Pp. xxii + 138. [Orig.: 1929d.]

A1970a • *The education of children.* Trans. Eleanore and F. Jensen. Intro. by R. Dreikurs. Chicago: Regnery Gateway Ed. [Orig.: 1930a.]

A1970b • "Fundamentals of Individual *Psychology.*" *J. Indiv. Psychol.*, 1970, 26, 36-49. [Orig.: 1930n.]

A1971a Letters to G. Stanley Hall. In H. L. Ansbacher, "Alfred Adler and

G. Stanley Hall: Correspondence and general relationship." *J. Hist. behav. Sci.*, 1971, 7, 337-352.

A1971b Letter to R. S. Stites. In R. S. Stites, "Alfred Adler on Leonardo da Vinci." *J. Indiv. Psychol.*, 1971, 27, 208-212.

A1971c * "Love is a recent invention." *J. Indiv. Psychol.*, 1971, 27, 144-152. [Orig.: 1936n.]

A1971d * "Individual Psychology." In S. R. Maddi (Ed.) *Perspectives on personality; a comparative approach.* Boston: Little, Brown. Pp. 249-259. [Orig.: 1930h.]

A no date a * *[Individual Psychology in the school]* Hebrew. Trans. A. Alkalay. Jerusalem: Publ. House "Ever." [Orig.: 1929b.]

A no date b * *Sens Zycia.* Krakow, Poland: Gebethner i Wolff.

A no date c * "Individual Psychology." *Repr. Ser. Soc. Sci.*, P-3. Indianapolis, Indiana: Bobbs-Merrill. Pp. 395-405. [Orig.: 1930h.]

A1972a * *Über den nervösen Charakter: Grundzüge einer vergleichenden Individualpsychologie und Psychotherapie.* (The nervous character: Outline of a comparative individual psychology and psychotherapy.) Intro. by W. Metzger. Frankfurt (Main): Fischer Taschenbuch. Pp. 296. [Orig.: 1928k.]

A1973a * *Der Sinn des Lebens.* (The meaning of life.) Intro. by. W. Metzger. Frankfurt (Main): Fischer Taschenbuch, 1973. Pp. 192. [Orig.: 1933b.]

A1973b * *Individualpsychologie in der Schule: Vorlesungen für Lehrer und Erzieher.* (Individual Psychology in the school: lectures for teachers and educators.) Intro. by W. Metzger. Frankfurt (Main): Fischer Taschenbuch. Pp. 135. [Orig.: 1929b.]

A1973c * [Editor with C. Furtmüller] *Heilen und Bilden: ein buch der Erziehungskunst für Arzte und Pädagogen.* (Healing and educating: a book of the art of education for physicians and educators.) Edited by W. Metzger. Frankfurt (Main): Fischer Taschenbuch. Pp. 396. [Orig.: 1928n.]

A1974a * *Praxis und theorie der Individualpsychologie: Vorträge zur Einführung in die Psychotherapie für Ärzte, Psychologen und Lehrer.* (Practice and theory of Individual Psycsicians, psychologists, and teachers.) Edited by W. Metzger. Frankfurt (Main): Fischer Taschenbuch. Pp. 350. [Orig.: 1930g.]

A1974b * *Die Technik der Individualpsychologie. 1. Die Kunst, eine Lebens- und Krankengeschichte zu lesen.* (The technique of Individual Psychology. 1. The art of reading a life and case history.) Intro. by W. Merzger. Frankfurt (Main): Fischer Taschenbuch. Pp. 154. [Orig.: 1928a.]

A1974c • *Die Technik der Individualpsychologie. 2. Die Seele des schwererziehbaren Schulkindes.* (The technique of Individual Psychology. 2. The soul of the difficult school child.) Intro. by W. Metzger. Frankfurt (Main): Fischer Taschenbuch. Pp. 192. [Orig.: 1930e.]

A1974e • "The child: neither good nor evil." *J. Indiv. Psychol.*, 30, 191-193. [Orig.: 1930p.]

A1974f • "La pulsion d'agression dans la vie et dans la névrose." (The aggression drive in life and in neurosis.) Transl. & introd. by C. Chiland. *Rev. Française de Psychoanal.*, 38, 417-426. [Orig.: 1908b.]

A1974g • *The neurotic constitution: outlines of a comparative individualistic psychology and psychotherapy.* New York: Arno Press, Pp. xxiii + 456. [Orig.: 1926dd.]

A1975a • [with E. Jahn] *Religion und Individualpsychologie: eine prinzipielle Auscinandersetzung über Menschenführung.* (Religon and Individual Psychology:a a discussion of the principles of human guidance.) Intro. by W. Metzger. Frankfurt (Main): Fischer Taschenbuch. Pp. 111. [Orig.: 1933c.]

A1976a • *Kindererziehung.* (The education of children.) Intro. by W. Metzger. Frankfurt (Main): Fischer Taschenbuch. Pp. xii + 180. [Orig.: 1930a.]

A1977a • *Das Problem der Homosexualität und sexueller Perversionen: Erotsches training und erotischer Rückzug.* (The problem of homosexuality and sexual perversions: erotic training and erotic retreat.) Edited & intro. by W. Metzger. Frankfurt (Main): Fischer Taschenbuch. Pp. 139. [Orig.: 1930d.]

A1977b • *Studie über Minderwertigkeit von Organen.* (Study of organ inferiority.) Intro. by W. Metzger. Frankfurt (Main): Fischer Taschenbuch. Pp. 127. [Orig.: 1907a.]

A1978a *Cooperation between the sexes: writings on women, love and marriage, sexuality and its disorders.* Edited by H. L. & Rowena R. Ansbacher. Garden City, N.Y.: Doubleday Anchor Books. Pp. xl + 468. [Orig.: 1910c; 1911a, b; 1920c, Chapt. 27; 1925l; 1926a, bb; 1927a, Pt. 1, Chapt. 7; 1930d; 1931b; Chapt. 12; 1945b.]

say
kitap pazarlama

Roman, Öykü, Oyun Dizisi

AÇLIK K. Hamsun	200.—
İNSANLARIN DÜNYASI A.S. Exupèry	200.—
VEBA Albert Camus	350.—
MARTI R. Bach	150.—
ÖLÜM GEMİSİ B. Traven	300.—
İNSANLARI SEVECEKSİN E.M. Remarque	500.—
AT Ali Ozgentürk	250.—

İnceleme, Deneme Dizisi

UYGARLIK TARİHİ Server Tanilli	(Tükendi)
DEVLET ve DEMOKRASİ Server Tanilli	750.—
İNSANLIĞIN TARİHİ André Ribard	1000.—
BATI FELSEFESİ TARİHİ Bertrand Russell	1500.—
DİN İLE BİLİM B. Russell	200.—
EPİK TİYATRO B. Brecht	350.—
PSİKANALİZ ÜZERİNE Freud	250.—
CİNSİYET ÜZERİNE Freud	200.—
YENİ BİR İNSAN YENİ BİR TOPLUM E. Fromm	(Bası.)
SEVME SANATI E. Fromm	150.—
BİLİM AHLAKI A. Bayet	200.—
DENEMELER A. Camus	200.—
SİBERNETİK N. Wiener	300.—
OSMANLI TOPLUMUNUN SİYASAL YAPISI (Kurtuluş Dönemi) Toktamış Ateş	225.—

Freud ve Jung'la birlikte psikolojinin en önemli üç adından biri olan Adler'in Bireysel Psikoloji kuramı kişilik psikolojisinin çekirdeğini oluşturur ve diğer görüşlerden daha iyi anlaşılabilir. Toplumsal bütünleşme anlayışı ise insanı topluma karşı değil, toplumun içinde gören yaklaşımın bir parçasıdır. Adler'in düşünceleri mistisizmden uzak, uygulamaya açık, bilimsel olarak sağlam, iyimser ve yapıcı bir dünya görüşünden kaynaklanan ve herkezin okuyup anlayabileceği yetkinliktedir.

kapak: derman över

say 750.–